

DATGANIAD CYFRIFON

AM Y FLWYDDYN YN DIWEDDU
31^{ain} MAWRTH 2019

CHRIS MOORE FCCA
CYFARWYDDWR Y GWASANAETHAU CORFFORAETHOL
NEUADD Y SIR
CAERFYRDDIN

CYNNWYS

Adran	Tudalen(au)
1 Adroddiad Naratif	1 - 5
2 Datganiad o'r Cyfrifoldebau dros y Datganiad o'r Cyfrifon	6
3 Datganiad Llywodraethu Blynnyddol	7 - 32
4 Adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru i Aelodau Cyngor Sir Caerfyrddin	33 - 35
5 Datganiadau Cyllidol	36 - 37
5.1 Dadansoddiad Gwariant a Chyllid	38
5.2 Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	39
5.3 Datganiad am y Symudiadau yng Nghronfeydd	40
5.4 Y Fantolen	41
5.5 Y Datganiad Llif Arian am y Flwyddyn	42
6 Nodiadau i'r Cyfrifon	43 - 130
7 Y Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	131 - 132
8 Nodiadau i'r Datganiad Incwm a Gwariant y CRT	133 - 136
9 Cyfrif Cronfa'r Degwm Dyfed	137 - 140
10 Cronfeydd Ymddiriedolaethau	141
11 Nodiadau ar y Cronfeydd Ymddiriedolaethau	142
12 Gofal Cymdeithasol/Gwasanaethau Plant - Cyfrifon Cleientiaid a'r Staff	143
13 Geirfa	144 - 148

1 ADRODDIAD NARATIF

Mae'r Datganiad Cyfrifon canlynol yn dwyn at ei gilydd, ar ffurf gryno, drafodion ariannol yr Awdurdod am y flwyddyn 2018-19.

Mae tudalennau canlynol yr adroddiad hwn yn dangos Cyfrifon yr Awdurdod am y flwyddyn 2018-19. Fe'u lluniwyd yn unol a'r Côd Ymarfer 2018-19 ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol (y Côt).

1.1 Mae'r cyfrifon hyn yn cynnwys y datganiadau ariannol canlynol:

Dadansoddiad Gwariant a Chyllid

Mae'r datganiad yn dangos y cydbwysedd rhwng sut mae gwariant blynyddol yn cael ei ddefnyddio a'i gyllido o adnoddau (grantiau'r llywodraeth, rhenti, y dreth gyngor ac ardrethi busnes) gan awdurdodau lleol a'r adnoddau hynny a ddefnyddir neu a enillir gan awdurdodau yn unol ag arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol, fel y dangosir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr

Mae'r datganiad hwn yn dangos y gost gyfrifyddol yn y flwyddyn am ddarparu gwasanaethau yn unol ag arferion cyfrifyddu cyffredinol derbyniol, yn hytrach na'r swm a ariennir o drethi. Mae awdurdodau'n codi trethi i dalu am wariant yn unol â rheoliadau; gall hyn fod yn wahanol i'r gost gyfrifyddol. Dangosir sefyllfa'r trethiant yn y Dadansoddiad Gwariant a Chyllid a'r Datganiad Symudiadau yng Nghronfeydd.

Datganiad am y Symudiadau yng Nghronfeydd yr Awdurdod

Mae'r datganiad hwn yn dangos y newidiadau yn y flwyddyn i'r gwahanol gronfeydd y mae'r Awdurdod yn eu dal, wedi'u dadansoddi'n 'gronfeydd defnyddiadwy' (h.y. y rhai y gellir eu defnyddio i ariannu gwariant neu leihau trethi lleol) a chronfeydd eraill. Mae'r llinell Darpariaeth Gwasanaethau'n dangos diffyg o £47.820 miliwn, sef gwir gost economaidd darparu gwasanaethau'r Awdurdod, a dangosir mwy o fanylion am hyn yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Y Fantolen

Mae hon yn dangos asedau a rhwymedigaethau'r Awdurdod ar 31 Mawrth 2019.

Y Datganiad Llif Arian

Mae'r Datganiad Llif Arian yn dangos y newidiadau i arian parod yr Awdurdod ac arian sy'n gyfwerth ag arian parod yr Awdurdod yn ystod y cyfnod adrodd.

Datganiad Incwm a Gwariant y Cyfrif Refeniw Tai a Datganiad Newidiadau i'r Cyfrif Refeniw Tai

Mae hwn yn dangos yr incwm a'r gwariant ar dai Cyngor (sydd wedi ei gynnwys yng nghyfrif incwm a gwariant yr awdurdod cyfan) a sut y mae cysoni gwarged/diffyg ariannol y flwyddyn â'r symudiadau ym malans y Cyfrif Refeniw Tai am y flwyddyn.

Cronfa'r Degwm Dyfed a Chronfeydd Ymddiriedolaethau Eraill

Mae'r cyfrifon hyn yn dangos y trafodion ariannol a'r asedau net mewn perthynas â'r symiau o fewn yr ymddiriedolaethau.

Mae'r cyfrifon yn cael eu hategu gan y Datganiad o Bolisiau Cyfrifydda (Nodyn 6.1 – Nodiadau i'r Cyfrifon).

1.2 Cyllideb Refeniw

Mae prif gydrannau cyllideb yr Awdurdod ar gyfer 2018-19 a sut y maent yn cymharu â'r union incwm a gwariant wedi'u nodi isod:

Gwasanaeth	Cyllideb Gweithio				Gweithredol				Amrywiad am y Flwyddyn
	Gwariant	Incwm	Net na ellir ei reoli	Net	Gwariant	Incwm	Net na ellir ei reoli	Net	
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Prif Weithredwr	26,180	(9,870)	(4,215)	12,095	26,164	(9,879)	(4,215)	12,070	(25)
Cymunedau	142,320	(54,276)	8,550	96,594	144,868	(56,275)	8,550	97,143	549
Gwasanaethau Corfforaethol	78,060	(50,975)	(3,142)	23,943	80,765	(53,864)	(3,142)	23,759	(184)
Addysg a Phlant	174,350	(35,317)	31,523	170,556	185,632	(45,852)	31,523	171,302	746
Amgylchedd	115,006	(74,331)	15,666	56,341	115,625	(74,698)	15,666	56,592	250
Gwariant Adrannau	535,916	(224,769)	48,382	359,529	553,054	(240,568)	48,382	360,866	1,336
Llog Net ac Addasiadau Cyfrifyddu Cyfalaf				(11,500)				(13,956)	(2,456)
Newidiadau i'r gronfa bensiw				(13,471)				(13,471)	0
Absenoldebau Cronedig				1,496				1,496	0
Ardollau a Chyfraniadau:									
Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog				142				142	0
Awdurdod Tân				9,582				9,582	0
Gwariant Net				345,778				344,659	(1,120)
Cyfraniadau i/(o) Weddillion Cyffredinol				0				593	593
I/(o'r) Cronfeydd Adrannol				0				(146)	(146)
Trosglwyddiad i Gronfa'r Fargen Ddinesig				0				2,000	2,000
Cyllideb Net				345,778				347,106	1,328
Grant Cynnal Refeniw				(199,828)				(199,828)	0
Ardrethi Annonmestig				(59,612)				(59,612)	0
Treth Y Cyngor				(86,338)				(87,666)	(1,328)
				0				0	0

Ar ddiwedd y flwyddyn, dangosodd y sefyllfa ariannol fod yna orwariant o £1,336,000 ar lefel y gwasanaeth.

Bu pwysau ar yr Adran Cymunedau o ran y gwasanaethau sy'n cefnogi Pobl Hŷn a'r gwasanaeth Anableddau Dysgu, ac ar ôl gwrthbwysu'r tanwariant yn rhannau eraill o'r Adran, arweiniodd hyn at orwariant net o £549k. Roedd yr Adran Addysg £746k dros y gyllideb. Roedd hyn ar ôl gwrthbwysu tanwariant oherwydd swyddi gwag a defnyddio grantiau ychwanegol i gefnogi gwariant craidd yn erbyn y galw cynyddol am ddarpariaeth Anghenion Addysgol Arbennig yn y Sir, Ymddeoliad Cynnar Gwirfoddol mewn ysgolion a chostau diswyddo, Addysg Heblaw mewn Ysgol, costau datgomisiynu eiddo drwy'r rhaglen Moderneiddio Ysgolion, darpariaeth cyflenwi adeg salwch yn y gwasanaeth pryddau ysgol a chostau cynnal a chadw ceginau a chostau rhedeg y Gwasanaeth Cerdd (staff yn bennaf) a oedd yn uwch na incwm y Cytundebau Lefel Gwasanaeth gan ysgolion. Roedd Adran yr Amgylchedd wedi mynd dros ei chyllideb, yn bennaf yn yr is-adran Gwasanaethau Amgylcheddol a Gwastraff a'r Is-adran Gynllunio. Cafodd y gorwariant o £251k ei dalu o gronfeydd adrannol.

Mae'r tanwariant yn yr adrannau eraill, ynghyd â'r arbedion o ran costau cyllido cyfalaf a lefel uwch na'r disgwyl o ran casglu'r Dreth Gyngor, yn golygu bod yr Awdurdod wedi trosglwyddo £593k i'r cronfeydd wrth gefn cyffredinol ar gyfer blwyddyn ariannol 2018-19.

CYFRIF REFENIW TAI	Cyllideb Gweithio			Gweithredol			Amrywiad am y flwyddyn
	Gwariant	Incwm	Net	Gwariant	Incwm	Net	
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cyfrif Refeniw Tai	47,123	(41,280)	5,843	46,909	(41,109)	5,800	(43)
Trosglwyddiadau i/(o'r) Balansau CRT	0	0	(5,843)	0	0	(5,800)	43

Roedd tanwariant o £43,000 o ran y Cyfrif Refeniw Tai ar gyfer y flwyddyn.

Y prif amrywiadau oedd:

- cynnydd yn y gwaith o Atgyweirio a Chynnal a Chadw o £405k oherwydd cynnydd yn y galw am fân atgyweiriadau a gosod synwryddion gwifredig, roedd hyn yn cael ei wrthbwysu gan ostyngiad yn y gwaith ymatebol oherwydd gaeaf cymharol fwy.
- cynnydd yn y costau Goruchwyllo a Rheoli o £247k yn bennaf oherwydd gwasanaethau ychwanegol a ddarperir gan y gwasanaethau adeiladu, gwariant sy'n gysylltiedig â safleoedd a chyflenwadau a gwasanaethau, roedd hyn wedi'i wrthbwysu gan gostau staffio is.
- costau cyllido cyfalaf o £105k yn llai na'r hyn a gyllidwyd o ganlyniad i ostyngiad yn y cyfraddau llog.
- gostyngiad o £618k yn y cyllid Refeniw Uniongyrchol o ganlyniad i ddileu terfyn benthycu ar y Cyfrif Refeniw Tai a oedd wedi caniatáu adolygu'r cyllid ar gyfer y rhaglen gyfalaf.
- incwm rhent yn is oherwydd nifer cynyddol o unedau gwag a'r amser cynyddol y mae'n ei gymryd i gael unedau gwag yn barod.

1.3 Arian Wrth Gefn

Yn yr amgylchedd o newid a her sy'n wynebu Llywodraeth Leol heddiw, mae'r Awdurdod wedi ymrwmo i gynnal lefel resymol o arian wrth gefn. Ar ddiwedd y flwyddyn roedd y symiau wrth gefn fel a ganlyn:

	£'000	£'000
Cronfa'r Cyngor		
A ddelir gan ysgolion yn unol â Rheoliadau Rheoli		
Ysgolion Lleol (RHYLL)	(393)	
Ar gael yn gyffredinol ar gyfer gwariant newydd	10,376	9,983
Cyfrif Refeniw Tai		14,314
		<u><u>24,297</u></u>

Yn ogystal â'r arian wrth gefn cyffredinol mae gan yr Awdurdod £83.915 miliwn o arian wrth gefn a glustnodwyd ar gyfer dibenion penodol.

1.4 Benthycu

Cafwyd £20.0 miliwn o fenthyciadau newydd o Bwrdd Benthyciadau Gweithfeydd Cyhoeddus (BBGC) yn 2018-19.

Ar 31 Mawrth 2019, cyfanswm yr arian a fenthycwyd i'r Awdurdod oedd £413 miliwn, a oedd yn llai na therfyn awdurdodedig yr Awdurdod, sef £536 miliwn. Cynhwysir fwy o manylion yn Nodyn 6.47 i'r Cyfrifon.

Mae gweithdrefnau a therfynau'r Awdurdod ar gyfer benthyciadau wedi'u hamlinellu ym Mholisi a Strategaeth Rheoli y Trysorlys, sy'n cael ei gymeradwyo gan y Cyngor bob blwyddyn.

1.5 **Cronfa Bensiynau**

Mae'r Gronfa Bensiynau yn clustogi'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o'r trefniadau gwahanol i gyfrifyddu ar gyfer budd-daliadau ôl cyflogaeth ac ar gyfer ariannu budd-daliadau yn unol â darpariaethau statudol. Mae'r balans debyd yn y Gronfa Bensiwn sef £405 miliwn felly'n dangos diffyg sylweddol yn y budd-daliadau a enillwyd gan gyflogeion y gorffennol a chyflogeion y presennol, a'r adnoddau mae'r Awdurdod wedi'u neilltuo i'w talu. Bydd y trefniadau statudol yn sicrhau y bydd arian wedi cael ei neilltuo erbyn yr adeg y bydd yn rhaid talu'r budd-daliadau.

1.6 **Yr Hinsawdd Economaidd Bresennol**

Mae'n ofynnol i'r datganiadau cyfrifyddu adlewyrchu'r amgylchiadau ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.

Mae holl asedau'r Awdurdod yn cael eu hailbrisio ar sail gylchol ac mewn llawer o achosion felly mae'r prisiad cyfredol (a wnaethpwyd diwethaf ym mlynnyddoedd y gorffennol) yn debygol o adlewyrchu gwerth presennol yr asedau ar y farchnad neu'n adlewyrchiad teg ohono.

Mae'n ofynnol fod y datganiadau cyfrifon yn adlewyrchu'r amodau sydd ar waith ar ddiwedd y flwyddyn. Mae'r flwyddyn ariannol wedi bod yn gyfnod o ansicrwydd gwleidyddol ac economaidd sylweddol ar lefel genedlaethol. Y ffactorau mwyaf arwyddocaol a wnaeth effeithio ar yr Awdurdod oedd y pwysau parhaus ar gyllidebau'r sector cyhoeddus ac ansicrwydd ynghylch effaith y DU yn gadael yr Undeb Ewropeaidd (Brexit).

Cynhaliwyd ein sefyllfa ariannol gyffredinol ar lefel ddarbodus. Mae mwyafrif o'n cronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi at ddibenion penodol, boed hynny ar gyfer rhoi sylw i rwymedigaethau yn awr neu yn y dyfodol e.e. cronfeydd ar gyfer yswiriant, neu ar gyfer cyllido cynlluniau cyfalaf penodol.

1.7 **Cyfalaf**

Yn 2018-19 gwariodd yr Awdurdod tua £66.3 miliwn ar brosiectau cyfalaf. Cyllidwyd y gwariant hwn â chyfuniad o fenthyciadau, derbyniadau cyfalaf defnyddiadwy, grantiau llywodraeth a chyfraniadau eraill, arian wrth gefn a chyllido refeniw uniongyrchol.

Gwariwyd £24 miliwn ar Dai ac mae'r meysydd gwario wedi'u nodi isod:

Sector Cyhoeddus

Adnewyddu ac ailddatblygu'r Stoc Dai a phwrcasu stoc tai ychwanegol.

£21.6m

Sector Preifat

Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl
Gwelliannau eraill

£2.0m

£0.4m

Mae'r prif feysydd gwariant ar wasanaethau heblaw gwasanaethau Tai fel a ganlyn:

	£'m	
Addysg a Gwasanaethau Plant	10.1	Ysgolion Newydd, Adnewyddiadau a Gwelliannau i ysgolion presennol a Phrosiectau Gwasanaethau Plant
Hamdden	4.7	Hawliau Tramwy, Chwaraeon a Hamdden, Celfyddydau a Diwylliant a Llyfrgelloedd.
Seilwaith	15.4	Ffyrdd, Pontydd, Llwybrau Beicio, Diogelwch ar y Ffyrdd, Meysydd Parcio a Gwarchod y Glannau
Fflyd	0.5	Bysiau lles newydd ac offer cynnal a chadw tiroedd
Datblygu Economaidd	4.6	Prosiectau Corfforol Adfywio Ledled y Sir, Datblygiadau Cymunedol a Cyd Fentrau
Gwasanaethau Cymdeithasol	0.8	Cartrefi Gofal a Datblygiadau Dysgu yr Anabl
Corfforaethol	6.2	Mân Waith Cyfalaf a Datblygiadau Strategaeth TG

1.8 **Gwybodaeth Ychwanegol**

Mae gwybodaeth ychwanegol am y cyfrifon ar gael oddi wrth Pennaeth y Gwasanaethau Ariannol, Adran Y Gwasanaethau Corfforaethol, Neuadd y Sir, Caerfyrddin, SA31 1JP.

2 DATGANIAD O'R CYFRIFOLDEBAU DROS Y DATGANIAD CYFRIFON

Cyfrifoldebau'r Awdurdod

Mae'n ofynnol i'r Awdurdod:

- Wneud trefniadau i weinyddu ei faterion ariannol mewn modd priodol ac i sicrhau bod un o'i swyddogion yn gyfrifol am weinyddu'r materion hynny. Yn yr Awdurdod hwn, Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol yw'r swyddog hwnnw.
- Rheoli ei faterion mewn modd sy'n gwneud y defnydd mwyaf darbodus, effeithiol ac effeithlon o adnoddau a diogelu ei asedau.
- Cymeradwyo'r Datganiad Cyfrifon.

Cymeradwyaeth Pwyllgor Archwilio

Cymeradwyaeth o'r Datganiad Cyfrifon ar ôl yr archwiliad.

Cadeirydd y Bwrdd Archwilio

Dyddiad: 13 Medi 2019

Cyfrifoldebau Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol

Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol sy'n gyfrifol am baratoi Datganiad yr Awdurdod o'i Gyfrifon sydd, yn unol â'r arferion cyfrifo priodol fel y'u pennwyd yn Côt Ymarfer CIPFA/LASAAC ar Gyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig ("y Côt Ymarfer"),

Wrth baratoi'r Datganiad Cyfrifon hwn, mae Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol:

- Wedi dewis polisiau cyfrifydda addas ac wedyn wedi'u cymhwyso'n gyson;
- Wedi gwneud penderfyniadau ac amcangyfrifon a oedd yn rhesymol a doeth;
- Wedi cydymffurfio â'r Côt Ymarfer;
- Wedi cadw cofnodion cyfrifydda priodol, amserol a chyfredol;
- Wedi cymryd camau rhesymol er atal a darganfod twyll ac unrhyw afreoleidd-dra arall.

Ardystio'r Cyfrifon

Yr wyf yn ardystio fod y Datganiad Cyfrifon a welir ar dudalennau 36 i 143 yn rhoi golwg gywir a theg ar sefyllfa ariannol Cyngor Sir Caerfyrddin ar 31 Mawrth 2019 ac o'i incwm a'i wariant am y flwyddyn yn diweddu 31 Mawrth 2019.

Chris Moore FCCA
Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol

Dyddiad: 12 Medi 2019

3 DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL

Crynodeb Gweithredol Sicrwydd

Mae trefniadau Llywodraethu Corfforaethol y Cyngor yn dderbyniol.

Mae'n bwysig bod Datganiad Llywodraethu yn cynnwys gwerthusiad a chasgliad ac yn rhoi barn glir ynghylch a yw'r trefniadau llywodraethu a amlinellir yn addas i'r diben.

I alluogi'r farn hon mae gwasanaeth Archwilio Mewnol y Cyngor yn cynnal adolygiad blynyddol o'n trefniadau yn erbyn y safonau a fabwysiadwyd (gweler 3.3 isod)

Tabl - Darn o'r Adroddiad Archwilio Mewnol:-

Canfyddiadau adolygiad Archwilio Mewnol Cyngor Sir Caerfyrddin o'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol a Llywodraethu Corfforaethol	
Lefel y Sicrwydd ar ôl yr Adolygiad	Disgrifiad o Lefel y Sicrwydd
Derbyniol	Rheolaethau cymedrol, rhai meysydd lle mae diffyg cydymffurfio o ran rheolaethau y cytunwyd arnynt Risg ganolig/isel o beidio â chyflawni'r amcanion Risg ganolig/isel o dwyll, esgeulustod, colled, niwed i enw da
Ni chanfu Archwilio Mewnol unrhyw faterion rheoli hanfodol y dylid rhoi blaenoriaeth uchel i ymdrin â nhw. Er bod rhai materion rheoli sydd angen sylw i gryfhau gweithdrefnau sy'n bodoli eisoes.	

Crynodeb o'r Materion

	Canfyddiadau	Camau Gweithredu
1	Dylid adolygu'r Côt Llywodraethu Corfforaethol a'i ddiweddarau â'r 7 egwyddor allweddol newydd i gydymffurfio â fframwaith CIPFA/SOLACE newydd 'Delivering Good Governance in Local Government'	Diweddarau'r Côt

Y Prif Ganfyddiad - Dylid adolygu'r Côt Llywodraethu Corfforaethol a'i ddiweddarau â'r 7 egwyddor allweddol newydd i gydymffurfio â fframwaith newydd CIPFA/SOLACE 'Delivering Good Governance in Local Government'.

3.1 Cwmpas y Cyfrifoldeb

Mae Cyngor Sir Caerfyrddin (yr Awdurdod) yn gyfrifol am sicrhau yr ymglymerir â'i waith yn unol â'r gyfraith a safonau priodol. Rhaid iddo sicrhau hefyd y diogelir cyllid cyhoeddus, y rhoddir cyfrif priodol amdano ac y'i defnyddir yn ddarvoudus, yn effeithlon ac yn effeithiol a sicrhau gwelliant parhaus yn hyn o beth.

Mae'r Awdurdod yn gyfrifol am sefydlu trefniadau priodol ar gyfer Llywodraethu ei waith, gan hwyluso cyflawni ei swyddogaethau'n effeithiol, gan gynnwys bod â threfniadau priodol ar gyfer rheoli risg.

Mae'r Awdurdod yn manylu ar y modd y mae'n ymdrin â phob agwedd ar Lywodraethu drwy ei Gyfansoddiad sy'n diffinio safonau, rolau a chyfrifoldebau'r Weithrediaeth, Aelodau'r Awdurdod, ei Bwyllgorau a'i Swyddogion. Mae'r Cyfansoddiad yn cynnwys Cynllun Dirprwyo sy'n amlinellu'r broses gwneud penderfyniadau, gan ystyried y ddeddfwriaeth berthnasol.

Ffurfiwyd **Grŵp Llywodraethu Corfforaethol** sy'n cynnwys swyddogion allweddol a 2 Aelod o'r Bwrdd Gweithredol er mwyn darparu gwybodaeth a monitro'r camau a gymerir o ran materion sy'n effeithio ar Lywodraethu. Mae hyn yn cynnwys y **Côd Llywodraethu Corfforaethol**, a gafodd ei gymeradwyo gan y Cyngor ym mis Mehefin 2012 a'i ddiweddarau gan y Pwyllgor Archwilio ym mis Mawrth 2016. Gwahoddir Cadeirydd y Pwyllgor Archwilio fel sylwedydd yng nghyfarfodydd y Grŵp Llywodraethu Corfforaethol.

Mae'r Côd Llywodraethu Corfforaethol yn cydnabod polisiau a phrosesau sy'n cyd-fynd ag egwyddorion Fframwaith CIPFA / SOLACE '**Delivering Good Governance in Local Government**' (Nodiadau canllaw ar gyfer Awdurdodau Lleol Cymru Rhifyn 2016 - Cyhoeddwyd Medi 2016). Mae'r fframwaith hwn yn clustnodi 7 prif egwyddor llywodraethu da sy'n ategu gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

Mae'r datganiad hwn yn egluro sut mae'r Awdurdod wedi cydymffurfio â gwahanol elfennau'r Fframwaith Llywodraethu.

3.2 Y Fframwaith Llywodraethu

Mae'r Fframwaith Llywodraethu yn cynnwys y systemau a'r prosesau, y diwylliannau a'r gwerthoedd hynny sy'n cyfarwyddo ac yn rheoli'r Awdurdod ynghyd â'r modd y mae'n atebol i'r gymuned, yn ymgysylltu â hi ac yn ei harwain. Mae'r Fframwaith yn galluogi'r Awdurdod i fonitro i ba raddau y cyflawnwyd ei amcanion strategol ac i ystyried a yw'r amcanion hynny wedi arwain at gyflenwi gwasanaethau priodol a chost-effeithiol.

Mae'r system Rheoli Mewnol yn rhan bwysig o'r fframwaith hwnnw ac fe'i lluniwyd i reoli risg i lefel resymol. Ei nod yw clustnodi a blaenoriaethu'r risgiau o ran cyflawni polisiau, nodau ac amcanion yr Awdurdod. Mae'n asesu tebygolrwydd ac effaith y risgiau a glustnodwyd ac yn rheoli risgiau unigol yn briodol.

3.3 Yr Amgylchedd Llywodraethu

Mae Fframwaith Llywodraethu CIPFA/SOLACE yn pennu 7 egwyddor graidd ar gyfer Llywodraethu Corfforaethol. 'Saith egwyddor CIPFA' yw:

1. **Uniondeb a Gwerthoedd** - *Ymddwyn ag uniondeb, arddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesegol, a pharchu grym y gyfraith.*
2. **Bod yn Agored ac Ymgysylltu** - *Sicrhau bod yn agored ac ymgysylltu'n drylwyr â rhanddeiliaid.*
3. **Gwneud gwahaniaeth** - *Diffinio deilliannau o ran manteision economaidd, cymdeithasol, ac amgylcheddol cynaliadwy.*
4. **Sicrhau ein bod yn cyflawni'r hyn y mae'n fwriad gennym i'w wneud** - *Penderfynu ar yr ymyriadau angenrheidiol i gyflawni'r deilliannau bwriadedig i'r graddau gorau posibl.*
5. **Gwerthfawrogi ein pobl; ymgysylltu, arwain a chefnogi** - *Datblygu'r capasiti a'r gallu i arwain ac unigolion.*

6. **Rheoli risgiau, perfformiad a chyllid**- *Rheoli risgiau a pherfformiad drwy reolaeth fewnol gadarn a rheolaeth ariannol gyhoeddus gref.*
7. **Tryloywder ac atebolrwydd da** - *Gweithredu arferion da o ran tryloywder, adrodd, ac archwilio er mwyn darparu atebolrwydd effeithiol.*

Ar gyfer 2018/19 mae'r Cyngor wedi llunio Amcan Llesiant ynghylch Adeiladu Gwell Cyngor a Gwneud Gwell Defnydd o Adnoddau ac mae'r 7 egwyddor uchod yn is-benawdau yn y cynllun gweithredu.

Mae'r Awdurdod yn mynd i'r afael â'r 7 egwyddor graidd fel a ganlyn:

- 3.3.1 **Uniondeb a Gwerthoedd** - Ymddwyn ag uniondeb, arddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesegol, a pharchu grym y gyfraith.

3.3.1.1 Y Pwyllgor Safonau

Mae'r Pwyllgor Safonau'n goruchwyllo safonau ymddygiad yr Aelodau, yn trefnu hyfforddiant i Aelodau'r Cyngor ac i Aelodau'r Cynghorau Tref a Chymuned ynghylch y Côd Ymddygiad. Mae hefyd yn ystyried ceisiadau am ollyngiadau i gymryd rhan mewn cyfarfodydd lle bo Aelodau wedi nodi buddiannau personol neu ragfarnol yn y mater dan sylw. Mae Cadeirydd y Pwyllgor Safonau yn cyflwyno adroddiad blynyddol i'r Cyngor llawn ar weithgareddau'r Pwyllgor Safonau.

Mae hefyd yn goruchwyllo'r Polisi a'r Weithdrefn Datgelu Camarfer. Yn ystod y flwyddyn, cafodd y Polisi ei adolygu a'i ddiwygio gan y Pwyllgor i adlewyrchu'r cyfarwyddyd a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru ynghylch Cyflogaeth Foesegol mewn Cadwyni Cyflenwi.

Yn ystod y flwyddyn ariannol caniatwyd 24 o ollyngiadau gan y Pwyllgor i gynghorwyr sir gymryd rhan mewn materion lle roedd ganddynt fuddiannau personol a rhagfarnol.

3.3.1.2 Gwerthoedd Craidd

Cafodd Gwerthoedd Craidd y Cyngor eu hadnewyddu yn ystod 2015/16 ar y cyd â'r staff, yr aelodau etholedig, yr uwch-reolwyr a'r undebau llafur. Maent yn rhoi sail i flaenoriaethau o ran y gwasanaeth ac yn ganllaw i ddatblygu gwasanaethau cynhwysol sy'n ymateb i anghenion cwsmeriaid, gan gefnogi a gwerthfawrogi ein staff ar yr un pryd. Mae ein gwerthoedd yn ategu ac yn arwain ein ffordd o weithio, ein ffordd o wella a'n ffordd o wneud penderfyniadau yn ein cymuned:

1. Gweithio fel un tîm

Rydym yn cydnabod y gallwn wneud y defnydd gorau o'n hadnoddau ar gyfer ein cymunedau drwy gydweithio a chreu cysylltiadau adeiladol.

2. Canolbwyntio ar ein cwsmeriaid

Rydym yn gweithio i wella bywydau pobl yn ein cymunedau a dyma ein pwyslais a'n prif ddiben.

3. Gwrando er mwyn gwella

Byddwn yn ymgysylltu â'n cymunedau, ein partneriaid a'n holl randdeiliaid ac yn gwrando arnynt i lywio ein cynlluniau gwella.

4. Ymdrechu i ragori

Byddwn yn wylidwrus ac yn sicrhau ein bod yn cyflawni hyd eithaf ein gallu a'n bod bob amser yn chwilio am ffyrdd o wella'r hyn a wnawn.

5. Ymddwyn ag Uniondeb

Byddwn yn meddwl am yr hyn sy'n iawn i'w wneud wrth ystyried y dewisiadau mewn sefyllfa waith.

6. Cymryd cyfrifoldeb personol

Byddwn ni i gyd yn ystyried sut yr ydym yn cefnogi'r gwerthoedd hyn a'u rhoi ar waith er mwyn iddynt ategu ac arwain ein ffordd o weithio.

I ategu'r gwaith a wnaed ynghylch y Gwerthoedd Craidd rydym wedi cyflwyno cyfres o Safonau Ymddygiad ac wedi datblygu modiwl e-ddysgu sydd ar gael ar 'Learning Curve' yr Awdurdod. Mae'r modiwl hwn yn parhau i gael ei gyflwyno i'n holl staff er mwyn sicrhau bod ein Gwerthoedd Craidd yn cael eu sefydlu ym mhob rhan o'r Awdurdod.

3.3.1.3 Y Cyfansoddiad

Pan gafodd llywodraeth leol ei moderneiddio yn dilyn Deddf Llywodraeth Leol 2000, mabwysiadodd yr Awdurdod fath newydd ar Gyfansoddiad ar y ffurf a hyrwyddwyd gan Lywodraeth Cynulliad Cymru. Ers hynny, mae'r cyfansoddiad hwnnw wedi'i adolygu'n rheolaidd i sicrhau ei fod yn diwallu anghenion yr Awdurdod a'i reoleiddwyr o ran tryloywder y llywodraethu, atebolrwydd a gwneud penderfyniadau.

Cyhoeddir y Cyfansoddiad ar wefan y Cyngor. Yn ei hanfod, mae'r ddogfen yn egluro sut y mae'r Cyngor yn gweithredu a sut y mae'n gwneud penderfyniadau. Mae 8 rhan i'r cyfansoddiad, sef:

1. *Crynodeb ac Eglurhad* – golwg gyffredinol gryno ar y Cyngor a'i gyrff gwneud penderfyniadau.
2. *Yr Erthyglau* – disgrifiad manylach o'r Cyngor a'i rannau cyfansoddol.
3. *Swyddogaethau/Pwerau Dirprwyedig* - Mae'r rhan hon yn egluro pa aelodau sy'n gyfrifol am ba benderfyniadau. Nodir yn benodol a yw penderfyniadau'n rhai y caiff y Cyngor yn unig, neu'r Bwrdd Gweithredol yn unig, eu gwneud a nodir pa benderfyniadau a ddirprwywyd i swyddogion yn unol â Chynllun Dirprwy.
4. *Y Rheolau Gweithdrefn - yn cynnwys y rheolau ynghylch cynnal cyfarfodydd y Cyngor a'i Bwyllgorau* (a elwir yn gyffredin yn "**Rheolau Sefydlog**"), y rheolau ynghylch trafodion y Bwrdd Gweithredol a'r Pwyllgorau Craffu, y rheolau ynghylch mynediad i wybodaeth, **y Rheolau o ran Gweithdrefnau Contractau, Rheolau'r Weithdrefn Ariannol a'r Rheolau Cyflogi Swyddogion.**
5. *Codau a Phrotocolau - Mae'r Côt Ymddygiad ar gyfer Aelodau*, sy'n ddogfen statudol, ymhlith y Codau sydd wedi'u cynnwys yn y Rhan hon. Yn hyn o beth, mae rheolau caeth iawn ynghylch ymddygiad aelodau o ran eu rôl yn Gynghorwyr a'u rôl o ran gwneud penderfyniadau. Yn benodol, os oes gan aelodau fuddiant personol a rhagfarnol mewn unrhyw fater a drafodir mewn cyfarfodydd mae'n rhaid iddynt ddatgelu'r buddiant a gadael y cyfarfod (oni bai iddynt gael gollyngiad i gymryd rhan yn y cyfarfod).
6. a) *Cynllun Lwfansau'r Cynghorwyr a'r Aelodau Cyfetholedig* - Mae hwn yn pennu Proffiliau Swyddi a Manylebau Person yr Aelodau, Aelodau'r Bwrdd Gweithredol a Chadeiryddion ac Is-gadeiryddion Pwyllgorau, ynghyd â nodi manylion y taliadau y mae gan yr aelodau hawl i'w derbyn. O ran taliadau i'r Aelodau, roedd Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol, sef y corff a sefydlwyd i bennu taliadau Aelodau (a elwir bellach yn 'gyflogau') wedi defnyddio'i bwerau newydd, o 1 Ebrill 2012, i bennu'r union symiau a delir yn hytrach na phennu'r taliadau mwyaf y gellid eu gwneud. Diben y pennu hwn oedd sicrhau taliadau mwy cyson ledled Cymru.
6. b) *Strwythurau Rheoli.*
7. *Enwau a Chyfeiriadau'r Cynghorwyr.*
8. *Aelodaeth Ddwyeithog y Bwrdd Gweithredol a'r Pwyllgorau.*

Mae'r Cyfansoddiad yn ddogfen fyw ac mae'r Cyngor yn cael adroddiadau ynghylch newidiadau unigol iddo ac yn gwneud penderfyniadau yn eu cylch fel y bo'r angen, ar ôl i

Weithgor Adolygu'r Cyfansoddiad eu hystyried. Ni wnaed unrhyw newidiadau mawr i'r Cyfansoddiad yn ystod y flwyddyn. Newidiodd un aelod grŵp yn ystod y flwyddyn, a gadawodd 5 aelod arall grŵp gan ffurfio grŵp gwleidyddol newydd, ac adolygodd yr Awdurdod aelodaeth a chydbwysedd gwleidyddol y pwyllgorau, fel sy'n briodol, o ganlyniad i'r ddau newid.

3.3.1.4 Y Grŵp Llywodraethu Corfforaethol

Fel y nodir yn Adran 3.1, ffurfiwyd Grŵp Llywodraethu Corfforaethol i gydlyn trefniadau llywodraethu'r Awdurdod, eu rheoli ac adrodd yn eu cylch. Roedd y Grŵp yn cynnwys:

- Yr Aelod o'r Bwrdd Gweithredol dros Adnoddau
- Yr Aelod o'r Bwrdd Gweithredol - Rheolwr Busnes
- Cadeirydd y Pwyllgor Archwilio (yn sylwedydd).
- Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol (Swyddog Adran 151)
- Pennaeth Gweinyddiaeth a'r Gyfraith (y Swyddog Monitro)
- Pennaeth y Gwasanaethau Ariannol
- Cyfarwyddwr Adfywio a Pholisi
- Prif Weithredwr Cynorthwyol (Rheoli Pobl)
- Pennaeth Refeniw a Chydymffurfiaeth Ariannol
- Rheolwr y Gwasanaethau Pobl
- Dirprwyon enwebedig a ganiateir

Mae'r Grŵp yn gyfrifol am ddiweddarau'r Côd Llywodraethu ac am lunio'r Datganiad Llywodraethu Blynnyddol, i'w cymeradwyo gan:

- Yr Arweinydd
- Y Prif Weithredwr
- Y Pwyllgor Archwilio yn unol â gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011

Yn ogystal, mae'r Grŵp bellach yn goruchwyllo gwaith y Grŵp Rheoli Gwybodaeth.

3.3.1.5 Y Swyddog Monitro

Mae'r Swyddog Monitro (Pennaeth Gweinyddiaeth a'r Gyfraith) yn gyfrifol am ddiweddarau'r Cyfansoddiad i sicrhau ei fod yn adlewyrchu'r gofynion deddfwriaethol diweddaraf ac anghenion llywodraethu'r Awdurdod. Mae hefyd yn gyfrifol am sicrhau y cydymffurfir yn llawn â'r darpariaethau ar bob lefel o weithgareddau'r Awdurdod. Yn Brif Swyddog Cyfreithiol, a chyda chefnogaeth y tîm cyfreithiol mewnol, caiff y Swyddog Monitro fynd i holl gyfarfodydd yr Awdurdod, gan gynnwys y Bwrdd Gweithredol a Thîm Rheoli Corfforaethol yr Awdurdod. Mae'r Swyddog Monitro mewn sefyllfa dda i fod yn flaenweithgar o ran helpu'r Aelodau a'r Swyddogion, mewn sefyllfaoedd ffurfiol ac anffurfiol, i gydymffurfio â'r gyfraith a gweithdrefnau'r Awdurdod ei hun. Y Swyddog Monitro yw'r Pennaeth Gwasanaeth sy'n bennaf gyfrifol am yr Uned Gwasanaethau Democrataidd ac ef/hi hefyd sy'n gyfrifol am y cofnod swyddogol o'r broses benderfyniadau democrataidd, ac am ei gyhoeddi.

Mae'r Swyddog Monitro yn gweithio'n agos gyda'r Prif Weithredwr fel Pennaeth y Gwasanaeth Taledig a Swyddog Adran 151 yn unol â darpariaethau Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989. Bydd yn adrodd i'r Cyngor neu i'r Bwrdd Gweithredol os bydd o'r farn y bydd unrhyw gynnig sydd gerbron yn arwain at dorri'r gyfraith.

Mae Rhwydwaith Cymru Gyfan o Swyddogion Monitro sy'n cwrdd bob tri mis i drafod pynciau amserol ac i rannu'r arfer gorau, ac mae'r Swyddog Monitro'n mynychu'r cyfarfodydd hyn.

3.3.2 **Bod yn Agored ac Ymgysylltu** - Sicrhau bod yn agored ac ymgysylltu'n drylwyr â rhanddeiliaid.

3.3.2.1 Ymgynghori ac Ymgysylltu â Dinasyddion a Defnyddwyr Gwasanaethau

Mae gan yr Awdurdod ddull sydd wedi'i sefydlu ers tro ar gyfer ymgynghori ac ymgysylltu â dinasyddion a defnyddwyr gwasanaethau. Mae ganddo **Banel Dinasyddion, Rhwydwaith 50+** i ymgynghori â phobl hŷn, **Fforwm Ieuencid** a grwpiau ymgynghori penodol niferus i ofyn barn pobl â nodweddion gwarchodedig penodol fel y nodir yn **Neddf Cydraddoldeb** 2011. Hefyd, mae'r Cyngor yn cyhoeddi ei holl ymgynghoriadau cyfredol ar wefan y Cyngor.

Hefyd mae'r Awdurdod yn gwneud defnydd helaeth o **Arolwg Cenedlaethol Cymru**, sef arolwg blynyddol a gomisiynir gan Lywodraeth Cymru. Defnyddir y canlyniadau i helpu'r Awdurdod i hunanasesu ei wasanaethau ac maent yn cael eu cynnwys yn ein Hadroddiad Blynyddol.

Mae'r Awdurdod wedi bod yn gweddarlleu holl gyfarfodydd y Cyngor Llawn er mis Mai 2013, cyfarfodydd y Pwyllgor Cynllunio er mis Tachwedd 2014, a chyfarfodydd y Bwrdd Gweithredol er mis Medi 2015.

Mae'r Awdurdod yn ymgynghori'n helaeth ynghylch ei Gyllideb bob blwyddyn. Mae hyn yn cynnwys seminarau, digwyddiadau Golwg Sir Gâr ar gyfer pobl ifanc, arolygon ar-lein, y cyfryngau cymdeithasol, a chyfarfodydd rhanddeiliaid â Chynghorau Tref a Chymuned ac Undebau. Ystyrir canlyniadau'r ymgynghoriadau ac fe'u cyflwynir i'r Bwrdd Gweithredol a'r Cyngor Sir yn rhan o Adroddiad Strategaeth y Gyllideb

3.3.2.2 Ymdrin â Chwynion

Mae gan yr Awdurdod **Weithdrefn ar gyfer delio â Chwynion a Chanmoliaeth gan Gwsmeriaid** ac mae ystadegau a dadansoddiad o'r cwynion sydd wedi dod i law yn cael eu cyflwyno'n flynyddol i'r Pwyllgor Craffu Polisi ac Adnoddau. Mae'r Weithdrefn Gwynion yn unol â Pholisi Pryderon a Chwynion Enghreifftiol Llywodraeth Cymru, a chafodd ei hadolygu a'i diwygio yn 2016/17.

Mae gan yr Awdurdod Dîm Cwynion canolog ar gyfer y rhan fwyaf o'r gwasanaethau a fydd yn sicrhau y cydymffurfir â'r gofynion a nodwn yn ein Gweithdrefn ac yn sicrhau cysondeb ar draws yr Awdurdod cyfan. Yn ystod 2017/18, cytunwyd y byddai Cwynion ynghylch Gofal Cymdeithasol i Oedolion yn cael eu rheoli gan yr Adran Cymunedau.

Darperir adroddiadau blynyddol i'r Tîm Rheoli Corfforaethol, a darperir adroddiadau mwy manwl i'r adrannau pan fo'r angen, er mwyn monitro tueddiadau, clustnodi problemau a gwella gwasanaethau ar sail profiadau'r cwsmeriaid.

Ymchwiliodd ac ymatebodd yr Awdurdod i 780 o gwynion yn ystod 2018/19 o gymharu ag 855 yn ystod 2017/18 (mae'r ffigur uwch yn 2017/18 i'w briodoli'n bennaf i faterion yn ymwneud â'r gwasanaeth gwastraff gardd). Rhoddwyd sylw i 734 o geisiadau am gymorth ac ymholiadau eraill a ailgyfeiriwyd.

3.3.2.3 Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

Mae Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yn ystyried cwynion y cyhoedd ynghylch ymddygiad Aelodau a chamweinyddu. Cyhoeddir ei adroddiad yn flynyddol. Gwnaed chwe chŵyn yn erbyn Cynghorwyr Sir yn ystod y flwyddyn, ac ni chadarnhawyd yr un ohonynt.

Cyflwynir Adroddiadau Adran 16 yr Ombwdsmon (h.y. adroddiadau er budd y cyhoedd) i'r Cyngor Sir fel sy'n ofynnol yn ôl y gyfraith. Ni chyflwynwyd unrhyw Adroddiadau Budd y Cyhoedd yn erbyn yr Awdurdod yn ystod y flwyddyn 2018 /19.

3.3.2.4 Sicrhau Cyfathrebu Allanol Effeithiol

Mae'r tîm Marchnata a'r Cyfryngau yn hyrwyddo gwaith y Cyngor ac yn cefnogi ymgysylltu'n rhagweithiol ag aelodau'r cyhoedd, gan eu helpu i gael gwybodaeth am wasanaethau'r Cyngor lle bynnag a phryd bynnag y mae'n gyfleus iddynt.

Ar gyfartaledd, mae tudalennau gwefan newydd yr Awdurdod yn cael eu hagar 4,600 o weithiau bob dydd, a hynny gan drigolion a busnesau. Mae 300+ o bobl wedi anfon adborth neu wedi gofyn cwestiwn ers i'r wefan fynd yn fyw ym mis Chwefror 2018. Rydym yn gwella'r wefan yn barhaus ar sail awgrymiadau gan y cyhoedd a staff. Rydym yn ychwanegu mwy o wasanaethau ar-lein ac yn adolygu'r e-ffurflenni presennol i sicrhau eu bod yn hawdd eu defnyddio. Hefyd lansiwyd FyNghyfrif ar yr un pryd â'r wefan, a hyd yn hyn mae 3,000 o bobl wedi cofrestru ar gyfer y gwasanaeth hwn.

Mae'r Gwasanaethau Cwsmeriaid wedi sicrhau ei bod yn haws i bobl gael gwybodaeth a chymorth ar draws holl wasanaethau'r Cyngor. Cafodd model Hwb newydd ei dreialu'n llwyddiannus yn wreiddiol yn Llanelli ac mae bellach yn cael ei roi ar waith mewn ardaloedd eraill. Mae'n cynnig apwyntiadau a drefnwyd ymlaen llaw a chyngor galw heibio, yn ogystal â mynediad i hyfforddiant a chymorth cyflogaeth. Mae Hwb symudol hefyd yn cefnogi cymunedau gwledig. Mae'r defnydd cynyddol o'r cyfryngau cymdeithasol yn fodd i ymgysylltu'n agored a siarad â'r cyhoedd, ac yn ogystal â bod yn ddull o hyrwyddo gwasanaethau'r Cyngor mae hefyd yn ddull effeithiol o ran gwasanaethau cwsmeriaid wrth i nifer cynyddol o bobl ddefnyddio'r cyfryngau cymdeithasol i gyfathrebu â ni.

Mae dros 11,000 o bobl yn dilyn prif gyfrif Facebook y Cyngor ac mae oddeutu 9,000 yn dilyn ei brif gyfrif Twitter hefyd. Mae miloedd yn rhagor yn dilyn ac yn ymgysylltu â chyfrifon cyfryngau cymdeithasol eraill yr Awdurdod, gan gynnwys marchnadoedd Sir Gaerfyrddin, llyfrgelloedd, chwaraeon a hamdden, theatrau, Parc Gwledig Pen-bre a mwy.

Mae'r tîm Marchnata a'r Cyfryngau yn gweithio gyda'r Bwrdd Gweithredol a'r Tîmau Rheoli Adranol i gynllunio cyfathrebu'n rhagweithiol, gan helpu meysydd gwasanaeth i ymgysylltu â'r bobl iawn, ar yr adeg iawn, yn y modd iawn.

3.3.3 **Gwneud Gwahaniaeth** - *Diffinio deilliannau o ran manteision economaidd, cymdeithasol, ac amgylcheddol cynaliadwy.*

3.3.3.1 Y Pwrpas a'r Weledigaeth

Mae gan yr Awdurdod ddull cadarn o gydweithio â phartneriaid allweddol ac mae'n aelod statudol o Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Sir Gaerfyrddin. Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn gosod dyletswydd llesiant ar gyffwrdd cyhoeddus penodol ledled Sir Gaerfyrddin i weithredu ar y cyd drwy'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus. Mae gan y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus y dasg o wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Sir Gaerfyrddin.

www.ysirgaragarem.cymru

- Ym mis Mai 2018 cyhoeddodd y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gynllun Llesiant sy'n pennu ei amcanion lleol er mwyn gwella llesiant economaidd, cymdeithasol,

amgylcheddol a diwylliannol y sir a'r camau mae'n bwriadu eu cymryd i gyflawni'r amcanion hynny.

- Nid bwriad Amcanion Llesiant Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Sir Gaerfyrddin yw mynd i'r afael â'r gwasanaethau craidd a darpariaeth y partneriaid unigol, yn hytrach eu bwriad yw gwella ac ychwanegu gwerth drwy weithredu ar y cyd. Mae'n rhaid i bob un o bartneriaid statudol y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (y Cyngor, Bwrdd Iechyd, Gwasanaeth Tân ac Achub, a Cyfoeth Naturiol Cymru) gyhoeddi eu Hamcanion Llesiant eu hunain.

Bu inni lunio Cynllun Gwella ar gyfer 2017/18 ac ym mis Hydref 2018 bu inni gyhoeddi Adroddiad Blynyddol ar ein perfformiad ar gyfer y flwyddyn honno. Cawsom dystysgrif cydymffurfiaeth gan Swyddfa Archwilio Cymru ar gyfer y ddwy ddogfen.

3.3.3.2 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

Deddf newydd yw hon a gyflwynwyd gan Lywodraeth Cymru a fydd yn newid agweddau ar sut rydym yn gweithio. Pwrpas cyffredinol y Ddeddf yw sicrhau bod trefniadau llywodraethu cyrff cyhoeddus ar gyfer gwella llesiant Cymru, yn ystyried anghenion cenedlaethau'r dyfodol. Mae'r Ddeddf wedi'i llunio i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru, yn unol ag egwyddorion datblygu cynaliadwy. Mae'r Ddeddf newydd yn nodi:-

- Bod yn rhaid i ni ddatblygu'n gynaliadwy, gan wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Yr egwyddor datblygu cynaliadwy yw: *'... bod yn rhaid i'r corff cyhoeddus weithredu mewn modd sy'n ceisio sicrhau bod anghenion y presennol yn cael eu diwallu heb effeithio ar allu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion eu hunain.'*
- Mae'n rhaid i ni arddangos 5 ffordd o weithio:
 - Tymor hir
 - Integredig
 - Cynhwysol
 - Cydweithredol
 - Ataliol
- Mae'n rhaid i ni weithio tuag at gyflawni'r 7 nod llesiant cenedlaethol sydd yn y Ddeddf. Gyda'i gilydd, maent yn creu gweledigaeth a rennir i gyrff cyhoeddus weithio tuag at y canlynol:
 - Cymru lewyrchus
 - Cymru gydnerth
 - Cymru iachach
 - Cymru sy'n fwy cyfartal
 - Cymru o gymunedau cydlynus
 - Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu
 - Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang

Fel corff cyhoeddus mae'n rhaid i ni gyhoeddi ein Hamcanion Llesiant, sy'n mwyhau ein cyfraniad i'r Nodau Llesiant Cenedlaethol hyn.

Rhestr o Amcanion Llesiant Sir Gaerfyrddin 2018/19:

- Helpu i roi'r dechrau gorau mewn bywyd i bob plentyn a gwella eu profiadau yn gynnar mewn bywyd
- Helpu plant i ddilyn ffyrdd iach o fyw (Gordewdra ymysg Plant)

- Cefnogi a gwella cynnydd a chyflawniad holl ddysgwyr.
- Lleihau nifer yr oedolion ifanc nad ydynt mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant (NEET)
- Trechu tlodi drwy wneud popeth o fewn ein gallu i'w atal, gan helpu pobl i gael gwaith a gwella bywydau'r rheiny sy'n byw mewn tlodi
- Creu mwy o swyddi a thwf ledled y sir
- Cynyddu faint o dai rhent a thai fforddiadwy sydd ar gael
- Helpu pobl i fyw bywydau iach (mynd i'r afael ag ymddygiad peryglus a gordewdra ymysg oedolion)
- Cefnogi cysylltiadau da â ffrindiau, y teulu a chymunedau mwy diogel
- Cefnogi'r nifer cynyddol o bobl hŷn er mwyn iddynt gadw'u hurddas a'u hannibyniaeth wrth iddynt heneiddio
- Ymagwedd ledled y Cyngor tuag at gefnogi Heneiddio'n Dda yn Sir Gaerfyrddin
- Gofalu am yr amgylchedd nawr ac ar gyfer y dyfodol
- Gwella seilwaith a chysylltedd priffyrdd a thrafnidiaeth
- Hyrwyddo'r Iaith Gymraeg a Diwylliant Cymru
- Adeiladu Gwell Cyngor a Gwneud Gwell Defnydd o Adnoddau (Newydd ar gyfer 2018)

Roeddem wedi cynnwys ein Datganiad Llesiant Statudol pan gyhoeddwyd ein Hamcanion Llesiant Statudol ar 1 Ebrill 2017. Mae hwn yn pennu ein trefniadau llywodraethu i gefnogi ein deilliannau cynlluniedig.

Datganiad Llesiant

- i. Rydym yn teimlo bod ein Hamcanion Llesiant yn cyfrannu'n helaeth at gyflawni ein Nodau Llesiant Cenedlaethol. Mae ein Hamcanion Llesiant yn ymwneud ag agweddau gwahanol ar gwrs bywyd ac yn rhoi sylw i lesiant mewn ffordd systematig.
- ii. Mae'r Amcanion Llesiant hyn wedi deillio o adborth sylweddol yn sgil ymgynghori ac amrywiaeth o ffynonellau gwybodaeth gwahanol ynghylch angen, data perfformiad ac adborth rheoleiddiol. Wrth ddatblygu cynlluniau gweithredu i gyflawni'r amcanion hyn byddwn yn cynnwys pob math o bobl sydd â diddordeb yn eu cyflawni.
- iii. Mae'r camau a gymerwn i gyflawni'r Amcanion Llesiant (ein cynlluniau gweithredu) yn ceisio sicrhau y defnyddir cymaint ag sy'n bosibl ar ddulliau tymor hir, integredig, cynhwysol, cydweithredol ac ataliol.
- iv. Mae gan aelod o'r Bwrdd Gweithredol gyfrifoldeb penodol dros y Ddeddf yn gyffredinol. Hefyd bydd gan bob aelod o'r Bwrdd Gweithredol sy'n ddeiliad portffolio gyfrifoldeb dros Amcanion Llesiant/KIOP perthnasol.
- v. I sicrhau ein bod yn cymryd y camau gweithredu hyn byddwn yn defnyddio ein dangosfwrdd System Monitro Gwybodaeth am Berfformiad, a ddatblygwyd yn fewnol. Caiff pob cynllun gweithredu ei fonitro ac adroddir yn ei gylch yn chwarterol i'r timau rheoli adrannol, y Tîm Rheoli Corfforaethol, a'r Bwrdd Gweithredol. Hefyd adroddir ynghylch cynnydd i'r Pwyllgorau Craffu. Bydd y Cyngor yn paratoi adroddiad blynyddol am ei Amcanion Llesiant ac yn diwygio'r amcanion os bydd angen.
- vi. Caiff cynnwys y cynlluniau gweithredu, er mwyn cyflawni'r Amcanion Llesiant, ei ariannu'n ddigonol ac mae'n rhan annatod o fusnes gwasanaethau. I gyflawni'r amcanion hyn bydd gwasanaethau yn 'uno' ac yn cydweithio, yn gweithio gyda phartneriaid, ac yn cynnwys dinasyddion o bob math yn llawn.

- vii. Mae ein hamcanion yn rhai tymor hir ond bydd ein cynlluniau gweithredu yn cynnwys cerrig milltir a fydd yn galluogi monitro a sicrhau cynnydd.
- viii. I sicrhau bod modd cyflawni ein Hamcanion Llesiant ac i gyrraedd disgwyliadau'r Ddeddf, byddwn yn addasu trefniadau craffu, cynllunio ariannol, rheoli asedau, asesu risg, a rheoli perfformiad.

Ble mae angen i newid ddigwydd mewn Llywodraethu Corfforaethol

Mae'r Ddeddf yn nodi.....'set graidd o weithgareddau sy'n gyffredin i lywodraethu corfforaethol cyrff cyhoeddus (Rhannu Pwrpas: Rhannu Dyfodol Para. 47). Mae cymhwyso gofynion y Ddeddf i'r gweithgareddau hyn yn debygol o sicrhau'n fwyaf effeithiol y math o newid sy'n ofynnol'.

1. Cynllunio Corfforaethol a Chynllunio Gwasanaethau	2. Cynllunio Ariannol
3. Rheoli Asedau	4. Cynllunio'r Gweithlu
5. Caffael	6. Rheoli Risg
7. Rheoli Perfformiad	

3.3.3.3 Adroddiad Blynyddol yr Arweinydd a'r Cynllun Pum Mlynedd

Yn dilyn yr etholiadau llywodraeth leol ym mis Mai 2017 cafodd yr Arweinydd blaenorol ei ailbenodi yn y Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol ar 24 Mai 2017.

Cyhoeddodd yr Arweinydd ei Aelodau o'r Bwrdd Gweithredol i'r Cyngor yn y Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol, a'r dyraniad seddi newydd rhwng Plaid a'r Grŵp Annibynnol, sef 7 sedd ar y Bwrdd Gweithredol i Plaid a 3 i'r Grŵp Annibynnol, a'r swydd Dirprwy Arweinydd yn cael ei roi i'r Grŵp Annibynnol.

Ym mis Ionawr 2018, cymeradwyodd y Bwrdd Gweithredol ei gynllun 'Symud Ymlaen yn Sir Gaerfyrddin: y 5 mlynedd nesaf. Mae'r cynllun yn nodi bron i 100 o gynlluniau, gwasanaethau neu brosiectau â blaenoriaeth y mae'r Bwrdd Gweithredol am eu cyflawni dros y pum mlynedd nesaf. Mae Strategaeth Gorfforaethol newydd yr Awdurdod yn cael ei datblygu yn unol â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 a bydd yn cynnwys y prif brosiectau a rhaglenni yn y cynllun hwn.

3.3.3.4 Strategaeth Gorfforaethol Newydd

Yn dilyn cyhoeddi Cynllun 5 Mlynedd y Bwrdd Gweithredol, fel y nodir uchod, manteisiodd y Cyngor ar y cyfle i gyhoeddi Strategaeth Gorfforaethol Newydd (Mehefin 2018). Mae'n cydgrynhoi'r cynlluniau canlynol yn un ddogfen –:-

- 1. Mae'n disodli Strategaeth Gorfforaethol 2015-20
- 2. Mae'n cynnwys ein Hamcanion Gwella, yn unol â gofynion Mesur Llywodraeth Leol 2009 (Gweler Atodiad 1).
- 3. Mae'n cynnwys ein Hamcanion Gwella, yn unol â gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Am y tro cyntaf yng Nghymru, ceir gweledigaeth a rennir a set o nodau i bob corff cyhoeddus weithio tuag atynt. Bwriad ein Hamcanion Gwella yw mwyhau ein cyfraniad at y rhain (Gweler Atodiad 1).

4. Mae'n cynnwys prosiectau a rhaglenni allweddol Bwrdd Gweithredol Cyngor Sir Caerfyrddin am y 5 mlynedd nesaf, fel y nodir yn 'Symud Ymlaen yn Sir Gaerfyrddin: y 5 mlynedd nesaf'.

Mae Amcan Llesiant 15 sydd wedi'i gynnwys yn y Strategaeth Gorfforaethol -'Adeiladu Gwell Cyngor a Gwneud Gwell Defnydd o Adnoddau' wedi'i fframio a'i strwythuro yn unol â'r 7 Egwyddor Llywodraethu.

3.3.4 Sicrhau ein bod yn cyflawni'r hyn y mae'n fwriad gennym i'w wneud - Penderfynu ar yr ymyriadau angenrheidiol i gyflawni'r deilliannau bwriadedig i'r graddau gorau posibl.

3.3.4.1 Rheoli Perfformiad/Y Swyddogaeth Graffu

Mae Aelodau Etholedig yr Awdurdod yn ymwneud yn fawr â rheoli perfformiad, ar lefel y Bwrdd Gweithredol yn ogystal â lefel y Pwyllgorau Craffu. Yn aml, bydd data am berfformiad yn symbylu astudiaethau manwl gan y Pwyllgorau Craffu, a hynny fel rheol drwy Grwpiau Gorchwyl a Gorffen. Mae'r rhain wedi cyfrannu'n flaenweithgar at ddatblygu polisïau a gwella gwasanaethau ar achlysuron niferus yn y blynyddoedd diwethaf.

Mae system soffistigedig yr Awdurdod ar gyfer Rheoli Perfformiad (PIMS) yn cael ei defnyddio'n helaeth gan Swyddogion ac Aelodau. Caiff ei defnyddio hefyd gan y Tîm Rheoli Corfforaethol a'r Bwrdd Gweithredol Rhagarweiniol yn fodd 'amser real' (trwy'r cyfleuster Dangosfwrdd) o fonitro perfformiad. Caiff gwybodaeth fanwl ei chodi o'r system a'i defnyddio gan Bwyllgorau Craffu'r Awdurdod. Defnyddir y data i glustnodi meysydd penodol lle bydd y Pwyllgorau'n gwneud astudiaethau mwy dwys i fonitro perfformiad ac i wneud argymhellion polisi. Mae'r Awdurdod yn bartner yn y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus ac mae Pwyllgor Craffu Polisi ac Adnoddau'r Cyngor yn cael Adroddiad Perfformiad Blyneddol gan Gadeirydd presennol y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus.

Mae cofnodion sydd wedi eu cymeradwyo o gyfarfodydd y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus yn cael eu cyflwyno i'r Pwyllgor Craffu Polisi ac Adnoddau eu hystyried ac mae sylwadau yn cael eu cyflwyno'n ôl i'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus.

Mae Dangosfyrddau System Monitro Perfformiad a Gwella (PIMS) yn cael eu datblygu i ddadansoddi gwybodeg o ran perfformiad meysydd/prosiectau penodol sy'n cynnwys Diogelu Corfforaethol a phrosiectau TIC ac ar gyfer rheolwyr adrannol - gyda golwg ar ddatblygu Dangosfyrddau mwy cyfannol lle y bo'n briodol.

3.3.5 Gwerthfawrogi ein pobl; ymgysylltu, arwain a chefnogi - Datblygu'r capasiti a'r gallu i arwain ac unigolion.

Yn dilyn etholiadau llywodraeth leol Cymru ym mis Mai 2017, mae gan Gyngor Sir Caerfyrddin 30 o gynghorwyr sir newydd, ac mae pecyn hyfforddiant, datblygu a sefydlu cynhwysfawr yn cael ei ddarparu iddynt ac i aelodau sy'n dychwelyd. Caiff y rhaglen datblygu a hyfforddiant i'r Aelodau ei hadnewyddu bob blwyddyn.

3.3.5.1 Pwyllgor y Gwasanaethau Democrataidd

Pwyllgor statudol yw hwn ac iddo gylch gwaith sy'n cynnwys hybu a chefnogi llywodraethu da. Mae agwedd bwysig ar y nod hwnnw'n cael ei sicrhau drwy ddarparu cyfleoedd hyfforddi a datblygu rhesymol i'r Aelodau a thrwy benodi Cadeirydd y Pwyllgor yn Hyrwyddwr Datblygu'r Aelodau.

Yn ystod y flwyddyn, argymhellodd y Pwyllgor i'r Cyngor ei fod yn symud at broses ddemocrataidd ddi-bapur, nid yn unig i leihau'r defnydd o bapur ond hefyd o safbwynt llywodraethu gwybodaeth, ac mae gwaith ar y gweill i hwyluso gweithio'n ddi-bapur yn y Siambr. Bydd gweithio'n ddi-bapur yn cael ei roi ar waith yn ystod blwyddyn nesaf y Cyngor.

3.3.5.2 Rheoli ein Gweithlu

Mae gan Gyngor Sir Caerfyrddin tua 8,000 o weithwyr ac mae pob un ohonynt yn cyfrannu at gyflawni ein Blaenoriaethau Corfforaethol.

Cefnogir ein staff gan yr Is-adran Rheoli Pobl, sy'n cynnal ystod o Bolisiau a Gweithdrefnau i sicrhau bod yr holl staff yn cael eu rheoli'n deg ac mewn modd cyson. Mae'r Prif Bolisiau a Gweithdrefnau yn cynnwys:

- Polisi Iechyd a Diogelwch
- Polisi Recriwtio a Dethol Staff gan gynnwys recriwtio diogel
- Gweithdrefn Sefydlu
- Polisi Datgelu Camarfer
- Polisiau Achwyniadau a Disgyblu
- Côt Ymddygiad ar gyfer y Swyddogion
- Polisi Ad-drefnu
- Strategaeth ar gyfer Pobl
- Polisi Tâl
- Polisi Gweithio Ystwyth

Caiff ein staff eu hannog i ddatblygu ac mae hyn yn gydnaws â'n hamcanion fel sefydliad a achredwyd gan gynllun **Buddsoddwyr mewn Pobl**. Ategir datblygiad ein gweithlu gan y canlynol:

- Proses Arfarnu
- Strategaeth Dysgu a Datblygu
- Annog Datblygiad Proffesiynol Parhaus (DPP)
- Cynllunio Gweithlu Effeithiol
- Y Strategaeth ar gyfer Pobl

Yn dilyn gweithredu'r Cytundeb Statws Unffurf yn 2011/12, mae'r swyddogaeth Tâl a Buddion yn yr Is-adran Rheoli Pobl yn cadw golwg gyffredinol ar y strwythur cyflogau a graddau ac yn rhoi cyngor i reolwyr ynghylch gwerthuso swyddi a buddion.

Hefyd, mae'r Cyngor yn cyhoeddi Polisi Tâl erbyn mis Ebrill bob blwyddyn, fel sy'n ofynnol dan Adran 38 o'r Ddeddf Lleoliaeth. Pwrpas y datganiad yw bod yn dryloyw ynghylch ymagwedd y Cyngor at bennu cyflog ei weithwyr (ac eithrio'r rhai sy'n gweithio yn ysgolion yr awdurdod lleol). Cytunir ar y Polisi Tâl gan y Cyngor Llawn a chaiff ei gyhoeddi ar wefan yr Awdurdod. Yn ystod 2018 talwyd tâl atodol Cyflog Byw er mwyn sicrhau bod yr hyn a oedd yn cyfateb i gyfraddau Cyflog Byw y Living Wage Foundation yn cael eu talu i rai o'r gweithwyr sy'n cael y cyflogau isaf. Mae model cyflogau newydd yn cael ei gyflwyno ar 1 Ebrill 2019 ac mae'r gyfradd isaf yn cyrraedd trothwy cyfraddau Cyflog Byw y Living Wage Foundation heb fod angen talu tâl atodol ar wahân.

Mae'r Awdurdod yn cynnal ac yn cyhoeddi archwiliadau cyflog cyfartal blynyddol, ac nid yw'r diweddaraf o'u plith yn awgrymu bod unrhyw dystiolaeth o wahaniaethu yn y strwythurau cyflog nac yn y lwfansau a delir. Fel rheol, mae'r gwahaniaethau mewn cyflog yn ganlyniad i rannu'r rhywiau yn ôl y mathau o swyddi yn hytrach na gweithredu lwfansau.

Mae'r Awdurdod yn ceisio manteisio i'r eithaf ar y cyfleoedd gweithio ystwyth i gefnogi ein hamcanion Strategol drwy'r canlynol:

- **Moderneiddio'r gwasanaethau a ddarperir:-** mae defnyddio technoleg newydd i ddarparu gwasanaethau yn golygu bod posibilrwydd o symleiddio'r prosesau ac o fod yn agosach at ein cwsmeriaid.
- **Recriwtio a Chadw:** Bydd arferion gwaith gwahanol yn ein helpu i recriwtio a chadw gweithwyr a werthfawrogi.
- **Strategaeth Swyddfeydd:** bydd gweithio ystwyth yn helpu i leihau'r anghenion o ran swyddfeydd a defnyddio adeiladau'n fwy effeithiol.
- **Agenda gweithio hyblyg:** bydd gweithio ystwyth yn ategu'r agenda ehangach o ran cael cydbwysedd rhwng bywyd a gwaith, a fydd yn rhoi bod i weithlu mwy cynhwysol.
- **Amgylcheddol:** gall gweithio ystwyth olygu bod llai o deithiau car, bod llai o dagfeydd yn ystod yr oriau brig, a bod llai o lygredd yn cael ei greu.

Mae'r pwyntiau uchod yn darlunio'r egwyddorion strategol sy'n ategu ein Polisi Gweithio Ystwyth.

Mae ein Polisi Datgelu Camarfer yn ddull i weithwyr roi gwybod am bryder difrifol ynghylch gwasanaeth y mae'r Cyngor yn ei ddarparu neu ymddygiad gweithiwr, cynghorydd neu unigolyn arall sy'n gweithredu ar ran y Cyngor. Mae'r Awdurdod yn trin Datgelu Camarfer fel mater difrifol iawn, ac mae wedi datblygu a chyflwyno modiwl E-ddysgu cynhwysfawr iawn y mae'n ofynnol i'r holl staff ei gwblhau. Codir ymwybyddiaeth o'r polisi ei hun drwy'r fewnwyd, llythyrau newyddion adrannol, posteri, negeseuon e-bost at yr holl staff ac rydym hefyd yn llunio canllaw byr sydd ar gael i'r gweithwyr hynny nad ydynt yn gallu cael mynediad i e-bost neu systemau ar-lein eraill. Caiff swyddogion datgelu camarfer eu clustnodi ym mhob adran, ac yn aml hwy yw'r pwynt cyswllt cychwynnol ar gyfer rheoli pryderon.

3.3.5.3 Y Cynllun Dirprwyo i Swyddogion

Mae'r Cynllun Dirprwyo yn rhestru'r penderfyniadau a ddirprwyir i swyddogion, boed hynny gan y Cyngor neu gan y Bwrdd Gweithredol. Wrth arfer y pwerau a ddirprwyir iddynt, rhaid i'r swyddogion gydymffurfio â'r gofynion statudol a Fframwaith Polisi a Chyllideb y Cyngor, ymysg gofynion eraill. Rhaid i unrhyw benderfyniadau arwyddocaol gael eu cofnodi a gallant gael eu 'galw i mewn'. Mae penderfyniadau gweithredol arwyddocaol gan swyddogion bellach yn cael eu cyhoeddi.

3.3.6 Rheoli risgiau, perfformiad a chyllid - Rheoli risgiau a pherfformiad drwy reolaeth fewnol gadarn a rheolaeth ariannol gyhoeddus gref

3.3.6.1 Rheoli Risg

Mae gan yr Awdurdod Grŵp Llywio Rheoli Risg sy'n adrodd yn uniongyrchol i'r Bwrdd Gweithredol, i'r Pwyllgor Archwilio ac i Dîm Rheoli y Prif Swyddogion. Caiff y Grŵp Llywio Rheoli Risg ei gadeirio gan y Pennaeth Refeniw a Chydymffurfiaeth Ariannol. Ar y grŵp mae Aelod Penodedig Rheoli Risg sy'n Aelod o'r Bwrdd Gweithredol (sef yr Aelod o'r Bwrdd Gweithredol dros Adnoddau), a Swyddogion Penodedig Rheoli Risg Adrannol.

Nod yr Awdurdod yw sicrhau bod rheolaeth dda ar risg yn dod yn rhan annatod o'i holl brosesau. Mae adran benodol yn Adroddiadau'r Pwyllgorau ar gyfer trafod ac egluro unrhyw oblygiadau o safbwynt Rheoli Risg.

Caiff Risgiau Corfforaethol, Gwasanaethau a Phrosiectau eu cofnodi ar Gofrestr Risgiau. Rydym yn defnyddio "**Meddalwedd ar y we ar gyfer Cofrestru Risgiau**", sy'n caniatáu i adrannau fewnbynnu, cyrchu, diweddarau a rheoli gwybodaeth ynghylch Risgiau

Gwasanaethau a Phrosiectau. Mae'r Gofrestr Risg Gorfforaethol yn cael ei chyflwyno i'r Pwyllgor Archwilio. Cynhaliwyd Adolygiad o'r Trefniadau Rheoli Risg gan Swyddfa Archwilio Cymru yn ystod 2018/19, a chafwyd cynigion o ran gwelliannau er mwyn cryfhau'r trefniadau sydd ar waith. Mae cynllun gweithredu wedi'i gwblhau er mwyn rhoi'r gwelliannau ar waith.

3.3.6.2 Y Grŵp Llywio Rheoli Risg

Mae'r Grŵp Llywio Rheoli Risg yn archwilio'r modd y gellir datblygu Rheoli Risg a sicrhau bod Rheoli Risg yn rhan annatod o holl benderfyniadau'r sefydliad. Mae'r Grŵp yn cwrdd bob tri mis ac yn cael ei gefnogi gan waith ei Is-grwpiau h.y. Risgiau Eiddo ac Atebolrwydd, Risgiau'r Fflyd Gerbydau, Teledu Cylch Cyfyng a Chynlluniau Wrth Gefn.

3.3.6.3 Pwyllgorau Craffu

Mae'r Swyddogaeth Craffu yn chwarae rhan werthfawr iawn o ran sicrhau gwell perfformiad a herio. Mae'n amlwg fod y rôl Craffu o ran y "Grwpiau Gorchwyl a Gorffen" wedi cael dylanwad cadarnhaol ar ddatblygu polisiau.

Mae gan yr Awdurdod system ddatblygedig iawn o reoli perfformiad. Mae'r Pwyllgorau Craffu'n cael adroddiad Chwarter 1 a Chwarter 3 ac Adroddiad Blyneddol am berfformiad, sy'n cynnwys diweddariad am yr holl Ddangosyddion Perfformiad a'r Camau Gweithredu Allweddol sydd yn y Cynllun Gwella.

Mae gan yr holl Bwyllgorau Craffu y grym cyfansoddiadol i 'alw i mewn' unrhyw benderfyniadau gweithredol mewn perthynas â'u cyfrifoldebau swyddogaethol eu hunain, boed gan y Bwrdd Gweithredol cyfan neu gan aelodau unigol o'r Bwrdd Gweithredol yn eu meysydd portffolio eu hunain. Er mwyn caniatáu 'galw i mewn', ni fydd unrhyw benderfyniad y mae'r Bwrdd Gweithredol neu Aelodau o'r Bwrdd Gweithredol yn ei wneud yn dod i rym tan 3 diwrnod gwaith ar ôl cyhoeddi'r penderfyniad a'i ddosbarthu i aelodau'r Pwyllgor Craffu perthnasol drwy neges e-bost.

Yn unol â'r fformiwla a nodir ym Mesur Llywodraeth Leol 2011, Aelodau o'r Wrthblaid yw Cadeiryddion dau o bum Pwyllgor Craffu yr Awdurdod.

3.3.6.4 Gweinyddiaeth Ariannol (Swyddog Adran 151)

Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol yw'r swyddog sy'n gyfrifol am weinyddu busnes yr Awdurdod o dan Adran 151 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 ac mae'n gyffredinol gyfrifol am weinyddiaeth ariannol y Cyngor Sir.

Mae'r Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth (CIPFA) wedi cyhoeddi **"Statement on the Role of the Chief Financial Officer in Local Government"**. Mae'r datganiad yn disgrifio rôl a chyfrifoldebau'r Prif Swyddog Ariannol. Mae'n nodi 5 prif egwyddor (gweler isod) sy'n diffinio'r gweithgareddau craidd a'r ymddygiad sydd i'w disgwyl gan y Prif Swyddog Ariannol mewn sefydliadau gwasanaeth cyhoeddus a'r trefniadau y mae angen eu gwneud i ategu'r rheini. Drwy benodi Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol, mae Cyngor Sir Caerfyrddin yn cydymffurfio'n llwyr â'r Datganiad.

Egwyddor 1 - Mae'r Prif Swyddog Ariannol mewn Awdurdod Lleol yn aelod allweddol o'r Tîm Arweinyddiaeth, gan ei helpu i ddatblygu a gweithredu strategaeth ac i ddarparu adnoddau ar gyfer amcanion strategol yr Awdurdod a'u cyflawni, a hynny mewn modd cynaliadwy ac er budd y cyhoedd.

Egwyddor 2 - Rhaid i'r Prif Swyddog Ariannol mewn Awdurdod Lleol ymwneud yn weithgar â'r holl benderfyniadau busnes o bwys, a gallu dylanwadu ar y penderfyniadau hynny, er mwyn sicrhau y rhoddir ystyriaeth lawn i'r goblygiadau, y cyfleoedd a'r risgiau sy'n bodoli nawr a'r rhai tymor hir, a sicrhau eu bod yn cyd-fynd â strategaeth ariannol gyffredinol yr Awdurdod.

Egwyddor 3 - Rhaid i'r Prif Swyddog Ariannol mewn Awdurdod Lleol arwain gwaith yr Awdurdod cyfan o ran hyrwyddo a chyflawni rheolaeth ariannol dda er mwyn diogelu arian cyhoeddus bob amser a sicrhau y'i defnyddir yn briodol, yn ddarbodus, yn effeithlon ac yn effeithiol.

Egwyddor 4 - Rhaid i'r Prif Swyddog Ariannol mewn Awdurdod Lleol arwain a chyfarwyddo swyddogaeth ariannol sydd â'r adnoddau i'w gwneud yn addas i'r pwrpas.

Egwyddor 5 - Rhaid i'r Prif Swyddog Ariannol mewn Awdurdod Lleol feddu ar gymwysterau proffesiynol a phrofiad addas.

Mae Is-adran y Gwasanaethau Ariannol yn rhoi cymorth i Adrannau ac yn cydgysylltu a chefnogi'r broses ar gyfer paratoi'r gyllideb a monitro ariannol.

Yn ei waith, mae'r Awdurdod yn dilyn cyfres benodol o Reolau o ran Gweithdrefnau Ariannol a Rheolau o ran Gweithdrefnau Contractau sy'n cael eu cynnal gan yr Adran Gwasanaethau Corfforaethol. Bydd unrhyw newidiadau'n cael eu cymeradwyo gan y Pwyllgor Archwilio.

3.3.6.5 Pwyllgor Cronfa Bensiwn Dyfed

Cyngor Sir Caerfyrddin yw'r Awdurdod Gweinyddu a benodwyd yn statudol ar gyfer Cronfa Bensiwn Dyfed. Mae Pwyllgor y Gronfa Bensiwn yn cynnwys tri Aelod o'r Cyngor Sir ynghyd â dirprwy sydd wedi'i enwebu i wasanaethu yn absenoldeb Aelod. Mae'r cyfrifoldebau canlynol gan Bwyllgor y Gronfa Bensiwn:

- Adolygu perfformiad Cronfa Bensiwn Dyfed, penderfynu ar gyfeiriad strategol pob mater sy'n ymwneud â buddsoddi'r Gronfa a monitro pob agwedd ar y swyddogaeth fuddsoddi.
- Penderfynu ar faterion Awdurdod Gweinyddu'r Gronfa Bensiwn.

Yn ystod 2018-19 cafodd Pwyllgor y Gronfa Bensiwn gefnogaeth gan Gyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol a Phennaeth y Gwasanaethau Ariannol, Is-adran y Gwasanaethau Ariannol ac Ymgynghorydd Buddsoddi Annibynnol. Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol oedd y Swyddog Adran 151.

Mae Polisi Llywodraethu'r Gronfa yn manylu ar drefniadau llywodraethu'r Gronfa.

Mae gan y Bwrdd Pensiynau Lleol, a sefydlwyd yn 2015-16 o dan Ddeddf Pensiynau Gwasanaethau Cyhoeddus 2013, rôl oruchwylio neu graffu. Y bwriad yw iddo gynorthwyo'r Awdurdod Gweinyddu i sicrhau cydymffurfiaeth â rheoliadau a gofynion a bennwyd gan y Rheoleiddiwr Pensiynau a chan yr Adran Cymunedau a Llywodraeth Leol.

Wedi i Lywodraeth Ei Mawrhydi gymeradwyo Cronfa Fuddsoddi Cymru ym mis Tachwedd 2016, ac yn sgil sefydlu Cyd-bwyllgor Llywodraethu Partneriaeth Pensiwn Cymru, cynhaliwyd proses gaffael helaeth i benodi Gweithredwr Trydydd Parti a reoleiddir gan yr Awdurdod Ymddygiad Ariannol i reoli buddsoddiadau'r 8 Cronfa Bensiwn yng Nghymru. Ym mis Tachwedd 2017 cymeradwyodd Cyd-bwyllgor Llywodraethu Partneriaeth Pensiwn Cymru benodi *Link Asset Services* yn weithredwr. Ers hynny, mae *Link Asset Services* wedi bod yn datblygu cynnig buddsoddi cychwynnol yr Is-gronfa Partneriaeth a'r cais Prospectws i'w gyflwyno i'r Awdurdod Ymddygiad Ariannol.

Mae Cyngor Sir Caerfyrddin wedi cael ei ddewis fel Awdurdod Cynnal i ddarparu cymorth gweinyddol ac ysgrifenyddol, ac i roi'r penderfyniadau a weir gan y Cyd-bwyllgor Llywodraethu ar waith.

Ar gyfer 2018/19 mae'r Awdurdod wedi llunio Datganiad Cyfrifon ar wahân ar gyfer Cronfa Bensiwn Dyfed ac felly mae modd cael mwy o wybodaeth am lywodraethu a gweithgarwch y Gronfa a Phartneriaeth Pensiwn Cymru yn y ddogfen hon.

3.3.6.6 Y Fargen Ddinesig

Ar 29 Awst 2018 llofnododd Cyngor Sir Caerfyrddin, Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot, Cyngor Sir Penfro a Chyngor Dinas a Sir Abertawe Gytundeb i Sefydlu Cyd-bwyllgor ar gyfer Dinas-ranbarth Bae Abertawe. Cynhaliwyd cyfarfod cyntaf y Cyd-bwyllgor ar 30 Awst 2018. Sir Gaerfyrddin yw'r Corff Atebol ar gyfer swyddogaeth y Fargen Ddinesig.

Mae'r Cyd-bwyllgor yn cynnwys arweinwyr y pedwar Awdurdod ac un aelod cyfetholedig heb bleidlais yr un o Fwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda, Bwrdd Iechyd Prifysgol Abertawe Bro Morgannwg, Prifysgol Abertawe a Phrifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant.

Mae Cyd-bwyllgor Craffu wedi'i ffurfio hefyd, ac mae'r swyddogaeth graffu'n cael ei gweinyddu gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot.

Mae 11 o brosiectau wedi cael eu cymeradwyo at ddibenion y Fargen Ddinesig; mae 3 ohonynt yn brosiectau rhanbarthol ac mae 8 yn brosiectau sy'n cael eu rhoi ar waith gan awdurdodau unigol. Mae Sir Gaerfyrddin yn arwain prosiect rhanbarthol "Sgiliau a Thalentau" y Fargen Ddinesig, ac yn arwain dau brosiect yn Sir Gaerfyrddin h.y. Yr Egin, a phrosiect Pentref Llesiant a Gwyddor Bywyd Llanelli.

Ym mis Tachwedd 2018 cafodd 4 aelod o staff Prifysgol Abertawe eu hatal a hynny, yn ôl y sôn, am resymau a oedd yn gysylltiedig â phrosiect Pentref Llesiant Sir Gaerfyrddin, ac yn ôl yr hyn a ddeallwn, cafodd pumed aelod o staff ei atal yn dilyn hyn. Mae rhai o'r staff hyn wedi cael eu diswyddo neu maent wedi ymddiswyddo. Er mwyn rhoi sicrwydd ynghylch uniondeb y prosesau caffael a llywodraethu a gynhaliwyd gan Gyngor Sir Caerfyrddin ar y prosiect, cafodd dau adolygiad allanol eu cynnal – un gan gwmni cyfreithwyr allanol, ac un gan Swyddfa Archwilio Cymru. Daeth y ddau adolygiad i'r casgliad bod yr Awdurdod wedi gweithredu'n briodol.

Cynhaliwyd adolygiad hefyd gan Lywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru ynghylch y Fargen Ddinesig yn gyffredinol, nid o reidrwydd oherwydd bod staff Prifysgol Abertawe wedi'u hatal, a chomisiynodd y Cyd-bwyllgor ei hun ei adolygiad mewnol ei hun hefyd. Nododd y ddau adolygiad hyn feysydd lle y dylid diwygio'r trefniadau llywodraethu. Nid beirniadaeth ar Gyngor Sir Caerfyrddin ei hun mo'r rhain. Un o'r argymhellion oedd creu Cyd-bwyllgor Penodi i benodi Cyfarwyddwr Rhaglen ac mae hyn eisoes ar waith. Mae'r Cytundeb Rhwng Awdurdodau hefyd wedi'i adolygu a chafodd y fersiwn diweddaraf ei gymeradwyo gan y Cyd-bwyllgor ar 28 Gorffennaf 2019, ac mae'n cael ei ystyried i'w gymeradwyo ar hyn o bryd gan bob Awdurdod, gan gynnwys Cyngor Sir Caerfyrddin.

Nid oes grant wedi dod i law eto o ran y Fargen Ddinesig.

3.3.7 Tryloywder ac atebolrwydd da - Gweithredu arferion da o ran tryloywder, adrodd, ac archwilio er mwyn darparu atebolrwydd effeithiol

3.3.7.1 Y Pwyllgor Archwilio, y Pwyllgor Safonau a Phwyllgor y Gwasanaethau Democrataidd

Mae'r Pwyllgor Archwilio yn elfen allweddol o'r Llywodraethu Corfforaethol ac mae'r Pwyllgor yn rhoi sicrwydd ynghylch y trefniadau sydd gan yr Awdurdod ar gyfer rheoli risg, cynnal amgylchedd rheoli effeithiol ac adrodd am berfformiad ariannol yn ogystal ag anariannol.

Mae'r Pwyllgor Safonau (y mae mwyafrif ei aelodau yn Aelodau Allanol) yn hybu safonau uchel o ymddygiad ar gyfer Aelodau yn ogystal â chadw golwg gyffredinol ar y prosesau sydd gan yr Awdurdod i ymdrin â chwynion a'i weithdrefn Datgelu Camarfer.

Hefyd mae gan yr Awdurdod Bwyllgor Gwasanaethau Democrataidd (5 Aelod Etholedig) a Phennaeth Gwasanaethau Democrataidd penodedig statudol. Mae cylch gwaith y Pwyllgor, fel y'i pennwyd gan yr Awdurdod, yn cynnwys sicrhau bod cyfleoedd hyfforddi a datblygu rhesymol i'r Aelodau, penodi Hyrwyddwr Datblygu'r Aelodau, a hybu a chefnogi llywodraethu da.

3.3.7.2 Archwilio Mewnol

Mae'r adolygiad o effeithiolrwydd y system Rheoli Mewnol a'r trefniadau Llywodraethu yn cael ei lywio gan waith yr Archwilwyr Mewnol, sy'n rhoi sicrwydd i'r Awdurdod. Mae'n ofynnol i'r gwasanaeth Archwilio Mewnol gyflawni ei waith yn unol â'r safonau a nodwyd yn **Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS)** a sefydlwyd yn 2013. Y rhain yw'r safonau proffesiynol y cytunwyd arnynt ar gyfer Archwilio Mewnol mewn Llywodraeth Leol.

Yn unol â gofynion y Safonau, mae'r Pennaeth Archwilio Mewnol yn llunio adroddiad blynyddol i'r Pwyllgor Archwilio ei ystyried. Mae fformat yr Adroddiad Blynyddol yn cydymffurfio â gofynion y Côd Ymarfer.

Y farn gyffredinol yw bod yr Awdurdod yn gweithredu amgylchedd rheoli 'Derbyniol'. Ceir trefniadau Llywodraethu clir sydd â chyfrifoldebau Rheoli a Strwythurau Pwyllgorau pendant ar waith. Mae Rheoli Risg a'r fframwaith rheoli yn gadarn ar y cyfan ac yn cael eu gweithredu'n eithaf cyson. Mae gan yr Awdurdod Gyfansoddiad sefydledig, ac mae wedi datblygu Polisiâu a chymeradwyo Rheolau Gweithdrefn Ariannol sy'n rhoi cyngor ac arweiniad i'r holl staff ac aelodau. Mae gwaith sicrwydd digonol wedi ei gyflawni i ddod i gasgliad rhesymol ynghylch digonolrwydd ac effeithiolrwydd amgylchedd rheoli mewnol yr Awdurdod. Lle bo gwendidau wedi eu clustnodi drwy adolygiadau, mae Archwilio Mewnol wedi gweithio gyda'r rheolwyr i gytuno ar gamau unioni priodol ac amserlen ar gyfer gwella.

Mae gan yr Awdurdod swyddogaeth Archwilio Mewnol effeithiol. Caiff y **Cynlluniau Archwilio Strategol a Blynyddol** eu cymeradwyo gan y Pwyllgor Archwilio bob blwyddyn a rhoddir adroddiadau rheolaidd i'r Pwyllgor Archwilio drwy'r flwyddyn ynghylch y cynnydd a wnaed ac unrhyw wendidau sylweddol a glustnodwyd.

Yn ystod 2017-18 cafodd swydd y Pennaeth Archwilio ei hailddynodi'n Bennaeth Refeniw a Chydymffurfiaeth Ariannol gan gynyddu'r cyfrifoldebau. Cafodd y cyfrifoldebau hyn eu hadolygu i gynnwys rheolaeth weithredol ar Refeniw a Budd-daliadau, yn ogystal ag Archwilio Mewnol, Risg a Chaffael. Er mwyn sicrhau nad oes unrhyw wrthdaro buddiannau yn yr adolygiadau archwilio ar gyfer y meysydd gweithredol, mae protocol wedi'i baratoi ac fe'i cymeradwywyd gan y Pwyllgor Archwilio ym mis Medi 2018.

Daeth y Safonau Archwilio Mewnol Sector Cyhoeddus (PSIAS) i rym o 1 Ebrill 2013 gan ei gwneud yn ofynnol i asesiad allanol gael ei gynnal ynghylch pob gwasanaeth archwilio

mewnol. Mae'n rhaid i'r asesiad hwnnw gael ei wneud gan adolygydd annibynnol cymwys o'r tu allan i'r sefydliad o leiaf unwaith bob pum mlynedd.

Roedd y ddau ddull posibl o gynnal asesiadau allanol a amlinellwyd yn y Safonau yn cynnwys naill ai asesiad allanol llawn neu hunanasesiad mewnol sy'n cael ei ddilysu gan adolygydd allanol. Dewisodd Cyngor Sir Caerfyrddin fabwysiadu'r dull hunanasesu a gaiff ei ddilysu gan aseswr allanol profiadol sy'n meddu ar gymwysterau addas a'r wybodaeth angenrheidiol o ran rhoi'r PSIAS ar waith, fel y cytunwyd â Grŵp Prif Archwilwyr Cymru. Diben yr asesiad allanol yw helpu i wella'r modd y darperir y gwasanaeth archwilio i sefydliad. Bwriedir i'r asesiad fod yn broses gefnogol sy'n nodi cyfleoedd i ddatblygu ac sy'n helpu i wella gwerth y swyddogaeth archwilio i'r Awdurdod yn y pen draw. Daeth yr hunanasesiad a'r asesiad allanol i'r casgliad fod y Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn cydymffurfio'n gyffredinol.

Yn ogystal â'r gwaith a gynlluniwyd, mae'r Uned Archwilio Mewnol yn ymchwilio i dwyll ac yn rhagweithio i ganfod twyll.

Mae ymatebion o ran y cynllun gweithredu i adolygiadau Archwilio Mewnol yn cael eu mewnbynnu ar System Monitro Gwybodaeth am Berfformiad y Cyngor (PIMS) ac mae'r cynnydd yn cael ei ddiweddarau bob chwarter gan swyddogion cyfrifol.

3.3.7.3 Rheoleiddwyr Allanol

Mae'r gwasanaethau yn cael eu hadolygu yn ystod y flwyddyn gan reoleiddwyr allanol, megis Estyn, Arolygiaeth Gofal Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru. Mae'r adroddiadau dilynol yn cael sylw yn unol â hynny.

Swyddfa Archwilio Cymru, sef Archwilydd Allanol yr Awdurdod, sy'n adolygu ac yn rhoi sylwadau ar agweddau ariannol ar y Llywodraethu Corfforaethol, sy'n cynnwys cyfreithlondeb y trafodion ariannol, y sefyllfa ariannol, y systemau Rheolaeth Ariannol Fewnol a'r safonau ymddygiad ariannol a thwyll ac arferion llwgr.

Rydym yn cynnal cofnod hefyd o'r adroddiadau a'r argymhellion rheoleiddiol.

Caiff cynigion ar gyfer gwella neu argymhellion yr adolygiadau rheoleiddiol allanol eu mewnbynnu ar System Monitro Gwybodaeth am Berfformiad y Cyngor ac mae'r cynnydd yn cael ei gyflwyno bob chwarter i'r Tîm Rheoli Corfforaethol a Rhag-gyfarfod y Bwrdd Gweithredol ar ddangosfyrddau. Cyflwynir Adroddiad Blynyddol i'r Pwyllgor Archwilio.

3.3.7.4 Asedau Gwybodaeth

Cyfarwyddwr Adfywio a Pholisi y Cyngor yw **Uwch-berchennog Risg Gwybodaeth** yr Awdurdod. Mae Grŵp Llywodraethu Gwybodaeth Corfforaethol yn cwrdd yn rheolaidd er mwyn diogelu gwybodaeth yr Awdurdod a'i chadw'n ddiogel. Darperir cofnodion y cyfarfodydd hyn i'w hystyried i'r Tîm Rheoli Corfforaethol.

Mae amryw o fesurau diogelu ar waith i warchod rhag colli neu ryddhau gwybodaeth bersonol. Mae'r mesurau diogelu hyn yn cynnwys gweithdrefnau a pholisïau perthnasol sy'n cael eu rhannu â staff, amgryptio gliniaduron, cyfryngau storio cofau a dyfeisiau eraill. Mae'r Awdurdod yn cyflogi:

- Swyddog Diogelwch Digidol sy'n cynghori ynghylch diogelu data. Hefyd cyflogir swyddogion ymgynghorol ac ymgynghorwyr allanol o bryd i'w gilydd i brofi trefniadau diogelwch yr Awdurdod a chynghori yn eu cylch.

- Swyddog Diogelu Data sy'n cynghori ynghylch cydymffurfio â'r gyfraith ac sy'n sicrhau bod polisiau a gweithdrefnau ar waith ac y cydymffurfir â hwy.

Caiff y mesurau diogelu hyn eu hadolygu'n barhaus ac maent yn cynnwys atebion technegol ynghyd â hyfforddiant i staff sy'n ymwneud â thrin data personol ynghylch gofynion y Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data (GDPR).

3.3.7.5 Adolygu Effeithiolrwydd

Cynhelir adolygiad rheolaidd o effeithiolrwydd ein trefniadau Llywodraethu (gan gynnwys y system Rheoli Mewnol) a hynny gan y Grŵp Llywodraethu Corfforaethol drwy ei waith. Mae'r gwaith hwnnw'n cynnwys her barhaus y fframwaith llywodraethu. Y Datganiad Llywodraethu Blyneddol yw'r fframwaith a ddefnyddir i geisio'r sicrwydd hwn, drwy fonitro'r camau gweithredu yn y Datganiad Llywodraethu Blyneddol yn barhaus.

Mae'r adolygiad yn cael gwybodaeth i'w lywio gan reolwyr yr Awdurdod sy'n gyfrifol am ddatblygu a chynnal yr amgylchedd llywodraethu, gan Adroddiad Blyneddol y Pennaeth Archwilio Mewnol a hefyd gan sylwadau'r Archwilwyr Allanol (Swyddfa Archwilio Cymru).

Er mwyn mesur pa mor effeithiol yw'r fframwaith llywodraethu gofynnir am dystiolaeth a datganiadau sicrwydd gan y canlynol:

- Y Cyngor
- Yr Arweinyddiaeth / Y Bwrdd Gweithredol
- Aelodau'r Bwrdd Gweithredol
- Y Cynllun Dirprwyo i Swyddogion
- Y Pwyllgor Archwilio / y Pwyllgorau Craffu / y Grŵp Lywio Rheoli Risg
- Y Pwyllgor Safonau
- Archwilio Mewnol
- Archwilio Allanol
- Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

3.3.7.6 Y Cyngor

Mae'r Cyngor yn cwrdd bob mis ac yn gwneud penderfyniadau ynghylch swyddogaethau'r Cyngor. Cyhoeddir ei Agendâu o leiaf 3 diwrnod cyfan cyn y cyfarfodydd, ac mae ei gyfarfodydd yn agored i'r cyhoedd (yn amodol ar eithriadau) ac yn cael eu gweddarlledu. Cyhoeddir ei gofnodion ac maent ar gael i'r cyhoedd.

3.3.7.7 Yr Arweinyddiaeth / Y Bwrdd Gweithredol

Mae'r Bwrdd Gweithredol yn gwneud penderfyniadau ynghylch swyddogaethau'r weithrediaeth o fewn y fframwaith polisi a chyllideb a bennir gan y Cyngor. Cyhoeddir yr Agenda o leiaf 3 diwrnod cyfan cyn ei gyfarfodydd ac mae'r cyfarfodydd yn cael eu cynnal yn gyhoeddus (yn amodol ar eithriadau statudol) ac yn cael eu gweddarlledu. Cyhoeddir ei gofnodion a gall ei benderfyniadau gael eu 'galw i mewn' gan y Pwyllgor Craffu perthnasol (gweler paragraff 3.3.6.3).

Mae'r Awdurdod yn cwrdd â'r Cynghorau Tref a Chymuned ddwywaith y flwyddyn mewn Fforwm ffurfiol.

3.3.7.8 Aelodau'r Bwrdd Gweithredol

Mae gan Aelodau o'r Bwrdd Gweithredol bwerau gwneud penderfyniadau mewn perthynas â'u meysydd portffolio eu hunain. Cyhoeddir eu penderfyniadau a gallant gael eu 'galw i mewn' gan y Pwyllgorau Craffu perthnasol (gweler paragraff 3.3.6.3).

3.3.7.9 Y Pwyllgor Archwilio

Mae'r Pwyllgor Archwilio yn cwrdd drwy gydol y flwyddyn i roi sicrwydd annibynnol i'r Awdurdod ynghylch pa mor effeithiol yw'r Rheoli Mewnol a'r Fframwaith Rheoli Risg.

Mae'r Pwyllgor Archwilio yn gyfrifol hefyd am gymeradwyo Datganiad Cyfrifon yr Awdurdod.

O dan **Fesur Llywodraeth Leol Cymru 2011** mae'n orfodol fod gan Awdurdodau Lleol Bwyllgor Archwilio. Yn ôl y Mesur mae'n rhaid cael Aelod Allanol annibynnol â Phleidlais ar y Pwyllgor Archwilio.

Mae Proffiliau Swyddi ar gael ar gyfer Cadeirydd y Pwyllgor Archwilio ac Aelodau'r Pwyllgor Archwilio. Yn unol â Mesur Llywodraeth Leol 2011, mae Cadeirydd y Pwyllgor Archwilio yn Aelod o Grŵp yr Wrthblaid.

3.4 **Materion Llywodraethu i fynd i'r afael â hwy**

Mae angen ystyried a mynd i'r afael â'r materion Llywodraethu ychwanegol canlynol yn ystod y 12 mis nesaf:

1. Sicrhau bod yr adrannau'n monitro ac yn cymryd camau gweithredu o ran yr holl Argymhellion a Chynigion Rheoliadol cytunedig a dilys. Datblygu dangosfwrdd/swyddogaeth PIMS i alluogi hyn.
2. **Ar gyfer 2018/19** - Cyhoeddi Adroddiad Blyneddol am ein Hamcanion Llesiant 2018/19 erbyn **31 Hydref 2019**.
3. **Ar gyfer 2019/20**
 - Diweddaru/adnewyddu ein Strategaeth Gorfforaethol 2018-23 erbyn 30 Mehefin 2019 a monitro'r Cynlluniau Gweithredu wedi'u diweddaru drwy PIMS.
 - Sicrhau bod ein Hamcanion Llesiant yn cael eu hystyried fel rhan o'r broses pennu cyllideb.
 - Cyhoeddi polisi tâl erbyn mis Ebrill 2020 yn unol ag Adran 38 o'r Ddeddf Lleoliaeth.
 - Recriwtio a phenodi Prif Weithredwr.
 - Adolygu'r gwiriadau hawl i weithio ac effaith y broses fewnfudo newydd yn sgil Brexit o ran y broses recriwtio.
 - Cwblhau a chyhoeddi archwiliad cyflog cyfartal.
 - Ar y cyd ag Awdurdodau partner eraill y Fargen Ddinesig, adolygu Cytundeb Cyd-bwyllgor Dinas-ranbarth Bae Abertawe er mwyn adlewyrchu'r newidiadau gofynnol sy'n deillio o'r adolygiad llywodraethu a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cymru ac adolygiad y Cyd-bwyllgor ei hun a gomisiynwyd i'r trefniadau llywodraethu.
 - Sicrhau bod trefniadau llywodraethu priodol ar waith gyda phartneriaid presennol i gyflawni'r prosiect llesiant.

- Adolygu'r trefniadau llywodraethu a gweithredu newidiadau priodol i'r tri chwmni awdurdod lleol

Yn ystod y flwyddyn sydd i ddod rydym yn bwriadu cymryd camau i fynd i'r afael â'r materion uchod er mwyn gwella ein trefniadau Llywodraethu ymhellach. Yn Atodiad 2, atodwyd Cynllun Gweithredu yn crynhoi'r Camau Gweithredu uchod, y Swyddogion Cyfrifol a'r Dyddiadau Targed. Rydym wedi ein bodloni y bydd y camau hyn yn mynd i'r afael â'r angen am welliannau a byddwn yn monitro'r modd y cânt eu rhoi ar waith a'u gweithredu fel rhan o'n hadolygiad blynyddol nesaf.

Cymeradwywyd 9^{fed} Medi 2019

Arweinydd y Cyngor

Y Prif Weithredwr

ATODIAD 1

Y WYBODAETH DDIWEDDARAF AM FATERION LLYWODRAETHU Y MAE ANGEN RHOI SYLW IDDYNT A NODWYD MEWN DATGANIADAU LLYWODRAETHU BLYNYDDOL BLAENOROL

Y FFYN-HONELL	Y MATERION	Y SWYDDOG CYFRIFOL	Y CAMAU GWEITHREDU/ Y CYNNYDD	STATWS
DLIB 2013/14 Rhif 5b	Adolygu Rheolau'r Weithdrefn Ariannol a sicrhau bod Rheolwyr Cyllideb yn llwyr ymwybodol o'u cyfrifoldebau.	Pennaeth Archwilio, Rheoli Risg a Chaffael	Rheolau'r Weithdrefn Ariannol i'w diweddarau a'u cymeradwyo gan y Pwyllgor Archwilio.	Ar waith
DLIB 2014/15 Rhif 6	Ymateb i Reoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data (GDPR) newydd yr Undeb Ewropeaidd (sy'n disodli Deddf Diogelu Data 1998).	Cyfarwyddwr Adfywio a Pholisi	Mae Swyddog Diogelu Data yr Awdurdod yn gweithio'n agos gyda'r Gwasanaethau TGCh a gwasanaethau ac adrannau perthnasol eraill i asesu gofynion a pharatoi ar gyfer cyflwyno'r rheoliadau newydd sy'n dod i rym ym mis Mai 2018. Mae hyfforddiant a chymorth yn cael eu darparu i staff yn ôl yr angen. (Daeth rheoliadau newydd i rym yn ystod Mai 2018)	Ar waith
DLIB 2014/15 Rhif 8	Monitro'r cynnydd o ran rhoi gwelliannau ar waith yng nghyswllt rheoli'r Grant Cefnogi Pobl.	Pennaeth Tai a Diogelu'r Cyhoedd	Mae monitro ar waith drwy adroddiadau chwe-misol i'r Pwyllgor Archwilio. Mae'r cynnydd wedi bod yn gadarnhaol ac mae newidiadau wedi cael eu gweithredu. Bellach mae'r Pwyllgor Archwilio wedi gofyn am adroddiadau chwe-misol.	Ar waith Adroddiadau yn dal i gael eu cyflwyno i'r Pwyllgor Archwilio, bellach bob 6 mis
DLIB 2016/17 Rhif 1	Sicrhau bod yr adrannau'n monitro ac yn cymryd camau gweithredu o ran yr holl Gynigion ar gyfer Gwella ac Argymhellion Rheoleiddiol cytunedig a dilys. Datblygu dangosfwrdd/swydd ogaeth PIMS i alluogi hyn.	Cyfarwyddwr Adfywio a Pholisi	(Mae swyddogaeth dangosfwrdd/PIMS wedi cael ei datblygu i alluogi adrannau i fonitro camau)	Dyddiad disgwylidig - Gorffennaf 2018

Y WYBODAETH DDIWEDDARAF AM FATERION LLYWODRAETHU Y MAE ANGEN RHOI SYLW IDDYNT A NODWYD MEWN DATGANIADAU LLYWODRAETHU BLYNYDDOL BLAENOROL					
Y FFYN-HONELL	Y MATERION	Y SWYDDOG CYFRIFOL	Y CAMAU GWEITHREDU/ Y CYNNYDD		STATWS
DLIB 2016/17 Rhif 6	Adolygu a monitro prosesau diogelu cyflogaeth mewn perthynas â: - Cadw cofnod Adnoddau Dynol o ran cwynion ac archwiliadau mewn perthynas â staff; - Darparu geirda ar gyfer swyddi sy'n rhan o weithgaredd a reoleiddir; Gwiriadau cyn-cyflogi ar gyfer swyddi sy'n rhan o weithgaredd a reoleiddir.	Cyfarwyddwr yr Adran Cymunedau	Mesurau perfformiad allweddol yn cael eu hystyried bob chwarter. Adolygodd Archwilio Mewnol y trefniant eto eleni gan nodi gwelliannau yn y prosesau.		Ar waith
DLIB 2016/17 Rhif 7	Adolygu'r Polisi Recriwtio a Dethol i sicrhau cydymffurfiaeth â deddfwriaeth cyflogaeth a chefnogi'r adolygiad o'r broses recriwtio.	Rheolwr y Gwasanaethau Pobl	Drafftwyd Yn destun ymgynghoriad ar hyn o bryd.		Cwblhawyd
DLIB 2017/18 Rhif 3	Sicrhau bod ein Hamcanion Llesiant yn llywio'r broses pennu cyllideb.	Cyfarwyddwr Adfywio a Pholisi. Pennaeth y Gwasanaethau Ariannol.	Rhagfyr 2018	Cynnal ymarfer i lunio Canllaw Syml ar gyfer monitro'r gyllideb a pharhau ar gyfer y blynyddoedd i ddod.	Ar waith
DLIB 2017/18 Rhif 4	Cyhoeddi polisi tâl erbyn mis Ebrill 2019 yn unol ag Adran 38 o'r Ddeddf Lleoliaeth.	Prif Weithredwr Cynorthwyol – Rheoli Pobl.	Ebrill 2019	Cyflwynwyd i'r Cyngor Sir ar 6 Mawrth, 2019.	Cwblhawyd

Y WYBODAETH DDIWEDDARAF AM FATERION LLYWODRAETHU Y MAE ANGEN RHOI SYLW IDDYNT A NODWYD MEWN DATGANIADAU LLYWODRAETHU BLYNYDDOL BLAENOROL					
Y FFYN-HONELL	Y MATERION	Y SWYDDOG CYFRIFOL	Y CAMAU GWEITHREDU/ Y CYNNYDD		STATWS
DLIB 2017/18 Rhif 5	Datblygu model cyflogau a'i roi ar waith i gynnwys y cytundeb cyflog cenedlaethol ar y cyd ag undebau llafur.	Prif Weithredwr Cynorthwyol – Rheoli Pobl.	Ebrill 2019	I'w weithredu ar 1 Ebrill, 2019	Cwblhawyd
DLIB 2017/18 Rhif 6	Monitro a gwerthuso camau gweithredu Ffrwd Waith/Grŵp y Strategaeth ar gyfer Pobl yn ymwneud ag argymhellion Swyddfa Archwilio Cymru o ran Rheoli Perfformiad Pobl.	Prif Weithredwr Cynorthwyol – Rheoli Pobl.	Mawrth 2020	Fel rhan o Fwrdd Llywodraethu'r Strategaeth ar gyfer Pobl, mae ffrydiau gwaith wedi dechrau.	Ar waith
DLIB 2017/18 Rhif 8	Diweddaru'r Côt Llywodraethu er mwyn sicrhau ei fod yn cydymffurfio â safonau CIPFA a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.	Pennaeth Refeniw a Chydymffurfiaeth Ariannol.	Mawrth 2019		Ar waith
DLIB 2017/18 Rhif 9	Y Fargen Ddinesig - monitro ac asesu effaith y Fargen Ddinesig.	Cyfarwyddwr Adfywio a Pholisi. Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol.	Mawrth 2019		Ar waith
DLIB 2017/18 Rhif 10	Ers dyddiad y fantolen mae tri chwmni wedi'i ffurfio i gefnogi'r gwasanaeth a ddarperir ar gyfer Cyngor Sir Caerfyrddin sy'n destun strwythurau llywodraethu clir a ddiffinnir yn y cytundebau cyfranddalwyr a gytunwyd.	Tîm Rheoli Corfforaethol	Mawrth 2019	Trefniadau llywodraethu wedi cael eu rhoi ar waith. Byrddau wedi eu sefydlu	Ar waith

ATODIAD 2

Y CYNLLUN GWEITHREDU – MATERION LLYWODRAETHU			
	Y MATERION LLYWODRAETHU NEWYDD A NODWYD YN NATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL (DLIB) ELENÍ		
CYF. Y MATER	Y CAM GWEITHREDU	Y SWYDDOG CYFRIFOL	Y DYDDIAD TARGED
DLIB 2018/19 Rhif 1	Ar gyfer 2018/19 - Cyhoeddi Adroddiad Blynyddol am berfformiad 2018/19 mewn perthynas â'n Hamcanion Llesiant.	Pennaeth TGCh a Pholisi.	31 Hydref 2019
DLIB 2018/19 Rhif 2	Ar gyfer 2018/19 Cyhoeddi diweddariad i'n Strategaeth Gorfforaethol ac adnewyddu'r cynlluniau gweithredu sy'n ei hategu. 1. Mae'n disodli Strategaeth Gorfforaethol 2015-20. 2. Mae'n cynnwys ein Hamcanion Gwella, yn unol â gofynion Mesur Llywodraeth Leol 2009. 3. Mae'n cynnwys ein Hamcanion Gwella, yn unol â gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. 4. Mae'n cynnwys prosiectau a rhaglenni allweddol Bwrdd Gweithredol Cyngor Sir Caerfyrddin am y 5 mlynedd nesaf, fel y nodir yn 'Symud Ymlaen yn Sir Gaerfyrddin: y 5 mlynedd nesaf'.	Pennaeth TGCh a Pholisi.	Mehefin 2019
DLIB 2018/19 Rhif 3	Sicrhau bod ein Hamcanion Llesiant yn llywio'r broses pennu cyllideb.	Pennaeth TGCh a Pholisi.	Rhagfyr 2019
DLIB 2018/19 Rhif 4	Gweithredu, diweddaru a chyhoeddi'r Polisi Tâl	Prif Weithredwr Cynorthwyol (Rheoli Pobl)	Ebrill 2020
DLIB 2018/19 Rhif 5	Cwblhau'r broses o recriwtio a phenodi Prif Weithredwr	Prif Weithredwr Cynorthwyol (Rheoli Pobl)	Cwblhawyd
DLIB 2018/19 Rhif 6	Adolygu'r gwiriadau hawl i weithio ac effaith y broses fewnfudo newydd yn sgil Brexit o ran y broses recriwtio.	Prif Weithredwr Cynorthwyol (Rheoli Pobl)	Mawrth 2020
DLIB 2018/19 Rhif 7	Cwblhau a chyhoeddi archwiliad cyflog cyfartal ar gyfer 2018/19	Prif Weithredwr Cynorthwyol (Rheoli Pobl)	Mawrth 2020

Y CYNLLUN GWEITHREDU – MATERION LLYWODRAETHU			
	Y MATERION LLYWODRAETHU NEWYDD A NODWYD YN NATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL (DLIB) ELENÍ		
CYF. Y MATER	Y CAM GWEITHREDU	Y SWYDDOG CYFRIFOL	Y DYDDIAD TARGED
DLIB 2018/19 Rhif 8	Ar y cyd ag Awdurdodau partner eraill y Fargen Ddinesig, adolygu Cytundeb Cyd-bwyllgor Dinas-ranbarth Bae Abertawe er mwyn adlewyrchu'r newidiadau gofynnol sy'n deillio o'r adolygiad llywodraethu a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cymru ac adolygiad y Cyd-bwyllgor ei hun a gomisiynwyd i'r trefniadau llywodraethu	Cyflwyno'r cytundeb diwygiedig i'r Bwrdd Gweithredol	Medi 2019
DLIB 2018/19 Rhif.9	Sicrhau bod trefniadau llywodraethu priodol ar waith gyda phartneriaid presennol i gyflawni'r prosiect llesiant.	Tim Rheoli Corfforathol	Mawrth 2020
DLIB 2018/19 Rhif. 10	Adolygu'r trefniadau llywodraethu a gweithredu newidiadau priodol i'r tri chwmni awdurdod lleol.	Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol.	Mawrth 2020

4 ADRODDIAD YR ARCHWILYDD ANNIBYNNOL ARCHWILYDD CYFFREDINOL CYMRU I AELODAU CYNGOR SIR CAERFYRDDIN

Adroddiad ar yr archwiliad o'r datganiadau ariannol

Barn

Rwyf wedi archwilio datganiadau ariannol Cyngor Sir Caerfyrddin ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2019 dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Mae datganiadau ariannol Cyngor Sir Caerfyrddin yn cynnwys y Datganiad Symudiadau mewn Cronfeydd, y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, y Fantolen, y Datganiad Llif Arian Parod, y Datganiad Symud ar y Cyfrif Refeniw Tai a Datganiad Incwm a Gwariant y Cyfrif Refeniw Tai a'r nodiadau cysylltiedig, gan gynnwys crynodeb o bolisiau cyfrifyddu arwyddocaol.

Y fframwaith adrodd ariannol a gymhwyswyd wrth eu paratoi yw'r gyfraith berthnasol a'r Cod Ymarfer ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2018-19 sy'n seiliedig ar y Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (IFRS).

Yn fy marn i mae'r datganiadau ariannol:

- yn rhoi darlun gwir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Sir Caerfyrddin ar 31 Mawrth 2019 ac o'i incwm a'i wariant ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar y dyddiad hwnnw; ac
- wedi'u paratoi'n briodol yn unol â gofynion deddfwriaethol a'r Cod Ymarfer ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2018-19

Sail y farn

Cynhaliais fy archwiliad yn unol â'r gyfraith berthnasol a'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y DU (ISAs (UK)). Caiff fy nghyfrifoldebau dan y safonau hynny eu disgrifio ymhellach yn yr adran o'm hadroddiad sy'n nodi cyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol. Rwy'n annibynnol o'r cyngor yn unol â'r gofynion moesegol sy'n berthnasol i'm harchwiliad o'r datganiadau ariannol yn y DU, gan gynnwys Safon Foesegol y Cyngor Adrodd Ariannol, ac rwyf wedi cyflawni fy nghyfrifoldebau moesegol eraill yn unol â'r gofynion hyn. Credaf fod y dystiolaeth archwilio yr wyf wedi'i chael yn ddigonol ac yn briodol i ddarparu sail i'm barn.

Casgliadau yn ymwneud â busnes gweithredol

Nid oes gennyf unrhyw beth i'w nodi o ran y materion canlynol y mae'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y DU yn ei gwneud yn ofynnol i mi gyflwyno adroddiad i chi arnynt os bydd yr amgylchiadau canlynol yn berthnasol:

- nid yw'r defnydd o sail gyfrifyddu busnes gweithredol wrth baratoi'r datganiadau ariannol yn briodol; neu
- nid yw'r swyddog ariannol cyfrifol wedi datgelu yn y datganiadau ariannol unrhyw ansicrwydd perthnasol a nodwyd a all fwrw amheuaeth sylweddol ar allu'r cyngor i barhau i fabwysiadu sail gyfrifyddu busnes gweithredol am gyfnod o ddeuddeg mis o leiaf o'r dyddiad pan awdurdodir cyhoeddi'r datganiadau ariannol.

Gwybodaeth arall

Y swyddog ariannol cyfrifol sy'n gyfrifol am yr wybodaeth arall yn y Datganiad Cyfrifon. Mae'r wybodaeth arall yn cynnwys yr wybodaeth yn yr datganiad o cyfrifon, heblaw am y datganiadau ariannol a'm hadroddiad i fel archwilydd ar y rhain. Nid yw fy marn am y datganiadau ariannol yn cwmpasu'r wybodaeth arall a, heblaw i'r graddau a nodir yn benodol

fel arall yn ddiweddarach yn fy adroddiad, nid wyf yn mynegi unrhyw fath o gasgliad sicrwydd ar yr wybodaeth arall honno.

Mewn cysylltiad â'm harchwiliad o'r datganiadau ariannol, fy nghyfrifoldeb i yw darllen yr wybodaeth arall er mwyn nodi anghysonderau perthnasol â'r datganiadau ariannol archwiliedig a nodi unrhyw wybodaeth sy'n ymddangos fel petai'n berthnasol anghywir ar sail yr wybodaeth a gefais wrth i mi gyflawni'r archwiliad neu sy'n berthnasol anghyson â'r wybodaeth honno. Os dof yn ymwybodol o unrhyw gamddatganiadau neu anghysonderau perthnasol ymddangosiadol, ystyriaf y goblygiadau ar gyfer fy adroddiad.

Adrodd ar ofynion eraill

Barn ar faterion eraill

Yn fy marn i, yn seiliedig ar y gwaith a wnaed yn ystod fy archwiliad:

- mae'r wybodaeth a geir yn yr Adroddiad Naratif ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac mae'r Adroddiad Naratif wedi ei baratoi yn unol â'r Cod Ymarfer ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2018-19;
- mae'r wybodaeth a roddwyd yn y Datganiad Llywodraethu Blyneddol ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac mae'r Datganiad Llywodraethu Blyneddol wedi'i baratoi yn unol â chanllawiau.

Materion y cyflwynaf adroddiad arnynt drwy eithriad

Yng ngoleuni'r wybodaeth a'r ddealltwriaeth am y cyngor a'i amgylchedd a gafwyd yn ystod yr archwiliad, nid wyf wedi nodi unrhyw gamddatganiadau perthnasol yn yr Adroddiad Naratif na'r Datganiad Llywodraethu Blyneddol.

Nid oes gennyf unrhyw beth i'w nodi o ran y materion canlynol, y cyflwynaf adroddiad i chi arnynt os bydd yr amgylchiadau canlynol yn berthnasol, yn fy marn i:

- ni chadwyd cofnodion cyfrifyddu digonol;
- nid yw'r datganiadau ariannol yn gyson â'r cofnodion a'r ffurflenni cyfrifyddu; neu
- nid wyf wedi derbyn yr holl wybodaeth ac esboniadau y mae eu hangen arnaf ar gyfer fy archwiliad.

Tystysgrif cwblhau archwiliad

Ardystiaf fy mod wedi cwblhau'r archwiliad o gyfrifon Cyngor Sir Caerfryddin yn unol â gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a Chod Ymarfer Archwilio Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Cyfrifoldebau

Cyfrifoldebau'r swyddog ariannol cyfrifol am y datganiadau ariannol

Fel yr esbonnir yn fanylach yn y Datganiad o Gyfrifoldebau ar gyfer y Datganiad Cyfrifon a nodir ar dudalen 6, y swyddog ariannol cyfrifol sy'n gyfrifol am baratoi'r datganiad cyfrifon, sy'n rhoi darlun gwir a theg, ac am ba bynnag reolaeth fewnol sy'n angenrheidiol ym marn y swyddog ariannol cyfrifol i allu paratoi datganiadau cyfrifon heb unrhyw gamddatganiadau perthnasol, boed hynny trwy dwyll neu wall.

Wrth baratoi'r datganiad cyfrifon, mae'r swyddog ariannol cyfrifol yn gyfrifol am asesu gallu'r cyngor i barhau fel busnes gweithredol, gan ddatgelu fel y bo'n gymwys, faterion sy'n ymwneud â'r busnes gweithredol a defnyddio sail gyfrifyddu busnes gweithredol oni thybir nad yw'n briodol.

Cyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol

Fy amcanion yw cael sicrwydd rhesymol ynghylch p'un a yw'r datganiadau ariannol yn eu cyfanrwydd yn rhydd o gamddatganiad perthnasol, boed hynny trwy dwyll neu wall, a chyhoeddi adroddiad archwilydd sy'n cynnwys fy marn. Mae sicrwydd rhesymol yn lefel uchel o sicrwydd, ond nid yw'n gwarantu y bydd archwiliad a gynhelir yn unol â'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y DU wastad yn canfod camddatganiad perthnasol pan fo'n bodoli. Gall camddatganiadau ddeillio o dwyll neu wall ac fe'u hystyrir yn berthnasol os, yn unigol neu gyda'i gilydd, gellid yn rhesymol ddisgwyl iddynt ddylanwadu ar benderfyniadau economaidd defnyddwyr a wneir ar sail y datganiadau ariannol hyn.

Ceir disgrifiad pellach o gyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol ar wefan y Cyngor Adrodd Ariannol yn www.frc.org.uk/auditorsresponsibilities. Mae'r disgrifiad hwn yn rhan o'm hadroddiad archwilio.

Anthony J Barrett
Dros ac ar ran
Archwilydd Cyffredinol Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ

Date: 13 Medi 2019

"Cyfrifoldeb Cyngor Sir Caerfyrddin yw cynnal a sicrhau cywirdeb ei wefan; nid yw'r gwaith a gyflawnir gan yr archwilwyr yn cynnwys ystyried y materion hynny, felly nid yw'r archwilwyr yn derbyn dim cyfrifoldeb am unrhyw newidiadau posibl i'r datganiadau ariannol ers iddynt gael eu cyflwyno'n wreiddiol ar y wefan."

5 DATGANIADAU CYLLIDOL

Mae'r datganiadau cyllidol yn cynnwys y canlynol:

5.1 DADANSODDIAD GWARIANT A CHYLLID

Mae'r Dadansoddiad Gwariant a Chyllid yn dangos sut mae'r gwariant blynyddol yn cael ei ddefnyddio a'i gyllido o adnoddau (grantiau'r llywodraeth, rhenti a'r dreth gyngor) gan awdurdodau lleol o gymharu â'r adnoddau hynny a ddefnyddir neu a enillir gan awdurdodau yn unol ag arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol. Hefyd mae'n dangos sut mae'r gwariant hwn yn cael ei ddyrannu rhwng adrannau'r Cyngor at ddibenion gwneud penderfyniadau. Caiff incwm a gwariant y cyfrifir amdanynt o dan arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol eu cyflwyno'n fwy llawn yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

5.2 Y DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR

Mae'r datganiad hwn yn dangos y gost cyfrifyddu yn ystod y flwyddyn o ddarparu gwasanaethau yn unol â'r arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol yn hytrach na'r swm sydd i'w ariannu o'r trethiant. Bydd Awdurdodau yn codi'r trethiant i dalu am wariant yn unol â'r rheoliadau: gallai hyn fod yn wahanol i'r gost cyfrifyddu. Dangosir sefyllfa'r trethiant yn y Dadansoddiad Gwariant a Chyllid a'r Datganiad Symudiadau yng Nghronfeydd.

5.3 DATGANIAD AM Y SYMUDIADAU YNG NGHRONFEYDD YR AWDURDOD

Mae'r datganiad hwn yn dangos y symudiadau yn ystod y flwyddyn yn y gwahanol gronfeydd sydd gan yr Awdurdod. Maen nhw wedi'u dadansoddi yn ôl 'cronfeydd defnyddiadwy' (hynny yw cronfeydd y gellir eu defnyddio ar gyfer gwariant neu i leihau trethi lleol) a chronfeydd eraill. Mae'r Datganiad yn dangos sut mae symudiadau blwyddyn cronfeydd yr Awdurdod wedi'u rhannu'n enillion a cholledion yn unol ag arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol a'r addasiadau statudol sydd eu hangen i ddychwelyd y cyfrifon i'r symiau oedd yn daladwy i'r dreth gyngor a rhenti preswylfeydd am y flwyddyn. Mae'r llinell Cynnydd/Gostyngiad Net yn dangos Balans statudol Cronfa'r Cyngor a symudiadau Balans y Cyfrif Refeniw Tai yn ystod y flwyddyn yn dilyn yr addasiadau hyn.

5.4 Y FANTOLEN

Mae'r Fantolen yn dangos gwerth yr asedau a'r rhwymedigaethau sydd gan yr Awdurdod ar ddyddiad y fantolen. Mae asedau net yr Awdurdod (hynny yw, yr asedau namyn y rhwymedigaethau) yn cyfateb i'r cronfeydd sydd gan yr Awdurdod. Mae dau ddosbarth o gronfeydd. Y dosbarth cyntaf yw'r cronfeydd defnyddiadwy, hynny yw, y cronfeydd y gall yr Awdurdod eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau. Mae angen bod yn ddarbodus wrth dynnu o'r cronfeydd a thalu sylw i unrhyw gyfyngiadau statudol ar y defnydd sydd i'w wneud ohonynt (ee y Cronfeydd Cyfalaf na cheir eu defnyddio ond ar gyfer gwariant cyfalaf neu i ad-dalu dyled). Yn yr ail ddosbarth mae'r cronfeydd hynny *na* all yr Awdurdod eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau. Yn eu plith mae cronfeydd sydd ag enillion neu golledion ar bapur yn unig (ee y Gronfa Ailbrisiad, lle byddai'r symiau ond ar gael i ddarparu gwasanaethau pe byddai'r asedau'n cael eu gwerthu); a chronfeydd sydd â'r gwahaniaethau amseru a ddangosir yn y llinell 'Addasiadau rhwng y sail cyfrifyddu a'r sail ariannu yn unol â'r rheoliadau' yn y Datganiad Symudiadau yng Nghronfeydd yr Awdurdod.

5.5 Y DATGANIAD LLIF ARIAN

Mae'r Datganiad Llif Arian yn dangos y newidiadau yn arian parod ac arian cyfwerth yr Awdurdod yn ystod y cyfnod adrodd. Mae'r datganiad yn dangos sut mae'r Awdurdod yn creu ac yn defnyddio arian ac adnoddau cyfwerth ag arian drwy ddosbarthu'r llif arian yn weithgareddau gweithredol, buddsoddi ac ariannu.

Lluniwyd y datganiad llif arian gan ddefnyddio'r dull anuniongyrchol. Dyma newid i'r blynyddoedd blaenorol lle y mae'r dull uniongyrchol wedi'i ddefnyddio. Mae'r dull anuniongyrchol yn defnyddio cyfrifyddu cronni i gofnodi treuliau a refeniw, mae'n llai cymhleth ar gyfer dibenion adrodd ac yn gyson â chyflwyniad datganiadau awdurdodau lleol eraill.

5.1 DADANSODDIAD GWARIANT A CHYLLID

Y gwahaniaeth rhwng (Gwarged)/Diffyg Cronfa'r Cyngor (CC) a'r Cyfrif Refeniw Tai (CRT) a (Gwarged)/Diffyg y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr

2018-19

Gwariant Net yn
y Datganiad
Incwm a
Gwariant
Cynhwysfawr
£'000

Gwariant Net a
chodir ar y CC
a'r CRT
£'000

Cyfanswm
Addasiadau
£'000

Adran

Prif Weithredwr	7,632	3,798	11,430
Addysg a Phlant	147,097	25,946	173,043
Gwasanaethau Corfforaethol	19,913	20,399	40,312
Cymunedau	95,409	13,434	108,843
Amgylchedd	46,346	12,057	58,403
Cyfrif Refeniw Tai	(8,174)	3,593	(4,581)
Yswiriant a Chorfforaethol	6,298	(5,770)	528

Cost Net y Gwasanaethau

Incwm a Gwariant Arall	314,521	73,457	387,978
	(310,181)	(29,977)	(340,158)

(Gwarged)/Diffyg cyn trosglwyddo i/(o'r)

Cronfeydd a Glustnodwyd	4,340	43,480	47,820
--------------------------------	--------------	---------------	---------------

Trosglwyddiadau i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd

(Gwarged)/Diffyg ar ôl trosglwyddo i/(o'r)	867		
---	-----	--	--

Cronfeydd a Glustnodwyd

	5,207		
Balans CC a CRT ar 31ain Mawrth 2018:	(29,897)		
(Gwarged)/Diffyg	5,207		
Balans CC a CRT ar 31ain Mawrth 2019:	(24,690)		

2017-18**Adran**

Prif Weithredwr	9,035	2,601	11,636
Addysg a Phlant	143,210	24,867	168,077
Gwasanaethau Corfforaethol	20,318	1,084	21,402
Cymunedau	86,435	12,831	99,266
Amgylchedd	43,222	12,459	55,681
Cyfrif Refeniw Tai	(20,097)	15,405	(4,692)
Yswiriant a Chorfforaethol	5,141	(4,476)	665

Cost Net y Gwasanaethau

Incwm a Gwariant Arall	287,264	64,771	352,035
	(300,658)	(12,590)	(313,248)

(Gwarged)/Diffyg cyn trosglwyddo i/(o'r)

Cronfeydd a Glustnodwyd	(13,394)	52,181	38,787
--------------------------------	-----------------	---------------	---------------

Trosglwyddiadau i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd

(Gwarged)/Diffyg ar ôl trosglwyddo i/(o'r)	6,812		
---	-------	--	--

Cronfeydd a Glustnodwyd

	(6,582)		
Balans CC a CRT ar 31ain Mawrth 2017:	(23,315)		
(Gwarged)/Diffyg	(6,582)		
Balans CC a CRT ar 31ain Mawrth 2018:	(29,897)		

Gweler nodyn 6.5 i gael Esboniad o'r addasiadau rhwng gwariant net sy'n daladwy i Gronfa'r Cyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai a gwariant net yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

5.2 Y DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR

2017-18	2017-18	2017-18		2018-19	2018-19	2018-19
Cyfanswm y Gwariant Gros £'000	Cyfanswm yr Incwm Gros £'000	Cyfanswm y Gwariant Net £'000 (Ail-Ddatgan)		Cyfanswm y Gwariant Gros £'000	Cyfanswm yr Incwm Gros £'000	Cyfanswm y Gwariant Net £'000
17,299	(5,663)	11,636	Adran	16,568	(5,138)	11,430
210,350	(42,273)	168,077	Prif Weithredwr	214,710	(41,667)	173,043
73,389	(51,987)	21,402	Addysg a Phlant	92,696	(52,384)	40,312
158,108	(58,842)	99,266	Gwasanaethau Corfforaethol	165,363	(56,520)	108,843
80,357	(24,676)	55,681	Cymunedau	78,615	(20,212)	58,403
34,421	(39,113)	(4,692)	Amgylchedd	36,110	(40,691)	(4,581)
672	(7)	665	Cyfrif Refeniw Tai	530	(2)	528
			Yswiriant a Chorfforaethol			
574,596	(222,561)	352,035	Cost Net y Gwasanaethau	604,592	(216,614)	387,978
			Praeseptau ac Ardollau:			
		138	Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog			131
		9,349	Awdurdod Tân Canolbarth a Gorllewin Cymru			9,600
		5,397	Cynghorau Cymuned			5,714
		15,313	Awdurdod Heddlu Dyfed Powys			16,203
		(21)	(Enillion)/colledion ar werthu asedau nad ydynt yn gyfredol			(184)
			(Gwarged)/Diffyg ar y Gweithgareddau Masnachu na cynhwysir			
		5,161	yng Nghost Net y Gwasanaethau		Nodyn 6.6	722
		35,337	Gwariant Gweithredol Arall			32,186
		17,613	Llog i'w Dalu a Chostau Tebyg			17,443
		9,425	Llog net ar y rhwymedigaeth/(ased) buddion diffiniedig net			8,597
		(429)	Incwm Buddsoddi a Llog			(465)
			Incwm a gwariant yng nghyswllt eiddo buddsoddi			
		2,113	a newidiadau yn y gwerth teg		Nodyn 6.11	317
		(229)	Incwm Arall			(234)
		28,493	Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi			25,658
		(191,881)	Grant Cynnal Refeniw		Nodyn 6.39	(199,828)
		0	Grantiau Cyffredinol y Llywodraeth		Nodyn 6.39	(25)
		(104,020)	Treth y Cyngor		Nodyn 6.7	(109,583)
		(60,295)	Enillion Net y Trethi Annomestig		Nodyn 6.8	(59,612)
		(20,882)	Grantiau a chyfraniadau cyfalaf		Nodyn 6.39	(28,954)
		(377,078)	Trethiant ac Incwm Grantiau Amhenodol			(398,002)
		38,787	(Gwarged)/Diffyg ar Darparu Gwasanaethau			47,820
		(6,534)	(Gwarged) neu Ddiffyg ar ôl ailbrizio'r asedau Eiddo, Offeriant a Chyfarpar			7,933
		(67,425)	Ailfesur y rhwymedigaeth/(ased) buddion diffiniedig net			40,972
		(73,959)	Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall			48,905
		(35,172)	Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr			96,725

5.3 DATGANIAD AM Y SYMUDIADAU YNG NGHRONFEYDD YR AWDURDOD

	Balans Cronfa'r Cyngor	Cronfeydd Wrth Gefn sydd wedi'u Clustnodi	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	Cronfa Wrth Gefn Atgyweiriadau Mawr	Gronfa Grantiau Cyfalaf Heb eu Defnyddio	CYFANSWM CRONFEYDD Y GELLIR EU DEFNYDDIO	Cronfeydd na ellir eu defnyddio	CYFANSWM CRONFEYDD YR AWDURDOD
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000 (Ail-ddatgan)	£'000 (Ail-ddatgan)	£'000 (Ail-ddatgan)
Balans ar 31 Mawrth 2017	(9,304)	(75,843)	(14,011)	(14,975)	0	(591)	(114,724)	(544,453)	(659,177)
Symudiadau yn y cronfeydd yn ystod 2017/18									
(Gwarged) neu ddiffyg ar ddarparu gwasanaethau Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	40,227	0	(1,440)	0	0	0	38,787	0	38,787
Arall	0	0	0	0	0	0	0	(73,959)	(73,959)
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	40,227	0	(1,440)	0	0	0	38,787	(73,959)	(35,172)
Addasiadau rhwng y sail cyfrifyddu a'r sail ariannu yn unol â'r rheoliadau (nodyn 6.4)	(47,418)	0	(4,763)	6,358	0	27	(45,796)	45,796	0
(Cynnydd)/Gostyngiad Net cyn Trosglwyddo i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd	(7,191)	0	(6,203)	6,358	0	27	(7,009)	(28,163)	(35,172)
Trosglwyddo i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd (nodyn 6.23)	6,712	(6,812)	100	0	0	0	0	0	0
(Cynnydd)/Gostyngiad yn y flwyddyn	(479)	(6,812)	(6,103)	6,358	0	27	(7,009)	(28,163)	(35,172)
Balans ar 31 Mawrth 2018	(9,783)	(82,655)	(20,114)	(8,617)	0	(564)	(121,733)	(572,616)	(694,349)
Symudiadau yn y cronfeydd yn ystod 2018/19									
(Gwarged) neu ddiffyg ar ddarparu gwasanaethau Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	49,052	0	(1,232)	0	0	0	47,820	0	47,820
Arall	0	0	0	0	0	0	0	48,905	48,905
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	49,052	0	(1,232)	0	0	0	47,820	48,905	96,725
Addasiadau rhwng y sail cyfrifyddu a'r sail ariannu yn unol â'r rheoliadau (nodyn 6.4)	(50,484)	0	7,004	2,659	0	(4,989)	(45,810)	45,810	0
(Cynnydd)/Gostyngiad Net cyn Trosglwyddo i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd	(1,432)	0	5,772	2,659	0	(4,989)	2,010	94,715	96,725
Trosglwyddo i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd (nodyn 6.23)	839	(867)	28	0	0	0	0	0	0
(Cynnydd)/Gostyngiad yn y flwyddyn	(593)	(867)	5,800	2,659	0	(4,989)	2,010	94,715	96,725
Balans ar 31 Mawrth 2019	(10,376)	(83,522)	(14,314)	(5,958)	0	(5,553)	(119,723)	(477,901)	(597,624)

5.4 Y FANTOLEN

31/03/18 £'000 (Ail-ddatgan)			£'000	31/03/19 £'000
		Nodiadau		
1,352,235	Eiddo, Offeriant a Chyfarpar	6.9	1,341,962	
2,246	Asedau Treftadaeth	6.10	2,282	
23,243	Eiddo Buddsoddi	6.11	22,035	
1,953	Buddsoddiadau Tymor Hir	6.12	1,929	
7,926	Dyledwyr Tymor Hir	6.13	7,297	
1,387,603	Asedau Tymor Hir			1,375,505
22,184	Buddsoddiadau Tymor Byr	6.14	27,204	
0	Asedau a Ddelir i'w Gwerthu	6.15	0	
1,030	Stocrestrau	6.16	1,039	
53,494	Dyledwyr Tymor Byr	6.17	50,460	
18,782	Arian Parod ac Arian Cyfwerth	6.18	26,877	
95,490	Asedau Cyfredol			105,580
(10,018)	Benthyciadau Tymor Byr	6.19	(8,444)	
(59,814)	Credydwyr Tymor Byr	6.20	(57,663)	
(2,056)	Darpariaethau	6.21	(1,372)	
(71,888)	Rhwymedigaethau Cyfredol			(67,479)
(3,216)	Darpariaethau	6.21	(2,701)	
(392,936)	Benthyciadau Tymor Hir	6.22	(407,644)	
(320,704)	Rhwymedigaethau Tymor Hir Arall	6.45	(405,637)	
(716,856)	Rhwymedigaethau Tymor Hir			(815,982)
694,349	Asedau Net			597,624
9,783	Cronfa'r Cyngor		10,376	
20,114	Cyfrif Refeniw Tai	7.2	14,314	
	Cronfeydd Wrth Gefn Cronfa'r Cyngor sydd wedi'u			
81,140	Clustnodi	6.23	83,915	
	Cronfeydd Cronfa'r Cyngor a ddelir gan ysgolion yn unol			
1,515	â RHYLL	6.23	(393)	
0	Cronfa Atgyweiriadau Mawr	6.23	0	
8,617	Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	6.24	5,958	
564	Grantiau Cyfalaf nas Cymhwyswyd	6.25	5,553	
121,733	Cronfeydd Defnyddiadwy			119,723
343,509	Cronfa Ailbrisiad	6.26	324,681	
555,567	Cyfrif Addasiadau Cyfalaf	6.27	563,014	
(937)	Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol	6.28	(834)	
332	Cronfa Derbyniadau Cyfalaf Gohiriedig	6.29	332	
(320,704)	Cronfa Bensiynau	6.30	(405,637)	
(5,151)	Cyfrif Absenoldebau Cronedig	6.31	(3,655)	
572,616	Cronfeydd na ellir eu defnyddio			477,901
694,349	Cyfanswm Cronfeydd			597,624

5.5 Y DATGANIAD LLIF ARIAN

2017-18 £'000		Nodyn	2018-19 £'000
	Cysoniad y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr i'r Llif Arian Refeniw Net		
38,787	(Gwarged)/Diffyg Net ar ddarpariaeth y gwasanaethau	5.2	47,820
	Addasiadau i warged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau ar gyfer symudiadau nad ydynt yn arian parod		
(42,427)	Dibrisiant		(46,189)
(17,427)	Amhariad a phrysiadau disgynol		(16,133)
(2,516)	Symudiad yng nghweth farchnad eiddo buddsoddi		(785)
(26,835)	Addasiadau l'r Gronfa bensiwn		(43,961)
240	Symudiad yn narpriaethau		1,199
(1,842)	Cludo swm yr asedau anghyfredol a werthwyd		(1,709)
6	Symudiadau arall nad yw'n arian parod		22
1,942	Symudiadau yn dyledwyr refeniw, credydwyd, stocrestrau ayb.		(1,362) (108,918)
	Addasiad ar gyfer eitemau a gynhwysir yn y gwarged neu'r diffyg net ar ddarparu gwasanaethau sy'n buddsoddi ac ariannu gweithgareddau		
1,887	Enillion o werthu eiddo, offer a chyfarpar, eiddo buddsoddi ac asedau anniriaethol		1,952
20,882	Grantiau Cyfalaf		28,954 30,906
(27,303)	Llifoedd Arian Net o'r Gweithgareddau Gweithredol	6.49	(30,192)
	GWEITHGAREDDAU BUDDSODDI		
52,507	Prynnu eiddo,offeriant a chyfarpar, eiddo buddsoddi ac asedau anniraethol		57,275
418,900	Prynnu buddsodiadau tymor hir a thymor byr		370,300
3,725	Taliadau arall am weithgareddau buddsoddi		4,172
	Enillion o werthu eiddo, offeriant a chyfarpar, eiddo buddsoddi a asedau anniraethol		(2,015)
(1,963)			(2,015)
(418,879)	Enillion o buddsoddiadau tymor byr a thymor hir		(365,304)
(18,066)	Grantiau cyfalaf a dderbyniwyd		(29,196)
36,224	Llif Arian Net o'r Gweithgareddau Ariannu		35,232
	GWEITHGAREDDAU ARIANNU		
(21,895)	Derbyniadau arian parod o fenthycy byr dymor a hirdymor		(20,000)
10,214	Ad-daliadau o fuddsoddiadau byr a hir dymor		6,865
(11,681)	Llif Arian o'r Gweithgareddau Ariannu		(13,135)
	(CYNNYDD)/OSTYNGIAD NET MEWN ARIAN NEU ADNODDAU CYFWERTH AG ARIAN		
(2,760)			(8,095)
16,022	Arian ac adnoddau cyfwerth ag arian ar ddechrau'r cyfnod adrodd	6.18	18,782
18,782	Arian ac adnoddau cyfwerth ag arian ar ddiwedd y cyfnod adrodd		26,877
2,760	CYNNYDD/(OSTYNGIAD) MEWN ARIAN NEU ADNODDAU CYFWERTH AG ARIAN		8,095

6 NODIADAU I'R CYFRIFON

6.1 Datganiad O'r Polisïau Cyfrifydda

Cyffredinol

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn crynhoi trafodion Cyngor Sir Caerfyrddin am flwyddyn ariannol 2018-19 a'i sefyllfa ar ddiwedd y flwyddyn ariannol, sef 31 Mawrth 2019.

Mae'n ofynnol i'r Awdurdod baratoi Datganiad o Gyfrifon blyneddol o dan Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014, sy'n ei gwneud yn ofynnol iddynt gael eu paratoi yn unol ag arferion cyfrifyddu priodol. Yn bennaf, defnyddir y Côd Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2018/19 a'r *Côd Ymarfer Cyfrifyddu Gwerth Gorau 2018/19*, wedi'u hategu gan y Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol.

Y confensiwn cyfrifyddu a fabwysiedir yn y Datganiad o Gyfrifon yw, yn bennaf, cost hanesyddol, wedi'i addasu gan ailbrisio rhai categorïau o asedau anghyfredol ac offerynnau ariannol.

Mae meysydd o fewn y cyfrifon nad ydynt yn cydymffurfio â'r cyhoeddiad uchod wedi'u nodi yn ôl yr angen.

6.1.1 Croniadau Incwm a Gwariant

Rhoddir cyfrif am weithgaredd yn y flwyddyn y mae'n digwydd yn hytrach na phryd y mae arian yn cael ei dalu neu'n cael ei dderbyn. Yn arbennig:

- Caiff refeniw o werthu nwyddau ei gydnabod pan fo'r Awdurdod yn trosglwyddo risgiau a buddion arwyddocaol perchnogaeth i'r prynwr ac y bo'n debyg y bydd buddion economaidd neu botensial gwasanaeth cysylltiedig â'r trafodyn yn dod i'r Awdurdod.
- Caiff refeniw o ddarparu gwasanaethau ei gydnabod pan all yr Awdurdod fesur yn ddibynadwy ganran cwblhau'r trafodyn ac y bo'n debyg y bydd buddion economaidd neu botensial gwasanaeth cysylltiedig â'r trafodyn yn dod i'r Awdurdod.
- Cofnodir gwariant ar nwyddau a gyflenwir pan gânt eu defnyddio - os oes bwlch rhwng dyddiad derbyn nwyddau a'r dyddiad defnyddio, fe'u nodir fel Stocrestrau ar y fantolen.
- O ran gwaith, cofnodir gwariant pan yw'n cael ei gwblhau. Cyn hynny, nodir 'cynllun ar waith' ar y Fantolen.
- Caiff treuliau mewn perthynas â gwasanaethau a geir (gan gynnwys gwasanaethau a ddarperir gan gyflogeion) eu cofnodi fel gwariant pan geir y gwasanaethau yn hytrach na phan wneir y taliadau.
- Mae'r llog a delir am fenthyciadau ac a dderbynnir yn sgil buddsoddiadau yn cael ei gyfrif ar sail y gyfradd log effeithiol ar gyfer yr offeryn ariannol perthnasol yn hytrach na'r llif arian a bennir neu a benderfynir gan y contract.
- Pan yw'r refeniw a'r gwariant wedi cael eu cydnabod ond yr arian parod heb ei dderbyn neu ei dalu, bydd y swm perthnasol yn cael ei gofnodi yn y Fantolen fel dyled neu gredyd. Os oes amheuaeth a fydd dyledion yn cael eu talu, nodir balans y dyledwyr a bydd swm sy'n cyfateb i'r incwm na fydd yn cael ei gasglu o bosib yn cael ei gynnwys yn y cyfrif refeniw.

- Un eithriad i'r egwyddor hon yw pan fydd taliadau refeniw penodol yn daliadau chwarterol (e.e. trydan, nwy) lle mae'r cyfrifon refeniw yn cynnwys pedwar taliad. Mae'r polisi hwn yn cael ei ddefnyddio'n gyson bob blwyddyn ac felly nid yw'n cael effaith sylweddol ar gyfrifon y flwyddyn.
- Bydd incwm a gwariant yn cael eu nodi fel credyd neu ddebyd yng nghyfrif refeniw y gwasanaeth perthnasol, oni bai eu bod yn dderbyniadau cyfalaf neu'n wariant cyfalaf.

Nid yw'r newidiadau a gyflwynwyd o ganlyniad i IFRS 15 wedi cael effaith faterol ar yr Awdurdod.

6.1.2 Eiddo, Offeriant a Chyfarpar

Caiff asedau sydd â sylwedd ffisegol ac a ddelir i'w defnyddio i gynhyrchu neu gyflenwi nwyddau neu wasanaethau, i'w rhentu i eraill, neu at ddibenion gweinyddol, ac y disgwylir iddynt gael eu defnyddio yn ystod mwy nag un flwyddyn ariannol, eu dosbarthu'n Eiddo, Offeriant a Chyfarpar.

Cydnabod: Caiff gwariant ar gaffael, creu neu wella Eiddo, Offeriant a Chyfarpar ei gyfalafu ar sail cronïadau, ar yr amod ei bod yn debyg y bydd y buddion economaidd neu botensial gwasanaeth yn y dyfodol sy'n gysylltiedig â'r eitem yn dod i'r Awdurdod ac y gellir mesur cost yr eitem yn ddibynadwy. Caiff gwariant sy'n cynnal ond nad yw'n ychwanegu at botensial ased i gyflenwi buddion economaidd neu botensial gwasanaeth yn y dyfodol (h.y. atgyweiriadau a gwaith cynnal a chadw) ei godi fel traul pan y'i gwneir.

Mesur: I ddechrau caiff asedau eu mesur ar gost, sy'n cynnwys y pris prynu a/neu unrhyw wariant y gellir ei briodoli'n uniongyrchol i roi'r ased mewn cyflwr gweithio at y defnydd a fwriedir iddo.

Mae asedau yn cael eu trosglwyddo i'r fantolen ar y sail a argymhellir gan CIPFA ac yn unol â Safonau Gwerthuso a Phrisio Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig (RICS). Mae asedau yn cael eu dosbarthu i'r grwpiau sy'n ofynnol o dan y Côd Ymarfer ar Gyfrifon Awdurdodau Lleol, ar y sail ganlynol:

- seilwaith, asedau cymunedol ac asedau sy'n cael eu hadeiladu – cost hanesyddol dibrisiedig
- aneddiadau – gwerth teg, a bennir gan ddefnyddio sail gwerth defnydd sy'n bodoli ar gyfer tai cymdeithasol
- yr holl asedau eraill – gwerth teg, a bennir fel y swm a fyddai'n cael ei dalu am yr ased gyda'i ddefnydd sy'n bodoli (gwerth defnydd sy'n bodoli).
- Lle na fo tystiolaeth seiliedig ar y farchnad o werth teg oherwydd natur arbenigol ased, defnyddir cost amnewid dibrisiedig i gael amcangyfrif o'r gwerth teg

Ac eithrio asedau seilwaith ac asedau cymunedol, mae asedau sefydlog yn cael eu hail brisio yn ôl rhaglen dreigl bum mlynedd ac mae unrhyw newid mawr mewn gwerth asedau yn cael ei addasu yn y cyfrifon ar gyfer y flwyddyn y digwydd y cyfryw newid.

Mae'r amserlen hanesyddol o adbrisio asedau wedi'i nodi isod:

Ysgolion	2014-15
Stoc Dai a Chostau Amnewid	
Dibrisiedig asedau o werth	2015-16
Gofal Cymdeithasol a Amgylchedd (Rhan)	2016-17
Amgylchedd (Rhan)	2017-18
Prif Weithredwr, Adfywio a Hamdden	2018-19

Mae asedau a geir o dan brydlesau cyllid yn cael eu cyfalafu yng nghyfrifon yr Awdurdod, ynghyd â'r rhwymedigaeth i dalu rhenti yn y dyfodol.

Gwneir credydau i'r gronfa ailbrisiu wrth gefn i gyd-fynd â'r cynnydd mewn prisiadau ac i gydnabod enillion sydd heb eu gwireddu. Fel eithriad, gallai enillion gael eu credydu i'r Datganiad Incwm A Gwariant Cynhwysfawr pan fyddant yn codi yn sgil tynnu yn ôl allan golled amharu a roddwyd yn flaenorol ar gyfrif referniw gwasanaeth.

Amhariad :

Mae asedau'n cael eu hasesu ar ddiwedd pob blwyddyn i benderfynu a oes unrhyw arwydd bod yr ased wedi ei amharu. Lle bo arwyddion yn bodoli ac amcangyfrifir bod unrhyw wahaniaethau posibl o bwys, amcangyfrifir gwerth adferadwy'r ased a, lle bo hyn yn llai na gwerth cario'r ased, caiff colled amhariad ei chydabod ar gyfer y diffyg.

Lle canfyddir colledion amhariad, cyfrifyddir ar eu cyfer trwy:

- Lle bo balans enillion ailbrisiad ar gyfer yr ased yn y Gronfa Ailbrisiadau, caiff gwerth cario'r ased ei ysgrifennu i lawr yn erbyn y balans hwnnw (hyd at swm yr enillion cronedig)
- Lle na fo balans yn y Gronfa Ailbrisiadau neu falans annigonol, caiff gwerth cario'r ased ei ysgrifennu i lawr yn erbyn y llinell wasanaeth berthnasol / llinellau gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.
- Lle bo colled amhariad yn cael ei gwrthdroi yn ddiweddarach, mae'r gwrthdroad yn cael ei gredydu i'r llinell wasanaeth berthnasol / llinellau gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, hyd at swm y golled wreiddiol, wedi'i gymhwyso ar gyfer y dibrisiad a fyddai wedi cael ei godi pe na bai'r golled wedi cael ei chydabod.

Gwarediadau ac Asedau a Ddelir i'w Gwerthu

Pan ddaw'n debyg y caiff gwerth cario ased ei adennill yn bennaf trwy werthiant yn hytrach na thrwy barhau i'w ddefnyddio, caiff ei ailddosbarthu'n Ased a Ddelir i'w Werthu. Mae'r ased yn cael ei ailbrisiu'n syth cyn ei ailddosbarthu ac yna ei gario ar y swm isaf o'r swm hwn a gwerth teg llai costau gwerthu'r ased. Lle bo gostyngiad wedyn yn y gwerth teg llai costau gwerthu'r ased, caiff y golled ei chofnodi yn y llinell Gwariant Gweithredu Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Caiff enillion yn y gwerth teg eu cydnabod dim ond hyd at swm unrhyw golledion a gydnabyddwyd o'r blaen yn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau.

Ni chodir dibrisiad ar Asedau a Ddelir i'w Gwerthu.

Os nad yw asedau'n bodloni'r meini prawf mwyach i gael eu dosbarthu'n Asedau a Ddelir i'w Gwerthu, cânt eu hailddosbarthu'n asedau anghyfredol eto a'u prisio ar y swm isaf o'u gwerth cario cyn iddynt gael eu dosbarthu'n Asedau a Ddelir i'w Gwerthu, wedi'i gymhwyso ar gyfer dibrisiad, amorteiddiad neu ailbrisiadau a fyddai wedi cael eu cydnabod pe na baent wedi cael eu dosbarthu'n Asedau a Ddelir i'w Gwerthu, a'u gwerth adferadwy ar ddyddiad y penderfyniad i beidio â'u gwerthu.

Nid yw asedau sydd i gael eu hepgor neu eu sgrapio yn cael eu hailddosbarthu'n Asedau a Ddelir i'w Gwerthu. Pan fo ased yn cael ei waredu neu ei ddatgomiynu, mae gwerth cario'r ased yn y Fantolen yn cael ei ysgrifennu i fwrdd i'r llinell Gwariant Gweithredu Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r ennill neu golled wrth ei waredu. Mae derbyniadau o warediadau (os oes rhai) yn cael eu credydu i'r un llinell yn y Datganiad Incwm

a Gwariant Cynhwysfawr, hefyd fel rhan o'r enillion neu golledion wrth ei waredu (h.y. eu debydu yn erbyn gwerth cario'r ased ar adeg ei waredu). Mae unrhyw enillion ailbrisiad a gronnir ar gyfer yr ased yn y Gronfa Ailbrisiadau'n cael eu trosglwyddo i'r Cyfrif Cymhwyso Cyfalaf.

Mae symiau a cheir ar gyfer gwaredu mwy na £10,000 yn cael eu categoreiddio fel derbyniadau cyfalaf a'u credydu i'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf. Yna ni ellir defnyddio'r rhain ond ar gyfer buddsoddi cyfalaf newydd neu eu neilltuo i leihau angen sylfaenol yr Awdurdod i fenthg arian. Mae derbyniadau'n cael eu neilltuo i'r Gronfa o Balans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd.

Ni chaiff gwerth dileu gwarediadau ei godi yn erbyn y dreth gyngor, oherwydd darperir yn llawn am gost asedau sefydlog o dan drefniadau ar wahân ar gyfer ariannu cyfalaf. Mae symiau'n cael eu neilltuo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf o Balans Cronfa'r Cyngor Gyffredinol yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd.

Dibrisiant

Darperir am ddibrisiad ar yr holl asedau Eiddo, Offeriant a Chyfarpar trwy ddyrannu eu symiau dibrisiadwy yn systematig dros eu hoesoedd defnyddiol. Gwneir eithriad am asedau sydd heb oes ddefnyddiol benodol y gellir ei bennu (h.y. tir rhydd-ddaliadol a rhai Asedau Cymunedol) ac asedau nad ydynt ar gael i'w defnyddio eto (h.y. asedau sy'n cael eu hadeiladu).

Caiff dibrisiad ei gyfrifo ar y seiliau canlynol:

- aneddiadau ac adeiladau eraill – dyraniad llinol dros oes ddefnyddiol yr eiddo fel y'i hamcangyfrifir gan y prisiwr
- cerbydau, peiriannau, celfi a chyfarpar – naill ai dyraniad llinol dros oes ddefnyddiol yr ased neu fel canran o werth pob dosbarth o asedau yn y Fantolen, fel y cynghorir gan swyddog sydd â chymwysterau priodol
- seilwaith – dyraniad llinol dros 40 o flynyddoedd

Yn ogystal, dibrisir enillion adbrisiu, a bydd swm sy'n gyfwerth â'r gwahaniaeth rhwng y dibrisiant gwerth cyfredol a roddir ar asedau a'r dibrisiant a fyddai wedi cael ei roi ar sail eu cost hanesyddol yn cael ei drosglwyddo bob blwyddyn o'r Cyfrif wrth Gefn - Adbrisiadau i'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf.

Cyfrifyddu Cydrannol

Defnyddir cyfrifyddu cydrannol pan fydd gan ased unigol un neu ragor o rannau hanfodol ac iddynt oes economaidd sylweddol wahanol i'r prif ased. Felly byddai cydrannau'r prif ased yn dibrisio ar gyfraddau gwahanol.

Er mwyn pennu a oes gwahaniaeth o bwys yn y tâl dibrisio, mae'r Awdurdod yn cynnal dadansoddiad sensitifrwydd mewn perthynas â'i brosiectau cyfalaf mwyaf. Mae'r tâl yn cael ei gyfrifo ar sail yr ased cyfan o'i gymharu â thâl ar sail y cydrannau. Caiff y tâl ar sail cydrannau ei ddefnyddio os oes gwahaniaeth o bwys rhwng y ddau gyfrifiad.

6.1.3 **Eiddo Buddsoddi**

Eiddo buddsoddi yw'r eiddo hwnnw a ddefnyddir dim ond i ennill rhenti a/neu am arbrisant cyfalaf. Nid yw'r diffiniad yn cael ei fodloni os caiff yr eiddo ei ddefnyddio mewn unrhyw ffordd i hwyluso cyflenwi gwasanaethau neu gynhyrchu nwyddau neu'n cael ei ddal i'w werthu.

Caiff eiddo buddsoddi ei fesur yn y lle cyntaf ar gost ac wedyn ar werth teg, ar sail y swm y gellid cyfnewid yr ased amdano rhwng partiön gwybodus ar hyd braich. Ni chaiff yr eiddo ei ddibrisio ond caiff ei ailbrisio bob blwyddyn yn ôl amgylchiadau'r farchnad ar ddiwedd y flwyddyn. Caiff enillion a cholledion wrth ailbrisio eu cofnodi yn y llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Caiff yr un peth ei wneud gydag enillion a cholledion wrth waredu'r eiddo.

Caiff y rhenti a geir am eiddo buddsoddi eu credydu i'r llinell Incwm Ariannu a Buddsoddi ac maent yn arwain at ennill i Falans y Gronfa Gyffredinol. Fodd bynnag, nid yw'r trefniadau statudol yn caniatáu i enillion a cholledion ailbrisiadau a gwarediadau gael effaith ar Falans y Gronfa Gyffredinol. Felly caiff yr enillion a'r colledion eu tynnu allan o Falans y Gronfa Gyffredinol yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd a'u cofnodi yn y Cyfrif Addasu Cyfalaf ac (ar gyfer unrhyw dderbyniadau o werthiant sy'n fwy na £10,000) y Gronfa Derbyniadau Cyfalaf.

Mesuriad Gwerth Teg

Mae'r Cyngor yn mesur ei eiddo buddsoddi ar werth teg ar bob dyddiad adrodd. Gwerth teg yw'r pris y byddid yn ei gael i werthu ased, neu ei dalu i drosglwyddo rhwymedigaeth fel rhan o drafodyn trefnus rhwng cyfranogwyr y farchnad ar y dyddiad mesur. Bydd y defnydd o'r broses fesur ar ei uchaf a'i orau o safbwynt cyfranogwr y farchnad.

Rhagdybir bod unrhyw fesuriad gwerth teg o ased neu rwymedigaeth yn defnyddio'r un rhagdybiaethau ag y byddai cyfranogwyr y farchnad yn eu defnyddio wrth weithredu er eu budd economaidd pennaf a bod y trafodyn yn cael ei wneud yn y brif farchnad neu, os nad yw hynny'n bosibl, yn y farchnad fwyaf buddiol ar gyfer yr ased neu'r rhwymedigaeth.

Defnyddir technegau prisio priodol y mae data digonol ar gael ar eu cyfer. Mae mewnbynnau i'r technegau wedi'u categoreiddio o fewn yr hierarchaeth gwerth teg, sy'n cynnwys tair lefel fel a ganlyn:

- Mae mewnbynnau lefel 1 yn brisiau a ddyfynnwyd nas addaswyd mewn marchnadoedd actif ar gyfer asedau neu rwymedigaethau sydd union yr un peth y gall y Cyngor eu cyrchu ar y dyddiad mesur.
- Mae mewnbynnau lefel 2 yn fewnbynnau ac eithrio prisiau a ddyfynnwyd sydd wedi'u cynnwys yn Lefel 1 sy'n weladwy, naill ai'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol.
- Mae mewnbynnau lefel 3 yn fewnbynnau anweladwy ar gyfer yr ased neu'r rhwymedigaeth.

6.1.4 **Asedau Treftadaeth**

Mae gwahanol fathau o Asedau Treftadaeth ac maent wedi'u nodi yn y cyfrifon fel a ganlyn.

• Cyn-asedau Cymunedol

Mae'r asedau treftadaeth hynny a oedd gynt yn cael eu cynnwys mewn asedau cymunedol wedi cael eu trosglwyddo i'r categori newydd ar gyfer Asedau Treftadaeth. Fe'u cofnodir ar sail y gost hanesyddol ac maent yn cynnwys Castell Caerfyrddin, regalia dinesig a darnau o waith celf.

• **Gwaith Celf Seilwaith**

Yn flaenorol câi'r asedau hyn eu nodi fel seilwaith ac roeddent un ai'n rhan o brosiect cyfalaf mawr neu'n ddarnau o waith celf ynddynt eu hunain ar gylchfannau neu yng nghanol trefi. A hwythau'n gyn-asedau seilwaith, fe'u cofnodir ar sail y gost hanesyddol.

• **Arddangosion Amgueddfeydd/Cofnodion Archif**

Mae gan yr Awdurdod gasgliad mawr o arddangosion amgueddfeydd a deunydd archif na chawsant eu cynnwys yn y Fantolen. Nid yw gwybodaeth am gost yr eitemau hyn ar gael yn hawdd ac ym marn yr Awdurdod ni fyddai'r budd o drefnu i brisio'r eitemau hyn yn cyfiawnhau'r gost o wneud hynny.

6.1.5 **Asedau Anniriaethol**

Asedau nad oes iddynt sylwedd ffisegol yw'r rhain ond asedau a ddaw â buddion economaidd i'r Awdurdod yn y dyfodol, sef asedau megis trwyddedau meddalwedd neu asedau a grëir yn fewnol ac sydd wedi'u cyfalafu.

Ar hyn o bryd nid oes gan yr Awdurdod asedau anniriaethol. Caiff gwelliannau ('*enhancements*') eu categorio bob blwyddyn a byddai unrhyw asedau anniriaethol yn cael eu nodi fel rhan o'r ymarfer blynyddol hwn.

6.1.6 **Taliadau sy'n Cael eu Cynnwys yn y Refeniw am Asedau Anghyfredol**

Caiff y symiau canlynol eu debydu i wasanaethau, gwasanaethau cymorth a chyfrifon masnachu er mwyn cofnodi cost dal asedau sefydlog yn ystod y flwyddyn:

- dibrisiad yr asedau a ddefnyddiwyd gan y gwasanaeth perthnasol
- colledion ailbrisiad ac amhariad ar asedau mae'r gwasanaeth yn eu defnyddio lle nad oes unrhyw enillion cronedig yn y Gronfa Ailbrisiadau y gellir dileu'r colledion yn eu herbyn
- amorteiddio asedau sefydlog anniriaethol y gwasanaeth.

Nid yw'n ofynnol i'r Awdurdod godi treth gyngor i dalu am golledion dibrisiad, ailbrisiad ac amhariad nac amorteiddiadau. Fodd bynnag, mae'n ofynnol iddo roi cyfraniad blynyddol o'i refeniw tuag at leihau ei ofynion benthyca i gyd. Felly mae'r cyfraniad ym malans y Gronfa Gyffredinol (Darpariaeth Isafswm Refeniw neu Brifswm Cronfa Fenthyciadau) yn cymryd lle colledion dibrisiad, ailbrisiad ac amhariad ac amorteiddiadau, trwy drafodyn addasu gyda'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd ar gyfer y gwahaniaeth rhwng y ddau.

6.1.7 **Gwariant Refeniw a Gyllidir gan Gyfalaf dan Statud**

Mae gwariant a wnaethpwyd yn ystod y flwyddyn y gellir ei gyfalafu o dan ddarpariaethau statudol ond nad yw'n arwain at greu asedau anghyfredol wedi cael ei godi fel gwariant ar y gwasanaeth perthnasol yn y cyfrif Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn. Lle bo'r Awdurdod wedi penderfynu talu cost y gwariant hwn o adnoddau cyfalaf sy'n bodoli eisoes neu drwy gael benthychiad, mae trosglwyddiad yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd o Falans Cronfa'r Cyngor i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf wedyn yn tynnu allan y symiau a godwyd yn y Datganiad Newidiadau ar Falans Cronfa'r Cyngor fel nad oes unrhyw effaith ar lefel y Dreth Gyngor.

6.1.8 **Arian Parod ac Arian Gyfwerth**

Mae'r arian gyfwerth yn fuddsoddiadau sy'n rhwydd eu drosglwyddo i symiau arian parod heb newid ei werth. Caiff arian parod ei dynnu a'i adneuo gan ddibynnu ar ddiffyg neu warged arian parod ar y diwrnod. Mae pob cyfrif galw wedi cael eu dynodi at y diben hwn. Mae'r Arian Parod Cyfatebol hefyd yn cynnwys buddsoddiadau cyfnod penodedig sy'n aeddfedu cyn pen tri mis neu lai ar ôl y dyddiad caffael.

6.1.9 **Grantiau a Chyfraniadau'r Llywodraeth**

Caiff grantiau gan lywodraethau a chyfraniadau gan drydydd partion a rhoddion, pa un ydynt yn cael eu talu fel ernes, fel rhandaliadau neu fel ôl-daliadau, eu cydnabod fel taliadau dyledus i'r Awdurdod pan fo sicrwydd rhesymol:

- y bydd yr Awdurdod yn cydymffurfio â'r amodau sy'n gysylltiedig â'r taliadau, ac
- y bydd y grantiau neu'r cyfraniadau'n dod i law.

Ni chaiff symiau a gydnabyddir fel taliadau dyledus i'r Cyngor eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hyd nes i'r amodau sy'n gysylltiedig â'r grant neu'r cyfraniad gael eu bodloni. Mae'r amodau yn nodi ei bod yn ofynnol i'r buddion economaidd yn y dyfodol neu'r potensial gwasanaeth a gorfforir yn yr ased sy'n cael ei gaffael gan ddefnyddio'r grant neu'r cyfraniad gael eu defnyddio gan y derbynnydd fel y rhagnodir, neu fod yn rhaid i'r buddion economaidd yn y dyfodol neu'r potensial gwasanaeth gael eu dychwelyd i'r trosglwyddwr.

Mae symiau o arian a flaendalwyd fel grantiau a chyfraniadau nad yw'r amodau ar eu cyfer wedi cael eu bodloni'n cael eu cario yn y Fantolen fel credydwy. Pan gaiff yr amodau eu bodloni, caiff y grant neu'r cyfraniad ei gredydu i'r llinell wasanaeth berthnasol (grantiau a chyfraniadau refeniw priodoladwy) neu Incwm Trethi a Grantiau Amhenodol (grantiau refeniw heb eu neilltuo a'r holl grantiau cyfalaf) yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Lle caiff grantiau cyfalaf eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, cânt eu tynnu allan o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd. Lle nad yw'r grant wedi cael ei ddefnyddio eto i ariannu gwariant cyfalaf, caiff ei gofnodi yn y gronfa Grantiau Cyfalaf Heb eu Defnyddio. Lle mae wedi cael ei ddefnyddio, caiff ei gofnodi yn y Cyfrif Addasu Cyfalaf. Caiff symiau yn y gronfa Grantiau Cyfalaf Heb eu Defnyddio eu trosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf ar ôl iddynt gael eu defnyddio i ariannu gwariant cyfalaf.

6.1.10 **Prydlesu**

Caiff prydlesi eu dosbarthu fel prydlesi cyllid lle bo telerau'r brydles yn trosglwyddo'n arwyddocaol yr holl risgiau a buddion sydd ynghlwm wrth berchnogaeth ar yr eiddo, offeriant neu gyfarpar o'r prydleswr i'r prydlesai. Mae pob prydles arall yn cael ei dosbarthu fel prydles weithredol. Lle bo prydles yn cynnwys tir ac adeiladau, caiff elfennau'r tir a'r adeiladau eu hystyried ar wahân at ddibenion dosbarthu. Cyfrifyddir ar gyfer trefniadau nad oes ganddynt statws cyfreithiol prydles ond sy'n cyfleu hawl i ddefnyddio ased yn gyfnewid am dâl o dan y polisi hwn lle bo cyflawni'r trefniant yn dibynnu ar ddefnyddio asedau penodol.

Mae adolygiad o bob brydles yr Awdurdod (fel y prydlesai ac fel y prydleswr) wedi cael ei gynnal. Ar hyn o bryd mae'r holl brydlesi'n cael eu trin fel prydlesi gweithredol. Ychydig iawn o brydlesi bach a ganfuwyd y gellid o bosibl eu hailddosbarthu'n brydlesi cyllid. Mae'r rhain yn gysylltiedig â chyfarpar ac yn anarwyddocaol yn nhermau eu gwerth a'u hyd. Ni fyddai'r addasiadau ailddosbarthu'n effeithio'n sylweddol ar sefyllfa ariannol yr Awdurdod, nac ar

allu'r sawl sy'n darllen y cyfrifon i weld holl weithgareddau economaidd y Cyngor a'r graddau y mae'n agored i risg.

Yr Awdurdod fel y Prydleswr – prydlesi gweithredol

Caiff rhenti sy'n cael eu talu o dan brydlesi gweithredol eu codi i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel un o dreuliau'r gwasanaethau sy'n cael budd o ddefnyddio'r eiddo, offeriant neu gyfarpar sy'n cael eu prydlesu.

Yr Awdurdod fel y Deiliad Prydlesi – prydlesi gweithredol

Lle bo'r Awdurdod yn rhoi prydles weithredol dros eiddo, caiff yr ased ei gadw yn y Fantolen. Caiff incwm o renti ei gredydu i'r gwasanaeth priodol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

6.1.11 Rhwymedigaethau Ariannol

Caiff rhwymedigaethau ariannol eu cydnabod ar y Fantolen pan ddaw'r Awdurdod yn barti i ddarpariaethau contractiol offeryn ariannol ac ar y dechrau cânt eu mesur yn ôl gwerth teg a'u cario yn unol â'u cost amorteiddiedig. Mae'r hyn a godir bob blwyddyn i'r llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar gyfer y llog sy'n daladwy yn cael ei seilio ar werth cario'r rhwymedigaeth, wedi'i luosi gan y gyfradd llog weithredol ar gyfer yr offeryn. Y gyfradd llog weithredol yw'r gyfradd sy'n disgowntio'n union daliadau arian parod amcangyfrifedig yn y dyfodol dros oes yr offeryn i'r swm y cafodd ei gydnabod yn wreiddiol yn unol ag ef.

Ar gyfer y rhan fwyaf o'r benthyciadau sydd gan yr Awdurdod, mae hyn yn golygu mai'r swm a gyflwynir yn y Fantolen yw'r prifswm ad-daladwy sy'n ddyledus (a hefyd llog cronedig); ac mai'r llog a godir i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yw'r swm taladwy am y flwyddyn yn unol â chytundeb y benthyciad.

Caiff enillion a cholledion ar adbrynu benthyciadau neu eu setlo'n gynnar eu credydu a'u debydu i'r llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ym mlwyddyn eu hadbrynu neu eu setlo. Fodd bynnag, lle bo'r adbrynu wedi digwydd fel rhan o ailstrwythuro'r portffolio benthyciadau sy'n golygu addasu neu gyfnewid offerynnau sy'n bodoli eisoes, mae'r premiwm yn cael ei ddidynnu o gost amorteiddiedig y benthyciad newydd neu addasedig ac mae'r disgownt yn cael ei ychwanegu ati, ac mae'r dibrisiant i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn cael ei ledaenu dros oes y benthyciad trwy addasiad i'r gyfradd llog weithredol.

Lle bo premïymau a disgowntiau wedi cael eu codi i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, mae'r rheoliadau'n caniatáu i'r effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor gael ei ledaenu dros flynyddoedd i ddod. Mae gan yr Awdurdod bolisi o ledaenu'r ennill neu'r golled dros y tymor oedd ar ôl ar y benthyciad yr oedd y premiwm yn daladwy arno neu yr oedd y disgownt yn dderbyniadwy arno pan gafodd ei ad-dalu. Mae cysoni'r symiau a godir i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr gyda'r tâl net sy'n ofynnol yn erbyn Balans y Gronfa Gyffredinol yn cael ei gyflawni trwy drosglwyddiad i'r neu o'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd.

6.1.12 Asedau Ariannol

Benthyciadau a Symiau Derbyniadwy

Caiff benthyciadau a symiau derbyniadwy eu cydnabod ar y Fantolen pan ddaw'r Awdurdod yn barti i ddarpariaethau contractiol offeryn ariannol ac ar y dechrau cânt eu mesur yn ôl gwerth teg. Wedyn cânt eu mesur yn unol â'u cost amorteiddiedig. Mae credydau blynyddol i'r llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar gyfer y llog derbyniadwy yn cael eu seilio ar werth cario'r ased wedi'i luosi gan y gyfradd llog weithredol ar gyfer yr offeryn. Ar gyfer y rhan fwyaf o'r benthyciadau mae'r Awdurdod wedi'u rhoi, mae hyn yn golygu mai'r swm a gyflwynir yn y Fantolen yw'r prifswm derbyniadwy sy'n ddyledus (a hefyd llog cronedig) ac mai'r llog sy'n cael ei gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yw'r swm derbyniadwy am y flwyddyn yng nghytundeb y benthyciad.

Lle bo'r Awdurdod wedi rhoi benthyciadau ar gyfraddau is na chyfraddau'r farchnad (benthyciadau meddal), caiff unrhyw golled sylweddol ei chofnodi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (wedi'i debydu i'r gwasanaeth priodol) am werth presennol y llog a fydd yn cael ei hepgor dros oes yr offeryn, gan arwain at gost amorteiddiedig is na'r prifswm dyledus. Mae'r llog yn cael ei gredydu i'r llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar gyfradd llog weithredol ychydig yn uwch na'r gyfradd dderbyniadwy gan y sefydliadau gwirfoddol, gyda'r gwahaniaeth yn cynyddu cost amorteiddiedig y benthyciad yn y Fantolen. Mae darpariaethau statudol yn ei gwneud yn ofynnol mai effaith benthyciadau meddal ar Falans y Gronfa Gyffredinol yw'r llog derbyniadwy am y flwyddyn ariannol – mae cysoni'r symiau a gaiff eu debydu a'u credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr gyda'r ennill net sy'n ofynnol yn erbyn Balans y Gronfa Gyffredinol yn cael ei gyflawni trwy drosglwyddiad i'r neu o'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd.

Lle nodir bod amhariad ar asedau oherwydd tebygrwydd sy'n deillio o ddigwyddiad yn y gorffennol na fydd taliadau sy'n ddyledus o dan y contract yn cael eu gwneud, caiff yr ased ei ysgrifennu i lawr a chodir tâl ar y gwasanaeth perthnasol (am symiau derbyniadwy sy'n benodol i'r gwasanaeth hwnnw) neu i'r llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Caiff y golled amhariad ei mesur fel y gwahaniaeth rhwng gwerth cario a gwerth presennol y llifoedd arian yn y dyfodol wedi'u diwygio, wedi'u disgowntio ar gyfradd llog weithredol wreiddiol yr ased.

Caiff unrhyw enillion a cholledion sy'n deillio wrth ddatgydnabod ased eu credydu neu eu debydu i'r llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mabwysiadwyd Offerynnau Ariannol IFRS 9 gan yr Awdurdod yn 2018-19. Mae dosbarthu asedau ariannol bellach yn seiliedig ar ddull dosbarthu a mesur sy'n adlewyrchu'r model busnes ar gyfer dal yr asedau ariannol a'u nodweddion llif arian. Ceir tri phrif ddosbarthiad o asedau ariannol, sy'n cael eu mesur ar:

- Gost amorteiddiedig
- Gwerth teg drwy elw neu golled
- Gwerth teg drwy incwm cynhwysfawr arall

6.1.13 Stocrestrau a Chontractau Hirdymor

Caiff stocrestrau eu cynnwys yn y Fantolen ar yr isaf o'r gost a'r gwerth gwiredadwy net. Mae cost stocrestrau'n cael ei dynodi gan ddefnyddio'r fformiwla gostio gyfartalog bwysoledig.

Cyfrifyddir ar gyfer contractau hirdymor ar sail codi gwerth y gwaith a'r gwasanaethau a gafwyd o dan y contract yn ystod y flwyddyn ariannol ar y Warged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau.

6.1.14 Cost y Gwasanaethau Cynnal

Caiff costau gorbenion a gwasanaethau cymorth eu codi ar y rheiny sy'n cael budd o'r cyflenwad neu'r gwasanaeth. Defnyddir egwyddor costio amsugol llwyr – sef bod cost lawn gorbenion a gwasanaethau cymorth yn cael ei rhannu rhwng defnyddwyr yn ôl cyfran y buddion a dderbyniwyd.

6.1.15 Darpariaethau

Caiff darpariaethau eu gwneud lle bo rhywbeth wedi digwydd sy'n gosod rhwymedigaeth ar yr Awdurdod sy'n debyg o alw am setliad trwy drosglwyddo buddion economaidd, ac y gellir gwneud amcangyfrif dibynadwy o swm y rhwymedigaeth. Er enghraifft, efallai bod y cyngor yn rhan o achos llys a allai arwain yn y pen draw at wneud setliad neu dalu iawndal.

Caiff darpariaethau eu codi fel traul i'r llinell wasanaeth briodol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn y daw'r Awdurdod i wybod am y rhwymedigaeth a chânt eu mesur yn ôl yr amcangyfrif gorau - ar ddyddiad y fantolen - o'r gwariant gofynnol i setlo'r rhwymedigaeth, gan gymryd risgiau ac elfennau ansicr perthnasol i ystyriaeth.

Pan gaiff taliadau eu gwneud yn y pen draw, cânt eu codi ar y ddarpariaeth sydd wedi'i chreu yn y Fantolen. Caiff setliadau amcangyfrifedig eu hadolygu ar ddiwedd pob blwyddyn ariannol - lle daw'n llai na thebygol y bydd angen trosglwyddo buddion economaidd yn awr (neu gwneir setliad llai nag a ragwelwyd), caiff y ddarpariaeth ei gwrthdroi a'i chredydu'n ôl i gyfrif refeniw'r gwasanaeth perthnasol.

Lle disgwylir bod rhywun arall (e.e. yn sgil hawliad yswiriant) yn talu canran o'r taliad, neu'r holl daliad, sydd ei angen i setlo darpariaeth, caiff hyn ond ei gydnabod fel incwm yn y cyfrif refeniw gwasanaeth priodol os yw'n hollol bendant y bydd ad-daliad yn dod i law pe setlir y rhwymedigaeth.

6.1.16 Cronfeydd Wrth Gefn

Mae'r Awdurdod yn neilltuo symiau penodol fel cronfeydd wrth gefn at ddibenion polisi yn y dyfodol neu i ddarparu ar gyfer hapddigwyddiadau. Caiff cronfeydd wrth gefn eu creu trwy neilltuo symiau o Balans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd. Pan fo angen talu gwariant sydd i gael ei ariannu o gronfa wrth gefn, caiff ei godi ar y gwasanaeth priodol yn y flwyddyn honno i sgorio yn erbyn y Warged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Yna caiff y gronfa wrth gefn ei neilltuo'n ôl i Falans y Gronfa Gyffredinol yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd fel na chodir unrhyw beth yn erbyn y dreth gyngor ar gyfer y gwariant.

Caiff rhai cronfeydd penodol eu cadw er mwyn rheoli'r prosesau cyfrifyddu ar gyfer asedau anghyfredol, offerynnau ariannol, budd-daliadau ymddeoliad a chyflogaion, ac nid ydynt yn

adnoddau y gall yr Awdurdod eu defnyddio – caiff y cronfeydd hyn eu hesbonio yn y polisïau perthnasol.

6.1.17 **Budd-daliadau i Gyflogeion**

Budd-daliadau sy'n daladwy yn ystod eu cyflogaeth

Budd-daliadau tymor byr i gyflogeion yw'r rheiny y mae'n rhaid eu setlo cyn pen 12 mis ar ôl diwedd y flwyddyn. Maent yn cynnwys budd-daliadau fel cyflogau, gwyliau blynyddol â thâl ac absenoldeb salwch â thâl i'r cyflogeion presennol a chânt eu cydnabod fel traul am wasanaethau yn y flwyddyn mae'r cyflogeion yn rhoi gwasanaeth i'r Awdurdod. Gwneir cronriad ar gyfer cost hawliau i wyliau y mae cyflogeion yn eu hennill ond heb eu cymryd cyn diwedd y flwyddyn, y gall cyflogeion eu cario ymlaen i'r flwyddyn ariannol nesaf. Gwneir y cronriad ar y cyfraddau cyflog sy'n berthnasol yn y flwyddyn gyfrifyddu ganlynol, sef y cyfnod mae'r cyflogai'n cymryd y budd-dal ynddi. Codir y cronriad i'r Warged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau, ond yna caiff ei wrthdroi allan trwy'r Datganiad Newidiadau i Gronfeydd er mwyn i'r budd-daliadau gwyliau gael eu codi i refeniw yn y flwyddyn ariannol y cymerir yr absenoldeb gwyliau ynddi.

Budd-daliadau dod â swyddi i ben

Budd-daliadau dod â swyddi i ben yw'r symiau sy'n daladwy o ganlyniad i benderfyniad gan yr Awdurdod i ddod â chyflogaeth swyddog i ben cyn y dyddiad ymddeol arferol neu benderfyniad swyddog i dderbyn dileu ei swydd yn wirfoddol, a chânt eu codi ar sail cronriadau i'r llinell Costau Heb eu Dosbarthu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr pan fo modd dangos bod yr Awdurdod wedi ymrwymo i ddileu cyflogaeth swyddog neu grŵp o swyddogion neu wneud cynnig i annog dileu swyddi'n wirfoddol.

Lle bo budd-daliadau dod â swyddi i ben yn golygu gwella pensiynau, mae darpariaethau statudol yn ei gwneud yn ofynnol codi'r swm sy'n daladwy gan yr Awdurdod i'r gronfa bensiwn neu'r pensiynwr yn y flwyddyn, nid y swm a gyfrifir yn unol â'r safonau cyfrifyddu perthnasol, ar Falans y Gronfa Gyffredinol. Yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd, mae angen neilltuadau i ac o'r Gronfa Wrth Gefn Bensiynau er mwyn dileu'r debydau a chredydau tybiannol ar gyfer budd-daliadau dod â swyddi i ben o ran gwelliannau i pensiynau, a rhoi yn eu lle ddebydau ar gyfer yr arian parod a dalwyd i'r gronfa bensiwn a phensiynwyr ac unrhyw symiau o'r fath sy'n daladwy ond heb eu talu ar ddiwedd y flwyddyn.

Budd-daliadau Ôl Gyflogaeth

Mae gweithwyr y Cyngor yn aelodau o ddau gynllun pensiwn ar wahân:

- Cynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan *Capita Teachers' Pensions* ar ran yr Adran Addysg.
- Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, a weinyddir gan Gyngor Sir Caerfyrddin.

Mae'r ddau gynllun yn darparu budd-daliadau penodol i'r aelodau (cyfandaliadau ymddeol a phensiynau), a enillwyd wrth iddynt weithio i'r Cyngor.

Fodd bynnag, mae'r trefniadau ar gyfer cynllun yr athrawon yn golygu na ellir nodi'r rhwymedigaethau ar gyfer y budd-daliadau hyn yn benodol i'r Awdurdod. Felly cyfrifyddir ar gyfer y cynllun fel pe bai'n gynllun cyfraniadau diffiniedig ac ni chaiff unrhyw rwymedigaeth o ran talu budd-daliadau yn y dyfodol ei chydabod yn y Fantolen a chodir cyfraniadau'r cyflogwr sy'n daladwy i pensiynau athrawon yn y flwyddyn ar llinell y gwasanaeth addysg yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Cronfa Bensiwn Dyfed

Mae'r Cronfa yn cael ei gyfrif yn gynllun budd-daliadau penodol.

Mae rhwymedigaethau'r Gronfa sydd i'w priodoli i'r Cyngor, yn cael eu cynnwys yn y Fantolen ar sail actiwaraid gan ddefnyddio'r dull rhagamcanu unedau – h.y. asesiad o'r hyn a delir yn y dyfodol mewn perthynas â'r budd-daliadau ymddeol y mae'r gweithwyr wedi'u hennill hyd yn hyn, yn seiliedig ar ragdybiaethau ynghylch cyfraddau marwolaeth, cyfraddau trosiant gweithwyr, ac ati, a rhagamcanion enillion gweithwyr presennol.

Caiff gwerth y rhwymedigaethau ei ddisgowntio i gyfateb â phrisiau cyfredol gan ddefnyddio cyfradd ddisgownt 2.4% (sy'n seiliedig ar y gyfradd enillion ddangosol ar fondiau corfforaethol safon uchel [Bond Corfforaethol AA]).

Mae asedau'r Gronfa sydd yn briodol i'r Cyngor yn cael eu cynnwys yn y Fantolen yn ôl eu gwerth teg:

- gwarannau a ddyfynnwyd – y pris cynnig
- gwarannau na ddyfynnwyd – amcangyfrif proffesiynol
- gwarannau cyfunol – y pris cynnig
- eiddo – gwerth y farchnad.

Mae'r newid yn rhwymedigaethau net pensiynau yn cael ei rannu mewn i'r cydrannau canlynol:

Cost gwasanaethau sef:

- costau gwasanaeth cyfredol - y cynnydd yn y rhwymedigaethau yn sgil y blynyddoedd o wasanaeth a enillwyd eleni - wedi'u pennu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr y gwasanaethau sy'n cyflogi'r gweithwyr.
- cost gwasanaeth y gorffennol – y cynnydd yn y rhwymedigaethau yn deillio o benderfyniadau yn y flwyddyn gyfredol y mae eu heffaith yn gysylltiedig â blynyddoedd gwasanaeth a enillwyd mewn blynyddoedd cynharach – yn cael ei debydu i'r Warged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r Costau Heb eu Dosbarthu.
- y llog net ar y rhwymedigaeth buddion diffiniedig net (yr ased), h.y. cost y llog net i'r Awdurdod – y newid yn ystod y cyfnod yn y rhwymedigaeth buddion diffiniedig net (yr ased) sy'n deillio o dreigl amser, wedi'i gofnodi dan linell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr – cyfrifir hyn drwy gymryd y gyfradd ostyngol a ddefnyddir i fesur yr ymrwymiad buddion diffiniedig ar ddechrau'r cyfnod a'i defnyddio ar gyfer y rhwymedigaeth buddion diffiniedig net (yr ased) ar ddechrau'r cyfnod – gan ystyried unrhyw newidiadau yn y rhwymedigaeth buddion diffiniedig net (yr ased) yn ystod y cyfnod o ganlyniad i'r cyfraniadau a'r buddion a delir.

Ailfesur sef:

- yr adenillion ar asedau'r cynllun – ac eithrio'r symiau sydd wedi'u cynnwys yn y llog net ar y rhwymedigaeth/(ased) buddion diffiniedig net – i'w cofnodi dan y Gronfa Bensiynau dan y pennawd Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Eraill.
- enillion a cholledion actiwaraid – newidiadau yn y rhwymedigaeth bensiynau net sy'n digwydd oherwydd nad yw pethau wedi cyd-fynd â'r rhagdybiaethau a wnaed adeg y prisio actiwaraid diwethaf neu oherwydd bod yr actiwariaid wedi diweddarau eu rhagdybiaethau – i'w cofnodi dan y Gronfa Bensiynau dan y pennawd Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Eraill.
- cyfraniadau a dalwyd i Gronfa Bensiwn Dyfed – arian parod a dalwyd fel cyfraniadau cyflogwr i'r gronfa bensiwn i setlo rhwymedigaethau; ni chyfrifir amdanynt fel traul.

Mewn perthynas â budd-daliadau ymddeoliad, mae darpariaethau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i godi'r swm sy'n daladwy gan yr Awdurdod i'r gronfa bensiwn neu'n uniongyrchol i'r pensiwnwr yn y flwyddyn, nid y swm a gyfrifir yn unol â'r safonau cyfrifyddu perthnasol, ar Falans Cronfa'r Cyngor. Yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd, mae hyn yn golygu bod yna neilltuadau i ac o'r Gronfa Wrth Gefn Bensiynau er mwyn dileu'r debydau a chredydau tybiannol ar gyfer budd-daliadau ymddeoliad a rhoi yn eu lle ddebydau ar gyfer yr arian parod a dalwyd i'r gronfa bensiwn a phensiwnwyr ac unrhyw symiau o'r fath sy'n daladwy ond heb eu talu ar ddiwedd y flwyddyn. Felly mae'r balans negyddol sy'n codi ar y Gronfa Wrth Gefn Bensiynau yn mesur yr effaith fuddiannol ar y Gronfa Gyffredinol o fod yn ofynnol i gyfrifyddu ar gyfer budd-daliadau ymddeoliad ar sail llifoedd arian yn hytrach nag wrth i gyflogaeion ennill budd-daliadau.

Budd-daliadau Dewisol

Mae gan yr Awdurdod hefyd bwerau cyfyngedig i ddewis talu budd-daliadau ymddeol i weithiwr sy'n ymddeol yn gynnar. Os bernir y bydd unrhyw rwymedigaeth yn codi yn sgil talu budd-dal i unrhyw aelod o staff (gan gynnwys athrawon) caiff ei gronni yn y flwyddyn y penderfynwyd gwneud y taliad a'i gyfrif yn unol â'r polisïau sy'n gymwys i'r Gronfa.

6.1.18 Buddiannau mewn Cwmnïau ac Endidau eraill

Mae gan y cyngor fuddiannau materol mewn nifer o gwmnïau â natur is-gwmnïau sy'n ei gwneud yn ofynnol paratoi cyfrifon grŵp. Nid yw'r Cyfrifon Grŵp wedi cael eu paratoi, gan na fyddai cyfuno'r cyfrifon yn effeithio ar sefyllfa ariannol yr Awdurdod yn ei hanfod, nac ar allu'r sawl sy'n darllen y cyfrifon i weld holl weithgaredd economaidd y Cyngor a'r risg y mae'n agored iddi.

CWM Environmental

Cyngor Sir Caerfyrddin yw unig gyfranddaliwr CWM Environmental. Yn hanesyddol, mae'r cwmni wedi cael ei weithredu fel cwmni masnachu hyd braich, ond yn ystod y flwyddyn dewisodd yr Awdurdod ddefnyddio Esemptiad Teckal, gan fod mwy nag 80% o weithgaredd y cwmni yn cael ei wneud gyda'r Awdurdod. Darperir rhagor o wybodaeth yn nodyn 6.12 (Buddsoddiadau Tymor Hir) a nodyn 6.40 (Trafodion Partion Cysylltiedig).

Llesiant Delta Wellbeing Cyf

Cyngor Sir Caerfyrddin yw unig gyfranddaliwr Llesiant Delta Wellbeing Cyf. Crëwyd y cwmni i drosglwyddo a thyfu'r gwasanaeth Llinell Gofal fel y cytunwyd gan Fwrdd Gweithredol y Cyngor ym mis Ionawr 2018. Daeth y cwmni'n weithredol yn ystod y flwyddyn. Darperir rhagor o wybodaeth yn nodyn 6.12 (Buddsoddiadau Tymor Hir) a nodyn 6.40 (Trafodion Partion Cysylltiedig).

Egni Sir Gâr Cyfyngedig

Cyngor Sir Caerfyrddin yw Ymddiriedolwr Gwarchod cofrestredig Egni Sir Gâr Cyfyngedig ac mae ganddo un aelod ar y bwrdd.

Cartrefi Croeso Cyfyngedig

Cyngor Sir Caerfyrddin yw unig gyfranddaliwr Cartrefi Croeso. Crëwyd y cwmni i ddatblygu datblygiadau tai ar sail fasnachol yn Sir Gaerfyrddin fel y cytunwyd gan Fwrdd Gweithredol y Cyngor. Daeth y cwmni'n weithredol yn ystod y flwyddyn. Rhoddir rhagor o wybodaeth yn nodyn 6.12 (Buddsoddiadau Tymor Hir) a nodyn 6.40 (Trafodion Partion Perthnasol).

6.1.19 Gweithrediadau a Reolir ar y Cyd ac Asedau a Reolir ar y Cyd

Gweithrediadau a reolir ar y cyd yw gweithgareddau y mae'r Awdurdod yn eu cyflawni ar y cyd gyda mentrwy'r eraill sy'n golygu defnyddio asedau ac adnoddau'r mentrwy'r yn hytrach na sefydlu endid ar wahân. Mae'r Awdurdod yn cydnabod ar ei Fantolen yr asedau mae'n eu rheoli a'r rhwymedigaethau arno ac yn debydu a chredydu'r gwariant mae'n ei wneud a'r gyfran o'r incwm mae'n ei hennill o weithgarwch y gweithgaredd yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Asedau a reolir ar y cyd yw eitemau o eiddo, offeriant neu gyfarpar a reolir ar y cyd gan yr Awdurdod a mentrwy'r eraill, gyda'r asedau'n cael eu defnyddio i gael buddiannau i'r mentrwy'r. Nid yw'r gyd-fenter yn golygu sefydlu endid ar wahân. Mae'r Awdurdod yn cyfrifyddu ar gyfer ei gyfran ef yn unig o'r asedau a reolir ar y cyd, y rhwymedigaethau arno a'r treuliau mae'n gorfod eu talu ar ei ran ei hun neu ar y cyd gydag eraill mewn perthynas â'i fudd yn y gyd-fenter a'r incwm mae'n ei ennill o'r fenter.

Rydym wedi clustnodi'r trefniad canlynol y gallai y diffiniad uchod fod yn berthnasol iddynt at ddibenion y cyfrifon:-

- **Ein Rhanbarth ar Waith (ERW)**

	ERW	
	2018-19	
	Cyfanswm	Rhan CSG
	£'000	£'000
Gwariant	425	90
Incwm	(255)	(54)
Llog Net Pensiynau	(37)	(8)
Ailfesur asedau a rhwymedigaethau pensiwn (Gwarged)/Diffyg am y flwyddyn	(124)	(26)
	<u>9</u>	<u>2</u>
Asedau Cyfredol	1,866	394
Rhwymedigaethau Cyfredol	(1,443)	(305)
Rhwymedigaethau Tymor Hir	(316)	(67)
Cyfanswm Asedau llai Rhwymedigaethau	<u>107</u>	<u>23</u>
Cronfeydd	107	23
Cyfanswm Cyllido	<u>107</u>	<u>23</u>

- Partneriaeth Pensiwn Cymru**

	Partneriaeth Pensiwn Cymru 2018-19 Cyfanswm £'000
Gwariant	160 *
Incwm	(160)
(Gwarged)/Diffyg am y flwyddyn	0
Asedau Cyfredol	139
Rhwymedigaethau Cyfredol	(11)
Cyfanswm Asedau llai Rhwymwddigaethau	128
Cronfa Cyngor	128
Cyfanswm Cyllido	128

* Rhennir gwariant yn gyfartal rhwng yr wyth Cronfa Bensiwn Cymreig canlynol:

Cronfa Bensiwn Caerdydd a Bro Morgannwg
 Cronfa Bensiwn Dinas a Sir Abertawe
 Cronfa Bensiwn Clwyd
 Cronfa Bensiwn Dyfed
 Cronfa Bensiwn Gwent Fawr
 Cronfa Bensiwn Gwynedd
 Cronfa Bensiwn Powys
 Cronfa Bensiwn Rhondda Cynon Taf

- Dinas-ranbarth Bae Abertawe**

	Dinas-ranbarth Bae Abertawe 2018-19 Cyfanswm Rhan CSG £'000 £'000
Gwariant	471 118
Incwm	(458) (115)
(Gwarged)/Diffyg am y flwyddyn	13 3
Asedau Cyfredol	275 69
Rhwymedigaethau Cyfredol	(175) (44)
Cyfanswm Asedau llai Rhwymwddigaethau	100 25
Cronfeydd	100 25
Cyfanswm Cyllido	100 25

Mae trefniadau potensial eraill yn cynnwys Y Consortiwn Comisiynu ar gyfer Plant Cymru ymhlith eraill. At ddiben llunio'r cyfrifon hyn, ni ychwanegwyd cofnodion mewn perthynas â'r trefniadau hyn ac eithrio'r gwariant a'r incwm uniongyrchol sy'n berthnasol i bob cynllun. Nid yw'r addasiadau yn rhai perthnasol ac ni fyddent yn effeithio ar sefyllfa ariannol yr Awdurdod, nac ar allu'r sawl sy'n darllen y cyfrifon i weld holl weithgaredd economaidd yr Awdurdod a'r risg y mae'n agored iddi.

6.1.20 Rhwymedigaeth Amodol

Mae rhwymedigaeth amodol yn codi lle bo rhywbeth wedi digwydd sy'n gosod rhwymedigaeth bosibl ar yr awdurdod na fydd ei bodolaeth yn cael ei chadarnhau ond wrth i bethau ansicr yn y dyfodol, nad ydynt yn llwyr o dan reolaeth yr awdurdod, ddigwydd neu beidio.

Mae rhwymedigaethau amodol hefyd yn codi mewn amgylchiadau lle câi darpariaeth ei gwneud fel arall ond naill ai nad yw'n debygol y byddai angen all-lif adnoddau neu na ellir mesur swm y rhwymedigaeth yn ddibynadwy.

Ni chaiff rhwymedigaethau amodol eu cydnabod yn y Fantolen ond yn hytrach eu datgelu mewn nodyn i'r cyfrifon.

6.1.21 TAW

Nid yw'r incwm a'r gwariant yn cynnwys unrhyw symiau TAW, gan fod pob TAW yn daladwy i Gyllid a Thollau ei Mawrhydi, a gellir adennill ganddynt hwy bob TAW a dalwyd.

6.1.22 Cynllun Effeithlonrwydd Ynni'r Ymrwymiad Lleihau Carbon

Mae'n ofynnol i'r Awdurdod gymryd rhan yng Nghynllun Effeithlonrwydd Ynni'r Ymrwymiad Lleihau Carbon. Ar hyn o bryd mae'r cynllun hwn yn nhrydedd flwyddyn ei ail gyfnod, a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2019. Mae'n ofynnol i'r Awdurdod brynu lwfansau, un ai'n rhagolygol neu'n ôl-weithredol, a'u hildio ar sail allyriadau h.y. y carbon deuocsid a gynhyrchir pan ddefnyddir ynni. Wrth i garbon deuocsid gael ei allyrru (h.y. pan ddefnyddir ynni) cydnabyddir rhwymedigaeth a chost. Bydd y rhwymedigaeth yn cael ei thalu drwy ildio lwfansau. Mesurir y rhwymedigaeth ar sail yr amcangyfrif gorau o'r gwariant a fyddai'n ofynnol i gyflawni'ch ymrwymadau, fel rheol yn unol â phris presennol y farchnad o ran nifer y lwfansau sy'n ofynnol i dalu'ch rhwymedigaeth ar y dyddiad adrodd. Mae'r gost i'r Awdurdod yn cael ei chydabod a'i nodi dan gostau gwasanaethau'r Awdurdod ac fe'i dosreennir i'r gwasanaethau ar sail yr ynni a ddefnyddir.

6.2 Dyfarniadau Beirniadol wrth Ddefnyddio Polisiâu Cyfrifyddu

Wrth ddefnyddio'r polisiâu cyfrifyddu a nodir yn Nodyn 6.1, bu'n rhaid i'r Awdurdod wneud rhai dyfarniadau penodol ynglŷn â thrafodion cymhleth neu'r rheiny sy'n destun ansicrwydd ynglŷn â digwyddiadau yn y dyfodol. Dyma'r dyfarniadau beirniadol a wneir yn y Datganiad o Gyfrifon:

Mae'r ansicrwydd yn parhau ynglŷn a lefelau cyllid a'r potensial o ad-drefniant llywodraeth leol yn y dyfodol, yn ogystal ag ansicrwydd ynghylch goblygiadau'r bleidlais i adael yr Undeb Ewropeaidd. Fodd bynnag, mae gan yr Awdurdod strategaeth gyllidebol dair blynedd gadarn gyda chynigion o ran effeithlonrwydd a rhesymoli gwasanaethau er mwyn sicrhau cyllideb fantoledig, ac felly mae wedi penderfynu nad yw'r ansicrwydd hwn yn ddigon eto i roi arwydd y gallai fod amhariad ar asedau'r Awdurdod oherwydd angen pellach i gau cyfleusterau a lleihau lefelau'r ddarpariaeth gwasanaethau.

Ym mis Hydref 2008 methodd sector bancio Gwlad yr Iâ â chyflawni ei rwymedigaethau. Roedd £4 miliwn a hefyd llog o arian y Cyngor wedi'i fuddsoddi yng nghwmni Kaupthing, Singer and Friedlander (KSF) ar y pryd. Erbyn diwedd 2018-19, roedd £3.43m ynghyd â llog wedi'i ad-dalu gan y gweinyddwyr (gweler nodyn 6.47). Cynhaliwyd gwrandawriad llys ym mis Gorffennaf 2018 a wnaeth ymestyn tymor y weinyddiaeth i 7 Hydref 2021. Dyma'r pedwerydd estyniad i'r weinyddiaeth.

Ar hyn o bryd mae ysgolion gwirfoddol a reolir ac ysgolion gwirfoddol a gynorthwyir wedi'u heithrio o fantolen yr Awdurdod ers 2009-10. Er bod gan yr Awdurdod rwymedigaethau a risgiau o ran costau eiddo megis gwaith atgyweirio a chynnal a chadw, nid yw'r Awdurdod yn berchen ar yr ysgolion ac nid oes hawl ganddo i unrhyw ddarpar fuddion economaidd sydd ynghlwm wrth yr asedau.

6.3 **Tybiaethau a Wnaethpwyd am y Dyfodol ac ansicrwydd ynglŷn a Ffynonellau Mawr Eraill wrth Amcangyfrif**

Yn y Datganiad o Gyfrifon ceir ffigurau amcangyfrifedig sydd wedi'u seilio ar dybiaethau mae'r Awdurdod wedi'u gwneud am y dyfodol neu sy'n ansicr mewn rhyw ffordd arall. Gwneir amcangyfrifon gan gymryd mewm i ystyriaeth profiad hanesyddol, tueddiadau cyfredol a ffactorau perthnasol eraill. Fodd bynnag, oherwydd na ellir pennu balansau â sicrwydd, gallai'r gwir ganlyniadau fod yn sylweddol wahanol i'r tybiaethau a'r amcangyfrifon.

Mae'r eitemau ym Mantolen yr Awdurdod ar 31 Mawrth 2019, y mae risg sylweddol y cânt eu haddasu'n sylweddol yn y flwyddyn ariannol i ddod fel a ganlyn:

Eitem	Elfennau ansicr	Effaith os bydd y gwir ganlyniadau'n wahanol i'r tybiaethau
Rhwymedi -gaeth Pensiynau	Mae'r amcangyfrif o'r rhwymedigaeth net i dalu pensiynau'n dibynnu ar nifer o ddyfarniadau cymhleth sy'n ymwneud â'r gyfradd ddisgowntio a ddefnyddir, y gyfradd yr amcangyfrifir y bydd cyflogau'n codi, newidiadau i oed ymddeol, cyfraddau marwolaethau a'r enillion a ddisgwylir ar asedau'r gronfa bensiwn. Mae cwmni o actiwariaid ymgynghorol wedi cael ei gyflogi i roi cyngor arbenigol i'r Awdurdod am y tybiaethau i gael eu defnyddio.	Gellir mesur effeithiau newidiadau i dybiaethau unigol ar y rhwymedigaeth bensiynau net. Er enghraifft, pe bai tybiaeth y gyfradd ddisgowntio yn codi 0.1%, byddai'r rhwymedigaeth bensiynau'n gostwng £27miliwn am 2018-19. Y swm oedd yn cael ei gario o ran y rhwymedigaeth bensiynau net ar 31 Mawrth 2019 oedd £406 miliwn. Fodd bynnag, mae'r tybiaethau'n rhyngweithio mewn ffyrdd cymhleth. Yn ystod 2018-19 dywedodd actiwariaid yr Awdurdod fod y rhwymedigaethau pensiynau net wedi codi £77.1miliwn oherwydd diweddarau'r rhagdybiaethau.

6.4 Addasiadau rhwng y Sail Cyfrifyddu a'r Sail Ariannu yn unol â'r Rheoliadau

Mae'r nodyn hwn yn sôn am yr addasiadau gaiff eu gwneud i gyfanswm yr incwm a gwariant cynhwysfawr a gydnabyddir gan yr Awdurdod yn ystod y flwyddyn. Caiff yr addasiadau eu gwneud yn unol â'r arferion cyfrifyddu priodol i'r adnoddau a enwir yn y darpariaethau statudol fel rhai sydd ar gael i'r Awdurdod i dalu am ei wariant cyfalaf a refeniw yn y dyfodol.

	Cronfeydd y gellir eu defnyddio					
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Derbyniadau Cyfalaf	Cronfa Atgyweiriadau Mawr	Grantiau Cyfalaf na Cymhwyswyd	Symudiad yn Cronfeydd na ellir eu defnyddio
2018-19	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf:						
Gwrthdroi eitemau a ddebydwyd neu a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:						
Taliadau am ddibrisiant a niwed i asedau nad ydynt yn gyfredol	(34,236)	(11,953)	0	0	0	46,189
Elw/(Colledion) ar ôl ailbrisio Eiddo, Offeriant a Chyfarpar	(12,154)	(3,979)	0	0	0	16,133
Symudiadau yng ngwerth Eiddo Buddsoddi ar y farchnad	(785)	0	0	0	0	785
Grantiau cyfalaf a chyfraniadau a chymhwyswyd	16,748	158	0	0	0	(16,906)
Gwariant refeniw a ariannwyd o'r cyfalaf o dan statud	(2,222)	0	0	0	0	2,222
Symiau'r asedau nad ydynt yn gyfredol a ddiddymwyd drwy waredu neu werthu fel rhan o'r elw/colled i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(1,682)	(27)	0	0	0	1,709
Mewnosod eitemau na ddebydwyd na chredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:						
Darpariaeth statudol ar gyfer ariannu buddsoddiadau cyfalaf	9,537	4,416	0	0	0	(13,953)
Gwariant cyfalaf a godir ar falansau Cronfa'r Cyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai	8,330	12,731	0	0	0	(21,061)

	Cronfeydd y gellir eu defnyddio					
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Derbyniadau Cyfalaf	Cronfa Atgyweiriadau Mawr	Grantiau Cyfalaf na Cymhwyswyd	Symudiad yn Cronfeydd na ellir eu defnyddio
2018-19	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Grantiau Cyfalaf na Cymhwyswyd:						
Grantiau a chyfraniadau cyfalaf nas cymhwyswyd a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	5,839	0	0	0	(5,839)	0
Grantiau a gymhwyswyd i'r cyllid cyfalaf a drosglwyddwyd i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf	0	0	0	0	850	(850)
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf:						
Trosglwyddo elw ariannol o werthu eiddo a gredydwyd fel rhan o'r elw/colled ar waredu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	1,785	108	(1,893)	0	0	0
Derbyniadau Cyfalaf Statudol	59	0	(63)	0	0	4
Defnyddio'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf newydd	0	0	4,615	0	0	(4,615)
Cyfraniad o'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf tuag at y costau gweinyddol o waredu asedau nad ydynt yn gyfredol	0	0	0	0	0	0
Derbyniadau Cyfalaf a Neilltuwyd	0	0	0	0	0	0
Trosglwyddo o'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf Gohiriedig ar ôl derbyn arian	0	0	0	0	0	0

	Cronfeydd y gellir eu defnyddio					
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Derbyniadau Cyfalaf	Cronfa Atgyweiriadau Mawr	Grantiau Cyfalaf na Cymhwyswyd	Symudiad yn Cronfeydd na ellir eu defnyddio
2018-19	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Gronfa Atgyweiriadau Mawr:						
Gwrthdroi'r Lwfans Atgyweiriadau Mawr a gredydwyd i'r Cyfrif Refeniw Tai	0	6,209	0	(6,209)	0	0
Defnyddio'r Gronfa Atgyweiriadau Mawr i ariannu'r gwariant cyfalaf newydd	0	0	0	6,209	0	(6,209)
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol:						
Swm sy'n dangos sut mae'r costau ariannol a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r costau sydd i'w codi yn ystod y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	154	(51)	0	0	0	(103)
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Gronfa Bensiynau:						
Gwrthdroi eitemau sy'n ymwneud â buddiannau ymddeol a ddebydwyd neu a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gweler Nodyn 6.45)	(67,168)	(1,187)	0	0	0	68,355
Cyfraniadau pensiwn y cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sy'n daladwy yn ystod y flwyddyn	23,816	578	0	0	0	(24,394)
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Gronfa Absenoldebau Cronedig:						
Swm sy'n dangos sut mae'r taliadau i swyddogion a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar sail gronedig yn wahanol i'r taliadau sydd i'w codi yn ystod y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	1,495	1	0	0	0	(1,496)
Cyfanswm yr Addasiadau	(50,484)	7,004	2,659	0	(4,989)	45,810

	Cronfeydd y gellir eu defnyddio					
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Derbyniadau Cyfalaf	Cronfa Atgyweiriadau Mawr	Grantiau Cyfalaf na Cymhwyswyd	Symudiad yn Cronfeydd na ellir eu defnyddio
2017-18	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf:						
Gwrthdroi eitemau a ddebyddwyd neu a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:						
Taliadau am ddibrisiant a niwed i asedau nad ydynt yn gyfredol	(30,919)	(11,508)	0	0	0	42,427
Elw/(Colledion) ar ôl ailbrisio Eiddo, Offeriant a Chyfarpar	(13,980)	(3,447)	0	0	0	17,427
Symudiadau yng ngwerth Eiddo Buddsoddi ar y farchnad	(2,516)	0	0	0	0	2,516
Grantiau cyfalaf a chyfraniadau a chymhwyswyd	14,158	473	0	0	0	(14,631)
Gwariant refeniw a ariannwyd o'r cyfalaf o dan statud	(1,993)	(2)	0	0	0	1,995
Symiau'r asedau nad ydynt yn gyfredol a ddiddymwyd drwy waredu neu werthu fel rhan o'r elw/colled i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(1,775)	(67)	0	0	0	1,842
Mewnosod eitemau na ddebyddwyd na chredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:						
Darpariaeth statudol ar gyfer ariannu buddsoddiadau cyfalaf	8,384	4,276	0	0	0	(12,660)
Gwariant cyfalaf a godir ar falansau Cronfa'r Cyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai	5,468	0	0	0	0	(5,468)

	Cronfeydd y gellir eu defnyddio					
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Derbyniadau Cyfalaf	Cronfa Atgyweiriadau Mawr	Grantiau Cyfalaf na Cymhwyswyd	Symudiad yn Cronfeydd na ellir eu defnyddio
2017-18	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Grantiau Cyfalaf na Cymhwyswyd:						
Grantiau a chyfraniadau cyfalaf nas cymhwyswyd a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	62	0	0	0	(62)	0
Grantiau a gymhwyswyd i'r cyllid cyfalaf a drosglwyddwyd i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf	0	0	0	0	89	(89)
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf:						
Trosglwyddo elw ariannol o werthu eiddo a gredydwyd fel rhan o'r elw/colled ar waredu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	1,809	54	(1,863)	0	0	0
Derbyniadau Cyfalaf Statudol	24	0	(72)	0	0	48
Defnyddio'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf newydd	0	0	8,296	0	0	(8,296)
Cyfraniad o'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf tuag at y costau gweinyddol o waredu asedau nad ydynt yn gyfredol	0	0	1	0	0	(1)
Derbyniadau Cyfalaf a Neilltuwyd	0	0	0	0	0	0
Trosglwyddo o'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf Gohiriedig ar ôl derbyn arian	0	0	(4)	0	0	4

	Cronfeydd y gellir eu defnyddio					
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Derbyniadau Cyfalaf	Cronfa Atgyweiriadau Mawr	Grantiau Cyfalaf na Cymhwyswyd	Symudiad yn Cronfeydd na ellir eu defnyddio
2017-18	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Gronfa Atgyweiriadau Mawr:						
Gwrthdroi'r Lwfans Atgyweiriadau Mawr a gredydwyd i'r Cyfrif Refeniw Tai	0	6,190	0	(6,190)	0	0
Defnyddio'r Gronfa Atgyweiriadau Mawr i ariannu'r gwariant cyfalaf newydd	0	0	0	6,190	0	(6,190)
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol:						
Swm sy'n dangos sut mae'r costau ariannol a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r costau sydd i'w codi yn ystod y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	(1)	(52)	0	0	0	53
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Gronfa Bensiynau:						
Gwrthdroi eitemau sy'n ymwneud â buddiannau ymddeol a ddebydwyd neu a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gweler Nodyn 6.45)	(50,134)	(1,222)	0	0	0	51,356
Cyfraniadau pensiwn y cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sy'n daladwy yn ystod y flwyddyn	23,979	542	0	0	0	(24,521)
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Gronfa Absenoldebau Cronedig:						
Swm sy'n dangos sut mae'r taliadau i swyddogion a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar sail gronedig yn wahanol i'r taliadau sydd i'w codi yn ystod y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	16	0	0	0	0	(16)
Cyfanswm yr Addasiadau	(47,418)	(4,763)	6,358	0	27	45,796

6.5 Nodyn i'r Dadansoddiad Gwariant a Chyllid**2018-19****Addasiadau rhwng y Sail Cyfrifyddu a'r Sail Cyllido**

	Addasiadau ar gyfer Dibenion Cyfalaf £'000	Newidiadau Net ar gyfer Addasiadau Pensiynau £'000	Gwahaniaethau Eraill £'000	Cyfanswm Addasiadau £'000
Adran				
Prif Weithredwr	2,178	1,630	(10)	3,798
Addysg a Phlant	22,783	4,594	(1,431)	25,946
Gwasanaethau Corfforaethol	(363)	20,764	(2)	20,399
Cymunedau	8,876	4,571	(13)	13,434
Amgylchedd	9,820	2,249	(12)	12,057
Cyfrif Refeniw Tai	3,202	392	(1)	3,593
Yswiriant a Chorfforaethol	(5,770)	0	0	(5,770)
Cost y Gwasanaethau Net	40,726	34,200	(1,469)	73,457
Incwm a Gwariant Arall	(39,606)	9,761	(132)	(29,977)
Y Gwahaniaeth rhwng (Gwarged)/Diffyg CC a'r CRT a'r (Gwarged)/Diffyg ar Darparu Gwasanaeth yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	1,120	43,961	(1,601)	43,480

2017-18

Adran				
Prif Weithredwr	743	1,875	(17)	2,601
Addysg a Phlant	19,199	5,611	57	24,867
Gwasanaethau Corfforaethol	749	345	(10)	1,084
Cymunedau	7,652	5,204	(25)	12,831
Amgylchedd	9,872	2,595	(8)	12,459
Cyfrif Refeniw Tai	14,957	448	0	15,405
Yswiriant a Chorfforaethol	(4,476)	0	0	(4,476)
Cost y Gwasanaethau Net	48,696	16,078	(3)	64,771
Incwm a Gwariant Arall	(23,387)	10,757	40	(12,590)
Y Gwahaniaeth rhwng (Gwarged)/Diffyg CC a'r CRT a'r (Gwarged)/Diffyg ar Darparu Gwasanaeth yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	25,309	26,835	37	52,181

Esboniad Naratif**Addasiad at Ddibenion Cyfalaf**

Llinellau gwasanaeth - ychwanegu enillion a cholledion ailbrisio, dibrisiant, ac amharu a didynnu cyllid refeniw uniongyrchol.

Mae Gwariant ac Incwm Arall yn cynnwys y canlynol:

Gwariant Gweithredu Arall - Addasiadau ar gyfer gwarediadau cyfalaf gyda throsglwyddiad incwm a geir drwy waredu asedau a'r symiau a gaiff eu dileu o ran yr asedau hynny. Mae'n ychwanegu/didynnu costau i weithrediadau masnachu na'i chynhwysir yn y llinellau gwasanaeth.

Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi - didynnu'r taliadau statudol ar gyfer cyllido cyfalaf (MRP) a chaiff cyfraniadau refeniw eraill eu didynnu o incwm a gwariant arall gan na chaiff y rhain eu codi o dan arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol.

Trethiant ac incwm a gwariant grant amhenodol - mae grantiau cyfalaf yn cael eu haddasu ar gyfer incwm nad yw'n cael ei godi o dan arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol. Caiff grantiau referniw eu haddasu o'r rhai sy'n dderbyniadwy yn ystod y flwyddyn i'r rheiny sy'n dderbyniadwy heb amodau neu roedd yr amodau ar eu cyfer wedi eu bodloni gydol y flwyddyn. Mae credydau ar gyfer grantiau cyfalaf sy'n dderbyniadwy yn ystod y flwyddyn heb amodau neu roedd yr amodau ar eu cyfer wedi eu bodloni gydol y flwyddyn.

Newid Net ar gyfer Addasiadau Pensiynau

Llinellau gwasanaeth - cyfraniadau gan y cyflogwr a wneir gan yr Awdurdod yn cael eu gwaredu fel y caniateir yn ôl y gyfraith ac yn cael eu disodli gan y costau gwasanaeth presennol a'r costau gwasanaeth yn y gorffennol.

Mae Gwariant ac Incwm Arall yn cynnwys y canlynol:

Incwm Cyllido a Buddsoddi - mae'r llog net ar y rhwymedigaeth buddion diffiniedig yn cael ei godi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Gwahaniaethau Eraill

Llinellau gwasanaeth - addasiadau ar gyfer tâl gwyliau a drosglwyddwyd i'r gronfa gronedig absenoldeb.

Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi - addasiadau i'r Gronfa Gyffredinol ar gyfer y gwahaniaethau amseru ar gyfer premiymau a gostyngiadau.

6.6 Gweithrediadau Masnachu

Mae gan yr Awdurdod amryw o weithrediadau masnachu, a restrir yn y tabl isod. Mae trosiant y gweithgareddau masnachu hyn yn deillio yn bennaf o renti, ffioedd a thaliadau a godir ac maent naill ai'n ymgymeriadau gyda'r cyhoedd a thrydydd partion eraill neu'n weithrediadau masnachu mewnol, a sefydlwyd yn wreiddiol fel Gwasanaethlu. Nid yw cartrefi preswyl y Gwasanaethau Cymdeithasol yn gweithredu fel gweithgaredd masnachu o fewn yr Awdurdod. Ar hyn o bryd, mae'r holl gostau sydd i'w priodoli i redeg y cartrefi hyn yn cael eu cynnwys yn uniongyrchol yng nghyllideb y Gwasanaethau Cymdeithasol. Ceir ffigurau alldro gwirioneddol y gweithrediadau masnachu hyn isod:

2017-18 Cyfanswm Gwariant Gros £'000	2017-18 Cyfanswm Incwm Gros £'000	2017-18 Cyfanswm (Incwm)/ Gwariant Net £'000		2018-19 Cyfanswm Gwariant Gros £'000	2018-19 Cyfanswm Incwm Gros £'000	2018-19 Cyfanswm (Incwm)/ Gwariant Net £'000
			Gweithgareddau/Adran			
29,799	(30,407)	(608)	Gwasanaethau Eiddo	32,558	(33,197)	(639)
			Atgyweirio a Chynnal			
1,080	(1,097)	(17)	Cerbydau	1,131	(1,143)	(12)
4,178	(3,478)	700	Glanhau Adeiladau	4,579	(3,553)	1,026
5,076	(5,140)	(64)	Rheoli'r Fflyd	5,049	(5,091)	(42)
1,313	(1,553)	(240)	Dylunio Sifil	1,241	(1,573)	(332)
4,511	(306)	4,205	Yr Ystâd Wledig	501	(306)	195
1,645	(581)	1,064	Marchnadoedd Nwyddau	1,038	(582)	456
1,870	(1,749)	121	Safleoedd Diwydiannol	1,841	(1,771)	70
49,472	(44,311)	5,161		47,938	(47,216)	722

6.7 Treth y Cyngor

Daw incwm Treth y Cyngor trwy godi tâl ar eiddo preswyl yn ôl gwerth yr eiddo ac mae'r gwerth hwnnw wedi'i rannu yn naw band prisio yr amcangyfrifwyd eu gwerth ar 1 Ebrill, 2003. Cyfrifir y taliadau drwy rannu faint o incwm y bydd ei angen ar Gyngor Sir Caerfyrddin, Comisiynydd Heddlu a Throsedd Dyfed-Powys a'r Cynghorau Tref a Chymuned â sylfaen Treth y Cyngor. Sylfaen Treth y Cyngor yw cyfanswm nifer yr anheddau ym mhob band prisio, wedi'i addasu yn ôl rhyw gyfran i drosi'r rhif i swm cyfatebol ar gyfer band D ac addasu ar gyfer disgownt. Sylfaen Treth y Cyngor am 2018-19 oedd 72,153.24 (71,598.56) ar gyfer 2017-18).

Mae biliau Treth y Cyngor yn seiliedig ar y lluosyddion canlynol ar gyfer y bandiau o A i I. Mae'r tabl canlynol yn dangos y lluosydd sy'n berthnasol i bob band, ynghyd â'r nifer cyfwerth o breswylfeydd Band 'D' ym mhob band. Yn ogystal, mae un band is (A-) a luniwyd i gynnig y gostyngiad priodol mewn perthynas â phreswylfeydd i bobl ag anabledd, lle mae deddfwriaeth yn caniatáu gostyngiad o ran pennu band, i'r band sy'n union o dan y band y gosodwyd y breswylfa ynddo yn ôl ei gwerth gwirioneddol.

Band	A-	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Lluosydd	5/9	6/9	7/9	8/9	9/9	11/9	13/9	15/9	18/9	21/9
Preswylfeydd Band D	20	4,866	15,976	14,008	12,594	14,223	8,403	3,267	537	110

Dadansoddiad o'r enillion net o Dreth y Cyngor:

	2017-18 £'000	2018-19 £'000
Treth y Cyngor sy'n Gasgladwy	104,642	110,190
Symudiad yn Lwfans Amhariad	(622)	(607)
Enillion Net o Dreth y Cyngor (gan gynnwys praeseptau)	104,020	109,583

6.8 Trethi Annomestig Cenedlaethol (NNDR)

Trefnir yr NNDR yn ôl dealltwriaeth genedlaethol. Y Cyngor sy'n gyfrifol am gasglu'r trethi oddi wrth drethdalwyr ei ardal ond wedyn mae'n talu'r arian i gronfa'r NNDR a weinyddir gan Lywodraeth Cymru. Mae'r Llywodraeth yn ailddosbarthu'r symiau sy'n daladwy yn ôl i'r awdurdodau lleol ar sail swm penodol am bob pen o'r boblogaeth. Mae busnesau lleol yn talu trethi sy'n cael eu cyfrifo drwy luosi eu gwerthoedd trethol â gwerthoedd penodol a ddarparwyd gan Lywodraeth Cymru (51.4c am 2018-19 a 49.9c ar gyfer 2017-18).

Ar 31 Mawrth 2019 cyfanswm y trethi annomestig oedd £120,025,177 (ffigur wedi'i ailddatgan i £118,226,498 ar 31 Mawrth 2018 oherwydd diwygiad gan y swyddfa brisio).

6.9 Eiddo, Offeriant a Chyfarpar

Symudiadau yn 2018-19	Tai Cyngor	Tir ac Adeiladau Eraill	Cerbydau peiriannau ac Offer	Seilwaith	Asedau Cymunedol	Asedau Dros Ben	Asedau'n cael eu hadeiladu	CYFANSWM
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwerth Llyfr Gros 01/04/18	350,999	791,873	22,682	295,232	5,037	27,503	27,595	1,520,921
Ychwanegiadau	21,071	12,050	3,924	9,297	112	2	14,167	60,623
Codiadau Ailbriso a gydnabwyd yn y Gronfa Ailbrision	42	13,097	40	0	0	453	0	13,632
Colledion Ailbriso a gydnabwyd yn y Gronfa Ailbrision	(32)	(29,187)	0	0	0	(1,576)	0	(30,795)
Y Codiadau Ailbriso a Gydnabwyd yn y Ddarpariaeth Gwas.	0	10,201	0	0	0	0	0	10,201
Y Colledion Ailbriso a Gydnabwyd yn y Ddarpariaeth Gwas.	(3,979)	(12,171)	(100)	0	(121)	(733)	0	(17,104)
Datgydnabod Gwaredu	0	(189)	(238)	0	0	0	0	(427)
Ailddosbarthiadau: i ac o Asedau i'w werthu	(27)	(199)	0	0	0	(1,260)	0	(1,486)
Ailddosbarthiadau: i ac o Eiddo Buddsoddi	0	813	0	0	10	266	0	1,089
Ailddosbarthiadau: o Asedau'n cael eu hadeiladu i Eiddo Buddsoddi	0	0	0	0	0	0	(36)	(36)
Ailddosbarthiadau: o Asedau'n cael eu hadeiladu	(13)	10,366	0	4,942	573	598	(16,466)	0
Ysgrifennu nôl Dibrisiant i'r swm gros a gariwyd ar ailbriso	0	(17,783)	(472)	0	0	(273)	0	(18,528)
Gwerth Llyfr Gros 31/03/19	368,061	778,871	25,836	309,471	5,611	24,980	25,260	1,538,090
Y Dibrisiant a'r Amhariad Cronedig ar 01/04/18	(22,394)	(55,580)	(8,350)	(81,651)	(440)	(271)	0	(168,686)
Y Tâl Dibrisiant	(11,953)	(24,597)	(2,704)	(6,845)	(32)	(58)	0	(46,189)
Y Dibrisiant a Symudwyd i'r Gronfa Ailbriso	0	17,783	472	0	0	273	0	18,528
Datgydnabod Gwaredu	0	0	205	0	0	0	0	205
Symudiadau eraill o ran dibrisiant ac amhariadau	0	71	0	0	(57)	0	0	14
Dibrisiant Cronnol i 31/03/19	(34,347)	(62,323)	(10,377)	(88,496)	(529)	(56)	0	(196,128)
Gwerth Llyfr Net ar 31/03/19	333,714	716,548	15,459	220,975	5,082	24,924	25,260	1,341,962

Nodiadau i'r Cyfrifon

Symudiadau yn 2017-18	Tai Cyngor	Tir ac Adeiladau Eraill	Cerbydau peiriannau ac Offer	Seilwaith	Asedau Cymunedol	Asedau Dros Ben	Asedau'n cael eu hadeiladu	CYFANSWM
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
		(Ail-ddatgan)		(Ail-ddatgan)	(Ail-ddatgan)	(Ail-ddatgan)		(Ail-ddatgan)
Gwerth Llyfr Gros 01/04/17	336,124	738,020	21,129	290,821	5,652	34,555	31,809	1,458,110
Addasiad I'r balans agoriadol	0	55,035	0	309	(272)	(9,480)	0	45,592
Gwerth Llyfr Gros 01/04/17	336,124	793,055	21,129	291,130	5,380	25,075	31,809	1,503,702
Ychwanegiadau	17,817	14,870	3,650	5,924	1	96	15,140	57,498
Codiadau Ailbriso a gydnabwyd yn y Gronfa Ailbrision	37	7,404		0	0	1,561	0	9,002
Colledion Ailbriso a gydnabwyd yn y Gronfa Ailbrision	(32)	(19,995)	0	0	(479)	(274)	0	(20,780)
Y Codiadau Ailbriso a Gydnabwyd yn y Ddarpariaeth Gwas.	22	1,169	0	0	0	62	0	1,253
Y Colledion Ailbriso a Gydnabwyd yn y Ddarpariaeth Gwas.	(3,469)	(11,142)	(629)	(2,104)	(627)	(387)	(322)	(18,680)
Datgydnabod Gwaredu	0	0	(363)	0	0	0	0	(363)
Ailddosbarthiadau: i ac o Asedau i'w werthu	(67)	(82)	0	0	0	(1,375)	0	(1,524)
Ailddosbarthiadau: i ac o Eiddo Buddsoddi	0	0	0	0	740	468	0	1,208
Ailddosbarthiadau: o Asedau'n cael eu hadeiladu i Eiddo Buddsoddi	0	0	0	0	0	0	(284)	(284)
Ailddosbarthiadau: o Asedau'n cael eu hadeiladu	569	13,665	0	1,371	80	3,063	(18,748)	0
Ysgrifennu nôl Dibrisiant i'r swm gros a gariwyd ar ailbriso	(2)	(7,071)	(1,105)	(1,089)	(58)	(786)	0	(10,111)
Gwerth Llyfr Gros 31/03/18	350,999	791,873	22,682	295,232	5,037	27,503	27,595	1,520,921
Y Dibrisiant a'r Amhariad Cronedig ar 01/04/17	(10,887)	(40,776)	(7,262)	(76,354)	(468)	(928)	0	(136,675)
Addasiad I'r balans agoriadol	0	(379)	0	0	0	379	0	0
Y Dibrisiant a'r Amhariad Cronedig ar 01/04/17	(10,887)	(41,155)	(7,262)	(76,354)	(468)	(549)	0	(136,675)
Y Tâl Dibrisiant	(11,509)	(21,510)	(2,498)	(6,386)	(23)	(501)	0	(42,427)
Y Dibrisiant a Symudwyd i'r Gronfa Ailbriso	2	7,071	1,105	1,089	58	786	0	10,111
Datgydnabod Gwaredu	0	0	305	0	0	0	0	305
Symudiadau eraill o ran dibrisiant ac amhariadau	0	14	0	0	(7)	(7)	0	0
Dibrisiant Cronnol i 31/03/18	(22,394)	(55,580)	(8,350)	(81,651)	(440)	(271)	0	(168,686)
Gwerth Llyfr Net ar 31/03/18	328,605	736,293	14,332	213,581	4,597	27,232	27,595	1,352,235

Dibrisiant

Defnyddiwyd yr oesau defnyddiol a'r cyfraddau dibrisio canlynol wrth gyfrifo dibrisiant:

Ased	Oes (Blynnyddoedd)
Tai Cyngor	30
Tir <i>(gan gynnwys Asedau Cymunedol)</i>	diddiwedd
Adeiladau <i>(gan gynnwys Asedau Cymunedol)</i>	30
Offeriant, Celfi a Chyfarpar	5 i 10
Cerbydau	1 i 10
Seilwaith	40

Ailbrisiadau

Mae'r Awdurdod yn cynnal rhaglen dreigl sy'n sicrhau bod yr holl Eiddo, Offeriant a Chyfarpar yn cael eu hailbriso o leiaf bob pum mlynedd. Cafodd yr holl brisiadau eu gwneud yn fewnol. Prisiwyd y tir a'r adeiladau yn unol â'r dulliau a'r sylfeini ar gyfer amcangyfrif a bennwyd gan safonau proffesiynol Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig. Caiff y cerbydau, y peiriannau, y celfi, a'r offer eu prisio ar sail cost hanesyddol dibrisiedig.

Datganiad o'r Asedau Anghyfredol a gedwir yn ôl eu gwerth presennol 2018-19

Mae'r datganiad canlynol yn dangos y camau a gymerwyd o ran rhaglen dreigl yr Awdurdod i ailbriso asedau sefydlog. Ymgymerrir â'r gwaith prisio gan briswyr yr Awdurdod sy'n perthyn i Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig. Pennir sylfaen y prisio yn y datganiad o bolisiau cyfrifydda.

	Tai Cyngor	Tir ac Adeiladau Eraill	Cerbydau Peiriannau ac Offer	Asedau Gwarged	CYFANSWM
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
	(Ail-ddatgan)			(Ail-ddatgan)	(Ail-ddatgan)
Symudiad yn gwerth teg ar:					
Y Blynnyddoedd Blaenorol	542,781	698,351	18,230	20,942	1,280,304
31 Mawrth 2015	19,668	(40,940)	(683)	(1,269)	(23,224)
31 Mawrth 2016	(235,977)	112,729	(2,650)	2,140	(123,758)
31 Mawrth 2017	9,652	(13,809)	6,232	12,742	14,817
31 Mawrth 2018	14,875	50,250	1,553	(7,470)	59,208
31 Mawrth 2019	17,062	(27,710)	3,154	(2,105)	(9,599)
Gwerth Llyfr Gros ar 31/03/19	368,061	778,871	25,836	24,980	1,197,748

Ymrwymïadau Cyfalaf

Ar 31 Mawrth 2019 roedd y Cyngor wedi ymrwymo drwy gontract i waith cyfalaf oedd yn werth tua £29.0 miliwn (£21.3 miliwn ar 31 Mawrth 2018).

Roedd y prif gontractau yn cynnwys y cynlluniau canlynol.

	£'000
<u>CYMUNEDAU</u>	
Tai Sector Cyhoeddus	3,414
Datblygiadau tai yn Dylan Llanelli	5,135
Datblygiadau tai yng Ngarreglwyd Pen-bre	2,488
Parc Gwledig Penbre	1,242
Archifau Sir Gaerfyrddin	1,051
Canolfan Hamdden Caerfyrddin	53
Canolfan Hamdden Dyffryn Aman	58
<u>AMGYLCHEDD</u>	
Wal gynnal Pante, Bronwydd	422
Pont droed Pontiets	73
Wal gynnal Pantyglyn	55
<u>ADDYSG A GWASANAETHAU PLANT</u>	
<u>Rhaglen Moderneiddio Addysg</u>	
Porth Tywyn	152
Dewi Sant	58
Gorslas	130
Llangadog	1,581
Parc Y Tywyn	117
Penbre	848
Pen Rhos	123
Pontyberem	48
Pum Heol	3,648
Rhys Pritchard	1,000
Trimsaran	133
Bro Dinefwr	119
Dyffryn Aman	48
Ysgol St John Lloyd	44
<u>DATBLYGU ECONOMAIDD</u>	
Prosiect denu twristiaid Pentywyn	6,918
	<u>28,958</u>

6.10 Asedau Treftadaeth**Crynodeb Pum Mlynedd o'r Ychwanegiadau a'r Prisiadau**

	Casgliadau Celf £'000	Regalia Dinesig £'000	Arddangosion Amgueddfa £'000	Cerfluniau Cyhoeddus £'000	Henebion £'000	Archifau £'000	Arall £'000	Cyfanswm £'000
Y Swm Gros a Gariwyd o ran Cost neu Brisiad 01/04/17	30	16	71	761	1,337	30	1	2,246
Ychwanegiadau	0	0	0	0	0	0	0	0
Y Swm Gros a Gariwyd o ran Cost neu Brisiad 31/03/18	30	16	71	761	1,337	30	1	2,246
Ychwanegiadau	0	0	0	36	0	0	0	36
Y Swm Gros a Gariwyd o ran Cost neu Brisiad 31/03/19	30	16	71	797	1,337	30	1	2,282
	Casgliadau Celf £'000	Regalia Dinesig £'000	Arddangosion Amgueddfa £'000	Cerfluniau Cyhoeddus £'000	Henebion £'000	Archifau £'000	Arall £'000	Cyfanswm £'000
Blynnyddoedd Blaenorol	30	16	64	722	1,274	30	3	2,139
2014-15	0	0	7	39	63	0	0	109
2015-16	0	0	0	0	0	0	(2)	(2)
2016-17	0	0	0	0	0	0	0	0
2017-18	0	0	0	0	0	0	0	0
2018-19	0	0	0	36	0	0	0	36
Y Swm Gros a Gariwyd o ran Cost neu Brisiad 31/03/19	30	16	71	797	1,337	30	1	2,282

Asedau Treftadaeth: Casgliadau archifau

Sefydlwyd y gwasanaeth archifau yn 1959 er mwyn casglu cofnodion o bwysigrwydd hanesyddol. Ers hynny mae'r gwasanaeth wedi crynhoi 8785 o adneuron o gofnodion, a gall pob adnau fod cyn lleied ag un eitem neu gymaint â sawl mil. Mae'r holl eitemau'n unigryw. Mae'r cofnodion a ddelir yn cael eu categorio o dan wahanol benawdau.

Deddf Cofnodion Cyhoeddus 1958:

Treth Tir 1797, Treth Aelwyd 1670, Arolwg Tir y Goron 1560 a Chyfrifiad Sir Gaerfyrddin 1841-1911. Llysoedd Chwarter Sir Gaerfyrddin: Llyfrau Gorchmynion/Cofnodion 1748 - 1752, 1794 - 1813, ac 1820 - 1971. Ffeiliau a phapurau achosion 1833-1971; Llyfrau nodiadau'r barnwyr, llyfrau'r

rheithgorau, cofrestr yr ystus, cofrestrau collfarnau a llyfrau apêl, o'r bedwaredd ganrif ar bymtheg a'r ugeinfed ganrif. Cofnodion cyhoeddus a oedd ar gadw gan y Clerc Heddwch.

Cofrestrau etholiadol Sir Gaerfyrddin o 1851 ymlaen (etholaethau Sir Gaerfyrddin a Llanelli o 1918 tan heddiw)

Cynlluniau rheilffyrdd, ffyrdd, camlesi, porthladdoedd a gwaith cyhoeddus arall 1808-1950

Deddfau Cau Tiroedd a phenderfyniadau 1810-1873

Cofnodion y Cwmnïau Tyrpeg yn ymwneud â Sir Gaerfyrddin

Y Sesiynau Bach: cofnodion a chofrestrau yn Sir Gaerfyrddin yn y bedwaredd ganrif ar bymtheg a'r ugeinfed ganrif.

Cofnodion Ysbytai: cofnodion, adroddiadau, cofnodion ariannol a chynlluniau ar gyfer gwahanol ysbytai.

Cymdeithas y Tiriogaethwyr: Cofnodion Cymdeithas y Tiriogaethwyr a'r Lluoedd Cynorthwyl.

Cofnodion Llongau: Cytundebau criwiau a llyfrau llog swyddogol llongau a gofrestrwyd yn Llanelli 1863-1913; Cofrestrau llongau a chychod pysgota ym mhorthladdoedd Llanelli 1824-1957 a Chaerfyrddin 1839-1849.

Cofnodion Priso Tir: Rhestrau priso a luniwyd dan Ddeddf Cyllid 1910 gan Gomisiynwyr Cyllid y Wlad: mae hyn yn cynnwys prisiadau manwl ar gyfer eiddo ym mhob plwyf yn Sir Gaerfyrddin.

COFNODION SWYDDOGOL

Y Cyngor Sir: Cyngor Sir Gaerfyrddin 1889-1974, cofnodion trwyddedau cerbydau modur 1907-1974; Cofnodion Cyngor Sir Dyfed 1973-1996; Cofnodion Cyngor Sir Caerfyrddin 1997-2011

Cofnodion Addysg: Llyfrau llog amrywiol ysgolion 1862-1976; cofnodion byrddau ysgolion 1871-1903; cofnodion rheolwyr ysgol 1872-1973; rhai cofrestrau derbyn o'r bedwaredd ganrif ar bymtheg a'r ugeinfed ganrif

Bwrdd y Gwarcheidwaid a'r Tloty: Cofnodion a chofnodion ariannol Gwarcheidwaid Undeb Sir Gaerfyrddin o'r bedwaredd ganrif ar bymtheg tan 1948; Undeb Llandeilo Fawr 1836-1948; Undeb Llanymddyfri 1840-1950; Undeb Llanelli circa 1840-1948; Cofnodion Tloty Penlan, Caerfyrddin 1866-1975; Abercennen Llandeilo 1839-1969; Llanelli 1913-1950.

Cofnodion Bwrdeistref: Cofnodion ar gyfer Bwrdeistrefi Caerfyrddin, Cydweli, Lacharn, Llanymddyfri, a Llanelli, yn cynnwys cofnodion, llyfrau trethi, gweithredoedd, rhenti, cyfrifon, a deunydd arall.

Cynghorau Dosbarth: Cofnodion, llyfrau trethi, cofnodion ariannol, gohebiaeth a chynlluniau Cyngor Dosbarth Gwledig Llandeilo / Cyngor Dosbarth Trefol Llandeilo, Cyngor Dosbarth Trefol Cwmaman circa 1860-1974, a Chyngor Dosbarth Trefol Rhydaman 1903-1974.

Yr Awdurdod Dŵr: cofnodion, adroddiadau, cyfrifon a gohebiaeth Bwrdd Pysgodfeydd Afon Tywi 1867-1951.

Cynghorau Plwyf: Cofnodion, gweithredoedd, llyfrau trethi, cofnodion ariannol a gohebiaeth o lawer o blwyf 1894-1974.

Cofnodion Eglwysig: Yr Eglwys yng Nghymru: cofrestrau bedyddiadau, priodasau a chladdedigaeithau holl blwyf Sir Gaerfyrddin o'r unfed ganrif ar bymtheg hyd at yr ugeinfed ganrif; cofnodion festri, cyfrifon wardeiniaid eglwysi, papurau goruchwylwyr, llyfrau trethi a mapiau degwm ar gyfer rhai plwyf o'r ddeunawfed ganrif hyd at yr ugeinfed ganrif. Rhaniadau a mapiau'r degwm 1848 tan tua 1920. Yr Anghydfurfurwyr: Microffilmiau o gofrestrau anghydfurfiol a gedwir yn y Swyddfa Cofnodion Cyhoeddus; cofnodion gwreiddiol rhai capeli o'r ddeunawfed ganrif hyd at yr ugeinfed ganrif.

CASGLIADAU PREIFAT:

Mae llawer o'r casgliadau hyn yn eiddo i'r rhoddwr gwreiddiol o hyd ac ar fenthyg am gyfnod amhenodol i'r gwasanaeth archifau. Ymhlith yr eitemau pwysicaf y mae achres Fychaniaid Gelli Aur a grëwyd yn 1641, a ystyrir yn un o'r enghreifftiau gorau o'i math; Llyfrau Achau Gelli Aur - pedair cyfrol o achresi teuluoedd Cymreig a grynhowyd tua 1703 - ond sy'n cyfeirio at ffynonellau sy'n dyddio o'r unfed ganrif ar ddeg; Llythyrau Terfysgoedd Beca.

Cofnodion Teuluoedd ac Ystadau: Casgliadau o'r bedwaredd ganrif ar ddeg hyd at yr ugeinfed ganrif yn ymwneud â nifer o ystâdau ar draws y sir. Mae'r rhain yn cynnwys gweithredoedd, rhenti, gohebiaeth, cofnodion ariannol, mapiau, dyddiaduron a chofnodion gwleidyddol a phersonol.

Cyfreithwyr: Cofnodion a gasglwyd gan y cwmnïoedd yn Sir Gaerfyrddin, yn cynnwys gweithredoedd, rhenti, gohebiaeth, a mapiau yn cwmpasu sawl ystâd fawr.

Cofnodion Busnesau: John Francis a'i fab, gwerthwyr tai: mae'r cofnodion yn cynnwys gweithredoedd, ewyllysiau, rhenti a mapiau sy'n ymwneud â nifer o ystadau, ynghyd â chasgliad o fwy na 1,000 o gatalogau gwerthu. Ymhlith y cofnodion busnes eraill y mae rhai Waddle Engineering Llanelli, Bragdy Buckleys Llanelli, y diwydiant gwlân yn Nyffryn Teifi, Glofa Glo Caled Emlyn, ac Ymddiriedolaeth Harbwr Llanelli.

Cymdeithasau: Cymdeithas Hynafiaethwyr Sir Gaerfyrddin - casgliad sy'n cynnwys cofnodion bwrdeisiol; cofnodion yr heddlu; cofnodion eglwysig; cofnodion yn ymwneud â Deddf y Tlodion; cofnodion addysg; mapiau; cynlluniau rheilffyrdd a chyfres o lyfrau lloffion sy'n cynnwys gweithredoedd, toriadau, lluniau a defnyddiau hynafiaethol o'r drydedd ganrif ar ddeg hyd at yr ugeinfed ganrif. Hefyd mae'r cofnodion eraill yn cynnwys cofnodion Sefydliad y Merched Sir Gaerfyrddin, Cymdeithas Helwyr y Siroedd Unedig, Plaid Lafur Etholaeth Llanelli, RNLI Glanyfferi, a changen Caerfyrddin o ASLEF yn yr ugeinfed ganrif ynghyd â chofnodion undebau llafur eraill.

Mapiau'r Arolwg Ordnans: Yn cynnwys gwahanol fapiau sy'n ymwneud â Sir Gaerfyrddin ac sy'n dyddio o'r bedwaredd ganrif ar bymtheg.

Papurau Newydd: Carmarthen Journal 1810 - tan heddiw, The Welshman 1846 -1950, South Wales Guardian a'r Amman Valley Chronicle.

Fel rheol mae'r holl gofnodion uchod ar gael at ddefnydd y cyhoedd, ond ar hyn o bryd oherwydd bod ffwng yn yr ystafelloedd diogel, bu'n rhaid symud y cofnodion er mwyn i waith adfer gael ei wneud, felly nid ydynt ar gael ar hyn o bryd. Cyn y dychwelir y casgliadau, bydd angen sicrhau bod lle addas ar gael neu fel arall ystyried atebion eraill megis gweithio gyda chyrrff eraill i ddarparu'r gwasanaeth. Nid yw'r union amserlenni yn hysbys ar hyn o bryd ond yn y cyfamser mae rhai o'r casgliadau wedi adneuo yn Archifau Morgannwg ac Archifau Prifysgol Abertawe er mwyn iddynt fod ar gael i ymchwilyr.

Asedau Treftadaeth: Rhagor o wybodaeth am gasgliadau amgueddfeydd Cyngor Sir Gaerfyrddin

Mae Gwasanaethau Amgueddfeydd Sir Gaerfyrddin yn cynnwys pum amgueddfa ac un ystafell dreftadaeth.

Er bod casgliadau Amgueddfa Sir Gaerfyrddin ac Oriel Gelf ac Amgueddfa Parc Howard yn cael eu dadansoddi ar wahân, mae rhai'r Amgueddfa Cyflymder, Amgueddfa Tref Caerfyrddin, ac Amgueddfa Bro Aman wedi eu cynnwys yn y wybodaeth am Amgueddfa Sir Gaerfyrddin.

Parc Howard

Agorodd Parc Howard yn 1912. Mae'r rhan fwyaf o'r eitemau yn y casgliadau wedi cael eu rhoi. Maent yn adleisio gorffennol Llanelli. Mae casgliad Parc Howard yn cael ei storio yn yr amgueddfa.

Diwylliant Materol: yn cynnwys yr holl eitemau yn y casgliad ac eithrio Celfyddyd Gain a Chrochenwaith

Mae gan y casgliad hwn amrywiaeth eang o eitemau diwylliant materol sy'n adleisio hanes Llanelli o'r ddeunawfed ganrif ymlaen. Ymhlith yr eitemau amlycaf y mae 'Olwyn Sbâr Stepney', nwyddau o'r diwydiannau haearn, tun, a dur lleol, ynghyd ag esiampl o'r can cwrw cyntaf, a wnaed ar gyfer Bragdy Felin-foel. Hefyd mae'r casgliad yn rhoi sylw i wisgoed, i chwaraeon, y diwydiant bragu a chrefydd yn lleol, i'r Ail Ryfel Byd ac i hanes dinesig y dref a'i phobl enwocaf. O blith y 3,000 o wrthrychau diwylliant materol yng nghasgliad Parc Howard, canran fach yn unig sy'n cael eu harddangos ar yr un pryd.

Y Casgliad Celfyddyd Gain

Mae'r casgliad hwn yn cynnwys bron 500 o weithiau celf, gan gynnwys paentiadau olew, gweithiau celf ar bapur, a cherfluniau. Daeth y rhan fwyaf o baentiadau pwysicaf y casgliad o gasgliad y Fonesig Stepney, a wnaeth brydlesu'r amgueddfa a'r parc yn wreiddiol i Gyngor Bwrdeistref Llanelli.

Mae'r casgliad yn cynnwys darnau gan yr artistiaid o Lanelli, James Dickson Innes a Charles William Mansel Lewis, yn ogystal â gwaith mawr gan Hubert von Herkomer. Hefyd mae paentiadau gan John Bowen a Tony Evans, sef dau artist lleol o bwys yn yr ugeinfed ganrif. O blith y 491 o weithiau celf arddangosir canran fach ohonynt, yn cynnwys darnau mwyaf pwysig y casgliad, ar yr un pryd. Caiff yr eitemau eraill eu cadw dan glo mewn storfa ond mae modd i ysgolheigion gael golwg arnynt ac fe'u dangosir mewn arddangosfeydd cylchredol.

Y Casgliad Crochenwaith

Mae'r casgliad hwn yn cynnwys y casgliad mwyaf o Grochenwaith Llanelli. Arddangosir nifer fawr o'r casgliad hwn o 721 o eitemau ar yr un pryd. Mae casgliad Crochenwaith Llanelli wedi cael ei grynhoi ers 1912 a hynny drwy gyfuniad o brynu eitemau a'u derbyn yn rhoddion. Mae cynnwys y casgliad yn amrywio o nwyddau a grëwyd yn ystod y blynyddoedd cynnar hynny o weithgynhyrchu yn yr 1840au i rai o'r blynyddoedd olaf yn yr 1920au. Ymhlith y nwyddau cynharaf o bwys y mae casgliad o lithoffanau a phenddelw o John Wesley, yn ogystal ag enghreifftiau o batrymau a ffurfiau ar grochenwaith a addurnwyd â throsgrwyddion. Arddangosir llai na hanner o rhain ar yr un pryd. Os nad yw'r crochenwaith yn cael ei arddangos fe'i cedwir dan glo mewn storfa ond mae modd i ysgolheigion gael golwg arno.

Amgueddfa Sir Gaerfyrddin

Dechreuwyd y casgliadau gan Gymdeithas Hynafiaethwyr Sir Gaerfyrddin ac agorwyd yr Amgueddfa yn 1908, felly mae hon yn un o'r amgueddfeydd hynaf yng Nghymru. Mae casgliadau Amgueddfa'r Sir nad ydynt yn cael eu harddangos yn cael eu storio yn yr amgueddfa ac mewn storfa fawr yn Amgueddfa Ddiwydiannol Cydweli.

Diwylliant Materol: mae hwn yn cynnwys yr holl eitemau ac eithrio'r casgliadau Archeoleg, Gwyddor Naturiol, Ethnograffeg, a Chelfyddyd Gain.

Mae hanes Sir Gaerfyrddin ers yr oesoedd canol yn cwmpasu bywyd gwledig a bywyd trefol diwydiannol, ac mae'r casgliadau'n adleisio'r ddeuoliaeth hon. Mae'r casgliadau'n cynnwys celfi megis seldiau, crochenwaith lleol, offer a pheiriannau amaethyddol a diwydiannol (yn cynnwys y diwydiant glo carreg), gwisgoedd, samplari, cwiltiau, llwyau caru, lluniau, arteffactau milwrol, nwmismateg, pethau cofiadwy, a chynnwys bwthyn lleol, ac yn rhoi sylw i chwaraeon, addysg, traddodiad, ffydd, chwedlau gwerin, a bywyd masnachol. Yn hynod arwyddocaol y mae'r ffris o Gofeb Picton, arteffactau milwrol, cynnwys y bwthyn, a chopi o'r cyfieithiad Cymraeg cyntaf o'r Testament Newydd, yn ogystal â seldiau Sir Gaerfyrddin gyda'u llestri gwreiddiol. O blith bron 30,000 o wrthrychau sy'n rhan o'r casgliad diwylliant materol arddangosir tua 9% ohonynt ar yr un pryd. Caiff gwrthrychau nad ydynt yn cael eu harddangos eu cadw dan glo mewn storfa ond mae modd i ysgolheigion gael golwg arnynt. Mae'r Neuadd Sirol yng Nghaerfyrddin yn cadw darnau arwyddocaol o gelfi sefydlog a symudol a wnaed ar gyfer y neuadd gan David Morley o Gaerfyrddin, yn ogystal â phortreadau o bobl leol amlwg a phaentiadau eraill.

Casgliad Archeoleg

Mae'r casgliad archeoleg yn gasgliad rhanbarthol sylweddol sy'n cynnwys eitemau o arwyddocâd lleol, rhanbarthol, Cymreig, Prydeinig, a rhyngwladol. Dwy ran sydd i'r casgliad hwn sef deunydd yn bennaf o gasgliad Cymdeithas Hynafiaethwyr Sir Gaerfyrddin (1907 – 1939) ac eitemau yn sgil cloddio rheoledig mawr (1967 tan heddiw) a hynny'n bennaf gan Ymddiriedolaeth Archeoleg Dyfed a CADW. Mae'r archifau hyn yn cynnwys cofnodion papur, ffotograffau, a chofnodion digidol. Mae dyddiadau'r eitemau hyn yn amrywio o ganol yr Oes Baleolithig hyd at yr ugeinfed ganrif.

Ymhlith yr eitemau pwysicaf y mae: Offer siert o Ogof Coygan o ganol yr Oes Baleolithig/diwedd y cyfnod Neanderthalaidd (50,000 o flynyddoedd yn ôl) (o bwys rhyngwladol), gleiniau wedi'u tyllu a ffigurynnau siâl Mesolithig o Nab Head (o bwys rhyngwladol), celc o waith metal o'r Oes Efydd (o bwys rhanbarthol), ffiguryn pren Brythonaidd-Rufeinig o Ystrad Fflur (o bwys rhyngwladol), tlws Brythonaidd-Rufeinig o Gaerfyrddin (o bwys cenedlaethol), cadwyn aur Frythonaidd-Rufeinig o Ddolau Cothi (o bwys cenedlaethol), archifau cloddio o'r Oes Rufeinig, o Gaerfyrddin ac o Ddolau Cothi/Pumsaint (y ddau o bwys cenedlaethol), meini hir arysgrifenedig o'r canol oesoedd cynnar (o bwys rhyngwladol), archifau cloddio o gestyll Dryslwyn a Lacharn ac o Barc y Brodyr Llwyd,

Caerfyrddin (o bwys cenedlaethol), a theils llawr yn Hendy-gwyn (o bwys cenedlaethol). Gyda'i gilydd mae'r casgliad o Gastell Lacharn a Pharc y Brodyr Llwyd yn drawstoriad cyfeirio da o'r hyn a ddefnyddid yn ystod y rhan fwyaf o'r canol oesoedd yn ne-orllewin Cymru. Mae mwy na 30,000 o eitemau. Canran fach o'r eitemau a arddangosir ar yr un pryd.

Casgliad Byd Natur a Daeareg

Casgliad bach yw hwn o blanhigion ac anifeiliaid, creigiau, ffosiliau, a mineralau, a'r rheiny'n rhai lleol yn bennaf, sydd wedi datblygu'n araf iawn ers i'r amgueddfa gychwyn.

Ymysg yr eitemau byd natur cynnar y mae esgyrn fertebraid, sbesimenau tacsidermi, casgliad o wyau ac anifeiliaid di-asgwrn cefn, ac ambell enghraifft o blanhigion wedi'u cywasgu. Mae'r herbariwm o'r ail ganrif ar bymtheg/deunawfed ganrif yn eitem o bwys. Anifeiliaid stwffiedig yn bennaf yw'r eitemau diweddarach (o'r 1970au) a arddangosir.

Mae'r casgliad daeareg yn dyddio o ddyddiau cynnar yr amgueddfa ac efallai o'r 1970au/80au pryd y mae'n debyg i rai casgliadau lleol ddod i law.

Mae 1700 o eitemau daearegol yn rhan o'r casgliad hwn ac arddangosir oddeutu 67 ohonynt.

Ethnograffeg

Casgliad bach yw hwn o 300 o eitemau a roddwyd gan deuluoedd sydd â chysylltiad â Chymdeithas Hynafiaethwyr Sir Gaerfyrddin. Mae'r amrywiol eitemau'n adleisio gweithgareddau'r teuluoedd a'r unigolion hyn ledled yr Ymerodraeth ar ddiwedd Oes Fictoria/yn ystod y cyfnod Edwardaidd. Nid yw'r casgliad yn cael ei arddangos ar hyn o bryd ond mae wedi cael ei arddangos yn ddiweddar.

Celfyddyd Gain

Mae'r casgliad hwn yn cynnwys paentiadau olew, gweithiau ar bapur, a cherfluniau. Yn rhan o'r casgliad hwn y mae un o'r casgliadau mwyaf o baentiadau olew sydd mewn amgueddfa yng Nghymru. Mae'r gweithiau celf yn lleol yn yr ystyr eu bod gan artistiaid lleol a Chymreig, a bod sylw'n cael ei roi i bynciau lleol. Ymhlith y gweithiau celf amlycaf y mae'r portreadau o Syr Richard Vaughan o Gelli Aur, Madam Bevan, a David Morley. Mae nifer fawr o weithiau o'r ugeinfed ganrif gan artistiaid o Sir Gaerfyrddin, yn enwedig gan Edward Morland Lewis, B.A. Lewis a Stanley Lewis. O blith tua 2000 o weithiau celf, mae oddeutu 216 yn cael eu harddangos naill ai yn amgueddfa'r sir neu mewn adeiladau cyhoeddus.

Amgueddfa Ddiwydiannol Cydweli

Mae'r amgueddfa hon yn cynnwys canolfan ddiwydiannol lle mae adeiladau, peiriannau, ac arddangosfeydd. Cyngor Sir Gaerfyrddin sy'n berchen ar yr amgueddfa, ond mae'n cael ei phrydlesu i ymddiriedolaeth annibynnol. Mae'r safle hefyd yn gartref i storfa fawr Gwasanaeth Amgueddfeydd Sir Gaerfyrddin.

6.11 Eiddo Buddsoddi

Cyfrifyddwyd ar gyfer yr eitemau canlynol o incwm a gwariant yn y llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:

	2017-18	2018-19
	£'000	£'000
Incwm rhenti o eiddo buddsoddi	(964)	(1,143)
Treuliau gweithredol uniongyrchol yn deillio o eiddo buddsoddi	434	388
(Ennill)/colled net	(530)	(755)
Gwariant Anuniongyrchol	127	287
(Enillion)/Colledion net o addasiadau i'r gwerth teg	2,516	785
Incwm a gwariant yng nghyswllt eiddo buddsoddi a newidiadau yn y gwerth teg	2,113	317

Mae'r tabl canlynol yn rhoi crynodeb o'r newid i werth teg eiddo buddsoddi dros y flwyddyn:

	2017-18	2018-19
	£'000	£'000
Balans ar ddechrau'r flwyddyn	25,290	23,243
Addasiad i'r Cyfnod Blaenorol	691	0
Ychwanegiadau:		
Gwelliannau	961	644
Gwarediadau	(259)	0
Enillion/(Colledion) net o addasiadau i'r gwerth teg	(2,516)	(785)
Trosglwyddiad:		
(I)/O Eiddo, Peiriannau a Chyfarpar	(924)	(1,067)
	23,243	22,035

Mesuriad Gwerth Teg o Eiddo Buddsoddi

Dyma fanylion eiddo buddsoddi'r Cyngor a gwybodaeth am yr hierarchaeth gwerth teg ar 31 Mawrth 2019:

31 Mawrth 2019

Mesuriadau gwerth teg cylchol gan ddefnyddio:	Prisiau	Mewnbynna		Gwerth Teg ar 31 Mawrth 2019
	Farchnad a ddyfynwyd (Lefel 1)	u gweladwy sylweddol eraill (lefel 2)	Mewnbynnau anweladwy sylweddol eraill (lefel 3)	
Eiddo Masnachol	0	0	3,129	3,129
Garejys	0	0	40	40
Asedau Tir	0	0	18,810	18,810
Swyddfeydd	0	0	41	41
Eiddo Preswyl	0	0	15	15
Cyfanswm	0	0	22,035	22,035

31 Mawrth 2018

Mesuriadau gwerth teg cylchol gan ddefnyddio:	Prisiau	Mewnbynnau		Gwerth Teg ar 31 Mawrth 2019
	Farchnad a ddyfynwyd (Lefel 1)	gweladwy sylweddol eraill (lefel 2)	Mewnbynnau anweladwy sylweddol eraill (lefel 3)	
Eiddo Masnachol	0	0	3,464	3,464
Garejys	0	0	40	40
Asedau Tir	0	0	18,761	18,761
Swyddfeydd	0	0	963	963
Eiddo Preswyl	0	0	15	15
Cyfanswm	0	0	23,243	23,243

6.12 Buddsoddiadau Tymor Hir

	31 Mawrth 2018	31 Mawrth 2019
	£'000	£'000
Cwm Environmental Cyf	329	329
Egni Sir Gar Cyfyngedig	900	900
Banciau a Isgwmnioedd a feiddienir yn llwyr - 100%	724	700
	1,953	1,929

Er bod CWM Environmental, Llesiant Delta Wellbeing Cyf a Chartrefi Croeso yn is-gwmnïau sy'n golygu paratoi cyfrifon grŵp ar eu cyfer, nid oes cyfrifon grŵp wedi'u paratoi gan na fyddai cyfuno'r rhain yn effeithio'n sylweddol ar sefyllfa ariannol yr Awdurdod na gallu darlennydd y cyfrifon i weld y gweithgareddau economaidd cyflawn a'r risg o ran y Cyngor.

Cwm Environmental Cyf

Is-gwmni sy'n perthyn yn llwyr i'r Awdurdod yw CWM Environmental Cyf. Sefydlwyd y cwmni yn unol â Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990 ar gyfer Gwaredu Gwastraff.

Breiniwyd y cwmni gyda'r Swyddfa Gymreig ar 10 Mawrth 1997 ac roedd buddiannau'r Awdurdod ar 31 Mawrth 2019 fel â ganlyn:

	£'000
Cyfalaf Cyfranddaliadau	329

Mae'r buddsoddiad wedi'i gynnwys yn y buddsoddiadau tymor hir ar y Fantolen ac nid yw'r Awdurdod wedi rhoi ymrwymiad i'r cwmni y bydd yn talu unrhyw ddiffygion neu golledion cronol.

Mae *CWM Environmental Cyf.* yn gweithredu dau is-gwmni a feddienir yn llwyr sydd â'r cyfranddaliadau canlynol:

Pembrokeshire Recycling Company Ltd	£1.00
Carmarthenshire Recycling Company Ltd	£1.00

Mae *Pembrokeshire Recycling Company Ltd* a *Carmarthenshire Recycling Company Ltd* wedi'i cofrestru yng Nghymru a Lloegr ac yn gwmni cwsgr.

Mae'r Cwmni wedi cynhyrchu Adroddiadau Blynnyddol ar wahân am y flwyddyn yn diweddu 31 Rhagfyr 2018, sy'n cynnwys barn archwilio bendant gan ei Archwilwyr, Broomfield & Alexander Limited. Mae crynodeb o'r canlyniadau masnachu am y flwyddyn yn diweddu 31 Rhagfyr 2018 wedi ei nodi isod ynghyd â'r asedau net ar y dyddiad hwnnw ar gyfer *CWM Environmental Cyf*:

	am y flwyddyn yn diweddu 31 Rhagfyr 2018 £'000
Trosiant	13,026
Llai: Cost y Gwerthiannau	(10,607)
Elw Gros	2,419
Argostau	(3,378)
Elw/(Colled) Net cyn treth	(959)
Treth ar elw/colled	0
Elw a Gedwir/(Colled)	(959)
Asedau Net ar 31 Rhagfyr 2018	4,317

Gellir cael copi o'r adroddiad blynnyddol oddi wrth y Swyddfa Gofrestredig yn y cyfeiriad canlynol:

Uned MRF, Heol Alltynap,
Ystad Ddiwydiannol Cillefwr,
Tre Ioan, Caerfyrddin SA31 3RA

Llesiant Delta Wellbeing Cyf

Mae Llesiant Delta Wellbeing Cyf yn is-gwmni ym mherchnogaeth lwyr yr Awdurdod. Cyfanswm gwerth y cyfalaf cyfrannau yw £1. Mae'r buddsoddiad wedi'i gynnwys yn y buddsoddiadau tymor hir ar y Fantolen ac nid yw'r Awdurdod wedi rhoi ymrwymiad i'r cwmni hwn y bydd yn talu unrhyw ddiffygion neu golledion cronol.

Mae'n ofynnol i'r cwmni lunio cyfrifon wedi'u harchwilio am y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2019 sy'n cael eu cyflwyno i Dŷ'r Cwmnïau. Nodir isod grynodedb o'r canlyniadau masnachu am y flwyddyn a'r asedau net ar 31 Mawrth 2019.

	am y flwyddyn yn diweddu 31 Mawrth 2019 £'000
Trosiant	1,896
Llai: Cost y Gwerthiannau	(1,437)
Elw Gros	459
Argostau	(439)
Elw/(Colled) Net cyn treth	20
Treth ar elw/colled	0
Elw a Gedwir/(Colled)	20
Asedau Net ar 31 Mawrth 2019	20

Catrefi Croeso

Mae Cartrefi Croeso yn is-gwmni ym mherchnogaeth lwyr yr Awdurdod. Cyfanswm gwerth y cyfalaf cyfrannau yw £100. Mae'r buddsoddiad wedi'i gynnwys yn y buddsoddiadau tymor hir ar y Fantolen ac nid yw'r Awdurdod wedi rhoi ymrwymiad i'r cwmni hwn y bydd yn talu unrhyw ddiffygion neu golledion cronol.

Mae'n ofynnol i'r cwmni lunio cyfrifon wedi'u harchwilio am y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2019 sy'n cael eu cyflwyno i Dŷ'r Cwmnïau. Nodir isod grynodedb o'r canlyniadau masnachu am y flwyddyn a'r asedau net ar 31 Mawrth 2019.

	am y flwyddyn yn diweddu 31 Mawrth 2019 £'000
Trosiant	0
Llai: Cost y Gwerthiannau	(257)
Elw Gros	(257)
Argostau	(45)
Elw/(Colled) Net cyn treth	(302)
Treth ar elw/colled	0
Elw a Gedwir/(Colled)	(302)
Asedau/(Rhwymedigaethau) Net ar 31 Mawrth 2019	(302)

Egni Sir Gar

Bu i Gyngor Sir Caerfyrddin fuddsoddi yn y prosiect ffotofoltaidd solar a sefydlwyd gan Egni Sir Gâr Cyfyngedig, sef cymdeithas budd cymunedol a gofrestrwyd gyda'r Awdurdod

Ymddygiad Ariannol (rhif 7193). Roedd y cynllun wedi gosod panelau ffotofoltaidd solar ar 17 o adeiladau annomestig ym mhorthffolio'r Cyngor yn 2016. Mae Cyngor Sir Caerfyrddin yn 100% gyfranddalwyr o Egri Sir Gar Cyfyngedig.

Gwerthodd y gymdeithas gyfrannau i gyllido'r gwariant cyfalaf a gofynion cyfalaf gweithredol cysylltiedig â datblygu, gosod, a chynnal a chadw'r paneli. Gosodwyd paneli haul ffotofoltäig yn ystod trydydd chwarter 2016.

Cyfanswm y trydan a gynhyrchwyd o'r portffolio cyfan dros y flwyddyn ddiwethaf oedd 583MWhs (megawatt-hours), sy'n cyfateb yn fras i arbediad o fwy na £40,356 o ran biliau trydan llai i'r tenantiaid. Mae hyn yn cyfateb i 310 tonnelli o garbon deuocsid.

Cafodd Cytundeb Pryniadau Cyfrannau ei sefydlu rhwng Cyngor Sir Caerfyrddin ac Egri Sir Gâr Cyfyngedig

	£'000
Cyfranddaliadau 'A' cyffredin	100
Cyfranddaliadau 'B' cyffredin	800
Cyfanswm Cyfalaf Cyfranddaliadau	900

Mae gan bob cyfranddaliad werth mewn enw o £1.00 yr un.

6.13 Dyledwyr Tymor Hir

	31 Mawrth 2018 £'000	31 Mawrth 2019 £'000
Morgeisi a godwyd ar Werthiannau Tai Cyngor	1	1
Troi Tai'n Gartrefi (mwy na blwyddyn o hyd)	268	680
Taliadau yn erbyn ystadau pobl mewn cartrefi preswyl (Cyngor Sir Caerfyrddin)	743	828
Taliadau yn erbyn ystadau pobl mewn cartrefi preswyl (Darparwyr Allanol)	1,671	1,721
Cyfraniad Cyfalaf at fenthyciadau i bobl sy'n prynu eu cartref cyntaf	1,098	1,098
Dwr Cymru Welsh Water	14	13
Benthyciadau Ceir	71	68
Benthyciad Gardd Fotaneg Genedlaethol Cymru	1,190	0
Benthyciad Scarlets	2,616	2,616
Benthyciad Eglwys Cymunedol Towy	189	172
Benthyciad Llesiant Delta Wellbeing	0	5
Gorchmynion Rheoli Anheddau Gwag	0	30
Eraill	65	65
	7,926	7,297

Mae menter Troi Tai'n Gartrefi Llywodraeth Cymru yn darparu benthyciadau di-log i sicrhau bod tai gwag yn cael eu defnyddio unwaith eto. Bydd y taliadau hyn i landlordiaid yn creu cronfa benthyciadau ailgylchadwy y gellir ei defnyddio yn ystod cyfnod y cynllun sy'n dod i ben ar 31/03/2030.

Ym mis Tachwedd 2017, cytunodd y Bwrdd Gweithredol i ymestyn benthyciad di-log yr Awdurdod i'r Ardd Fotaneg am 2 flynedd arall hyd at 31 Mawrth 2020. Mae'r trafodyn hwn

wedi cael ei drin fel 'benthyciad meddal', lle mae cyfradd y llog a godir yn is na chyfraddau'r farchnad. Addaswyd y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr i ystyried y llog a ildwyd sydd i bob pwrpas yn lleihau'r swm dyledus yn gost amorteiddiedig gan leihau'r swm dyledus a gofnodwyd. Bwriedir i'r balans gynrychioli'r hyn y gellid ei gael am y benthyciad. Dros gyfnod y benthyciad, bydd y gost amorteiddiedig yn codi'n ôl i'r swm llawn sy'n ddyledus, sef £1.350 miliwn ar y dyddiad cwblhau ad-dalu, ac o ganlyniad bydd yn ôl-gofnodi'r llog a ildwyd. Y swm sy'n ddyledus ar 31 Mawrth 2019 yw £1.267m ac mae'r swm hwn wedi'i drosglwyddo i'r Dyledwyr Tymor Byr (nodyn 6.17).

Cytunodd y Cyngor Sir, fel rhan o'r Cytundeb Datblygu gyda Chlwb Rygbi Llanelli Cyf. (y clwb), i roi benthyciad i'r clwb swm o £2.4 miliwn am gyfnod o 15 mlynedd. Ym mis Hydref 2010, cytunodd y Cyngor Sir i amrywiad i delerau'r benthyciad, lle cafodd taliadau llog gwerth £216,000 eu gohirio tan ddiwedd cyfnod y benthyciad yn 2023. Ym mis Hydref 2013, cytunodd y Bwrdd Gweithredol ar amrywiad yn nhelerau'r benthyciad sef gostwng y llog a godir amdano o gyfradd osodedig o 7% i gyfradd amrywiadwy o 3.5% yn ogystal â'r gyfradd llog sylfaenol (sy'n 0.75% ar hyn o bryd) gan bennu na fyddai'r gyfradd yn codi'n uwch na 10%.

Rhoddwyd £270,000 yn fenthyciad blwydd-dal ar gyfradd llog amrywiol sef 2.5% uwchlaw y gyfradd sylfaenol (sy'n 0.75% ar hyn o bryd) am gyfnod o 15 mlynedd i Eglwys Gymunedol Tywi yn Rhagfyr 2012 i'w helpu i wireddu prosiect Canolfan Xcel.

6.14 Buddsoddiadau Tymor Byr

Buddsoddiadau sydd i'w had-dalu o fewn deuddeng mis yw'r rhain ac fe'u dadansoddir fel â ganlyn:

	31 Mawrth 2018 £'000	31 Mawrth 2019 £'000
Banciau	12,166	12,154
Llywodraeth Leol	10,018	15,050
	22,184	27,204

6.15 Asedau a Ddelir i'w Gwerthu

	Asedau Cyfredol	
	2017-18 £'000	2018-19 £'000
Balans ar ddechrau'r flwyddyn	0	0
Asedau sydd newydd eu dosbarthu fel asedau a delir i'w gwerthu:		
- Eiddo, Peiriannau a Chyfarpar	1,524	1,486
Asedau a werthwyd	(1,524)	(1,486)
Balans dyledus ar ddiwedd y flwyddyn	0	0

6.16 Stocrestrau

	Amgylchedd £'000	Addysg a Phlant £'000	Hamdden £'000	Eraill £'000	Cyfanswm £'000
2017-18					
Balans ar 31 Mawrth 2017	750	93	129	5	977
Pryniannau	2,888	2,055	109	162	5,214
Cydnabuwyd fel traul yn y flwyddyn	(2,783)	(2,060)	(139)	(165)	(5,147)
Balansau a ddilëwyd	0	(1)	(16)	0	(17)
Newidiadau net eraill yn y flwyddyn	3	0	0	0	3
Balans ar 31 Mawrth 2018	858	87	83	2	1,030
2018-19					
Pryniannau	2,843	2,100	111	167	5,221
Cydnabuwyd fel traul yn y flwyddyn	(2,829)	(2,091)	(123)	(167)	(5,210)
Balansau a ddilëwyd	0	(2)	0	0	(2)
Newidiadau net eraill yn y flwyddyn	0	0	0	0	0
Balans ar 31 Mawrth 2019	872	94	71	2	1,039

6.17 Dyledwyr Tymor Byr

	31 Mawrth 2018 £'000	31 Mawrth 2019 £'000
Refeniw a Thollau EM	3,452	3,009
Llywodraeth Ganolog	18,976	16,836
Heddlu, Brigad Dân, Parc Cenedlaethol ac Awdurdodau Lleol	8,140	4,284
Cyrff Gwasanaeth Iechyd Gwladol	3,900	3,400
Talwyr Treth y Cyngor	3,472	3,640
Tenantiaid Tai	1,200	2,271
Cysylltiedig â'r Gweithwyr	58	64
Amrywiol	14,296	16,956
	53,494	50,460

6.18 Arian Parod ac Arian Cyfwerth

Mae balans yr Arian Parod a'r Arian Cyfwerth yn cynnwys yr elfennau canlynol:

2017-18		2018-19
£'000		£'000
276	Arian parod a ddelir gan yr Awdurdod	88
(2,503)	Cyfrifon cyfredol yn y banc	(1,734)
	Adneuon tymor byr gyda banciau, cronfeydd	
17,007	marchnadoedd arian a chyfrif cadw i reoli dyledion.	28,523
4,002	Adneuon tymor byr gyda Awdurdodau Lleol	0
18,782	Cyfanswm Arian Parod ac Arian Cyfwerth	26,877

6.19 Benthyciadau Tymor Byr

Benthyciadau sydd i'w had-dalu o fewn deuddeng mis yw'r rhain ac fe'u dadansoddir fel â ganlyn:

	31 March	31 March
	2018	2019
	£'000	£'000
Bwrdd Benthyciadau Gweithfeydd Cyhoeddus	9,611	8,090
Benthyciadau'r Farchnad	64	63
Salix a Buddsoddi i Arbed	343	291
	10,018	8,444

6.20 Credydwy'r Tymor Byr

	31 Mawrth	31 Mawrth
	2018	2019
	£'000	£'000
Refeniw a Thollau EM	(4,399)	(4,518)
Llywodraeth Ganolog	(2,090)	(3,078)
Heddlu, Brigâd Dân, Parc Cenedlaethol ac Awdurdodau Lleol	(2,388)	(1,720)
Cyrff Gwasanaeth Iechyd Gwladol	(998)	(776)
Tenantiaid Tai	(542)	(500)
Talwyr Treth y Cyngor	(2,102)	(1,967)
Cysylltiedig â'r Gweithwyr	(7,610)	(5,190)
Amrywiol	(39,685)	(39,914)
	(59,814)	(57,663)

6.21 Darpariaethau

Mae'r crynodeb isod yn dangos y symudiad yn lefel y darpariaethau yn ystod 2018-19:

	1 Ebrill 2018 £'000	Gwerth- droad £'000	Ychwa- negiad £'000	Defnydd £'000	31 Mawrth 2019 £'000
Adran Y Gwasanaethau Corfforaethol	175	(40)	81	0	216
Adran Amgylchedd	1,139	(131)	221	(711)	518
Addysg a Phlant	152	0	121	(152)	121
Adran y Prif Weithredwr	88	0	0	0	88
Adran Cymunedau	1,477	(1,272)	807	(46)	966
Colledion ar Buddsoddiadau	728	(11)	0	0	717
Municipal Mutual Insurance (MMI)	146	0	6	0	152
Darpariaeth Ôl-ofal Safleoedd Tirlenwi	862	0	0	(127)	735
Yswiriant	505	0	55	0	560
	5,272	(1,454)	1,291	(1,036)	4,073
Balansau ar 31 Mawrth 2019	Rhwymedi gaethau Cyfredol (< 1 blwyddyn) £'000	Rhwymedi gaethau Tymor Hir (> 1 blwyddyn) £'000	Cyfanswm £'000		
Adran Y Gwasanaethau Corfforaethol	40	176	216		
Adran Amgylchedd	415	103	518		
Addysg a Phlant	121	0	121		
Adran y Prif Weithredwr	39	49	88		
Adran Cymunedau	53	913	966		
Colledion ar Buddsoddiadau	17	700	717		
Municipal Mutual Insurance (MMI)	10	142	152		
Darpariaeth Ôl-ofal Safleoedd Tirlenwi	117	618	735		
Yswiriant	560	0	560		
	1,372	2,701	4,073		

Diben y Prif Ddarpariaethau**Adran y Gwasanaethau Corfforaethol**

Gwneir darpariaeth am waith adfer ar adeiladau gwag o £135,000, hefyd darpariaeth ar gyfer goramser i gau'r cyfrifon a symiau sy'n ddyledus i CThEM mewn perthynas ag addasiad treth cyflogres y flwyddyn flaenorol.

Adran Amgylchedd

Mae'r cyfanswm yn cynnwys £14,000 ar gyfer gwaith adferol oherwydd ansefydlogrwydd y tir ym Mharc y Goron, drwgddyledion o £82,000 – gwastraff masnachol, £216,000 ar gyfer taliadau trosglwyddo asedau cymeradwy, £156,000 ar gyfer lwfansau'r Rhaglen Lleihau Carbon mewn perthynas ag allyriadau a gynhyrchwyd yn 2018-19 a £50,000 ar gyfer Contract Meddalwedd am gyfnod o 3 blynedd.

Addysg a Phlant

Gwnaed darpariaeth o £121,000 i gyflawni cyfrifoldebau'r awdurdod o ran Ymrwymiad Lleihau Carbon ar gyfer 2018-19 mewn perthynas ag ysgolion.

Adran Prif Weithredwr

Darpariaeth o £39,000 ar gyfer her gyfreithiol bosibl i daliadau a godwyd am ffioedd chwilio personol a darpariaeth o £49,000 ar gyfer drwgddyledion posibl ar Eiddo Masnachol.

Adran Cymunedau

Gwneir darpariaeth o £753,000 ar gyfer y posibilrwydd o ddileu dyledion cyfraniadau preswylwyr. Gwneir darpariaeth o £100,000 ar gyfer costau cyfreithiol/bargyfreithwyr ar gyfer erlyniadau sy'n ymwneud â safonau masnach ac iechyd anifeiliaid. Gwneir darpariaeth benodol o £60,000 mewn perthynas â dyledion anadferadwy ar incwm rhent o eiddo. Crëwyd darpariaeth o ran drwgddyledion o £18,000 yn ystod 2018-2019 yn ymwneud ag incwm sydd heb ei gasglu. Darpariaeth o £35,000 ar gyfer gwneud gwaith cynnal a chadw mewn perthynas â'r difrod i'r seilwaith yn safle Padlwyr Llandysul o ganlyniad i storm Callum.

Colledion ar Buddsoddiadau

Ym mis Hydref 2008, methodd sector bancio Gwlad yr Iâ â chyflawni ei rwymedigaethau ariannol. Mae darpariaeth wedi ei wneud yn y cyfrifon am symiau a amcangyfrifir na ellir ei adenill. Gweler Nodyn 6.47.

Municipal Mutual Insurance (MMI)

O ran blyneddodd y polisi cyn 1992/93, gallai'r holl awdurdodau lleol y mae MMI wedi'u hyswrio wynebu'r posibilrwydd o rwymedigaeth yswiriant yn ymwneud â chau MMI ar 30 Medi 1992. Ym mis Ionawr 2012, sbardunodd Cyfarwyddwyr MMI y "Cynllun Trefniant Ariannol ar gyfer MMI" a chyhoeddwyd yr hysbysiad ardoll ar 1 Ionawr 2014. Roedd yr ardoll gychwynnol yn 15% a chynyddodd i 25% ar ddiwedd 2015-16. Tra bo rhwymedigaeth net yn parhau ar fantolen MMI, mae Gweinyddwr y Cynllun yn parhau i fonitro'r sefyllfa o ran hawliadau a bydd yn hysbysu credydwy'r cynllun os oes angen addasu'r ardoll. Gan fod y mater yn dal yn gyfredol, cedwir y ddarpariaeth yn y cyfrifon.

Ôl-ofal Safleoedd Tirlenwi

Mae dyletswydd ar endidau sy'n gweithredu safleoedd tirlenwi wneud gwaith adfer a darparu ôl-ofal priodol, gan gynnwys monitro a rheoli'r nwyon a'r trwytholchion a gynhyrchir ar y safleoedd hyn. Mae'r ddarpariaeth hon yn gydnabyddiaeth o'r costau ôl-ofal a ragamcanir ar gyfer safleoedd tirlenwi caeëdig Wernddu a Nant-y-caws.

Y Ddarpariaeth Yswiriant

Mae'r ddarpariaeth hon ar gyfer hawliadau yswiriant sydd wedi cael eu cofrestru ac sy'n debygol o ddod i ran yr Awdurdod.

6.22 Dadansoddiad o Fenthyciadau Tymor Hir

Y Cyfanswm sy'n Ddyledus	31 Mawrth 2018 £'000	31 Mawrth 2019 £'000	Dyddiadau Aeddfedu
Ffynonellau'r Benthyciadau			
Bwrdd Benthyciadau Gweithfeydd Cyhoeddus	385,421	400,421	2019-2068
Benthyciadau'r Farchnad (Nodyn i)	3,115	3,114	2019-2055
Benthyciadau di-log (Nodyn ii)	4,400	4,109	2019-2033
	392,936	407,644	

- (i) Benthyciad FMS Wertmanagement AoR yw hwn sydd yn fenthyciad LOBO (Opsw'n Rhoi Benthyciad Cymryd Benthyciad). Nodir y Cyfradd Llog Cyfatebol. Benthyciad cyfradd llog banc graddedig ydyw, a 4.72 % yw ei gyfradd llog presennol. Caiff yr un sy'n rhoi'r benthyciad ddewis amrywio'r gyfradd llog bob dyddiad talu llog. Os dewisa'r un sy'n rhoi'r benthyciad wneud hynny, caiff yr Awdurdod ddewis derbyn y gyfradd llog newydd neu ad-dalu'r benthyciad i'r un a'i rhoddodd. Mae'n rhaid addasu'r cyfrifon i unioni'r gwahaniaeth rhwng y gyfradd a godir a'r gyfradd a delir er mwyn dangos gwir gost y benthyciad yn y cyfnod benthycia.

(ii)

Benthyciadau di-log Cyfanswm dyledus ar:	31 Mawrth 2018 £'000	31 Mawrth 2019 £'000
SALIX	27	7
Buddsoddi i arbed	1,018	747
Benthyciadau Gwella Cartrefi	1,292	1,292
Benthyciadau Canol Trefi	2,063	2,063
	4,400	4,109

Darperir y Cynllun Benthyciadau Gwella Cartrefi o dan statud gan Lywodraeth Cymru. Diben y cynllun yw rhoi benthyciadau i berchen-feddianwyr a'r sector rhentu preifat er mwyn gwella eiddo neu fod eiddo gwag yn cael ei ddefnyddio unwaith eto. Mae'r cyllid ar gael tan 31 Mawrth 2030 a chynigir yr arian ymlaen llaw i drydydd partion ar sail benthyciad di-log i'w had-dalu.

Rhoddir Benthyciadau Canol Trefi drwy statud gan Lywodraeth Cymru. Pwrpas y cynllun yw darparu benthyciadau i leihau nifer y safleoedd a'r eiddo gwag a segur a'r rheiny nad ydynt yn cael eu defnyddio'n llawn yng nghanol y trefi, a chefnogi arallgyfeirio yng nghanol y trefi drwy annog defnyddiau mwy cynaliadwy ar gyfer safleoedd ac eiddo gwag, megis defnyddiau preswyl a hamdden ac ar gyfer gwasanaethau allweddol. Bydd cyfnod y cyllid tan 31 Mawrth 2033 ac ad-deli taliadau i drydydd partion yn ddi-log.

6.23 Cronfeydd Wrth Gefn Cronfa'r Cyngor sydd wedi'u Clustnodi

Mae crynodeb o'r cronfeydd wrth gefn a sefydlwyd gan yr awdurdod hwn neu ei ragflaenwyr wedi'i nodi isod:

	1 Ebrill 2017 £'000	Trosglwy ddiadau Mewn £'000	Trosglwy ddiadau Allan £'000	31 Mawrth 2018 £'000	Trosglwy ddiadau Mewn £'000	Trosglwy ddiadau Allan £'000	31 Mawrth 2019 £'000
Yswiriant	9,945	1,913	(1,117)	10,741	1,566	(906)	11,401
Cronfa Datblygiadau Mawr	37,485	2,043	(810)	38,718	250	(3,356)	35,612
Cronfa Buddsoddiad Cyfalaf	86	0	0	86	0	0	86
Cronfa Cytundeb Canlyniadau	9	0	(9)	0	0	0	0
Arian Cyfalaf y Rhaglen Moderneiddio							
Addysg	3,449	3,533	(3,042)	3,940	2,927	(194)	6,673
Cronfa Datblygu	1,514	333	(220)	1,627	140	(631)	1,136
Cronfa datblygu ysgolion	0	0	0	0	500	(127)	373
Y Fargen Ddinesig	0	2,000	0	2,000	2,100	(973)	3,127
Buddsoddi i Arbed	0	1,850	0	1,850	0	(549)	1,301
Cronfa Salix	156	162	(184)	134	68	(83)	119
Ymdeol yn Gynnar(Corfforaethol)	2,842	751	(634)	2,959	743	(17)	3,685
Gwerthuso Swyddi	403	0	0	403	0	0	403
Swyddi Afraid	808	87	(11)	884	43	(174)	753
Seilwaith TG	1,074	0	(153)	921	60	(132)	849
System Rheoli Ariannol	117	0	0	117	200	0	317
Parc Dewi Sant/St David's Park	511	0	(43)	468	0	(468)	0
Cyd Fentrau	1,168	148	(68)	1,248	179	(247)	1,180
Cynlluniau sy'n derbyn Cyllid Allanol	1,706	987	(659)	2,034	1,275	(775)	2,534
Cefnogi Busnesau Sir Caerfyrddin	143	124	0	267	0	(88)	179
Ty Llanelli	410	0	(333)	77	120	0	197
Gardd Fotaneg Genedlaethol	65	0	(30)	35	0	(35)	0
Cronfa Trosglwyddo Asedau Cymunedol	212	0	(32)	180	0	(56)	124
Rheoli'r Fflyd	1,376	1,087	(512)	1,951	232	(251)	1,932
Cyllid Cyfalaf Priffyrdd	847	131	0	978	87	0	1,065
Budd-daliadau Treth y Cyngor/Tai	1,631	0	0	1,631	0	0	1,631
Cynlluniau Gwasanaethau Tai	1,223	1,442	(1,041)	1,624	1,607	(1,300)	1,931
Datblygiad Gweithwyr	658	0	(193)	465	100	(230)	335
Brexit	0	0	0	0	200	0	200
Taith Prydain	0	0	0	0	525	0	525
Cronfeydd Adrannau	6,167	1,750	(2,244)	5,673	2,229	(1,855)	6,047
Eraill	128	15	(14)	129	123	(52)	200
	74,133			81,140			83,915
A ddeler gan ysgolion yn unol â RHYLL	1,710	1,583	(1,778)	1,515	1,045	(2,953)	(393)
	1,710			1,515			(393)
CRT:							
Atgyweiriadau Mawr	0	6,190	(6,190)	0	6,209	(6,209)	0
Cyfanswm	0			0			0

Yswiriant

Neilltuwyd cronfeydd er mwyn cyllido costau hawliadau a cholledion eraill a allai ddod i ran yr Awdurdod (gweler nodyn 6.38).

Cronfa Datblygiadau Mawr

Cafodd y gronfa hon ei chreu i gefnogi prosiectau datblygu cyfalaf mawr yn y Sir a chaiff ei ddefnydd ei hadlewyrchu yn y rhaglen gyfalaf 5 mlynedd.

Cronfa Buddsoddiad Cyfalaf

Sefydlwyd y gronfa hon gyda'r nôd o ddarparu dull o ychwanegu at Raglen Gyfalaf yr Awdurdod.

Arian Cyfalaf MDdA

Pennwyd swm i dalu costau'r benthyciadau darbodus sy'n cyllido rhaglen Moderneiddio'r Ddarpariaeth Addysg a chaiff ei ddefnydd ei hadlewyrchu yn y rhaglen gyfalaf 5 mlynedd.

Cronfa Datblygu

Nôd y gronfa hon yw cynorthwyo'r Awdurdod yn ei gynlluniau hir dymor drwy bennu adnoddau ar gyfer prosiectau nad oedd modd ymgymryd â hwy gyda dyraniadau arferol y gyllideb.

Y Fargen Ddinesig

Cyllid sydd wedi'i neilltuo ar gyfer gwariant posibl yn y dyfodol mewn perthynas â phrosiectau'r Fargen Ddinesig, megis costau datblygu prosiect, costau benthycia a llog a chyfraniad Sir Gaerfyrddin at gostau gweithredu cyffredinol y Fargen Ddinesig (gan gynnwys y Swyddfa Ranbarthol) yn unol â Chydygytundeb Dinas-ranbarth Bae Abertawe.

Buddsoddi er mwyn Arbed - Goleuadau Cyhoeddus

Arian wrth gefn wedi cael ei neilltuo i ddarparu cymorth ariannol ychwanegol ar gyfer prosiect Buddsoddi er mwyn Arbed Llywodraeth Cymru i newid lampau stryd yn oleuadau LED pyladwy. Gwaddol y fenter fydd gostyngiad mewn costau ynni a threthi carbon cysylltiedig drwy raglen 3 blynedd lle caiff tua 12,000 o lanternau sodiwm eu troi'n oleuadau LED sy'n defnyddio llai o ynni, a fydd yn cynnwys trefniadau lle mae'r goleuadau'n cael eu pylu am ran o'r nos yn unig.

Cronfa Salix

Mae Salix, sef menter gymdeithasol annibynnol sy'n darparu cyllid ar gyfer technolegau profedig sy'n gost-effeithiol wrth arbed CO₂, wedi darparu grant ar gyfer yr awdurdod i ganiatáu i fenthyciadau gael eu rhoi i ysgolion / adrannau i ariannu cynlluniau sy'n arbed ynni. Mae'r benthyciadau hyn yn cael eu had-dalu o'r arbedion a geir yn sgil hynny, ac mae'r gronfa yn cael ei hail-lenwi er mwyn i ysgolion / adrannau eraill elwa o'r cynllun.

Cronfa Ymddeoliad Corfforaethol

Sefydlwyd y Gronfa hon i gefnogi polisi'r Awdurdod o ran swyddi afraid ac ymddeoliad cynnar, gan alluogi'r Awdurdod i ddarparu ar gyfer y straen actiwaraid ar y Gronfa Bensiwn a achosir gan ymddeoliad cynnar neu swyddi afraid.

Gwerthuso Swyddi

Mae'r Awdurdod wedi rhoi canlyniadau'r ymarferiad Gwerthuso Swyddi ar waith ac wedi creu'r gronfa hon i gynorthwyo â chynnal strwythurau'r Statws Unffurf.

Swyddi Afraid

Sefydlwyd y gronfa hon gan yr Adrannau i gwrdd â'r costau posib a allai godi wedi i gontractau tymor penodol staff ddod i ben pan fydd y cynlluniau a gyllidir yn allanol yn diweddu.

Seilwaith TG

Sefydlwyd y gronfa hon er mwyn ategu'r bwriad i newid gweinyddion a seilwaith TG yr Awdurdod.

System Rheolaeth Ariannol

Fe'i sefydlwyd i ddarparu ar gyfer y buddsoddiad sylweddol yn y System Rheolaeth Ariannol newydd. Mae hyn wedi cynyddu o ganlyniad i'r angen i wella cadernid gweithredol y system.

Cŷd Fentrau

Mae'r Awdurdod wedi llunio nifer o gytundebau Mentrau ar y Cŷd gyda Llywodraeth Cymru. Mae'r incwm rhent a dderbynnir mewn perthynas â'r rhain yn cael ei roi i'r naill ochr er mwyn talu am rwymedigaethau yn y dyfodol.

Cynlluniau sy'n derbyn Cyllid Allanol

Cynnig arian cyfatebol ar gyfer prosiectau sydd ar waith neu gynlluniau a fydd yn derbyn cyllid allanol yn y dyfodol.

Cefnogi Busnesau Sir Gaerfyrddin

Neilltuwyd arian wrth gefn er mwyn rhoi cymorth ariannol i fusnesau sy'n talu ardrethi yn Sir Gaerfyrddin ac sy'n cael anawsterau drwy gynnig benthyciadau tymor byr iddynt am 18 mis neu gyfnod llai.

Tŷ Llanelli

Darparu'r cyllid y cytunwyd arno ar gyfer prosiect Tŷ Llanelli, er mwyn cynorthwyo â chynaliadwyedd y cyfleuster newydd hwn a ystyrir yn rhan annatod o'r cynlluniau hirdymor i adfywio canol y dref.

Cronfa Trosglwyddo Asedau Cymunedol

Gwelodd yr awdurdod y gallai rhai gwasanaethau neu gyfleusterau lleol gael eu gweithredu'n fwy effeithiol gan Grwpiau Cymunedol neu Gynghorau Cymuned. Sefydlwyd y gronfa hon i wella cyfleusterau neu i gynnig cymhelliad ariannol er mwyn symud ymlaen â'r prosiectau hyn.

Rheoli'r Fflyd

Sefydlwyd y Gronfa hon i gydraddoli'r gost gydol oes o weithredu a chynnal a chadw cerbydau'r Cyngor, i ddefnyddwyr gwasanaethau dros gyfnodau y cytunwyd arnynt.

Cyllid Cyfalaf Priffyrdd (Cynllun Menter Benthycia Llywodraeth Leol)

Sefydlwyd y gronfa er mwyn talu costau benthycia i gyllido rhaglen cynnal a chadw a gwelliannau cyfalaf Priffyrdd.

Budd-daliadau Treth y Cyngor/Tai

Mae'r gronfa wrth-gefn hon wedi'i chlustnodi i ddigoni'r costau posibl y bydd Sir Gaerfyrddin yn mynd iddynt yn sgil y gostyngiadau blynyddol yn y grant Gweinyddu Budd-daliadau Tai, a diwygiadau Lles.

Cynlluniau Gwasanaethau Tai

Mae'r gronfa yma wedi ei sefydlu i gynorthwyo prosiectau Tai yn cynnwys Cefnogi Pobl, dod â thai gwag yn ôl i ddefnydd â'r Cynllun Adsefydlu Syriaid.

Cronfa Datblygiad Gweithwyr

Arian wrth gefn a neilltuwyd i ddarparu 4 haen o hyfforddiant a lleoliadau gwaith yn y Cyngor er mwyn cynorthwyo pobl leol, gan gynnwys pobl ifanc sydd â fawr ddim neu ddim hanes cyflogaeth, i ennill cymwysterau a chael swydd er mwyn gwella eu rhagolygon cyflogaeth.

BREXIT

Sefydlwyd y gronfa hon i ymdrin ag unrhyw gostau posibl sy'n gysylltiedig â Brexit.

Taith Prydain

Sefydlwyd y gronfa hon i ymdrin â chostau cynnal Taith Prydain, y dynion a'r merched, dros y blynyddoedd nesaf.

Cronfeydd Adrannau

Mae gan yr Awdurdod bolisi sy'n caniatáu dyraniadau i gronfeydd wrth gefn adrannau, wedi'u hariannu gan danwariant yn ystod y flwyddyn y gellir eu dyrannu ar gyfer prosiectau/gwasanaethau penodol unwaith yn unig. Mae'r ymagwedd hon yn hybu defnydd gofalus o arian cyhoeddus.

6.24 Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf

	2017-18 £'000	2018-19 £'000
Balans Agoriadol	14,975	8,617
Trosglwyddo elw arian parod ar werthiant a gredydwyd fel enillion/colledion wrth eu gwerthu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Derbyniadau Cyfalaf Stadudol	1,863 72	1,893 63
Trosglwyddo o'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf Gohiriedig ar ôl derbyn arian.	4	0
	<u>16,914</u>	<u>10,573</u>
Derbyniadau Cyfalaf a Neilltuwyd	0	0
Defnyddio'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf newydd	(8,296)	(4,615)
Cyfraniad o'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf tuag at y costau gweinyddol o waredu asedau nad ydynt yn gyfredol.	(1)	0
Balans wrth Gau	8,617	5,958

Mae'r gronfa wrth gefn derbyniadau cyfalaf defnyddiadwy yn cynrychioli'r derbyniadau cyfalaf sydd ar gael i gyllido gwariant cyfalaf mewn blynyddoedd i ddod, ar ôl neilltuo'r symiau statudol ar gyfer ad-dalu benthychiadau allanol. Defnyddiwyd yr holl lwfans atgyweiriadau mawr a dderbyniwyd oddi wrth Llywodraeth Cynulliad Cymru yn ystod y flwyddyn. Nid oedd arian gweddill i'w gario ymlaen mewn perthynas â'r grant hwn.

6.25 Grantiau Cyfalaf Heb eu Ddefnyddio

	2017-18 £'000	2018-19 £'000
Balans Agoriadol	591	564
Ychwanegiadau	62	5,839
	<u>653</u>	<u>6,403</u>
Grantiau a Chyfraniadau wedi'u cymhwyso	(89)	(850)
Balans Cau	564	5,553

6.26 Cronfa Ailbrisiad

Mae'r Gronfa Ailbrisiad yn cynnwys yr enillion a wnaed gan yr Awdurdod sy'n deillio o'r cynnydd yng ngwerth ei Eiddo, Offeriant a Chyfarpar. Gostyngir y balans pan fydd asedau gydag enillion cronedig yn:

- cael eu hailbrisiu tuag i lawr neu eu hamharu a'r enillion yn cael eu colli
- cael eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau a'r enillion yn cael eu colli drwy ddibrisiad,
- neu yn cael eu gwaredu a'r enillion yn cael eu gwireddu.

Mae'r Gronfa ond yn cynnwys yr enillion drwy ailbrisiad sydd wedi cronni ers 1 Ebrill 2007, y dyddiad y cafodd y Gronfa ei chreu. Caiff enillion cronedig sy'n hanu o ddyddiad cynharach eu cynnwys ym mantolen y Cyfrif Addasiadau Cyfalaf.

2017-18 £'000		2018-19 £'000
(Ail-ddatgan)		
331,384	Balans ar 1 Ebrill	343,509
34,636	Addasiad i'r Cyfnod Blaenorol	0
9,002	Ailbrisiu asedau i fyny	22,862
	Ailbrisiu asedau i lawr a cholledion amhariad nas codwyd	
(20,779)	i'r Warged/Diffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau	(30,795)
	Gwarged neu ddiffyg wrth ailbrisiu asedau anghyfredol	
	nas cofnodwyd yn y Warged neu Ddiffyg ar y	
22,859	Ddarpariaeth Gwasanaethau	(7,933)
	Gwahaniaeth rhwng dibrisiad gwerth teg a dibrisiad cost	
(10,012)	hanesyddol	(10,331)
	Enillion cronedig ar asedau sydd wedi cael eu gwerthu	
(722)	neu eu sgrapio	(564)
(10,734)	Y swm a ysgrifennwyd i ffwrdd i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf	(10,895)
343,509	Balans ar 31 Mawrth	324,681

6.27 Cyfrif Addasiadau Cyfalaf

Mae'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf yn llyncu'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o'r trefniadau cyfrifyddu gwahanol ar gyfer defnyddio asedau nad ydynt yn gyfredol ac ar gyfer ariannu caffael, adeiladu neu wella'r asedau hynny yn unol â'r darpariaethau statudol. Bydd y costau caffael, adeiladu neu wella yn cael eu tynnu o'r Cyfrif gan fod dibrisiant, colledion oherwydd niwed a dibrisiant asedau anniriaethol yn cael eu codi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gyda symiau cysoni o'r Gronfa Ailbrisiad i drosi ffigurau gwerth teg yn sail costau hanesyddol). Bydd y symiau a neilltuwyd gan yr Awdurdod i dalu am y costau caffael, adeiladu a gwella yn cael eu rhoi yn y Cyfrif. Mae'r Cyfrif yn cynnwys enillion a cholledion cronedig ar Eiddo Buddsoddi a hefyd enillion a wiredddwyd ar asedau a roddwyd nad ydynt eto wedi'u defnyddio gan yr Awdurdod. Mae'r Cyfrif hefyd yn cynnwys yr enillion drwy ailbrisiad sydd wedi cronni ar Eiddo, Offeriant a Chyfarpar cyn 1 Ebrill 2007, y dyddiad y cafodd y Gronfa Ailbrisiad ei chreu i gadw'r cyfryw enillion.

Yn Nodyn 6.4 ceir manylion am ffynhonnell yr holl drafodion yn y Cyfrif, ac eithrio'r rheini sy'n ymwneud â'r Gronfa Ailbrisiad.

2017-18 £'000 (Ail-ddatgan)		2018-19 £'000
552,106	Balans ar 1 Ebrill	555,567
	Gwrthdroi eitemau sy'n ymwneud â gwariant cyfalaf a ddebydwyd neu a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:	
11,647	Addasiad i'r Cyfnod Blaenorol	0
(32,415)	Taliadau am ddibrisiant a niwed i asedau nad ydynt yn gyfredol	(35,858)
(17,427)	Colledion drwy Ailbrisio Eiddo, Offeriant a Chyfarpar	(16,133)
(1,995)	Gwariant refeniw a ariannwyd drwy gyfalaf o dan statud Symiau'r asedau nad ydynt yn gyfredol a ddiddymwyd drwy waredu neu werthu fel rhan o'r elw/colled ar waredu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(2,222)
(1,842)		(1,709)
510,074		499,645
722	Symiau addasu a ddiddymwyd o'r Gronfa Ailbrisiad	564
510,796	Y swm net a ddiddymwyd o gost yr asedau nad ydynt yn gyfredol a ddefnyddiwyd yn ystod y flwyddyn	500,209
0	Derbyniadau Cyfalaf a Neilltuwyd	0
(48)	Symudiadau ychwanegol o fewn y flwyddyn	(4)
8,296	Defnyddio'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf newydd	4,615
1	Defnyddio'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf i ariannu'r Gost o Werthu	0
6,190	Defnyddio'r Gronfa Atgyweiriadau Mawr i ariannu gwariant cyfalaf newydd	6,209
14,631	Grantiau a chyfraniadau cyfalaf a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a gymhwyswyd i ariannu cyfalaf	16,906
89	Cymhwyso grantiau i ariannu cyfalaf o'r Cyfrif Grantiau Cyfalaf na Chymhwyswyd	850
12,660	Darpariaeth statudol ar gyfer ariannu buddsoddiad a godir ar falansau Cronfa'r Cyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai	13,953
5,468	Gwariant cyfalaf a godir ar falansau Cronfa'r Cyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai	21,061
558,083		563,799
(2,516)	Symudiadau yng ngwerth Eiddo Buddsoddi ar y farchnad a (ddebydwyd) neu a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(785)
555,567	Balans ar 31 Mawrth	563,014

6.28 Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol

Mae'r Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol yn llyncu'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o'r gwahanol drefniadau cyfrifyddu yn achos incwm a gwariant sy'n ymwneud ag offerynnau ariannol penodol. Mae hefyd yn ysgwyddo colledion neu'n manteisio ar enillion yn achos pob darpariaeth statudol. Mae'r Awdurdod yn defnyddio'r Cyfrif i reoli premiymau sydd i'w talu wrth glirio benthyciadau'n gynnar. Caiff y premiymau eu tynnu o'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar y pryd, ond wedyn byddan nhw'n cael eu gwrthdroi o Falans Gronfa'r Cyngor i'r Cyfrif drwy'r Datganiad Symudiadau yng Nghronfeydd yr Awdurdod. Gydag amser, caiff y gwariant ei roi'n ôl ym Malans Gronfa'r Cyngor yn unol â'r trefniadau statudol ar gyfer ysgafnhau'r baich ar y dreth gyngor. Yn achos yr Awdurdod, y cyfnod hwn yw'r tymor oedd yn weddill ar y benthyciadau pan gawsant eu clirio. O ganlyniad, caiff y balans ar y Cyfrif ar 31 Mawrth 2019 ei godi ar y Gronfa'r Cyngor dros y 4 mlynedd nesaf.

2017-18 £'000		2018-19 £'000
(884)	Balans ar 1 Ebrill	(937)
	Swm sy'n dangos sut mae'r costau ariannol a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r costau sydd i'w codi yn ystod y flwyddyn yn unol â'r	
(53)	gofynion statudol	103
<u>(937)</u>	Balans ar 31 Mawrth	<u>(834)</u>

6.29 Cronfa Derbyniadau Cyfalaf Gohiriedig

Mae'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf Gohiriedig yn dal yr enillion a wireddwyd drwy waredu asedau nad ydynt yn gyfredol, ond lle nad oes setliad ariannol wedi'i wneud hyd yma. O dan y trefniadau statudol, nid yw'r Awdurdod yn ystyried bod yr enillion hyn yn rhai y gellir eu defnyddio i ariannu gwariant cyfalaf newydd hyd nes bydd yr arian wedi'i dderbyn. Pan fydd y setliad ariannol gohiriedig yn digwydd, caiff yr arian ei drosglwyddo i'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf.

2017-18 £'000		2018-19 £'000
336	Balans ar 1 Ebrill	332
	Trosglwyddo i'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf ar ôl derbyn yr arian	
(4)		0
<u>332</u>	Balans ar 31 Mawrth	<u>332</u>

6.30 Cronfa Bensiynau

Mae'r Gronfa Bensiynau yn llyncu'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o'r gwahanol drefniadau cyfrifyddu ar gyfer buddiannau ôl-gyflogaeth ac ar gyfer ariannu buddiannau yn unol â'r darpariaethau statudol. Mae'r Awdurdod yn rhoi cyfrif am y buddiannau ôl-gyflogaeth yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr gan fod y buddiannau'n cael eu hennill gan gyflogeion dros flynyddoedd o wasanaeth. Mae'n diweddarau'r rhwymedigaethau a gydnabyddir i adlewyrchu chwyddiant, y newid yn y rhagdybiaethau a'r elw a gafwyd drwy fuddsoddi unrhyw adnoddau a neilltuwyd i dalu'r costau. Serch hynny, yn unol â'r trefniadau statudol rhaid i'r buddiannau a enillir gael eu hariannu gan fod yr Awdurdod yn talu cyfraniadau cyflogwyr i gronfeydd pensiwn neu'n talu unrhyw bensiynau y mae'n uniongyrchol gyfrifol amdanynt. Felly, mae balans y debyd ar y Gronfa Bensiynau yn dangos diffyg sylweddol yn y buddiannau a enillir gan gyn-gyflogeion a chyflogeion presennol a'r adnoddau y mae'r Awdurdod wedi'u neilltuo i'w bodloni. Bydd y trefniadau statudol yn sicrhau y bydd y cyllid wedi'i neilltuo erbyn yr adeg y bydd angen talu'r buddiannau.

2017-18 £'000		2018-19 £'000
(361,294)	Balans ar 1 Ebrill	(320,704)
67,425	Ailfesur y rhwymedigaeth/(ased) buddion diffiniedig net	(40,972)
	Gwrthdroi eitemau sy'n ymwneud â buddiannau ymddeol a	
	ddebydwyd neu a gredydwyd i'r Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu	
(51,356)	Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.	(68,355)
	Cyfraniadau pensiwn y cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr	
24,521	sy'n daladwy yn ystod y flwyddyn	24,394
<u>(320,704)</u>	Balans ar 31 Mawrth	<u>(405,637)</u>

6.31 Cyfrif Absenoldebau Cronedig

Mae'r Cyfrif Absenoldebau Cronedig yn llyncu'r gwahaniaethau a fyddai fel arall yn codi ar Falans Gronfa'r Cyngor o'r cronni ar gyfer absenoldebau a enillwyd ond nas cymerwyd yn ystod y flwyddyn, ee gwyliau blynyddol a gariwyd ymlaen ar 31 Mawrth. Yn unol â'r trefniadau statudol rhaid i'r effaith ar Falans Gronfa'r Cyngor gael ei ddiddymu drwy drosglwyddo i'r Cyfrif neu ohono.

2017-18 £'000		2018-19 £'000
(5,167)	Balans ar 1 Ebrill	(5,151)
	Setlo neu ganslo croniadau a wnaed ar ddiwedd y	
5,167	flwyddyn flaenorol	5,151
<u>(5,151)</u>	Symiau a gronnwyd ar ddiwedd y flwyddyn gyfredol	<u>(3,655)</u>
	Swm sy'n dangos sut mae'r taliadau i swyddogion a	
	godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar	
	sail gronedig yn wahanol i'r taliadau sydd i'w codi yn	
16	ystod y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	1,496
<u>(5,151)</u>	Balans ar 31 Mawrth	<u>(3,655)</u>

6.32 Gwariant ac Incwm yn cael eu Dadansoddi yn ôl Natur

Caiff gwariant ac incwm yr Awdurdod eu dadansoddi fel a ganlyn. Mae hwn yn cynnwys gwariant ac incwm o fewn a thu hwnt i gost gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, ac mae'n gyson â'r gwarged neu'r diffyg o ran darpariaeth gwasanaethau.

2017-18 £'000		2018-19 £'000
	Gwariant	
266,847	Treuliau cyflogeion	289,418
262,481	Treuliau gwasanaeth arall	262,770
30,868	Ad-daliadau gwasanaethau cymorth	30,031
59,854	Dibrisiant a thaliadau tebyg	62,322
52,037	Llog i'w Dalu a Chostau Tebyg	52,946
30,197	Praeseptau ac Ardollau	31,648
(21)	(Enillion)/colledion ar werthu asedau nad ydynt yn gyfredol	(184)
702,263	Cyfanswm y Gwariant	728,951
	Incwm	
(148,317)	Ffioedd, taliadau ac incwm arall o wasanaethau	(150,497)
(23,544)	Llog ac Incwm Buddsoddiadau	(27,288)
(164,315)	Incwm Treth y Cyngor ac Ennillion net y Trethi Annomestig	(169,195)
(327,300)	Grantiau a Chyfraniadau	(334,151)
(663,476)	Cyfanswm Incwm	(681,131)
38,787	(Gwarged)/ddiffyg ar ddarparu gwasanaethau	47,820

6.33 Cyllideb Gyfun

Mae'r Awdurdod wedi sefydlu cytundeb cyllideb gyfun ar y cyd â Bwrdd Iechyd Lleol Hywel Dda ar gyfer darparu storfa offer cymunedol integredig. Mae gan yr Awdurdod a'r Bwrdd gytundeb ar waith, lle mae'r partneriaid yn cyfrannu cyllid gwerth £148,768 a £381,960, yn eu tro, at y gyllideb y cytunwyd arni.

Mae unrhyw ddiffyg neu warged yn y gyllideb gyfun ar ddiwedd y flwyddyn ariannol yn cael ei ddyrannu i bob partner.

	2017-18	2018-19
	£'000	£'000
Cyllid sy'n cael ei gyfrannu at y gyllideb gyfun:		
yr Awdurdod	193	188
y Bwrdd Iechyd Lleol	382	382
	575	570
Y gwariant sydd wedi'i dalu o'r gyllideb gyfun:	(601)	(517)
Y gwarged/(diffyg) net sy'n deillio o'r gyllideb gyfun yn ystod y flwyddyn	(26)	53
Cyfran yr Awdurdod o'r gwarged/(diffyg) net sy'n deillio o'r gyllideb gyfun	(13)	27

6.34 Lwfansau'r Aelodau

Talodd yr Awdurdod y symiau canlynol i Aelodau o'r cyngor yn ystod y flwyddyn:

	2017-18	2018-19
	£	£
Lwfansau	1,239,086	1,265,185
Treuliau	50,554	56,586
Cyfanswm	1,289,640	1,321,771

Mae rhagor o wybodaeth am Lwfansau Aelodau i'w chael ar wefan yr Awdurdod, www.sirgar.llyw.cymru o dan y pennawd Lwfansau Cyngorwyr.

6.35 Enillion Gweithwyr

Nifer y gweithwyr yr oedd eu cyflogau heb gynnwys cyfraniadau pensiwn yn £60,000 neu fwy oedd:

Band Cyflogau	Nifer y Gweithwyr 2017-18	Nifer y Gweithwyr 2018-19	Ymadawodd yn 2018-19
60,000 i 64,999	38	38	1
65,000 i 69,999	16	23	0
70,000 i 74,999	6	3	0
75,000 i 79,999	4	7	0
80,000 i 84,999	4	3	0
85,000 i 89,999	8	6	0
90,000 i 94,999	6	10	0
95,000 i 99,999	4	3	1
100,000 i 104,999	4	3	0
105,000 i 109,999	0	2	0
Cyfanswm Nifer y Gweithwyr:	90	98	2

Mae gwerth y taliadau yn cynnwys taliadau afreidedd/terfynu.

Cynhwysir yn y band uchod dri athro a gyflogir gan ysgolion gwirfoddol a gynorthwyr.

Nid yw'r bandiau uchod yn cynnwys uwch-swyddogion sy'n aelodau o Dîm Rheoli'r Awdurdod y rhestrir eu manylion yn y tabl canlynol.

Enillion Uwch Swyddogion ble mae eu cyflog yn £150,000 neu'n fwy y flwyddyn

Nodir yn y tabl isod enillion Uwch Swyddogion, gan gynnwys cyfraniadau pensiwn neu daliadau cyfwerth, ble mae eu cyflog yn £150,000 neu'n fwy.

Swydd		Cyflog (yn cynnwys ffioedd a lwfansau)	Cyfraniadau Pensiwn	Lwfansau Treuliau
Mr M V James	17/18	191,699	0	209
Prif Weithredwr a Swyddog Canlyniadau	18/19	176,177	0	218

Mae'r ffigurau cyflog uchod yn cynnwys ffioedd mewn perthynas ag etholiadau'r Cyngor Sir a Chynghorau Tref a Chymuned.

Enillion Uwch Swyddogion ble mae eu cyflog rhwng £60,000 a £150,000 y flwyddyn

Swydd		Cyflog (yn cynnwys ffioedd a lwfansau)	Cyfraniadau Pensiwn
Cyfarwyddwr Amgylchedd	17/18	120,565	18,278
	18/19	125,202	19,085
Cyfarwyddwr Cymunedau	17/18	135,540	20,466
	18/19	138,250	20,994
Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol	17/18	121,045	18,278
	18/19	125,682	19,085
Cyfarwyddwr Addysg a Phlant	17/18	118,566	17,840
	18/19	123,466	18,749
Cyfarwyddwr Adfywio a Pholisi (i)	17/18	76,349	11,529
	18/19	121,250	18,412

Ni roddwyd iawndal am golli swydd, buddion mewn nwyddau neu daliadau bonws i'r swyddogion a nodwyd yn nhablau enillion yr Uwch Swyddogion. Ni dalwyd lwfansau treuliau i Uwch Swyddogion lle mae'r cyflog rhwng £60,000 a £150,000 y flwyddyn.

Er mwyn rhoi gwerth ar y cyfraniadau pensiwn sy'n berthnasol i uwch-swyddogion, defnyddiwyd 15.1%, sef y Gyfradd Gyfrannu Gyffredin ar gyfer tâl pensiynadwy yn 2018-19 (15.1% yn 2017-18). Nid yw'r gyfradd hon yn ystyried yr Adennill Diffygion sy'n un o rwymedigaethau'r Awdurdod ac nad yw'n ymwneud yn benodol â'r gweithiwr.

(i) Cafodd y swydd Cyfarwyddwr Adfywio a Pholisi ei greu yn Awst 2017.

Roedd cymhareb cyflog y Prif Weithredwr a'r cyflog canolrifol yng Nghyngor Sir Gaerfyrddin fel a ganlyn:

	2017-18	2018-19
Cyflog y Prif Weithredwr	£191,908	£176,395
Cyflog canolrif yr holl weithwyr	£21,962	£22,561
Cymhareb Cyflog y Prif Weithredwr i cyflog canolrif yr holl weithwyr	8.74 : 1	7.82 : 1

6.36 Pecynnau Ymadael

Yn ystod 2018-19 gwariodd yr Awdurdod yn sylweddol ar gostau dileu swyddi a dalwyd i'r rhai a oedd yn gadael, ynghyd â chostau taliadau digolledu i'r Gronfa Bensiwn Llywodraeth Leol o ran costau hawlio pensiynau yn gynnar. Yn ystod y cyfnod hwn, gweithredodd yr Awdurdod gynllun terfynu cyflogaeth gwirfoddol er mwyn cynorthwyo i gyflawni arbedion gofynnol.

Mae'r holl gostau sy'n gysylltiedig â'r buddion terfynu wedi'u cynnwys fel rhan o ddiffiniadau'r gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mae'r costau uchod wedi'u nodi yn y tabl isod.

Band cost y pecyn ymadael (gan gynnwys taliadau arbennig)	Nifer y dileu swyddi gorfodol		Eraill sy'n gadael – y nifer a gytunwyd		Cyfanswm y Pecynnau Ymadael yn ôl bandiau cost		Cost gyfan y Pecynnau Ymadael ym mhob band	
	2017/18	2018/19	2017/18	2018/19	2017/18	2018/19	2017/18 £	2018/19 £
£0 - £20,000	31	29	47	20	78	49	652,663	348,396
£20,000 - £40,000	2	0	17	7	19	7	493,608	170,721
£40,000 - £60,000	0	1	5	3	5	4	257,794	202,989
£60,000 - £80,000	0	0	7	2	7	2	516,976	129,854
£80,000 - £100,000	0	1	3	0	3	1	261,378	90,538
£100,000 - £150,000	0	0	6	0	6	0	687,738	0
CYFANSWM	33	31	85	32	118	63	2,870,156	942,498

6.37 Costau Archwiliad

Yn 2018-19 gwariodd Cyngor Sir Caerfyrddin y canlynol mewn perthynas â ffioedd archwiliad ac arolwg cyllidol, sy'n daladwy i Swyddfa Archwilio Cymru:

	2017-18 £'000	2018-19 £'000
Gwasanaeth Archwiliad Cyllidol	184	184
Mesur Llywodraeth Lleol	100	100
Ardystio Hawliadau a Ffurflenni am Grantiau	63	41
Archwiliad Harbwr Porth Tywyn	1	1
Cyfanswm	348	326

6.38 Cost Yswiriant

Defnyddir y cronfa yswiriant i dalu costau hawliadau a cholledion eraill y gallai'r Awdurdod fod yn gyfrifol amdanynt. Er bod yr Awdurdod yn prynu ystod o yswiriannau, mae'n parhau i fod yn gyfrifol am ran o'r risg yn sgîl y ffaith ei fod yn derbyn "Gordaliadau Polisi" ac yn pennu "Terfynau Indemniad".

Gosodir "Terfyn ar Golledion" ar Bolisiau Atebolrwydd ac Eiddo sef yr uchafswm agregedig y gallai'r Awdurdod fod yn gyfrifol amdano a bwrw nad eir y tu hwnt i'r Terfynau Indemniad (gweler isod).

Gall cwmni yswiriant bennu terfyn ar yr uchafswm y mae'n cytuno i'w dalu a'r enw a roddir ar hynny yw "Terfynau Indemniad".

Mae'r Tabl isod yn dangos yr hyn y gallai'r Awdurdod fod yn gyfrifol amdano drwy glustnodi'r prif bolisiau, y gordal perthnasol o ran pob hawliad, y Terfyn ar Golledion cyffredin a'r Terfynau Indemniad oedd yn berthnasol am y cyfnod rhwng 1 Gorffennaf 2018 a 30 Mehefin 2019:

Disgrifiad	Gordal Polisi (fesul hawliad/digwyddiad)	Terfyn Colledion	Terfynau Indemniad
Atebolrwydd	Atebolrwydd Cyhoeddus £263,000 Atebolrwydd Cyflogwr £135,825	£3,310,000	£30,000,000
Eiddo	Eiddo Addysg - £250,000 Eiddo Cyffredinol - £50,000 Eiddo Tai – £50,000	£1,000,000	Swm Yswirio £2,019,429,709
Moduron	£1,000 yr hawliad (difrod i'w hun h.y. Cerbydau'r Cyngor) Nid yw gordal yn berthnasol i Ddifrod i Eiddo 3 ^{ydd} Parti neu Hawliadau am Anafiadau Personol	Amherthnasol	* Difrod i'w Gerbydau ei Hun – Pris y Farchnad * Difrod i Gerbyd neu Eiddo 3 ^{ydd} Parti - £5 miliwn fesul hawliad * Marwolaeth neu Anafiadau i 3 ^{ydd} Parti – Diderfyn

6.39 Incwm Grantiau

Credydodd yr Awdurdod y grantiau, cyfraniadau a rhoddion canlynol i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

	2017-18 £'000	2018-19 £'000
Credydwyd i Wasanaethau		
Addysg a Gwasanaethau Plant:		
Cyllid Ol 16 a DOG gan APADGOS	5,921	5,896
Dechrau'n Deg	3,915	3,839
Grant Cymorth	1,952	2,101
Grant Gwella Addysg	7,642	7,133
Grant Amddifadiad	4,761	4,885
Cronfa Gymdeithasol Ewrop	673	769
Gwasanaethau Cymdeithasol Oedolion:		
Cefnogi Pobl	6,486	6,589
Grant Gofal Iechyd Parhaus	1,033	812
Cronfa Gofal Canolraddol	1,951	1,168
Grant Wanless	844	876
Grant Cyfalaf Cyffredinol	3,556	2,346
Tim Cymunedol Anabledau Dysgu*	3,039	0
Gwasanaethau Prifffyrdd a Thrafnidiaeth:		
Cymhorthdal Tocynnau Teithio Rhatach	1,868	1,985
Grant Gwasanaethau Trafnidiaeth Lleol	767	972
Cynllun Datblygu Gwledig	560	589
Gwasanaethau Diwylliannol, Amgylcheddol, Rheoleiddio a Chynllunio:		
Grant Rheoli Gwastraff Cynaliadwy	3,659	1,222
CDRE (ERDF)	92	331
Cronfa Gymdeithasol Ewrop	489	587
Cynllun Datblygu Gwledig	299	657
Clwstwr Cymunedau yn Gyntaf	457	2
Cyngor Chwaraeon Cymru	514	491
Gwasanaethau Canolog i'r Cyhoedd:		
Budd-daliadau Tai	50,717	50,857
Grantiau eraill a ariennir gan Lywodraeth Cymru	6,353	5,857
Grantiau eraill	6,989	5,380
Cyfanswm	114,537	105,344

* Grant wedi'i ymgorffori yn y Grant Cynnal Refeniw ar gyfer 2018/19.

	2017-18 £'000	2018-19 £'000
Grant Cynnal Refeniw	191,881	199,828
Grantiau Cyffredinol gan Lywodraethau	0	25
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf		
Grant Ysgolion yr 21ain Ganrif/Grant Gwella Adeiladu Ysgolion	4,248	3,435
Lwfans Atgyweiriadau Mawr	6,190	6,209
Grantiau Trafnidiaeth	5,906	6,598
Cronfa Gwella Priffyrdd	2,006	1,493
Grant Cyfalaf Cyffredinol	0	4,517
Cronfa Gofal Canolraddol	0	1,939
Grant Cyfalaf Cynnal Ysgolion	0	2,535
Grantiau a Chyfraniadau Eraill	2,532	2,228
Cyfanswm	20,882	28,954

Mae'r Awdurdod wedi cael nifer o grantiau, cyfraniadau a rhoddion nad ydynt wedi cael eu cydnabod fel incwm eto gan fod amodau'n gysylltiedig â hwy a fydd yn ei gwneud yn ofynnol i arian neu eiddo gael ei ddychwelyd i'r rhoddwr. Mae'r balansau ar ddiwedd y flwyddyn fel a ganlyn:

	31 Mawrth 2018 £'000	31 Mawrth 2019 £'000
Derbyniadau Grantiau Refeniw ymlaen llaw		
Cymunedol amrywiol	65	65
Amgylcheddol amrywiol	41	86
Addysg amrywiol	78	523
Prif Weithredwr amrywiol	41	75
	225	749

6.40 Trafodion gyda Phartïon Cysylltiedig

Mae'n ofynnol i'r Awdurdod ddatgelu trafodion sylweddol gyda phartïon cysylltiedig – cyrff neu unigolion sydd â'r potensial i reoli neu ddylanwadu ar yr Awdurdod neu i'r Awdurdod eu rheoli neu ddylanwadu arnynt. Mae datgelu'r trafodion hyn yn caniatáu i'r darllenwyr asesu i ba raddau y gallai'r Awdurdod fod wedi cael ei gyfyngu o ran ei allu i weithredu'n annibynnol neu y gallai fod wedi sicrhau'r gallu i gyfyngu ar allu parti arall i fargeinio'n rhydd gyda'r Awdurdod.

Llywodraeth Ganolog

Mae gan y Llywodraeth Ganolog reolaeth effeithiol dros weithrediadau cyffredinol yr Awdurdod – mae'n gyfrifol am ddarparu'r fframwaith statudol mae'r Cyngor yn gweithredu o dano, yn darparu'r rhan fwyaf o'i gyllid ar ffurf grantiau ac yn rhagnodi telerau nifer o'r trafodion sydd gan y Cyngor gyda phartïon eraill (e.e. budd-daliadau tai). Caiff y grantiau a geir oddi wrth adrannau llywodraethau eu nodi yn Nodyn 6.39.

Cyrff Cyhoeddus Eraill

Mae gan yr Awdurdod drefniant cyllideb gyfun gyda Bwrdd Iechyd Lleol Hywel Dda ar gyfer darparu storfa cyfarpar cymunedol integredig. Mae'r trafodion yn cael eu dangos yn Nodyn 6.33.

Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru

O fis Ionawr 2018, cyflawnodd Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol Cyngor Sir Caerfyrddin ddyletswyddau Swyddog Adran 151 ar gyfer Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru o dan Gytundeb Lefel Gwasanaeth (taladwy i Sir Gaerfyrddin). Yn ogystal, darparwyd nifer o wasanaethau ariannol a chymorth TGCh eraill gan y Cyngor. Mae Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru yn codi tâl o £9.6 miliwn (£9.3 miliwn yn 17/18) ar Sir Gaerfyrddin fel un o chwe Awdurdod Sir Unedol (Gweler Nodyn 5.2).

Ceir isod grynoded o drafodion Cyngor Sir Caerfyrddin ag Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru:

	2017-18	2018-19
	£'000	£'000
Incwm	307	285
	2018	2019
Balansau heb eu talu ar 31ain Mawrth:	£'000	£'000
Dyledwyr	63	160

Cronfa Bensiwn Dyfed

Gweinyddir Cronfa Bensiwn Dyfed gan Gyngor Sir Caerfyrddin. Mae'r Gronfa yn cael ei harchwilio gan bwyllgor, sy'n cynnwys aelodau o blith Cynghorwyr Sir Caerfyrddin, ac sy'n cael ei gynghori gan ymgynghorydd annibynnol. Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol yw Swyddog Cyllid Cyfrifol Cronfa Bensiwn Dyfed hefyd. Yn yr un modd, Swyddog Monitro'r Cyngor yw Swyddog Monitro'r Gronfa Bensiwn hefyd.

Manylir ar y trafodion rhwng y ddau gorff yn Nodyn 6.45. Cododd y Cyngor swm o £1.0m (£0.9m yn 2017/18) ar y Gronfa Bensiwn mewn perthynas â gweinyddiaeth a chymorth yn ystod 2018-19. Mae Credydwy'r Tymor Byr (Nodyn 6.20) yn cynnwys swm o £5.2m sy'n ddyledus i Gronfa Bensiwn Dyfed ar 31 Mawrth 2019 (£4.9m (wedi'i ail-ddatgan) ar 31 Mawrth 2018).

Partneriaeth Pensiwn Cymru

Mae Gweithredwr Cronfa Fuddsoddi Cymru wedi cael ei benodi gan Bartneriaeth Pensiwn Cymru i reoli buddsoddiadau a lleihau treuliau rheoli buddsoddiadau ar gyfer yr 8 cronfa pensiwn sydd yng Nghymru. Cyngor Sir Caerfyrddin yw'r Awdurdod Cynnal i ddarparu cymorth gweinyddol ac ysgrifenyddol a gweithredu penderfyniadau a wneir gan Gyd-bwyllgor Llywodraethu Partneriaeth Pensiwn Cymru. Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol yw Swyddog Cyllid Cyfrifol Partneriaeth Pensiwn Cymru hefyd. Yn yr un modd, Swyddog Monitro'r Cyngor yw Swyddog Monitro Partneriaeth Pensiwn Cymru hefyd.

Cododd y Cyngor swm o £129,000 (£15,000 yn 2017/18) ar Bartneriaeth Pensiwn Cymru mewn perthynas â gweinyddiaeth a chymorth yn ystod 2018-19.

CWM Environmental Cyf

Mae CWM Environmental Cyf yn is-gwmni ym mherchnogaeth lwyr Cyngor Sir Caerfyrddin. Ceir manylion buddsoddiadau yn Nodyn 6.12 o dan Fuddsoddiadau Tymor Hir. Yn dilyn newidiadau llywodraethu fel yr amlinellir yn Nodyn 6.1.18, penodwyd Cyfarwyddwr yr Amgylchedd yn un o gyfarwyddwyr cwmni CWM Environmental. Hefyd, rheolir buddiant y Cyngor fel cyfranddaliwr drwy Fwrdd Cyfranddalwyr, sy'n cynnwys aelodau o'r Tîm Rheoli Corfforaethol yn ogystal â'r Aelod o'r Bwrdd Gweithredol dros yr Amgylchedd.

Cododd Cwm Environmental swm o £9.16m (£8.75m yn 2017/18) ar y Cyngor mewn perthynas â gwasanaethau gwastraff yn ystod 2018-19. Mae Credydwy'r Tymor Byr (Nodyn 6.20) yn cynnwys swm o £1.24m sy'n ddyledus i Cwm Environmental ar 31 Mawrth 2019 (£0.79m ar 31 Mawrth 2018).

Egni Sir Gar Cyfyngedig

Cyngor Sir Caerfyrddin yw Ymddiriedolwr Gwarchod cofrestredig Egni Sir Gâr Cyfyngedig. Ceir manylion buddsoddiadau yn Nodyn 6.12 o dan Fuddsoddiadau Tymor Hir.

Cartrefi Croeso Cyfyngedig

Mae Cartrefi Croeso Cyfyngedig yn gwmni tai sydd ym mherchenogaeth lwyr Cyngor Sir Caerfyrddin. Roedd cyfarwyddwyr y cwmni yn ystod y flwyddyn yn cynnwys y Cyfarwyddwr Cymunedau, y Cyfarwyddwr Adfywio a Pholisi ac un Cynghorydd. Mae'r Prif Weithredwr yn cyflawni materion a gadwyd yn ôl o ran cyfranddalwyr mewn ymgynghoriad â Chyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol. Dechreuodd y cwmni weithredu yn ystod y flwyddyn, ac mae'n cael ei gyllido drwy fenthyciadau a gytunwyd gan y Cyngor.

Cyfanswm gwariant y cwmni a gyllidwyd gan y Cyngor oedd £302,000 a'r benthyciad a oedd yn ddyledus i'r Cyngor ar 31 Mawrth oedd £302,000.

Llesiant Delta Wellbeing

Mae Llesiant Delta Wellbeing yn gwmni a sefydlwyd yn 2017/18 i ehangu a thyfu'r gwasanaeth Llinell Gofal sydd ym mherchnogaeth lwyr Cyngor Sir Caerfyrddin. Mae'r Cyngor yn cyflawni materion a gadwyd yn ôl o ran cyfranddalwyr drwy grŵp llywodraethu cyfranddalwyr, sy'n cynnwys aelodau o'r Tîm Rheoli Corfforaethol, Aelodau o'r Bwrdd Gweithredol a Chynghorwyr eraill. Trosglwyddwyd gwasanaeth Llinell Gofal y Cyngor i'r cwmni yn ystod y flwyddyn.

Nodir crynodeb o drafodion Cyngor Sir Caerfyrddin â Llesiant Delta Wellbeing isod:

	2017-18	2018-19
	£'000	£'000
Gwariant	0	1,680
Incwm	0	221
	2018	2019
	£'000	£'000
Balansau heb eu talu ar 31ain Mawrth:		
Credydwy'r	0	132
Dyledwyr	0	103

Mae'r gwariant yn cynnwys taliad i Llesiant Delta Wellbeing am ddarparu gwasanaethau Llinell Gofal i'r Cyngor, ar gyfer ei ddinasyddion ei hun ac er mwyn cyflawni rhwymedigaethau contractiol sydd gan y Cyngor gyda chwsmeriaid trydydd parti.

Mae'r incwm yn cynnwys y gost a gytunwyd ar gyfer gwasanaethau cymorth a ddarperir i Llesiant Delta Wellbeing a ddarperir gan weithwyr y Cyngor.

Buddiannau Aelodau

Mae gan yr Awdurdod drefniadau mewn lle sy'n gofyn i'r aelodau a'r swyddogion i adnabod a datgelu trafodion gyda phartion cysylltiedig.

Mae gan aelodau'r cyngor rheolaeth uniongyrchol dros polisiau cyllidebol a gweithredol y cyngor. Dangosir cyfanswm lwfansau'r aelodau a dalwyd yn 2018-19 yn Nodyn 6.34.

Talodd yr awdurdod grantiau gwerth £34,000 i sefydliadau yr oedd gan naw aelod fuddiant ynddynt. Rhoddwyd y grantiau gan ystyried datganiadau o fuddiant mewn ffordd briodol. Ni chymerodd yr aelodau perthnasol ran mewn unrhyw drafodaeth na phenderfyniad ynghylch y grantiau.

Buddiannau Swyddogion (yn ychwanegol at y rhai uchod)

Prif Weithredwr

Yn ystod 2018-19, parhaodd y Prif Weithredwr yn ei rôl fel aelod o Gyngor Prifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant, sef corff llywodraethu'r brifysgol.

Nodir crynodeb o drafodion Cyngor Sir Caerfyrddin â Chyngor Prifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant isod:

	2017-18	2018-19
	£'000	£'000
Gwariant	108	83
Incwm	208	124
	2018	2019
	£'000	£'000
Balansau eto i'w talu ar 31ain Mawrth:		
Credydwr	42	39
Dyledwr	53	72

Mae'r gwariant yn cynnwys taliadau i Brifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant am ffioedd cyrsiau a hyfforddiant staff.

Mae'r incwm yn cynnwys cyfraniad at y Bartneriaeth Bargen Ddinesig.

6.41 Gwariant Cyfalaf ac Ariannu Cyfalaf

Caiff cyfanswm y gwariant cyfalaf a wnaethpwyd yn y flwyddyn ei ddangos yn y tabl isod ynghyd â'r adnoddau a ddefnyddiwyd i'w ariannu. Lle bo gwariant cyfalaf i gael ei ariannu yn y blynyddoedd i ddod trwy godi symiau i refeniw wrth i asedau gael eu defnyddio gan yr Awdurdod, mae'r gwariant yn arwain at gynnydd yn y Gofyniad Ariannu Cyfalaf, sy'n mesur y gwariant cyfalaf a wnaethpwyd yn hanesyddol gan yr Awdurdod nad yw wedi cael ei ariannu eto. Caiff y Gofyniad Ariannu Cyfalaf ei ddadansoddi yn ail ran y nodyn hwn.

	2017-18 £'000	2018-19 £'000
Buddsoddiad Cyfalaf		
Eiddo, Offeriant a Chyfarpar	57,498	60,623
Eiddo Buddsoddi	960	644
Asedau Treftadaeth	0	36
Benthyciadau Tymor Hir	0	33
Gwariant Refeniw a Ariannwyd o Gyfalaf o dan Statud	7,968	4,984
	<u>66,426</u>	<u>66,320</u>
Ffynonellau Ariannol		
Derbyniadau Cyfalaf	8,297	4,615
Grantiau llywodraeth a Chyfraniadau Arall	26,794	25,876
Symiau a neilltuwyd o refeniw	3,140	6,957
Cyfraniadau refeniw uniongyrchol	2,417	14,954
Benthyciadau	25,778	13,918
	<u>66,426</u>	<u>66,320</u>
Gofyniad Ariannu Cyfalaf Agoriadol	471,326	484,445
Esboniad o'r Newidiadau yn y Flwyddyn		
Cynnydd yn yr angen sylfaenol i fenthycia (a gynhelir gan gymorth ariannol gan lywodraethau)	3,572	3,440
Cynnydd yn yr angen sylfaenol i fenthycia (nas cynhelir gan gymorth ariannol gan lywodraethau)	9,547	(3,501)
Cynnydd/(gostyngiad) yn y Gofyniad Ariannu Cyfalaf	<u>13,119</u>	<u>(61)</u>
Gofyniad Ariannu Cyfalaf Terfynol	<u>484,445</u>	<u>484,384</u>

6.42 Prydlesi**Yr Awdurdod fel y Prydlesai**

Prydlesi Gweithredol

Mae'r Awdurdod yn rhenti eiddo ar brydles o dan brydlesi gweithredol at y dibenion canlynol:

- i ddarparu gwasanaethau cymunedol, megis cyfleusterau chwaraeon, gwasanaethau twristiaeth a chanolfannau cymunedol
- at ddibenion datblygu economaidd i ddarparu safleoedd fforddiadwy addas i fusnesau lleol.

Y canlynol yw'r taliadau lleiaf am brydlesi sy'n daladwy yn y dyfodol o dan brydlesi na ellir eu canslo:-

	2017-18 £'000	2018-19 £'000
Dim hwyrach na blwyddyn	743	723
Yn hwyrach na blwyddyn ond dim hwyrach na phum mlynedd	1,996	1,688
Yn hwyrach na phum mlynedd	4,085	3,906
	6,824	6,317

Isod mae'r gwariant a godwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn ystod y flwyddyn mewn perthynas â'r prydlesi hyn:

	2017-18 £'000	2018-19 £'000
Taliadau isaf prydlesi	987	979

Yr Awdurdod fel y Prydleswr

Prydlesi Gweithredol

Mae'r Awdurdod yn gosod eiddo ar brydles o dan brydlesi gweithredol at y dibenion canlynol:

- i ddarparu gwasanaethau cymunedol, megis cyfleusterau chwaraeon, gwasanaethau twristiaeth a chanolfannau cymunedol
- at ddibenion datblygu economaidd i ddarparu safleoedd fforddiadwy addas i fusnesau lleol.

Isod mae'r incwm a credydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn ystod y flwyddyn mewn perthynas â'r prydles hyn:

	2017-18 £'000	2018-19 £'000
Dim hwyrach na blwyddyn	1,123	1,158
Yn hwyrach na blwyddyn ond dim hwyrach na phum mlynedd	2,979	3,775
Yn hwyrach na phum mlynedd	25,102	26,803
	29,204	31,736

Nid yw'r taliadau prydles lleiaf a dderbynnir yn cynnwys rhenti sy'n amodol ar ddigwyddiadau a gynhelir ar ôl llofnodi'r brydles.

Yn 2018/19 roedd y rhenti amodol y gallai'r Awdurdod eu derbyn yn £108,165 (£112,666 yn 2017/18).

Mae'r Awdurdod hefyd yn dal gwahanol asedau cyfalaf, yn bennaf cerbydau, peiriannau ac offer swyddfa a ariennir o dan delerau prydles gweithredol ac y cyfrifyddir ar eu cyfer fel y cyfryw, gyda'r rhenti'n cael eu codi fel gwariant ar y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

6.43 Colledion Amhariad

Gwnaethpwyd asesiad ar ddiwedd y flwyddyn sy'n dangos nad oes unrhyw achosion o amhariad i asedau'r Awdurdod.

6.44 Cyfrifyddu ar gyfer Cynlluniau Pensiynau fel Cynlluniau Cyfraniadau Diffiniedig

Mae athrawon sy'n cael eu cyflogi gan yr Awdurdod yn aelodau o'r Cynllun Pensiwn Athrawon, sy'n cael ei weinyddu gan yr Adran Addysg. Mae'r Cynllun yn darparu budd-daliadau penodedig i athrawon ar ôl iddynt ymddeol, ac mae'r awdurdod yn cyfrannu at y costau trwy roi cyfraniadau sydd wedi'u seilio ar ganran o gyflogau pensiynadwy'r aelodau.

Cynllun Buddion Diffiniedig Aml-gyflogwr yw'r cynllun. Ni chyllidir y cynllun ac mae'r Adran Addysg yn defnyddio cronfa dybiannol yn sail i gyfrifo cyfradd gyfrannu'r cyflogwyr a delir gan yr awdurdodau lleol. Prisir y gronfa dybiannol bob pedair blynedd.

Yn dechnegol cynllun budd-daliadau diffiniedig yw'r Cynllun. Fodd bynnag, mae'r Cynllun heb ei ariannu ac mae'r Adran Addysg yn defnyddio cronfa dybiannol fel y sail i gyfrifo'r gyfradd cyfraniadau cyflogwyr y mae awdurdodau lleol yn ei thalu. Ni all yr Awdurdod ganfod ei gyfran o sefyllfa ariannol sylfaenol a pherfformiad y Cynllun mewn ffordd ddigon dibynadwy at ddibenion cyfrifyddu. At ddibenion y Datganiad o Gyfrifon hwn, felly, cyfrifyddir ar ei chyfer ar yr un sail â chynllun cyfraniadau diffiniedig.

Yn 2018-19 talodd Cyngor Sir Caerfyrddin £10.1 miliwn i'r Adran Addysg mewn perthynas â chostau pensiwn athrawon, sef 16.48% o dâl pensiynadwy athrawon a darlithwyr. Y ffigurau am 2017-18 oedd £10.1 miliwn a 16.48%. Nid oedd unrhyw gyfraniadau heb eu talu ar ddiwedd y flwyddyn. Amcangyfrifir mai £12.8 miliwn fydd y cyfraniadau i'w talu yn y flwyddyn ariannol nesaf.

Yn ogystal, mae'r Cyngor Sir yn gyfrifol am bob taliad pensiwn sy'n ymwneud â blynyddoedd ychwanegol y mae wedi'u dyfarnu ynghyd â'r codiadau cysylltiedig. Yn 2018-19 roedd y rhain yn dod i swm o £0.401 miliwn.

Mae'r awdurdod yn gyfrifol am gostau unrhyw fudd-daliadau ychwanegol a roddir wrth ymddeol yn gynnar y tu allan i delerau'r Cynllun Athrawon. Mae'r budd-daliadau hyn wedi'u cronni'n llawn yn y rhwymedigaeth pensiynau a ddisgrifir uchod.

6.45 Cynlluniau Pensiwn Budd-daliadau Diffiniedig

Fel rhan o delerau ac amodau cyflogaeth ei swyddogion a chyflogeion eraill, mae'r Awdurdod yn rhoi cyfraniadau tuag at gost budd-daliadau ôl-gyflogaeth. Er na fydd y budd-daliadau hyn yn daladwy nes y bydd y gweithwyr yn ymddeol, mae'r awdurdod wedi ymrwymo i wneud y taliadau. Mae'n rhaid datgelu'r rhwymedigaethau i wneud y taliadau hyn pan fydd gweithwyr yn ennill eu hawliau at y dyfodol.

Mae Cronfa Bensiwn Dyfed yn aelod o Gynllun Pensiwn Llywodraeth Leol. Gweinyddir ef gan Gyngor Sir Caerfyrddin ac mae'n gynllun budd-daliadau penodol, sy'n golygu fod yr awdurdod a'r gweithwyr yn talu cyfraniadau i gronfa. Cyfrif lefel y cyfraniadau i sicrhau cydbwysedd rhwng y rhwymedigaeth o ran pensiynau a'r asedau a fuddsodwyd.

Gweithredir Cronfa Bensiwn Dyfed dan fframwaith rheoleiddio'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, a Phanel Cronfa Bensiwn Dyfed sy'n gyfrifol am lywodraethu'r cynllun. Pennir polisi yn unol â Rheoliadau'r Gronfa Bensiwn. Penodir rheolwyr buddsoddi'r gronfa gan y Pwyllgor ac fe'u cynghorir gan Ymgynghorydd Buddsoddi annibynnol a swyddogion Cyngor Sir Caerfyrddin.

Y risgiau pennaf i'r Awdurdod yn sgil y cynllun yw'r rhagdybiaethau o ran gweddill oes, newidiadau statudol yn y cynllun, newidiadau yn strwythur y cynllun (h.y. bod llawer o arian yn cael ei godi o'r cynllun), newid o ran chwyddiant, arenillion bondiau a pherfformiad y buddsoddiadau ecwiti a ddelir gan y cynllun. Caiff y rhain eu lliniaru i raddau gan y gofynion statudol i glustnodi i'r Gronfa Gyffredinol a'r Cyfrif Refeniw Tai y symiau sy'n ofynnol yn statudol fel y disgrifir yn y nodyn polisiâu cyfrifyddu.

Buddion yn ôl Disgresiwn ar ôl Ymddeol

Mae buddion yn ôl disgresiwn ar ôl ymddeol, pan ymddeolir yn gynnar, yn drefniant buddion diffiniedig nas cyllidir, a thano cydnabyddir rhwymedigaethau pan roddir dyfarniadau. Nid oes asedau wedi'u cronni gan y cynllun i dalu am y rhwymedigaethau pensiwn hyn.

Trafodyn yn ymwneud â budd-daliadau ôl-gyflogaeth

Mae cost budd-daliadau ymddeol yn cael eu cydnabod yng Nghostau'r Gwasanaethau pan fo'r gweithwyr yn ennill cyflog yn hytrach na phan fo'r gweithiwr yn eu derbyn fel pensiwn. Fodd bynnag mae'r tâl a gynhwysir yn nhreth y cyngor yn seiliedig ar yr arian sy'n daldawy yn ystod y flwyddyn, felly mae gwir gost budd-daliadau ymddeol yn cael eu tynnu yn ôl allan o'r Cyfrif Incwm a Gwariant yn y Datganiad Symudiad ar Falans Cronfa'r Cyngor.

Gwnaed y trafodion canlynol yn y Cyfrif Incwm a Gwariant a Datganiad Symudiad ar Falans Cronfa'r Cyngor yn ystod y flwyddyn:

	2017-18 £'000	2018-19 £'000
Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		
Costau y Gwasanaethau:		
Cost y Gwasanaeth Cyfredol	40,095	38,539
Enillion Gwasanaeth Blaenorol	111	21,521
Setliadau a Chwtogiadau	1,725	(302)
Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi		
Cost y Llog Net	9,425	8,597
Cyfanswm y Budd-daliadau Ol-gyflogaeth a godwyd i'r Warged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau	51,356	68,355
Budd-daliadau Ol-gyflogaeth eraill a godwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		
Ailfesur y rhwymedigaeth buddion diffiniedig net sef:		
Yr adenillion ar asedau'r cynllun	(11,566)	(38,694)
Yr enillion a brofwyd mewn perthynas â'r rhwymedigaethau	0	0
Enillion a cholledion actiwaraid yn deillio o newidiadau yn y rhagdybiaethau demograffig	0	0
Enillion a cholledion actiwaraid yn deillio o newidiadau yn y rhagdybiaethau ariannol	(55,859)	79,666
Cyfanswm y Budd-daliadau Ol-gyflogaeth a godwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(16,069)	109,327
Datganiad Newidiadau i Gronfeydd		
Gwrthdroi symiau net a godwyd i'r Warged neu Ddiffyg ar gyfer Darpariaeth Gwasanaethau ar gyfer Budd-daliadau Ol-gyflogaeth yn unol â'r cod	(51,356)	(68,355)
Y Swm gwirioneddol a gynhwyswyd yn Balans Cronfa'r Cyngor ar gyfer pensiynau eleni:		
Cyfraniadau Cyflogwyr sy'n daladwy i'r Cynllun	24,521	24,394

Asedau a Rhwymedigaethau mewn perthynas â Budd-daliadau Ôl-gyflogaeth**Cyngor Sir Gâr**

Cysoni Symudiadau yng Ngwerth Teg Asedau'r Cynllun:

	2017-18	2018-19
	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill	1,030,154	1,062,305
Y llog ar asedau'r cynllun	25,699	27,510
Yr enillion a brofwyd mewn perthynas â'r asedau	11,566	38,694
Costau Gweinyddiaeth	(700)	(604)
Setliadau	0	(2,536)
Cyfraniadau'r cyflogwr	24,521	24,394
Cyfraniadau gan aelodau'r cynllun	7,354	7,655
Budd-daliadau a dalwyd	(36,289)	(35,765)
Balans ar 31 Mawrth	<u>1,062,305</u>	<u>1,121,653</u>

Cysoni gwerth rhwymedigaethau'r cynllun ar hyn o bryd:

	2017-18	2018-19
	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill	(1,391,448)	(1,383,009)
Cost y Gwasanaeth Cyfredol	(40,095)	(38,539)
Cost llog	(34,424)	(35,503)
Cyfraniadau gan aelodau'r cynllun	(7,354)	(7,655)
Yr enillion a brofwyd mewn perthynas â'r rhwymedigaethau	0	0
Enillion a cholledion actiwaraid yn deillio o newidiadau yn y rhagdybiaethau demograffig	0	0
Enillion a cholledion actiwaraid yn deillio o newidiadau yn y rhagdybiaethau ariannol	55,859	(79,666)
Cwtogiadau	(1,725)	(855)
Setliadau	0	3,693
Budd-daliadau a dalwyd	36,289	35,765
Costau gwasanaeth blaenorol	(111)	(21,521)
Balans ar 31 Mawrth	<u>(1,383,009)</u>	<u>(1,527,290)</u>

Rhwymedigaethau Net y Cynllun**(320,704) (405,637)**

Mae asedau'r Gronfa Bensiwn yn cynnwys:

			<u>Dyfynnwyd</u>	2017-18	2018-19
				£'000	£'000
Ecwitis	DU	le		215,647	218,722
	Cronfeydd Cyfun tramor	Na		239,019	252,372
	UD	le		106,231	120,017
	Canada	le		5,312	4,487
	Siapan	le		36,118	37,015
	Ymyl Y Mor Tawel	Na		27,620	12,338
	Marchnadoed sy'n datblygu	Na		83,922	98,705
	Cyfun Tramor	le		0	0
	Ewropeaidd (heblaw DU)	le		36,118	31,406
Bondiau	Cysylltiedig â Mynegai'r DU	le		104,106	68,421
	Corfforaethol DU	Na		101,981	118,895
Eiddo	Cronfeydd Eiddo	Na		99,857	152,545
Arian	Offerynnau arian	le		0	0
	Cyfrifon Arian	le		3,187	6,730
	Asedau Cyfredol Net	Na		3,187	0
Cyfanswm				<u>1,062,305</u>	<u>1,121,653</u>

Hanes y Cynllun

	2014-15	2015-16	2016-17	2017-18	2018-19
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwerth presennol y rhwymedigaethau yn y Cynllun					
Pensiwn Llywodraeth Leol	(1,126,044)	(1,103,940)	(1,391,448)	(1,383,009)	(1,527,290)
Gwerth teg yr asedau yn y Cynllun					
Pensiwn Llywodraeth Leol	849,893	839,426	1,030,154	1,062,305	1,121,653
Gweddillion/(diffyg) yn y cynllun	<u>(276,151)</u>	<u>(264,514)</u>	<u>(361,294)</u>	<u>(320,704)</u>	<u>(405,637)</u>

Mae'r rhwymedigaethau'n dangos yr ymrwymadau sylfaenol sydd gan yr Awdurdod yn y tymor hir i dalu budd-daliadau ôl-gyflogaeth. Mae cyfanswm net y rhwymedigaeth, sef £406 miliwn, yn cael effaith sylweddol ar werth net yr Awdurdod fel y'i cofnodir yn y fantolen. Fodd bynnag, mae trefniadau statudol ar gyfer ariannu'r diffyg yn golygu bod sefyllfa ariannol yr Awdurdod dal yn iach, gyda'r diffyg yn y cynllun llywodraeth leol yn cael ei wrthbwysu gan gyfraniadau mwy dros weddill bywyd gwaith y cyflogaion (h.y. cyn bod yn rhaid talu'r taliadau) yn ôl asesiad gan actiwari'r cynllun.

£24.6 miliwn yw cyfanswm y cyfraniadau disgwylidiedig gan yr Awdurdod i'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol yn ystod y flwyddyn hyd at 31 Mawrth 2020.

Y sail ar gyfer amcangyfrif asedau a rhwymedigaethau

Mae'r rhwymedigaethau wedi cael eu hasesu ar sail actiwaraid gan ddefnyddio'r dull credydu unedau rhagamcanol, amcangyfrif o'r pensiynau y bydd yn rhaid eu talu yn y blynyddoedd i ddod gan ddibynnu ar dybiaethau ynglŷn â chyfraddau marwolaethau, lefelau cyflogau, enillion ar fuddsoddiadau, chwyddiant yn y dyfodol ac ati. Mae asedau a rhwymedigaethau Cronfa'r Cyngor Sir yn y Fantolen a chostau gwasanaeth y presennol a'r gorffennol a geir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr wedi cael eu hasesu gan Mercer Ltd, cwmni annibynnol o actiwaraid, gyda'r amcangyfrifon ar gyfer y Gronfa'n cael eu seilio ar y prisiad llawn diweddaraf o'r cynllun ar 31 Mawrth 2016.

Dangosir y prif ragdybiaethau a ddefnyddiwyd yn y cyfrifiadau isod:

	2017-18 %	2018-19 %
Rhagdybiaethau Ariannol:		
Cyfradd chwyddiant CPI	2.1	2.2
Cyfradd y cynnydd mewn cyflogau	3.60	3.70
Cyfradd y cynnydd mewn pensiynau	2.2	2.3
Y gyfradd ar gyfer rhwymedigaethau cynlluniau disgownt	2.6	2.4

	2017-18 %	2018-19 %
Rhagdybiaethau o ran hyd oes:		
Gweddill oes ar gyfartaledd yn 65 oed ar gyfer pensiynwyr presennol:		
Dynion	22.9	23.0
Menywod	25.6	25.7
Gweddill oes ar gyfartaledd yn 65 oed ar gyfer pensiynwyr y dyfodol:		
Dynion	25.1	25.2
Menywod	27.9	28.1

Mae'r amcangyfrif o'r ymrwymadau buddion diffiniedig yn sensitif i'r rhagdybiaethau actiwaraid a amlinellir yn y tabl uchod. Mae'r dadansoddiadau sensitifrwydd isod wedi'u pennu ar sail y newidiadau sy'n rhesymol bosibl o ran y rhagdybiaethau a ddigwydd ar ddiwedd cyfnod yr adroddiad ac maent yn tybio, yn achos pob newid, fod y rhagdybiaeth a ddadansoddiwyd yn newid tra bo pob rhagdybiaeth arall yn aros yr un fath. Mae'r rhagdybiaethau o ran gweddill oes, er enghraifft, yn tybio bod disgwyliad oes yn codi neu'n disgyn i ddynion a menywod. Yn ymarferol, mae hyn yn annhebygol o ddigwydd, a gall newid yn rhai o'r rhagdybiaethau fod yn gysylltiedig â'i gilydd. Mae'r amcangyfrifon yn y dadansoddiadau sensitifrwydd wedi dilyn polisiâu cyfrifyddu'r cynllun, h.y. ar sail actiwaraid gan ddefnyddio'r dull credydu unedau rhagamcanol. Nid oedd dulliau a mathau y rhagdybiaethau a ddefnyddiwyd wrth lunio'r dadansoddiadau sensitifrwydd isod yn wahanol i'r rhai a ddefnyddiwyd yn y cyfnod blaenorol.

	Yr Effaith ar Ymrwymiad Buddion	
	Diffiniedig y Cynllun	
	Codiad yn Rhagdybiaeth £'000	Gostyngiad yn Rhagdybiaeth £'000
Gweddill oes (1 flwyddyn o gynnydd neu ostyngiad)	30,389	(30,389)
Cyfradd chwyddiant (0.1% y flwyddyn o gynnydd neu ostyngiad)	28,157	(28,157)
Cyfradd y cynnydd mewn cyflogau (0.1% y flwyddyn o gynnydd neu ostyngiad)	4,915	(4,915)
Cyfradd y cynnydd mewn pensiynau (0.1% y flwyddyn o gynnydd neu ostyngiad)	28,157	(28,157)
Y gyfradd ar gyfer disgowntio rhwymedigaethau'r cynllun. 1% y flwyddyn o gynnydd neu ostyngiad)	(27,645)	27,645

6.46 Rhwymedigaethau Amodol

Mae'r Awdurdod yn gweithredu fel asiant casglu ar ran Dŵr Cymru mewn perthynas â thaliadau dŵr a charthffosiaeth tenantiaid y Cyfrif Refeniw Tai. Yn gyfnewid am y gwasanaeth hwn mae'r Awdurdod wedi bod yn derbyn comisiwn sydd wedi'i drin fel ffrwd incwm i'r Cyfrif Refeniw Tai. Mae'r trefniant hwn wedi cael ei gwestiynu yn sgil dyfarniad Llys yn ystod 2015-16 (Kim Jones yn erbyn Bwrdeistref Southwark yn Llundain) a ddywedodd fod Awdurdodau Lleol sy'n casglu trethi dŵr drwy gyfrwng y Cyfrif Refeniw Tai yn gwneud hynny fel cyflenwr dŵr ac nid fel asiant i'r cyflenwr dŵr. Yn draddodiadol ystyrid hyn yn drefniant asiantaeth, ond roedd dyfarniad y Llys yn dynodi bod yr Awdurdod perthnasol wedi bod yn gweithredu fel cyflenwr dŵr, sydd â goblygiadau ariannol sylweddol i'r rheiny sy'n cael eu heffeithio o ran ffi'r asiantaeth a lle bo camau gweithredu wedi cael eu cymryd yn erbyn dyledion rhent y gellid ystyried eu bod yn cynnwys trethi dŵr. Cyngor cyfreithiol yr Awdurdod yw y byddid yn dod i'r casgliad bod ein cytundeb yn gytundeb asiantaeth *bona fide* pe byddai'n cael ei herio ac fel ag yr oedd ar 31 Mawrth 2019 nid ydym wedi derbyn unrhyw ohebiaeth yn ymwneud â hawliadau posibl. Fodd bynnag, er mwyn cadarnhau hyd yn oed ymhellach fod yr Awdurdod yn casglu'r arian hwn fel asiantiaid ar gyfer Dŵr Cymru ac osgoi'r posibilrwydd o heriau cyfreithiol yn y dyfodol, mae'r Cyngor yn dechrau ar contract newydd ar hyn o bryd gyda'r cyflenwr dŵr a fydd yn sicrhau ei fod yn gweithredu fel asiant.

Tra bod yr Awdurdod yn prynu ystod o yswiriant, mae rhan o'r risg yn aros gyda'r Awdurdod (gweler nodyn 6.38). Mae nifer o hawliadau yswiriant wedi cael eu cofrestru ond heb eu cwblhau eto. Ble mae'n debygol y bydd costau yn dod i ran yr Awdurdod, cydnabuwyd y gwariant yn y Datganiad Cynhwysfawr o Incwm a Gwariant ac fel symudiad yn y Ddarpariaeth Yswiriant (gweler nodyn 6.21). Mae'n bosibl yr aiff yr Awdurdod i gostau yn ymwneud â hawliadau cofrestredig eraill neu hawliadau nad ydynt eto wedi cael eu cyflwyno. Neilltuwyd arian mewn Cronfa Yswiriant Wrth Gefn (gweler nodyn 6.23) at y diben hwn.

6.47 Offerynnau Ariannol**Nodiadau Datgelu ynghylch Rhwymedigaethau Ariannol, Asedau Ariannol a Risgiau****Balansau Offerynnau Ariannol**

Mae'r benthyciadau a'r buddsoddiadau a ddatgelir yn y Fantolen yn cynnwys y categorïau canlynol o offerynnau ariannol:

	Tymor Hir		Cyfredol	
	31 Mawrth 2018 £'000	31 Mawrth 2019 £'000	31 Mawrth 2018 £'000	31 Mawrth 2019 £'000
Atebolrwydd Rhwymedigaethau (prifswm)	392,821	407,529	7,029	5,292
Llog Cronedig	0	0	2,989	3,153
Addasiadau Eraill o ran Cyfrifyddu	115	114	0	0
Atebolrwydd Rhwymedigaethau yn ôl cost amorteiddiedig	392,936	407,643	10,018	8,445
Cyfanswm y benthyciadau				
Benthyciadau a symiau i'w derbyn (prifswm)	576	554	22,004	27,016
Llog Cronedig	148	146	180	188
Benthyciadau a symiau i'w derbyn yn ôl cost amorteiddiedig	724	700	22,184	27,204
Buddsoddiad mewn ecwiti annifynedig am y gost	1,229	1,229	0	0
Cyfanswm y buddsoddiadau	1,953	1,929	22,184	27,204
Benthyciadau meddal a roddwyd (nodyn i)	1,190	1,267	0	0

- (i) Rhoddodd y Cyngor fenthyciad i Ardd Fotaneg Genedlaethol Cymru a oedd yn is na chyfraddau'r farchnad (benthyciadau meddal). Mae'r benthyciad hwn am £1.35 miliwn heb log a chafodd ei ymestyn yn 2017/18. Disgwylir y bydd wedi ei ad-dalu erbyn 2019/20. Pan roddir benthyciadau meddal, cofnodir colled yn y Datganiad Incwm A Gwariant Cynhwysfawr (wedi'i debydu i'r gwasanaeth priodol) am werth presennol y llog a gaiff ei ildio am oes yr offeryn, sy'n golygu bod y gost amorteiddiedig yn is na'r prifswm sydd eto i'w ad-dalu. Mae'r llog yn cael ei gredydu ar gyfradd effeithiol ymylol uwch na'r gyfradd a dderbynnir oddi wrth y sefydliadau gwirfoddol, ac mae'r gwahaniaeth yn cynyddu cost amorteiddiedig y benthyciad yn y Fantolen. Mae'n ofynnol yn ôl darpariaethau statudol mai effaith benthyciadau meddal ar Falans y Gronfa Gyffredinol yw'r llog i'w dderbyn am y flwyddyn ariannol - mae'r gwaith o gysoni symiau sy'n cael eu debydu a'u credydu i'r Datganiad Incwm Gwariant Cynhwysfawr i'r enillion net sydd eu hangen yn erbyn Balans y Gronfa Gyffredinol yn cael ei reoli drwy drosglwyddo i'r Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol neu o'r cyfrif hwn. Mae'r wybodaeth fanwl am fenthyciadau meddal fel a ganlyn:

	Benthyciadau meddal	
	31-Mar-18	31-Mar-19
Balans Agoriadol	1,268	1,190
+ Benthyciadau newydd a roddwyd	0	0
- Addasiad Gwerth Teg	233	0
+ Benthyciadau a ad-dalwyd	155	77
Balans a gariwyd ymlaen	1,190	1,267
Gwerth Nominal a gariwyd ymlaen	1,350	1,350

Rhagdybiaethau Priso

Mae'r gyfradd llog a ddefnyddir ar gyfer gwerth teg y benthyciad meddal hwn wedi'i phennu drwy ystyried cost gyffredinol benthycia yr Awdurdod, sef 5%, ac ychwanegu lwfans ar gyfer y risg na chaiff y benthyciad ei ad-dalu.

Enillion/Colledion yn sgil Offerynnau Ariannol

Mae'r enillion a'r colledion a nodir yn y Cyfrif Incwm a Gwariant ac yn Natganiad Cyfanswm yr Enillion a Cholledion mewn perthynas ag offerynnau ariannol fel a ganlyn:

	Rhwymedigaethau Ariannol		Asedau Ariannol		Cyfanswm	
	Rhwymedigaethau a fesurir yn ôl y gost amorteiddiedig		Benthyciadau a Symiau sydd i'w Derbynn			
	2017-18 £'000	2018-19 £'000	2017-18 £'000	2018-19 £'000	2017-18 £'000	2018-19 £'000
Cost y llog	(17,613)	(17,443)	0	0	(17,613)	(17,443)
Colledion yn sgil Amharu	0	0	0	0	0	0
Y llog sy'n daladwy a thaliadau tebyg	(17,613)	(17,443)	0	0	(17,613)	(17,443)
Incwm Llog	0	0	429	465	429	465
Incwm buddsoddi a llog	0	0	429	465	429	465
Enillion/(colled) net am y flwyddyn	(17,613)	(17,443)	429	465	(17,184)	(16,978)

Ailddosbarthu ac ailfesur asedau ariannol ar 1 Ebrill 2018

Mae'r nodyn hwn yn dangos effaith ailddosbarthu asedau ariannol yn dilyn mabwysiadu IFRS 9 Offerynnau Ariannol yn ôl y Côd Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdod Lleol a'r ailfesuriadau o symiau i'w cario yr oedd eu hangen bryd hynny.

£000s

Dosbarthiadau Newydd ar 1 Ebrill 2018

	Y swm i'w gario a oedd wedi'i ddwyn ymlaen ar 1 Ebrill 2018	Cost amorteiddiedig	Gwerth teg drwy incwm cynhwysfawr arall	Gwerth teg drwy elw a chollod
Dosbarthiadau blaenorol				
Benthyciadau a symiau sydd i'w derbyn	22,904	22,904	0	0
Buddsoddi ecwiti	1,229	0	1,229	0
Benthyciadau meddal	1,190	1,190	0	0
Ailfesuriadau ar 1 Ebrill 2018	0	0	0	0
Y symiau i'w cario a oedd wedi eu hailfesur ar 1 Ebrill 2018	0	0	0	0
Yr effaith ar Falans y Gronfa Gyffredinol				0
Yr effaith ar Gronfa Ailbrisiad yr Offerynnau Ariannol				0

Effaith Ailfesur ac Ailddosbarthu Asedau ar y Fantolen

Nid oes ailfesur ac ailddosbarthu asedau ar y Fantolen.

Benthyciadau Gweithwyr i Brynu Car

Mae'r awdurdod yn rhoi benthyciadau ar gyfer prynu ceir i weithwyr yn yr awdurdod sydd â swyddi lle mae angen iddynt yrru'n rheolaidd ar fusnes yr awdurdod. Codir llog o 1% uwchlaw'r gyfradd sylfaenol ar y benthyciadau.

Benthyciadau Gweithwyr i Brynu Car	31 Mawrth 2018 £'000	31 Mawrth 2019 £'000
Balans Agoriadol	128	71
Benthyciadau Newydd	15	39
Benthyciadau a ad-dalwyd	(72)	(42)
Balans Cau	71	68

Buddsoddiadau mewn offerynnau ecwiti sydd wedi eu dynodi'n rhai gwerth teg drwy incwm cynhwysfawr arall

Yn sgil cyflwyno IFRS 9 mae'r awdurdod wedi dynodi'r ecwiti canlynol ar 31 Mawrth 2019 yn werth teg drwy incwm cynhwysfawr arall:

Disgrifiad	Enwol £'000	Gwerth Teg £'000	Newid yn gwerth teg yn ystod 2018/19 £'000	Difidendau £'000
CWM Environmental Cyf	329	329	0	0
Egni Sir Gar Cyfyngedig	900	900	0	0

Cario Gwerth Teg yr Asedau a'r Atebolrwydd yn ôl y Costau Amorteiddio

Mae atebolrwydd ariannol ac asedau ariannol megis benthyciadau a symiau i'w derbyn yn cael eu cario ar y fantolen yn ôl y gost amorteiddio. Gellir asesu eu gwerth teg drwy gyfrifo gwerth presennol y llif arian sy'n digwydd dros weddill bywyd yr offerynnau gan ddefnyddio'r tybiaethau canlynol:

- O ran benthyciadau gan y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (BBGC) a benthyciadau eraill sy'n daladwy, defnyddiwyd cyfraddau ad-daliadau cynnar y BBGC i roi'r gwerth teg yn unol â gweithdrefnau'r BBGC ar gyfer adbrynu dyledion;
- O ran benthyciadau i'w derbyn defnyddiwyd cyfraddau meincnod cyffredin y farchnad i roi'r gwerth teg;
- Pan fo offeryn i'w dalu ymhén llai na 12 mis neu mae'n ddyled fasnachol neu'n swm arall i'w dderbyn bernir mai'r gwerth teg fydd y prifswm sydd heb ei dalu neu'r swm ar y bil;
- Cymerir mai'r swm ar yr anfoneb neu'r bil fydd gwerth teg y dyledion a symiau eraill i'w derbyn.

Mae'r gwerthoedd teg a gyfrifwyd fel a ganlyn:

	31 Mawrth 2018		31 Mawrth 2019	
	Swm a gariwyd	Gwerth Teg	Swm a gariwyd	Gwerth Teg
Dyled BBGC	395,033	606,194	408,511	631,675
Dyled heb fod i BBGC	7,921	15,825	7,578	14,708
Cyfanswm yr atebolrwydd ariannol	402,954	622,019	416,089	646,383

Mae'r gwerth teg yn uwch na'r swm a gariwyd gan fod portffolio benthyciadau yr Awdurdod yn cynnwys nifer o fenthyciadau cyfradd sefydlog lle mae cyfradd y llog sy'n daladwy yn uwch na'r cyfraddau sydd ar gael ar y farchnad ar fenthyciadau cyffelyb ar ddyddiad y fantolen.

	31 Mawrth 2018		31 Mawrth 2019	
	Swm a gariwyd	Gwerth Teg	Swm a gariwyd	Gwerth Teg
Benthyciadau'r farchnad arian < 1 flwyddyn	22,184	22,184	27,204	27,204
Benthyciadau'r farchnad arian > 1 flwyddyn	724	724	700	700
Cyfanswm y buddsoddiadau	22,908	22,908	27,904	27,904
Dyledion Masnachol	17,252	17,252	14,130	14,130
Cyfanswm y Benthyciadau a symiau i'w derbyn	40,160	40,160	42,034	42,034

Pennwyd gwerth teg yr atebolrwydd ariannol drwy gyfeirio at reolau adbryniant BBGC a chyfraddau adbryniant cyffredin BBGC ar y dyddiad y lluniwyd pob mantolen ac maent yn cynnwys y llog cronedig. Defnyddiwyd yr un gweithdrefnau a'r cyfraddau llog i bennu gwerth

teg dyledion nad oeddent yn rhai BBGC ac mae hyn yn rhoi amcangyfrif cadarn o werth teg yr offerynnau hynny.

Cafodd gwerth teg y benthyciadau a'r symiau i'w derbyn eu pennu drwy gyfeirio at arferion tebyg, fel uchod, sy'n rhoi amcangyfrif da o werth teg offeryn ariannol ac mae'n cynnwys y llog cronedig. Defnyddiwyd cyfraddau buddsoddi mynegiannol ar y dyddiad y lluniwyd pob mantolen i roi'r cyfraddau cyfatebol cyffredin ar y farchnad. Dylai'r cyfraddau gael eu pennu gan faint y gwerthiant a'r cymar, ond nid yw'n ymarferol i ddefnyddio'r ffigurau hynny ac nid yw'r gwahaniaeth yn debygol o fod o bwys.

Mae gwerth teg benthyciadau'r Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (BBGC) o £631.675 miliwn yn mesur effaith economaidd y telerau a gytunwyd â'r BBGC o'u cymharu ag amcangyfrifon o'r telerau a fyddai'n cael eu cynnig ar gyfer trafodion yn y farchnad ar ddyddiad y Fantolen. Mae'r gwahaniaeth rhwng y swm a gariwyd a'r gwerth teg yn mesur y llog ychwanegol y bydd yr awdurdod yn ei dalu dros gyfnodau'r benthyciadau sy'n weddill o dan y cytundebau â'r BBGC, o'i gymharu â'r hyn y byddai'n ei dalu pe bai'r benthyciadau ar gyfraddau cyffredin y farchnad, cyfraddau llog adbryniant BBGC.

Fodd bynnag, mae gan yr awdurdod allu parhaus i fenthycia ar gyfraddau gostyngol gan y BBGC yn hytrach na'r marchnadoedd. Ffordd arall o fesur y llog ychwanegol y bydd yr awdurdod yn ei dalu o ganlyniad i'w ymrwymadau gyda'r BBGC o ran benthyciadau cyfradd sefydlog yw cymharu telerau'r benthyciadau hyn â'r cyfraddau benthycia newydd sydd ar gael gan y BBGC, cyfraddau Sicrwydd y BBGC. Os byddai gwerth yn cael ei gyfrifo ar y sail hon, byddai'r swm a gariwyd o £408.511 miliwn yn werth £539.169 miliwn. Ond, os byddai'r awdurdod yn ceisio osgoi'r golled oedd yn cael ei rhagweld drwy ad-dalu'r benthyciadau i'r BBGC, byddai'r BBGC yn codi tâl cosb am adbrynu'n gynnar, yn ogystal â chodi premiwm am y llog ychwanegol na fyddai'n cael ei dalu mwyach. Y pris ymadael ar gyfer benthyciadau'r BBGC gan gynnwys y tâl cosb fyddai £631.675 miliwn, yn cynnwys prif dâl o £405.241 miliwn; llog cronedig o £3.089 miliwn a thâl cosb o £223.165 miliwn.

Mae prisio offerynnau ariannol wedi cael eu dosbarthu'n dair lefel yn unol â safon a dibynadwyedd y wybodaeth a ddefnyddir i benderfynu ar werthoedd teg.

- Mewnbynnau Lefel 1 – prisiau a ddyfynnwyd nas addaswyd mewn marchnadoedd actif ar gyfer asedau neu rwymedigaethau sydd union yr un peth, y gall yr awdurdod eu cyrchu ar y dyddiad mesur
- Mewnbynnau Lefel 2 – mewnbynnau ac eithrio prisiau a ddyfynnwyd sydd wedi'u cynnwys yn Lefel 1 sy'n weladwy ar gyfer yr ased neu'r rhwymedigaeth, naill ai'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol
- Mewnbynnau Lefel 3 – mewnbynnau anweladwy ar gyfer yr ased neu'r rhwymedigaeth

Gwerth Teg Asedau Ariannol

Mae rhai o asedau'r awdurdod yn cael eu mesur ar sail gylchol ac fe'u disgrifir yn y tabl canlynol, gan gynnwys y technegau prisio a ddefnyddir yw mesur.

Asedau Ariannol wedi'i mesur ar werth teg

	Lefel mewnbyn yn hierarchaeth gwerth teg	Techneg brisio a ddefnyddir i fesur gwerth teg	31 Mawrth 2018	31 Mawrth 2019
Mesuriadau gwerth teg cylchol				
Gwerth teg trwy Gwarged a Diffyg			0	0
Gwerth Teg trwy Incwm Cynhwysfawr Arall				
Cyfranddaliadau ecwiti yn CWM				
Environmental Cyf	Lefel 3	Ar gost	329	329
Cyfranddaliadau ecwiti yn Egni Sir				
Gar Cyfyngedig	Lefel 3	Ar gost	900	900
Cyfanswm			1,229	1,229

Hierarchaeth gwerth teg ar gyfer asedau ariannol a rhwymedigaethau ariannol nad ydynt yn cael eu mesur ar werth teg.

Mesuriadau gwerth teg cylchol gan ddefnyddio 31 Mawrth 2019	Prisiau a ddyfynn- wyd mewn march- nadoedd actif ar gyfer asedau sydd union yr un peth (Lefel 1) £'000	Mewnbyn- nau gweladwy sylweddol eraill (Lefel 2) £'000	Mewnbyn- nau anweladwy sylweddol (Lefel 3) £'000	Cyfanswm £'000
Rhwymedigaethau ariannol				
Rhwymedigaethau ariannol a ddelir yn ôl cost				
amorteiddiedig				
BBGC	0	631,675	0	631,675
nid y BBGC	0	14,708	0	14,708
Cyfanswm	0	646,383	0	646,383
Asedau Ariannol				
Benthyciadau a Symiau i'w derbyn	0	27,904	0	27,904
Cyfanswm	0	27,904	0	27,904

Mesuriadau gwerth teg cylchol gan ddefnyddio 31 Mawrth 2018	Prisiau a ddyfynn- wyd mewn march- nadoedd actif ar gyfer asedau sydd union yr un peth (Lefel 1) £'000	Mewnbynnau gweladwy sylweddol eraill (Lefel 2) £'000	Mewnbyn- nau anweladwy sylweddol (Lefel 3) £'000	Cyfanswm £'000
Rhwymedigaethau ariannol				
Rhwymedigaethau ariannol a ddelir yn ôl cost				
amorteiddiedig:				
BBGC	0	606,194	0	606,194
nid y BBGC	0	15,825	0	15,825
Cyfanswm	0	622,019	0	622,019
Asedau Ariannol				
Benthyciadau a Symiau i'w derbyn	0	22,908	0	22,908
Cyfanswm	0	22,908	0	22,908

Datgelu natur a Maint y Risg yn codi o Offerynnau Ariannol Risgiau Allweddol

Mae gweithgareddau'r Awdurdod yn golygu ei fod yn agored i nifer o risgiau ariannol. Y risgiau allweddol yw:

- Risg credyd – y posibilrwydd y bydd partïon eraill yn methu â thalu symiau sy'n ddyledus i'r Awdurdod;
- Risg hylifedd – y posibilrwydd na fydd gan yr Awdurdod arian ar gael i fodloni ei ymrwymadau i wneud taliadau;
- Risg ail gyllido – y posibilrwydd y bydd yn rhaid i'r Awdurdod adnewyddu offeryn ariannol wedi iddo aeddfedu a hynny ar gyfraddau llog neu delerau anafanteisiol.
- Risg y farchnad – y posibilrwydd y bydd yr Awdurdod yn gwneud colled ariannol o ganlyniad i newidiadau mewn mesurau megis symudiadau mewn cyfraddau llog.

Gweithdrefnau Cyffredinol ar gyfer Rheoli Risg

Mae gweithdrefnau cyffredinol yr Awdurdod ar gyfer rheoli risg yn canolbwyntio ar natur anrhagweladwy y marchnadoedd ariannol, a phennu cyfyngiadau i leihau'r risgiau hyn. Pennir y gweithdrefnau ar gyfer rheoli risg gan fframwaith cyfreithiol sydd wedi'i nodi yn *Neddf Llywodraeth Leol 2003* a'r rheoliadau cysylltiedig. Mae'r rhain yn ei gwneud yn ofynnol bod yr Awdurdod yn cydymffurfio â Chôd Darbodus CIPFA, Côt Ymarfer CIPFA ar Reoli Trysorlys y Gwasanaethau Cyhoeddus a'r Canllawiau Buddsoddi a gyhoeddwyd drwy'r Ddeddf. Yn gyffredinol mae'r gweithdrefnau hyn yn ei gwneud yn ofynnol bod yr Awdurdod yn rheoli risg fel a ganlyn:

- drwy fabwysiadu'n ffurfiol ofynion y fersiynau Diwygiedig o Gôd Darbodaeth CIPFA a Chôd Ymarfer CIPFA ynghylch Rheoli'r Trysorlys.
- Mabwysiadu'n ffurfiol Datganiad Polisi y trysorlys a cymalau Reoli Trysorlys;
- Cymeradwyo'n flynyddol ymlaen llaw ddangosyddion darbodus ar gyfer y tair blynedd ddilynol yn cyfyngu ar:
 - Benthyciadau cyffredinol yr Awdurdod;

- Terfynau uchaf ac isaf o ran cyfraddau llog sefydlog ac amrywiol y bydd yn agored iddynt
- Terfynau uchaf ac isaf o ran trefniadau ad-dalu ei gymysgedd o fenthyciadau y bydd yn agored iddynt;
- Uchafswm y buddsoddiadau blynyddol sy'n cymryd mwy na blwyddyn i aeddfedu.
- Cymeradwyo strategaeth fuddsoddi ar gyfer y flwyddyn i ddod, gan nodi'r meini prawf ar gyfer buddsoddi a dewis cymheiriaid buddsoddi yn unol â Chanllawiau'r Llywodraeth;

Mae'n ofynnol rhoi gwybod am y rhain ac iddynt gael eu cymeradwyo pan/cyn cyllideb flynyddol yr Awdurdod i bennu Treth y Cyngor neu cyn dechrau'r flwyddyn y maent yn berthnasol iddynt. Cynhwysir manylion y materion hyn yn yr adroddiad blynyddol ar y polisïau a'r strategaeth ar gyfer rheoli'r trysorlys sy'n amlinellu'r ymagwedd fanwl at reoli risg mewn perthynas â buddsoddiad yr Awdurdod mewn offerynnau ariannol. Cyflwynir adroddiad blynyddol ar yr union berfformiad hefyd. Gweithredir y polisïau hyn gan yr Adran Buddsoddiadau Pensiwn a'r Trysorlys.

Cafodd y strategaeth flynyddol ynghylch rheoli'r trysorlys, sy'n cynnwys y dangosyddion darbodaeth, ei chymeradwyo gan y Cyngor ar 21 Chwefror 2018 ac mae ar gael ar wefan y Cyngor. Y canlynol oedd y prif faterion yn y strategaeth:

- Pennwyd mai £536 miliwn fyddai'r Terfyn Awdurdodedig am 2018/19. Hwn yw'r uchafswm ar gyfer benthyciadau allanol neu rwymedigaethau eraill tymor hir.
- Disgwylid mai £487 miliwn fyddai'r Ffin Weithredol. Hon yw'r ddyled a'r rhwymedigaethau tymor hir eraill a ragwelir yn ystod y flwyddyn.
- Yr uchafsymiau a bennwyd ar gyfer y gyfradd llog sefydlog a'r gyfradd llog amrywiol a fyddai'n daladwy oedd £467 miliwn ac £47 miliwn yn seiliedig ar ddyled net y Cyngor.

Mae'r Awdurdod yn cynnal egwyddorion ysgrifenedig ar gyfer rheoli risg yn gyffredinol, ynghyd â pholisïau ysgrifenedig ar gyfer meysydd penodol megis risg cyfraddau llog, risg credyd, a buddsoddi arian dros ben drwy Arferion Rheoli y Trysorlys. Mae'r Arferion hyn yn ofynnol gan y Côd Ymarfer a chânt eu hadolygu'n rheolaidd.

Risg Credyd

Buddsoddiadau

Perir risg credyd gan arian yn cael ei adnau mewn banc a sefydliadau ariannol a'r peryglon credyd y mae cwsmeriaid yr Awdurdod yn agored iddynt. Lleiheir y risg cymaint ag y bo modd drwy'r Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol (sy'n rhan o Adroddiad yr Awdurdod ynghylch y Polisi a'r Strategaeth sy'n ymwneud â Rheoli'r Trysorlys), sy'n mynnu na roddir arian ar adnau yng ngofal sefydliadau ariannol oni bai eu bod yn bodloni meini prawf penodedig ynghylch isafswm credyd, yn unol â'r Gwasanaethau Mesur Statws Credyd sy'n cael eu cynnig gan Fitch, Moody's a Standard & Poor's. Mae'r Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol hefyd yn pennu'r uchafswm a'r cyfnod hwyaf y gellir buddsoddi mewn sefydliad ariannol o bob categori. Nid yw arian yn cael ei adnau mewn banciau a sefydliadau ariannol os nad ydynt yn bodloni isafswm gofynion y meini prawf ar gyfer buddsoddi a amlinellir uchod.

Mae Rhestr Cymheiriaid Cymeradwy'r Cyngor yn dangos y meini prawf sy'n ofynnol ar gyfer cymheiriaid buddsoddi. Y canlynol yw'r meini prawf:-

- Mae Terfyn Uchaf lle bo Statws Credyd ar gyfer y Tymor Byr o F1, P-1 neu A-1 yn berthnasol, ynghyd â Statws Credyd ar gyfer y Tymor Hir, sef AA-, Aa3 ac AA-. £10 miliwn yw'r uchafswm buddsoddi.
- Mae Terfyn Canol yn berthnasol i statws credyd ar gyfer y Tymor Byr o F1, P-1 neu A-1. £7 miliwn yw'r uchafswm buddsoddi.
- Mae Banciau yn y Deyrnas Unedig sy'n rhai rhannol wladoledig wedi'u cynnwys fel cymheiriaid buddsoddi, cyhyd ag y bônt yn parhau i gael y gefnogaeth briodol gan Lywodraeth y Deyrnas Unedig.
Yr Uchafswm Buddsoddi £7 miliwn.
- Terfynau eraill
 - Awdurdod Lleol. £10 miliwn yw'r uchafswm buddsoddi.
 - Cronfa Safon AAA o'r Farchnad Arian. £5 miliwn yw'r uchafswm buddsoddi.
 - Swyddfa Rheoli Dyled £40 miliwn.

Mae cwsmeriaid ar gyfer nwyddau a gwasanaethau'n cael eu hasesu, gan gymryd i ystyriaeth eu sefyllfa ariannol, profiad blaenorol a ffactorau eraill, a chaiff terfynau credyd unigol eu gosod yn unol â graddfeydd mewnlol yn unol â pharamedrau a osodir gan y cyngor.

Ni ellir asesu'n gyffredinol y graddau mwyaf y mae credyd yn risg i'r Awdurdod mewn perthynas â'i fuddsoddiadau mewn banciau a chymdeithasau adeiladu, sef £21,000, oherwydd bydd y risg y bydd unrhyw sefydliad yn methu â thalu taliadau llog neu ad-dalu'r prifswm yn benodol i bob sefydliad unigol. Mae profiad diweddar wedi dangos mai anaml y mae endidau o'r fath yn methu â chyflawni eu hymrwymiaidau. Mae risg methu ag adennill arian yn berthnasol i holl adneuoyn yr Awdurdod, ond ac eithrio'r adnau gwerth £4 miliwn gyda KSF (a nodir ar ddiwedd y Nodyn yma), nid oedd unrhyw dystiolaeth ar 31 Mawrth 2019 bod hyn yn debyg o grisialu.

Mae'r dadansoddiad canlynol yn rhoi crynodeb o'r graddau mwyaf y mae credyd yn risg i'r Cyngor ar asedau ariannol eraill, wedi'i seilio ar brofiad o ddiffygdalu, wedi'i addasu i adlewyrchu'r amgylchiadau cyfredol yn y farchnad.

	Swm ar 31 Mawrth 2019 £'000	Profiad Hanesyddol o ddiffygdalu %	Amcangyfrif o uchafswm y diffygdalu y bydd yn agored iddo £'000
<u>Adneuoyn gyda banciau a sefydliadau ariannol</u>			
Cymheiriaid safon AAA	15,000	0.04	6.0
Cymheiriaid safon AA	17,500	0.02	3.5
Cymheiriaid safon A	23,000	0.05	11.5
Cymheiriaid safon BBB	0	0.15	0.0
Dyledion Masnachol	14,130	3.50	494.5
	69,630		515.5

Mae'r buddsoddiad o £0.57 miliwn yn Kaupthing, Friedlander and Singer (KSF) wedi'i eithrio o'r ffigurau uchod gan fod amhariad yn berthnasol i'r buddsoddiad hwn a darperir manylion llawn am hyn ar diwedd y nodyn yma.

Ni chafwyd unrhyw achosion o dorri meini prawf y Cyngor ar gyfer partïon i gontractau yn ystod y cyfnod adrodd ac nid yw'r Cyngor yn disgwyl unrhyw golledion eraill oherwydd diffyg perfformiad gan unrhyw un o'i bartïon i gontractau mewn perthynas ag adneuon a bondiau.

Dyledion Masnachol

Mae ffigur y dyledwyr masnach, sef y £14.130 miliwn a nodir uchod, yn cynnwys £9.265 miliwn sy'n hwyr yn cael ei dalu. Gellir dadansoddi'r symiau y mae'r dyddiad ar gyfer eu talu wedi pasio yn ôl oed fel a ganlyn:

	31 Mawrth 2018 £'000	31 Mawrth 2019 £'000
Llai na tri mis	1,863	1,734
Rhwng tri a chwe mis	1,049	874
Rhwng chwe mis a blwyddyn	1,513	1,060
Mwy na blwyddyn	5,257	5,597
	9,682	9,265

Mae'r Cyngor yn cyflwyno tâl cyfreithiol ar eiddo lle, er enghraifft, mae'r cleientiaid angen cymorth gan y gwasanaethau cymdeithasol ond nad ydynt yn gallu fforddio talu'n syth. £520,000 oedd cyfanswm y warant gyfochrog ar 31 Mawrth 2019.

Risg Hylifedd

Mae gan yr Awdurdod fynediad parod at fenthyciadau gan y Marchnadoedd Arian i fodloni unrhyw anghenion beunyddiol o ran llif arian, ac er mai darparu mynediad at gronfeydd tymor hwy wna'r BBGC mae hefyd yn gweithredu fel benthyciwr cyfle olaf i gynghorau (er na fydd yn darparu arian i gyngor sy'n gweithredu'n anghyfreithiol). Mae Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 yn ei gwneud yn ofynnol hefyd bod yr Awdurdod yn darparu cyllideb gytbwys sy'n sicrhau bod digon o arian yn cael ei godi i dalu am y gwariant blyneddol. Felly nid oes unrhyw risg o bwys na fydd yn gallu codi arian i fodloni ei ymrwymadau o dan offerynnau ariannol.

Mae'r Awdurdod yn rheoli ei sefyllfa o ran hylifedd drwy'r gweithdrefnau rheoli risg a nodir uchod (pennu a chymeradwyo dangosyddion darbodus a chymeradwyo polisïau a strategaeth rheoli'r trysorlys) a yn ogystal â thrwy system gynhwysfawr i reoli llif arian, yn unol â'r Côt Ymarfer. Nod hyn yw sicrhau y bydd arian ar gael pan fydd ei angen.

Ail gyllido a Risg Aeddfedrwydd

Mae'r Awdurdod yn cynnal portffolio sylweddol o ddyledion a buddsoddiadau. Er mai'r gweithdrefnau ar gyfer risgiau ail gyllido a ddefnyddir mewn perthynas â'r gweithdrefnau llif arian a nodir uchod, mae'r risg yn y tymor hwy i'r Awdurdod yn ymwneud â rheoli'r buddsoddiad mewn offerynnau ariannol newydd pan fydd y rhai presennol yn aeddfedu. Mae'r risg hwn yn berthnasol pan fo atebolrwydd ariannol tymor hir ac asedau ariannol tymor hir yn aeddfedu.

Cyfyngiadau'r dangosydd darbodus a gymeradwywyd ar gyfer trefniadau ad-dalu benthyciadau a'r cyfyngiadau a osodir ar fuddsoddiadau sy'n hwy na blwyddyn yw'r paramedrau allweddol a ddefnyddir i ymdrin â'r risg hwn. Mae polisïau a'r strategaeth a gymeradwywyd gan yr Awdurdod ar gyfer rheoli'r trysorlys yn ymdrin â'r prif risgiau ac mae tîm y trysorlys yn ymdrin â'r risgiau gweithredol o fewn y paramedrau a gymeradwywyd. Mae hyn yn cynnwys:

- monitro proffil aeddfedrwydd atebolrwydd ariannol a newid y proffil naill ai drwy fenthyciadau newydd neu aildrefnu'r ddyled bresennol; a
- mae monitro proffil aeddfedrwydd y buddsoddiadau i sicrhau bod digon o hylifedd ar gael i fodloni anghenion beunyddiol yr Awdurdod o ran llif arian, a thaenu buddsoddiadau tymor hir yn sefydlogi taliadau aeddfedrwydd ac elw ar gyfer anghenion llif arian dros dymor hir.

Isod, ceir dadansoddiad ynghylch aeddfedrwydd y rhwymedigaethau ariannol, ynghyd ag uchafswm ac isafswm yr hyn a allai fod yn daladwy gan yr Awdurdod.

	2017-18			2018-19		
	Uchafswm Cymeradwy	Isafswm Cymeradwy	31 Mawrth 2018 £'000	Uchafswm Cymeradwy	Isafswm Cymeradwy	31 Mawrth 2019 £'000
	%	%		%	%	
Llai na blwyddyn	15	0	10,018	15	0	8,444
1–2 flynedd	25	0	5,292	25	0	12,794
2–5 mlynedd	50	0	29,566	50	0	25,930
5–10 mlynedd	50	0	39,979	50	0	40,793
Mwy na 10 mlynedd	100	25	318,098	100	25	328,127
			402,953			416,088

Mae dadansoddiad o aeddfedrwydd atebolrwydd ariannol fel a ganlyn:

	2017-2018 £'000	2018-2019 £'000
Llai na blwyddyn	22,184	27,204
Mwy na blwyddyn	724	700
	22,908	27,904

Mae'r holl ddyledion a symiau eraill i'w talu i fod i gael eu talu mewn llai na blwyddyn ac nid yw'r £14.130 miliwn o ddyledion masnachol wedi'u cynnwys yn y tabl uchod.

Risg y Farchnad

Risg Cyfradd Llog – Mae'r Awdurdod yn agored i symudiadau yn y cyfraddau llog ar ei fenthyciadau a'i fuddsoddiadau. Mae symudiadau mewn cyfraddau llog yn cael effaith gymhleth ar yr Awdurdod, yn dibynnu ar sut y mae cyfraddau llog sefydlog a chyfraddau amrywiol yn symud ar draws gyfnodau gwahanol yr offerynnau ariannol. Er enghraifft byddai codiad yn y cyfraddau llog sefydlog a'r cyfraddau amrywiol yn cael y effeithiau canlynol:

- benthyciadau cyfradd amrywiol – bydd cost y llog a godir ar y Cyfrif Incwm a Gwariant yn codi;
- benthyciadau cyfradd sefydlog – bydd gwerth teg yr atebolrwydd benthyg yn disgyn(dim effaith ar balansau refeniw);
- buddsoddiadau cyfradd amrywiol – bydd incwm y llog a gredydir i'r Cyfrif Incwm a Gwariant yn codi; a
- buddsoddiadau cyfraddau sefydlog – bydd gwerth teg yr asedau yn disgyn (dim effaith ar balansau refeniw).

Nid yw benthyciadau yn cael eu cario ar y fantolen yn ôl eu gwerth teg, felly ni fyddai enillion a cholledion nominal ar fenthyciadau cyfradd sefydlog yn effeithio ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Fodd bynnag bydd newidiadau yn y llog a delir ac a dderbynnir ar fenthyciadau a buddsoddiadau cyfradd amrywiol yn cael eu cynnwys yn y Cyfrif Incwm a Gwariant ac yn effeithio ar Falans y Gronfa Gyffredinol, yn amodol ar ddylanwadau grantiau'r Llywodraeth. Bydd symudiadau yng ngwerth teg buddsoddiadau cyfradd sefydlog yn cael eu hadlewyrchu yn Datganiad am y symudiadau yng Nghronfeydd, os na fydd y buddsoddiadau wedi cael eu dynodi yn rhai Gwerth Teg drwy'r Cyfrif Incwm a Gwariant.

Mae gan yr Awdurdod nifer o strategaethau ar gyfer rheoli risg cyfraddau llog. Mae Strategaeth Flynyddol Rheoli'r Trysorlys a'r Rhaglen Cyfalaf 5 mlynedd yn dwyn ynghyd ddangosyddion darbodus y Cyngor a gweithrediadau disgwylidig y trysorlys, gan gynnwys disgwyliad y bydd y cyfraddau llog yn symud. O'r Strategaeth hon pennir dangosydd darbodus i ddarparu'r terfynau uchaf ac isaf o ran cyfraddau llog sefydlog ac amrywiol y bydd yr Awdurdod yn agored iddynt.

Mae'r risg o wneud colled ar gyfraddau llog yn cael ei liniaru'n rhannol gan grant y Llywodraeth sy'n daladwy ar gyfer cyllido costau.

Pe byddai pob cyfradd llog wedi bod 1% yn uwch (a bod yr holl amrywiadau eraill yn gyson) byddai'r effaith ariannol fel a ganlyn:

	£'000
Cynnydd yn y llog i'w dalu ar fenthyciadau cyfradd amrywiol	0
Cynnydd yn y llog i'w dderbyn ar fuddsoddiadau cyfradd amrywiol	(334)
Cynnydd yn y grant derbyniadwy gan Lywodraethau i ariannu costau	(167)
Effaith ar y Warged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau	(501)
Cyfran o'r holl effaith a ddebyddwyd i'r Cyfrif Refeniw Tai*	227
Gostyngiad yng ngwerth teg asedau buddsoddi cyfradd sefydlog	0
Effaith ar Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall	(274)
Gostyngiad yng ngwerth teg rhwymedigaethau benthyciadau cyfradd sefydlog (dim effaith ar y Warged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau nac Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall)	99,957

Oddeutu'r un effaith â'r uchod a gâi gostyngiad o 1% yn y cyfraddau llog ond y byddai'r symudiadau i'r gwrthwyneb. Seilir y tybiaethau hyn ar yr un fethodoleg ag a ddefnyddir yn y Nodyn – Cario Gwerth Teg yr Asedau a'r Atebolrwydd yn ôl y Costau Amorteiddio

Risg Prisïau – Nid yw'r Awdurdod, ac eithrio'r Gronfa Bensiwn, yn buddsoddi mewn cyfrandaliadau ecwiti. Nid yw felly'n agored i golledion yn codi oherwydd symudiadau mewn prisïau.

Risg Cyfnewidfa Dramor – Nid oes gan yr Awdurdod unrhyw asedau nac atebolrwydd ariannol mewn arian tramor. Nid yw felly yn agored i golledion yn codi o oherwydd symudiadau yn y cyfraddau cyfnewid.

Kaupthing Singer and Friedlander Ltd (KSF)

Ar ddechrau mis Hydref 2008, roedd banc Kaupthing o Wlad yr Iâ wedi methu a rhoddwyd Kaupthing, Singer and Friedlander, sef ei is-gwmni yn y Deyrnas Unedig yn nwylo'r gweinyddwyr. Roedd gan yr Awdurdod £4 miliwn ar gadw yn y banc, gyda amrywiaeth o ddyddiadau aeddfedrwydd a cyfraddau llog.

Fe wnaeth yr Awdurdod ddarpariaeth yn 2008-09 mewn perthynas â amhariad disgwylidig yn y dyfodol rhag ofn byddai'r rheoliadau yn darfod ar 31 Mawrth 2019 a'r Cyngor yn gorfod ysgwyddo'r effaith o'r amhariad. Yn 2018-19 rhyddhawyd £11,000 o'r ddarpariaeth ac mae £717,000 yn cael ei gynnal wrth gefn ar gyfer newidiadau yn y dyfodol. Mae'r ffigwr yma yn cynnwys prifswm o £570,000 a llog o £147,000.

Ar hyn o bryd, mae holl arian y sefydliad hwn ynghlwm wrth y broses y mae'r gweinyddwyr a'r derbynwyr yn ei chyflawni. Y gweinyddwyr/derbynwyr fydd yn penderfynu ar y symiau a delir i'r adnewwyr, megis yr Awdurdod, a phryd y gwneir y taliadau hynny.

O ran Kaupthing, Singer & Friedlander Ltd, cafodd cyfanswm o £3.430 miliwn (85.75%) prifswm a £210,000 llog ei ad-dalu i 2018-19. Disgwylir y bydd ad-daliad pellach o 1.00% (amcangyfrif) yn dod i law, gan olygu mai 86.75% fydd cyfanswm y difidendau y rhagwelir y byddant yn cael eu talu.

Mae'r sefyllfa gyfredol o ran taliadau gwirioneddol a gafwyd a symiau amcangyfrifedig i'w talu yn y dyfodol fel y'i dangosir yn y tabl.

Dyddiad	Ad-daliad
Wedi eu derbyn yn barod	85.75%
Chwarter 1 2019-20	0.40%
Chwarter 1 2020-21	0.60%

Mae'r adferiadau'n cael eu mynegi fel canran o'r hyn y mae'r Awdurdod yn ei hawlio dan y gweinyddu ariannol, sy'n cynnwys y llog a gronnid hyd 7 Hydref 2008.

6.48 Harbwr Porth Tywyn

Mae ystod o bwerau a dyletswyddau statudol wedi'u rhoi i Gyngor Sir Caerfyrddin er mwyn gwella, cynnal a rheoli harbwr Porth Tywyn, a hynny drwy Orchymyn Adolygu Harbwr Porth Tywyn 2000. Yn unol â Deddf Harbyrau 1964, mae'n ofynnol i awdurdodau harbwr statudol lunio datganiad cyfrifon blynyddol ynghylch gweithgareddau'r harbwr. Ar hyn o bryd, caiff gweithgareddau'r harbwr eu cynnwys yn natganiad cyfrifon yr Awdurdod, a'r ffigurau perthnasol yw:

2017-18 £'000	Gwariant	2018-19 £'000
63	Costau sy'n gysylltiedig â Chyflogeion	0
46	Costau sy'n gysylltiedig ag Eiddo	(4)
26	Cyflenwadau a Gwasanaethau	1
33	Adennill Costau Gwasanaethau Cefnogi	20
0	Gwariant Arall	526
3,215	Diprisiant a Chostau tebyg	25
3,383	Cyfanswm Gwariant	568
	Incwm	
(63)	Ffioedd a'r Costau y gellir eu Hadennill	(10)
(1)	Incwm Arall	0
(64)	Cyfanswm Incwm	(10)
3,319	Costau Net	558

2017-18		2018-19
£'000	<u>Yr Asedau a ddelir:</u>	£'000
988	Seilwaith, Tir ac Adeiladau	963
0	Peiriannau / Cerbydau / Cyfarpar	0
12	Asedau sy'n cael eu hadeiladu	12
<u>1,000</u>		<u>975</u>

Mae datganiad balans a chyfrif incwm a gwariant blynyddol ar wahân wedi'u llunio ar gyfer Harbwr Porth Tywyn yn unol â'r trothwy 'corff llai' a ddiffinnir yn Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014. Mae'r datganiad ar wahân ar gael oddi wrth Pennaeth y Gwasanaethau Ariannol, Adran y Gwasanaethau Corfforaethol, Neuadd y Sir, Caerfyrddin, SA31 1JP.

O 1 Ebrill 2018 ymlaen, mae Cyngor Sir Caerfyrddin wedi rhoi prydles hirdymor i The Marine & Property Group Ltd, sydd wedi cymryd cyfrifoldeb dros gynnal a rheoli Harbwr Porth Tywyn. Mae'r Gwariant arall £ 526,000 yn ymwneud â gwaith carthu a gwaith cynnal a chadw ar wal yr harbwr.

6.49 Datganiad Llif Arian

Mae'r llif arian ar gyfer gweithgareddau gweithredu yn cynnwys yr eitemau canlynol:

2017-18	2018-19
£'000	£'000
17,816 Llog a Dalwyd	17,279
(350) Llog a Dderbyniwyd	(444)

6.50 Safonau Cyfrifyddu sydd wedi'u cyhoeddi ond heb eu mabwysiadu hyd yn hyn.

Os oes Safon newydd wedi'i chyhoeddi ond heb gael ei mabwysiadu gan y Côt hyd yn hyn, mae'n ofynnol i'r Awdurdod ddatgelu gwybodaeth am effaith y newid o ran cyfrifyddu. Y newidiadau a gyflwynwyd yng Nghôd 2018/19 yw:

- IFRS 16 – prydlesi – Cyhoeddir safon newydd ynghylch prydlesi ar 1 Ionawr 2018, a fydd yn effeithio ar ddosbarthu prydlesi gweithredol a phrydlesi cyllidol ar gyfer prydleswyr, ac yn arwain at gynnydd sylweddol posibl yn nifer yr asedau ar brydles sy'n cael eu cydnabod ar y fantolen, yn ogystal â'r rhwymedigaethau sy'n gysylltiedig â'r asedau hynny. Gohiriwyd gweithredu'r safon hon ar gyfer Llywodraeth Leol tan 1 Ebrill 2020 gan CIPFA/LASAAC.

6.51 Addasu ffigurau'r cyfnod blaenorol

Asedau Sefydlog

Mae mantolen y cyfnod blaenorol wedi cael ei hail-ddatgan i adlewyrchu prisiadau asedau eiddo amrhywiol a gafodd eu prisio'n anghywir neu eu cham-ddosbarthu mewn blwyddyn flaenorol. Mae'r addasiadau hyn wedi eu hadlewyrchu yn y Datganiad am y Symudiadau yng Nghronfeydd, Y Fantolen a nodiadau 6.9,6.11,6.26 a 6.27.

7 Y CYFRIF REFENIW TAI (CRT)**7.1 Datganiad Incwm a Gwariant CRT**

2017-18 £'000			2018-19 £'000
	Gwariant	Nodiadau	
1,948	Atgyweiro a Chynnal a Chadw		1,969
5,096	- Ymatebol		5,652
3,054	- Cynlluniwyd/Cylchredol		2,690
7,701	- Tai Gwag		8,081
1,290	Goruwchwilio a Rheoli		1,336
319	Taliadau Cymorth Canolog		264
218	Rhenti, Ardrethi Trethi a chostau eraill		293
14,956	Newidiadau i'r lwfans ar gyfer drwgddyledion		15,933
1	Dibrisiant ac Amhariad Asedau nad ydynt yn gyfredol	8.11	0
35	Gwariant Refeniw a Gyllidir gan Gyfalaf dan Statud		36
<u>34,618</u>	Cyfanswm Gwariant		<u>36,254</u>
	Incwm		
(37,622)	Rhenti Anheddau	8.1	(39,156)
(117)	Rhenti nad ydynt yn Annedd		(123)
(29)	Lesddeiliaid	8.2	(29)
(749)	Ffioedd Gwasanaethau	8.2	(680)
(135)	Grantiau	8.6	(374)
(495)	Incwm Arall		(395)
(446)	Comisiwn - Trethi Dŵr	8.7	(361)
<u>(39,593)</u>	Cyfanswm Incwm		<u>(41,118)</u>
(4,975)	Cost Net Gwasanaethau y CRT fel y mae wedi ei gynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant		(4,864)
283	Cyfran Gwasanaethau y CRT o'r Craidd Corfforaethol a Democrataidd		283
(4,692)	(Incwm)/Cost net Gwasanaethau CRT		(4,581)
	Cyfran CRT yr incwm a gwariant gweithredol a gynhwysir yn Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		
12	(Cynydd) neu ostyngiad ar werthu Asedau nad ydynt yn gyfredol CRT		(82)
9,734	Y Llôg sy'n daladwy a chostau cyffelyb		9,698
(64)	Y Llôg a geir a'r incwm buddsoddi		(117)
233	Llog net ar y rhywmedigaeth/(ased) buddion diffiniedig net		217
<u>(6,663)</u>	Grantiau a chyfraniadau cyfalaf derbyniadwy		<u>(6,367)</u>
<u>(1,440)</u>	(Gwarged) neu Diffyg am y flwyddyn ar Wasanaethau CRT		<u>(1,232)</u>

7.2 Datganiad Newidiadau i'r Cyfrif Refeniw Tai

Mae'r amcanion cyffredinol ar gyfer y Datganiad Newidiadau i'r Cyfrif Refeniw Tai a'r egwyddorion cyffredinol ar gyfer ei lunio yr un peth â'r rheiny'n gyffredinol ar gyfer y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd, y mae wedi'i gynnwys ynddo. Mae'r datganiad yn cymryd yr alldro ar Ddatganiad Incwm a Gwariant y Cyfrif Refeniw Tai ac yn ei gysoni i'r waged neu ddifffyg ar gyfer y flwyddyn ar Falans y Cyfrif Refeniw Tai, wedi'i gyfrifo'n unol â gofynion Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989.

2017-18			2018-19	2018-19
£'000			£'000	£'000
(14,011)	Balans ar y CRT ar ddiwedd y flwyddyn blaenorol			(20,114)
	(Gwarged) neu ddifffyg ar gyfer y flwyddyn ar Gyfrif			
(1,440)	Incwm a Gwariant y CRT		(1,232)	
(4,763)	Addasiadau rhwng sail cyfrifyddu a sail ariannu o dan y statud	7.3	7,004	
(6,203)	Cynnydd neu (ostyngiad) net cyn trosglwyddiadau i neu o gronfeydd		5,772	
100	Trosglwyddiadau (i) neu o gronfeydd	7.4	28	
(6,103)	(Cynnydd) neu ostyngiad yn y flwyddyn ar y CRT			5,800
(20,114)	Balans ar y CRT ar ddiwedd y flwyddyn gyfredol			(14,314)

7.3 Addasiadau rhwng y Sail Cyfrifyddu a'r Sail Ariannu yn unol â'r rheoliadau stadud

2017-18			2018-19
£'000			£'000
(52)	Amorteiddio Premimau a Disgowntiau		(52)
0	Trosglwyddiadau i / (o'r) Cyfrif Absoneldebau Cronedig		1
(14)	Cynnydd neu ostyngiad ar werthu Asedau CRT anghyfredol		82
(680)	Cyfran CRT o'r cyfraniadau i / o'r Gronfa Pensiynau		(609)
0	Gwariant Cyfalaf cyllidwyd gan CRT		12,731
(4,017)	Trosglwyddiadau i / o'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf		(5,149)
(4,763)			7,004

7.4 Trosglwyddiadau i neu (o'r) Cronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi

2017-18				2018-19		
£'000	£'000	£'000		£'000	£'000	£'000
Tros. o	Tros. i	Net		Tros. o	Tros. i	Net
202	(138)	64	Cronfa Yswiriant	203	(154)	49
0	(7)	(7)	Datblygiad Gweithwyr	0	(22)	(22)
42	0	42	Salix	1	0	1
1	0	1	Cronfa Ymddeoliad Corfforaethol	0	0	0
245	(145)	100		204	(176)	28

8 NODIADAU I'R DATGANIAD INCWM A GWARIANT Y CYFRIF REFENIW TAI (CRT)**Cyflwyniad**

Cofnod yw'r Cyfrif Refeniw Tai o'r incwm a'r gwariant refeniw sy'n gysylltiedig â stoc dai awdurdod. Prif ddiben y Cyfrif yw sicrhau bod y rhenti a godir ar denantiaid yn cyfateb i'r gwariant ar reoli tenantiaethau ac ar gynnal a chadw tai. Yn sgil hyn cyfrif statudol yw'r Cyfrif Refeniw Tai, sydd wedi ei neilltuo rhag gweddill Cronfa'r Cyngor, fel na ellir defnyddio arian treth y cyngor i gynorthwyo â rhenti (neu i'r gwrthwyneb).

8.1 Incwm Rhenti Grô

Dyma gyfanswm yr incwm rhent a ddisgwyliar yn ystod y flwyddyn ar ôl caniatáu am adeiladau gwag a.y.y.b. Yn 2018-19 y cyfanswm oedd £39.1 miliwn (£37.6 miliwn am 2017-18). Ar 31 Mawrth 2019 roedd 3.02% o'r eiddo a oedd ar gael i'w gosod, yn wag (2.78% yn 2017-18). Cyfartaledd y rhenti oedd £84.93 yr wythnos yn 2018-19 (£81.65 yn 2017-18).

8.2 Taliadau Gwasanaethau a Lesddeiliaid

Hwn yw incwm yr Awdurdod o daliadau am wasanaethau a chyfleusterau yn gysylltiedig â darparu tai ac eiddo arall o fewn y Cyfrif Refeniw Tai – £709,000 yn 2018-19 (£778,000 yn 2017-18).

8.3 Ad-daliadau

Mae'r Cynllun Budd-daliadau Tai yn rhoi cymorth gyda rhenti i'r rhai hynny sydd ar incwm isel. Y cyfanswm oedd £23.2 miliwn yn 2018-19 (£22.7miliwn am 2017-18). Mae 62.6% o denantiaid y Cyngor yn cael rhywfaint o gymorth gyda chostau rhent a Threth y Cyngor (64.5% yn 2017-18).

8.4 Y Stoc Dai

Roedd y Cyngor yn gyfrifol am reoli 9,126 o anheddau ar gyfartaledd yn ystod 2018-19 (9,063 yn 2017-18). Roedd y stoc ar 31 Mawrth 2019 fel â ganlyn:

	2017-18	2018-19
Tai	4,923	4,987
Fflatiau/Rhandai/Fflat un ystafell	1,987	1,992
Byngalos	2,181	2,181
	9,091	9,160

Gellir crynhoi'r newid yn y stoc fel â ganlyn:

	2017-18	2018-19
Y Stoc Agoriadol ar 1 Ebrill	9,035	9,091
Gwerthiannau	(1)	0
Dymchweliadau/Dilewyd	0	0
Adeiladu o'r Newydd/Prynu/Trosi	57	69
Y Stoc wrth Gau 31 Mawrth	9,091	9,160

8.5 Ôl-ddyledion Rhent

	Ar 31 Mawrth 2018 £'000	Ar 31 Mawrth 2019 £'000
Ôl-ddyledion	1,778	1,883
Ôl-ddyledion fel Canran o'r Incwm Gros o Renti	4.62%	4.67%

O gymharu â'r flwyddyn flaenorol mae yna leihad o 0.2% yn ôl-ddyledion y tenantiaid presennol, o ran y ganran o ddebyd gros sydd i'w gasglu. Mae'r perfformiad y tu allan i'r ffiniau o ran yr hyn a ystyrir yn lefel arferion da (2%) sef 2.37%. O gymharu â'r flwyddyn flaenorol mae yna cynydd o 0.2% yn ôl-ddyledion y cyn-denantiaid, o ran y ganran o'r debyd gros sydd i'w gasglu. Ar ôl cymeryd y £172,000 dyledion a ddilëir i ystyriaeth, roedd dal i fod lleihad o 0.23% yn y perfformiad.

Roedd y ddarpariaeth ar gyfer Drwgddyledion ar 31 Mawrth 2019 yn £967,211 ar gyfer rhent (£1,060,771 yn cynnwys trethi dŵr). Y rhifau cyfatebol ar gyfer 2017-18 oedd £848,954 ar gyfer rhent (£933,019 yn cynnwys trethi dŵr).

8.6 Grantiau

Derbyniwyd Grant Cynnal Pobl £135,000 oddi wrth Lywodraeth Cymru yn ystod 2018-19 (£135,000 yn 2017-18) o ganlyniad i ddosbarthu costau gwasanaethau cynnal i denantiaid a arferai fod mewn un cronfa. 2018/19 oedd y flwyddyn gyntaf a dderbyniwyd Grant Tai Fforddiadwy, hefyd wrth Lywodraeth Cymru, a ddaeth i gyfanswm o £ 239k

8.7 Comisiwn

Mae'r Awdurdod yn casglu trethi dŵr ar ran Dŵr Cymru Welsh Water ac yn derbyn comisiwn ar yr arian sy'n ddyledus. Yn 2018-19 roedd hwn yn £361,000 (£446,000 yn 2017-18) heb y golled yn sgil eiddo gwag. Gwerth y trethi dŵr a gasglwyd oedd £3.3 miliwn yn 2018-19 (£3.5miliwn yn 2017-18).

8.8 Gwariant Cyfalaf

Cyfanswm y Gwariant Cyfalaf yn 2018-19 ar dir a phreswylfeydd sydd ynghlwm wrth y Cyfrif Refeniw Tai oedd £21.591 miliwn (£17.929 miliwn yn 2017-18).

Bu i'r cytundeb i adael y cymhorthdal Cyfrif Refeniw Tai osod terfyn ar y benthyca y gallem ei wneud mewn perthynas â'n gweithgareddau Cyfrif Refeniw Tai (£228 miliwn ar hyn o bryd). Disgwylir i'r cytundeb hwn ddod i ben yn fuan, gan ddileu'r cap benthyca.

	2017-18 £'000	2018-19 £'000
Cyllidwyd hyn fel â ganlyn :-		
Lwfans Atgyweiriadau Sylweddol	6,190	6,209
Benthyciadau	11,266	2,334
Derbyniadau Cyfalaf - Gwerthiant Preswylfeydd/Tir	0	165
Grantiau	25	0
Derbyniadau Cyfalaf - Prifswm Morgais	1	0
Incwm Amrywiol	447	158
Cyllid Refeniw Uniongyrchol	0	12,725
	17,929	21,591
Gwariwyd ar:		
Tai	17,223	21,178
Tir	477	0
Eraill	229	413
	17,929	21,591

8.9 Derbyniadau Cyfalaf

Roedd cyfanswm y Derbyniadau Cyfalaf yn 2018-19 yn £0.165 miliwn (£0.057 miliwn yn 2017-18). Mae'r tabl isod yn dangos y math o dderbyniad a faint ohono a ddefnyddiwyd i gyllido gwariant cyfalaf, faint ohono a ddefnyddiwyd i ad-dalu dyledion a faint ohono gafodd ei drosglwyddo i gronfeydd wrth gefn.

	Cronfa wrth				Cronfa wrth			
	Cyllido Gwariant 2017-18 £'000	Ad-dalu dyledion 2017-18 £'000	gefn der- byniadau 2017-18 £'000	Cyfan- swm 2017-18 £'000	Cyllido Gwariant 2018-19 £'000	Ad-dalu dyledion 2018-19 £'000	gefn der- byniadau 2018-19 £'000	Cyfan- swm 2018-19 £'000
Gwerthu Preswyl- feydd y Cyngor	0	0	0	0	0	0	0	0
Gwerthu Tir	0	0	54	54	130	0	0	130
Morgais a fenthycwyd	0	0	4	4	4	0	0	4
Arall	0	0	(1)	(1)	31	0	0	31
	0	0	57	57	165	0	0	165

8.10 Cyfrifyddu ar gyfer Costau Pensiynau yn unol ag IAS19

Caiff didyniadau gwirioneddol ar gyfer cyfraniadau pensiynau ac unrhyw addasiad ar gyfer cost gwasanaeth cyfredol eu dangos yng nghost net y gwasanaeth. Caiff costau llog net eu cynnwys yn y warged/diffyg ar wasanaethau'r Cyfrif Refeniw Tai ac yna eu haddasu yn y datganiad newidiadau i gronfeydd, er mwyn sicrhau mai dim ond debydau/credydau statudol rhagnodedig wedi'u cyfrifyddu'n unol â Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 a gaiff eu cymhwyso i'r Cyfrif Refeniw Tai.

Gwnaed y trafodion canlynol yn ystod y flwyddyn:-

	2017-18 £'000 (Ail-ddatgan)	2018-19 £'000
<u>Datganiad Incwm a Gwariant CRT</u>		
Cost y Gwasanaeth:		
Cost y Gwasanaeth Cyfredol	989	970
Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi		
Costau llog Net	233	217
Cyfanswm y Budd-daliadau ôl gyflogaeth a godwyd i'r warged neu (ddiffyg) am y flwyddyn ar Gwasanaethau CRT	1,222	1,187
<u>Datganiad Newidiadau i Gronfeydd</u>		
Gwrthdroi symiau net a godwyd i'r warged neu (ddiffyg) am y flwyddyn ar Gwasanaethau CRT ar gyfer Budd-daliadau ôl gyflogaeth yn unol â'r côd	(1,222)	(1,187)
Swm gwirioneddol a godwyd yn erbyn Balans CRT ar gyfer pensiynau yn y flwyddyn:		
Cyfraniadau Cyflogwr sy'n daladwy i'r cynllun	542	578
	(680)	(609)

8.11 Dibrisiant

Mae'n ofynnol bod awdurdodau'n cofnodi dibrisiant a cholledion amharu ar bob eiddo sy'n rhan o'r Cyfrif Refeniw Tai ac a gyfrifwyd yn unol ag arferion priodol, gan gynnwys eiddo heblaw preswylfeydd. Nid yw Eitem 8 Penderfyniad yn datgan y dylid debydu'r dibrisiant o Gyfrif Incwm a Gwariant y Cyfrif Refeniw Tai (nac ychwaith y dylid ei dynnu yn ôl allan yn y Datganiad o'r Symudiadau ym malans y Cyfrif Refeniw Tai). Fodd bynnag, derbyniwyd yn gyffredinol bod cyflwyno cyfrifyddia adnoddau yn y Cyfrif Refeniw Tai yn 2005/06 yn golygu bod modd bodloni'r gofynion statudol ar sail 'dim effaith net'. Gellir gwneud y debydau a'r credydau disgwyliedig gan arferion priodol (ond heb eu pennu yn y ddeddf) i'r Cyfrif Refeniw Tai ar yr amod y cânt eu tynnu yn ôl wedyn ac y defnyddir symiau statudol wrth gyfrifo balans y Cyfrif Refeniw Tai.

Felly mae dibrisiad a cholledion amharu (yn sgil defnyddio'r asedau) mewn perthynas ag asedau'r Cyfrif Refeniw Tai wedi cael eu debydu i'r Cyfrif Incwm a Gwariant yn unol â darpariaethau cyffredinol SORP a'u tynnu yn ôl allan yn y Symudiadau ym malans y Cyfrif Refeniw Tai. Yn lle'r tâl dibrisiad, cofnodwyd Darpariaeth Refeniw Isaf y Cyfrif Refeniw Tai ar ffurf credyd o'r Cyfrif Cyllid Cyfalaf i osgoi effeithio lefelau rhenti.

Mae preswylfeydd y Cyfrif Refeniw Tai yn cael eu hailbrisio bob pum mlynedd, a cafodd hyn eu wneud diwethaf ar 1 Ebrill 2015.

Dibrisiant a Cholledion Amhariad:

	2017-18 £'000	2018-19 £'000
Y Dibrisiant o ran Preswylfeydd	11,509	11,954
Amhariadau a Cholledion Adbrisio	3,447	3,979
	14,956	15,933

Amhariadau a Cholledion Adbrisio ar:

	2017-18 £'000	2018-19 £'000
Tai	3,065	1,317
Tir	41	0
Eraill	341	2,662
	3,447	3,979

9 CYFRIF CRONFA'R DEGWM DYFED

Mae Cronfa'r Degwm Dyfed yn gynllun sydd yn bennaf yn rhoi grantiau tuag at gostau cynnal a chadw addoldai. Er hynny, gall elusennau cofrestredig sy'n dod â budd i drigolion wneud cais am gymorth tuag at gostau rhedeg, neu gost prosiect penodol neu gost prynu offer. Yn ogystal â chynorthwyo elusennau cenedlaethol, mae'r Gronfa'n cefnogi elusennau lleol sy'n gyfrifol am ddarparu cyfleusterau hamdden neu wasanaethau eraill sydd o les i'r Gymuned.

Adeg Ad-drefnu Llywodraeth Leol yn 1996 rhannwyd y Gronfa ymhlith yr Awdurdodau Unedol newydd. Roedd y swm a oedd ar gael i bob Awdurdod yn cael ei gyfrifo yn ôl y canrannau canlynol y cytunwyd arnynt:

Cyngor Sir Caerfyrddin	41%
Cyngor Sir Ceredigion	25%
Cyngor Sir Benfro	34%

Cytunwyd mai Cyngor Sir Caerfyrddin fyddai'n gyfrifol am weinyddu'r portffolio buddsoddiadau.

Mae'r cyfrifon canlynol yn rhoi adroddiad ar y trafodion ariannol yn ystod y flwyddyn a sefyllfa asedau'r gronfa gyfan, sy'n cael ei gweinyddu gan Gyngor Sir Caerfyrddin ar ddiwedd y flwyddyn. Mae'r ail set o gyfrifon yn rhoi manylion cyfran rhan Gyngor Sir Caerfyrddin o Gronfa'r Degwm Dyfed ar wedi cymhwyso'r ganran a bennwyd yn sgil Ad-drefnu Llywodraeth Leol.

9.1 Cyfrifon Cronfeydd a weinyddir gan Gyngor Sir Caerfyrddin

Cyfrif Refeniw

2017-18		2018-19
£'000		£'000
31/03/18		31/03/19
	Incwm	
(14)	Rhentu Adeiladau/Tir	(14)
(82)	Incwm o Fuddsoddiadau	(88)
0	Incwm arall	0
<u>(96)</u>		<u>(102)</u>
	Gwariant	
112	Grantiau i gyrff Gwirfoddol a Chyrff Eraill	116
20	Rheoli a Gweinyddiaeth	32
0	Ffioedd Proffesiynol	0
<u>36</u>	(Gwarged)/Diffyg y Cyfrif Refeniw am y Flwyddyn	<u>46</u>
(74)	Elw Net ar Werthu Buddsoddiadau	(948)
86	Newid mewn (enillion)/colledion heb eu realeiddio ar fuddsoddiadau	846
0	Newid mewn (enillion)/colledion heb eu realeiddio ar asedau nad ydynt yn gyfredol	0
<u>48</u>	(Gwarged)/Diffyg Net am y Flwyddyn	<u>(56)</u>

Datganiad Asedau Net

2017-18		2018-19
£'000		£'000
31/03/18		31/03/19
3,595	Buddsoddiadau	3,668
950	Tir ac Adeiladau Eraill	950
<u>4,545</u>		<u>4,618</u>
0	Dyledwyr	0
734	Arian	737
(92)	Credydwyr	(112)
<u>5,187</u>	Asedau Net	<u>5,243</u>

Cynrhychiolir gan

431	Cyfrif Addasiad Cyfalaf	431
500	Cronfa Wrth Gefn Adbrisiadau	500
2,145	Y Gronfa Gyfalaf	3,064
642	Y Gronfa Refeniw	625
1,469	Y Gronfa Elw/(Colledion) heb ei realeiddio	623
<u>5,187</u>	Balans y Gronfa wrth Gau	<u>5,243</u>

Cysoniad y Symudiadau yn Asedau Net y Gronfa

2017-18		2018-19
£'000		£'000
5,235	Yr Asedau net Agoriadol	5,187
(36)	Gwarged/(Diffyg) y Cyfrif refeniw am y Flwyddyn	(46)
74	Elw Net ar Werthu Buddsoddiadau	948
(86)	Cronfa Elw/(Colled) heb ei realeiddio - Buddsoddiadau	(846)
0	Cronfa Elw/(Colled) heb ei realeiddio - Asedau nad ydynt yn gyfredol	0
<u>5,187</u>	Asedau Net y Gronfa wrth Gau	<u>5,243</u>

9.2 Cyfrifon Cronfeydd ar gyfer Elfen Cyngor Sir Caerfyrddin
Cyfrif Refeniw

2017-18		2018-19
£'000		£'000
31/03/18		31/03/19
	Incwm	
(6)	Rhentu Adeiladau/Tir	(6)
(33)	Incwm Buddsoddiad	(35)
0	Incwm arall	0
<u>(39)</u>		<u>(41)</u>
	Gwariant	
55	Grantiau i Gyrff Gwirfoddol a Chyrff Eraill	52
7	Rheoli a Gweinyddiaeth	7
0	Ffioedd Proffesiynol	0
<u>23</u>		<u>18</u>
	(Gwarged)/Diffyg y Cyfrif refeniw am y Flwyddyn	
(30)	Elw Net ar Werthu Buddsoddiadau	(389)
35	Newid mewn (enillion)/colledion heb eu realeiddio ar fuddsoddiadau	347
0	Newid mewn (enillion)/colledion heb eu realeiddio ar asedau nad ydynt yn gyfredol	0
<u>28</u>		<u>(24)</u>
<u><u>28</u></u>	(Gwarged)/Diffyg Net am y Flwyddyn	<u><u>(24)</u></u>

Datganiad Asedau Net

2017-18		2018-19
£'000		£'000
1,474	Buddsoddiadau	1,504
389	Tir ac Adeiladau Eraill	389
<u>1,863</u>		<u>1,893</u>
0	Dyledwyr	0
146	Arian	151
(66)	Credydwyr	(77)
<u>1,943</u>		<u>1,967</u>
<u><u>1,943</u></u>	Asedau Net	<u><u>1,967</u></u>
	Cynrhychiolir gan	
177	Cyfrif Addasiad Cyfalaf	177
205	Cronfa Wrth Gefn Adbrisiadau	205
880	Y Gronfa Gyfalaf	1,256
79	Y Gronfa Refeniw	74
602	Y Gronfa Elw/(Colled) heb ei realeiddio	255
<u>1,943</u>		<u>1,967</u>
<u><u>1,943</u></u>	Balans y Gronfa wrth Gau	<u><u>1,967</u></u>

Cysoniad y Sumudiadau yn Asedau Net y Gronfa

2017-18		2018-19
£'000		£'000
1,971	Yr Asedau Net Agoriadol	1,943
(23)	Gwarged/(Diffyg) y Cyfrif Refeniw am y Flwyddyn	(18)
30	Elw Net ar Werthiannau wedi'u hail fuddsoddi	389
(35)	Cronfa Elw/(Colled) heb ei realeiddio - Buddsoddiadau	(347)
0	Cronfa Elw/(Colled) heb ei realeiddio - Asedau nad ydynt yn gyfredol	0
<u>1,943</u>	Asedau Net y Gronfa wrth Gau	<u>1,967</u>

10 CRONFEYDD YMDDIRIEDOLAETHAU 2018-2019**10.1 Cyfrif Derbyniadau a Thaliadau am y Flwyddyn yn Diweddu 31 Mawrth 2019**

Cyfanswm 2017-18 £'000		Gwas. Addysg 2018-19 £'000	Gwas. Cymdeith- asol 2018-19 £'000	Gwas. Diwyll- iannol 2018-19 £'000	Cyfanswm 2018-19 £'000
	Derbyniadau				
(287)	Difidendau/ Llog/ Gwerthiannau/ Cyfraniadau	(102)	(3)	(185)	(290)
342	Taliadau	100	6	217	323
<u>55</u>	(Gwarged)/Diffyg	<u>(2)</u>	<u>3</u>	<u>32</u>	<u>33</u>

10.2 Y Fantolen ar 31 Mawrth 2019

Cyfanswm 2017-18 £'000		Gwas. Addysg 2018-19 £'000	Gwas. Cymdeith- asol 2018-19 £'000	Gwas. Diwyll- iannol 2018-19 £'000	Cyfanswm 2018-19 £'000
	Asedau				
263	Buddsoddiadau	239	24	0	263
17	Stociau	0	0	15	15
0	Dyledwyr	0	0	0	0
517	Arian	260	55	173	488
<u>797</u>	Cyfanswm yr Asedau	<u>499</u>	<u>79</u>	<u>188</u>	<u>766</u>
	Rhwymedigaethau				
(1)	Credydwr	0	0	(2)	(2)
<u>(1)</u>	Cyfanswm Rhwymedigaethau	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>(2)</u>	<u>(2)</u>
<u>796</u>	ASEDAU NET	<u>499</u>	<u>79</u>	<u>186</u>	<u>764</u>

Gwerth Llyfr y buddsoddiadau a nodir, fodd bynnag, eu Gwerth Marchnad ar 31 Mawrth 2019 oedd £838,864 (£812,184 ar 31 Mawrth 2018).

11 NODIADAU AR Y CRONFEYDD YMDDIRIEDOLAETHAU**11.1 Cefndir**

Ar hyn o bryd mae Sir Gaerfyrddin yn gyfrifol am weinyddu chwedeg o gronfeydd ymddiriedolaeth gwahanol.

11.2 Gwasanaethau Addysg

Mae'r Cyngor yn gweinyddu pumdeg un o ymddiriedolaethau addysgol, y mae'r mwyafrif ohonynt wedi'u cofrestru fel elusennau. Mae dadansoddiad y dibenion y sefydlwyd yr ymddiriedolaethau addysgol ar eu cyfer fel a ganlyn:

Gwobrau i Ddisgyblion i gydnabod Cyrhaeddiad Academaidd	16
Darparu Ysgoloriaethau Addysg Bellach neu Addysg Uwch	18
Ariannu Ysgolion (<i>gan gynnwys ysgolion anghenion arbennig</i>)	10
Eraill	7

11.3 Gwasanaethau Diwylliannol

Mae'r Cyngor yn gweinyddu dwy gronfa ymddiriedolaeth, un a sefydlwyd yn unswydd i ariannu'r oriel gelf yn "Oriol Myrddin", Caerfyrddin ac un ar gyfer Amgueddfa Caerfyrddin a elwir yn "Cronfa Ymddiriedolaeth George Arbour Stephens".

11.4 Gwasanaethau Cymdeithasol

Yn ystod y flwyddyn ariannol, roedd y Cyngor yn gyfrifol am weinyddu saith o ymddiriedolaethau ar ran cleientau'r gwasanaethau cymdeithasol. O'r rhain, roedd pump ar gael er lles trigolion cartrefi preswyl penodol ledled y Sir a dau yn ymwneud â chronfeydd sy'n cael eu gweinyddu ar ran unigolion. Oherwydd natur sensitif y ddau ymddiriedolaeth hyn a'r angen i'w cadw'n gyfrinachol, nid oes manylion yn cael eu cyhoeddi am y diben y gweinyddir pob un ar ei gyfer.

12 GOFAL CYMDEITHASOL / GWASANAETHAU PLANT – EIDDO PRESWYLLWYR, CYFRIFON A GEDWIR YN DDIOGEL, CRONFEYDD AMWYNDER A CHYFRIFON BUDDION I'R STAFF

12.1 Eiddo Preswylwyr

Caniateir pobl mewn cartrefi preswyl i gael lwfans personol a delir iddynt bob wythnos. Os nad yw'r preswilydd yn dymuno gwario'r holl lwfans mewn wythnos telir yr hyn sy'n weddill i gyfrif Cadwmigei y Preswylwyr. Roedd y balans ar 31 Mawrth 2019 yn £693,723 (£706,720 ar 31 Mawrth 2018) ac mae hyn yn adlewyrchu swm y lwfansau personol sy'n cael eu dal gan yr Awdurdod ar ran ei drigolion.

12.2 Cyfrifon a Gedwir yn Diogel

Mae'r Adran Cymunedau yn cadw Cyfrifon a Gedwir yn Ddiogel ar gyfer defnyddwyr y gwasanaeth sy'n byw yn y gymuned nad ydynt yn gallu delio â'u materion ariannol oherwydd anallu meddyliol. Y Cyfarwyddwr Cymunedau yw'r sawl sydd wedi'i enwebu gyda'r Adran Gwaith a Phensiynau ar gyfer bob un o'r rhai hyn sy'n defnyddio'r gwasanaeth. Y balans ar 31 Mawrth 2019 oedd £971,728 (£1,125,494 ar 31 Mawrth 2018) ac mae hyn yn adlewyrchu'r swm arian a ddelir gan yr Awdurdod ar ran defnyddwyr ei wasanaeth.

12.3 Cronfeydd Amwynder

Cronfeydd a gedwir ar ran sefydliadau, megis canolfannau dydd a chartrefi preswyl yw cronfeydd amwynder. Mae'r taliadau ar gyfer eitemau a brynir er budd preswylwyr a chleientiaid y sefydliadau hyn, a daw'r incwm o roddion ac anrhegion ac ati gan deuluoedd y cleientiaid, a chymynroddion o ystadau cleientiaid ymadawedig. Roedd y balans ar 31 Mawrth 2019 yn £94,861 (£102,294 ar 31 Mawrth 2018).

Hefyd cronfeydd a gedwir ar ran sefydliadau, megis canolfannau plant/cylchoedd chwarae. Mae'r taliadau ar gyfer eitemau a brynir er budd preswylwyr a chleientiaid y sefydliadau hyn, a daw'r incwm o roddion ac anrhegion ac ati gan deuluoedd y cleientiaid, a chymynroddion o ystadau cleientiaid ymadawedig. Roedd y balans ar yr 31 Mawrth 2019 yn £5,965 (£5,584 ar 31 Mawrth 2018).

12.4 Cyfrifon Buddion i'r Staff

Cronfeydd a gedwir ar ran staff sy'n gweithio mewn sefydliadau penodol a geir yn y Cyfrifon Buddion i'r Staff. Daw'r incwm o roddion gan deuluoedd cleientiaid a chymynroddion o ystadau cleientiaid ymadawedig. Mae'r taliadau ar gyfer eitemau sydd o fudd i'r holl staff sy'n gweithio mewn sefydliad penodol. Roedd y balans ar yr 31 Mawrth 2019 yn £7,235 (£6,435 ar yr 31 Mawrth 2018).

13 GEIRFA

Mae'r adran ganlynol yn ceisio esbonio ystyr rhai o'r termau technegol sy'n cael eu defnyddio yn y Datganiadau. Mae'r adran wedi'i rhannu yn dermau Cyffredinol a'r rhai hynny sy'n ymwneud â Chyfrifon y Gronfa Bensiwn.

Cyffredinol

Amrywiad

Y gwahaniaeth rhwng yr union wariant a'r gyllideb – a fynegir fel arian neu ganran.

Archwiliad

Archwiliad annibynnol ar ein gweithgareddau yw'r archwiliad hwn

Asedau a Ddelir i'w Gwerthu

Mae'r rhain yn asedau na ddefnyddir mwyach i ddarparu gwasanaeth ac sydd wrthi'n cael eu marchnata ac sy'n debygol iawn o gael eu gwerthu cyn pen blwyddyn.

Asedau Cyfredol

Asedau tymor byr yw'r rhain, sydd ar gael i ni eu defnyddio yn ystod y flwyddyn gyfrifydda ganlynol.

Asedau/Rhwymedigaethau Pensiynau Net (Nodiadau ar y Symudiad mewn Rhwymedigaethau Pensiwn Net)

Costau Gwasanaeth Presennol – gwerth y codiad yn rhwymedigaethau'r aelodau sy'n gweithio o ganlyniad i gynnydd o flwyddyn yn eu gwasanaeth (h.y. o ddechrau'r flwyddyn i ddiwedd y flwyddyn), llai unrhyw gyfraniadau gan weithwyr.

Cyfraniadau'r Cyflogwyr – Cyfraniadau'r cyflogwr yw'r symiau a delir gan y cyflogwr yn ystod y flwyddyn. Maent yn cynnwys unrhyw symiau a delir mewn perthynas â phwysau ymddeoliadau cynnar ac unrhyw gostau a adenillir o ran budd-daliadau blynyddoedd ychwanegol gorfodol.

Costau Gwasanaeth Blaenorol – Cyfyd costau gwasanaeth blaenorol pan fo cyflogwr yn gwneud ymrwymiad i ddarparu lefel uwch o fudd-dâl na'r hyn a addawyd yn flaenorol, er enghraifft creu budd-dâl pensiwn ar gyfer cymar lle nad oedd y cyfryw fudd-dâl yn bodoli neu ganiatáu ymddeoliad cynnar gyda blynyddoedd ychwanegol o wasanaeth.

Costau Llog – Mae cost y llog yn seiliedig ar gyfradd y disgownt a gwerth presennol rhwymedigaethau'r cynllun ar ddechrau'r cyfnod. Ffordd arall o edrych ar y "llog ar rwymedigaethau" yw dad-ddirwyn blwyddyn o ddisgownt mewn perthynas â rhwymedigaethau.

Enillion a Cholledion Actiwaraid – Yn yr achos hwn y gwahaniaeth rhwng yr union elw ar yr asedau a'r elw a ddisgwylir.

Yr Elw Disgwyliedig ar Asedau – Mae'r elw a ddisgwylir ar asedau yn seiliedig ar ddisgwyliadau hir dymor ar ddechrau'r cyfnod.

Enillion neu Golledion ar Gytundebau neu Gwtogiadau – Pan fo rheolau'r Cynllun yn caniatáu gweithwyr i ymddeol yn gynnar neu drosglwyddo allan o'r Cynllun, cyfrifir am y cyfryw gytundebau neu gwtogiadau yn y rhagdybiaethau demograffig arferol a wneir gan yr actiwari a bydd unrhyw enillion neu golledion a achosir yn enillion a cholledion actiwaraid. Mae unrhyw golledion a achosir gan gytundeb neu gwtogiad nad yw wedi'i gyfrif yn y rhagdybiaethau actiwaraid yn cael ei fesur ar y dyddiad y mae'r cyflogwr yn dangos ei ymrwymiad i'r trafodion ac mae'n cael ei gydnabod yn y cyfrif elw a cholled ar gyfer y dyddiad hwnnw. Mae unrhyw enillion a achosir gan gytundeb neu gwtogiad nad ydyw wedi'i gyfrif yn y rhagdybiaethau actiwaraid yn cael ei fesur ar y dyddiad y mae pob parti y mae angen eu caniatâd wedi ymrwymo yn ddi-droi'n ôl i'r trafodion ac fe'i cydnabyddir yn y cyfrif elw a cholledion am y dyddiad hwnnw.

Asedau Treftadaeth

Yn ôl y diffiniad, Asedau Treftadaeth yw'r asedau hynny sy'n cael eu dal a'u cynnal yn bennaf oherwydd eu cyfraniad i wybodaeth a diwylliant.

Awdurdod Bilio

Awdurdod lleol sy'n gyfrifol am gasglu treth y cyngor a threthi annomestig.

Awdurdodau Praesept

Yr awdurdodau hynny sydd heb fod yn awdurdodau bilio, h.y. nid ydynt yn casglu treth y cyngor a threthi annomestig. O ran Cyngor Sir Caerfyrddin yr awdurdodau praesept yw Heddlu Dyfed-Powys a'r Cynghorau Tref a Chymuned.

Balans

Y gwarged neu'r diffyg mewn unrhyw gyfrif ar unrhyw adeg.

Blwyddyn Ariannol

Dyma gyfnod y cyfrifon. Yn achos yr awdurdodau lleol, mae'n dechrau ar 1 Ebrill ac yn dod i ben ar 31 Mawrth yn y flwyddyn ganlynol.

Budd-daliadau Tai

Lwfans i bobl ar incwm isel (neu ddim incwm) i dalu am eu rhent yn gyfan neu am gyfran ohono. Awdurdodau lleol sy'n caniatáu neu'n talu'r budd-dâl ond ad-delir rhan o gost y budd-daliadau a'r gost o redeg y gwasanaeth gan lywodraeth ganolog. Gelwir y budd-daliadau a delir i denantiaid yr awdurdod yn 'gostyngiad yn y dreth'ac enw'r budd-dâl a delir i denantiaid y sector preifat yn 'lwfans rhent'.

Bwrdd Benthyciadau Gweithfeydd Cyhoeddus (BBGC) (PWLB)

Un o asiantaethau'r Llywodraeth yw hon ac mae'n darparu benthyciadau tymor hir ar gyfer awdurdodau lleol. Mae'n codi cyfraddau llog sydd ychydig yn unig yn uwch na'r cyfraddau y mae'r Llywodraeth yn eu talu am fenthycia.

Côd Darbodus

Côd ymddygiad proffesiynol yw'r Côd Darbous i gefnogi awdurdodau lleol mewn gwneud penderfyniadau buddsoddi cyfalaf.

Credydwr

Mae credydwr yn rhywun y mae arnom arian iddo ar ddiwedd y flwyddyn ariannol am waith sydd wedi'i wneud, nwyddau sydd wedi dod i law neu wasanaethau sydd wedi'u rhoi.

Cronfa Bensiwn

Y gronfa a gynhelir i dalu taliadau pensiwn ar ymddeoliad y cyfranogwyr

Cronfa'r Cyngor

Prif gronfa referniw yr awdurdod lleol. Defnyddir y gronfa hon i dalu am wariant beunyddiol ar wasanaethau.

Cronfa Wrth Gefn

Symiau yw'r rhain sydd wedi'u neilltuo ond sydd heb fod yn disgyn o fewn diffiniad darpariaethau ac maent yn cynnwys cronfeydd wrth gefn cyffredinol (balansau) y mae'n rhaid i bob awdurdod eu cynnal fel mater o ddarbodaeth.

Cronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi

Dyma'r cronfeydd sydd wedi'u neilltuo ar gyfer diben penodol.

Croniad

Mae croniad yn swm a ddangosir yn ein cyfrifon ar gyfer incwm neu wariant yn ystod cyfnod y cyfrifon ond sydd heb gael ei dalu ar ddyddiad y fantolen.

Cyfrif Refeniw

Cyfrif yw hwn sy'n cofnodi ein gwariant a'n hincwm beunyddiol ar eitemau fel cyflogau wythnosol a misol, costau rhedeg gwasanaethau a chyllido gwariant cyfalaf.

Cyfrif Refeniw Tai (HRA)

Y cyfrif hwn sy'n cynnwys ein holl incwm a gwariant ym maes tai.

Cyllideb

Cynllun ar gyfer gwario yw cyllideb, a hynny at y flwyddyn ariannol nesaf fel rheol.

Cyllido Refeniw yn Uniongyrchol

Adnoddau a ddarperir o gyllideb refeniw yr awdurdod i gyllido costau prosiectau cyfalaf.

Dadansoddiad Goddrychol

Dadansoddiad o incwm a gwariant yn ôl math. Mae'r cyfryw benawdau yn cynnwys costau gweithwyr, eiddo a thrafnidiaeth. Mae'r incwm yn cynnwys grantiau llywodraeth, ffioedd a thaliadau.

Darpariaeth

Ystyr darpariaeth yw swm y byddwn yn ei neilltuo yn ein cyfrifon ar gyfer y rhwymedigaethau neu'r colledion sy'n debygol neu'n sicr o ddigwydd, ond nid oes sicrwydd ynghylch y symiau na'r dyddiadau.

Derbyniadau Cyfalaf

Dyma'r derbyniadau a geir drwy werthu tir ac adeiladau y mae statudau'n cyfyngu ar y defnydd a wneir ohonynt. Dim ond i gyllido gwariant cyfalaf newydd neu i'w neilltuo er mwyn cyllido gwariant cyfalaf hanesyddol y gellir eu defnyddio.

Dibrisiant

Dull o ddyrannu cost Eiddo, Offeriant a Chyfarpar dros eu bywydau defnyddiol yw dibrisiant.

Dyledwr

Mae dyledwr yn rhywun y mae arno arian i ni ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.

Eiddo Buddsoddi

Mae'r rhain yn eiddo a gedwir dim ond er mwyn cael rhent amdanynt neu er mwyn y cynnydd yn eu gwerth, neu at y ddau ddiben hyn, yn hytrach nag er mwyn darparu gwasanaethau.

Eiddo, Offeriant a Chyfarpar

Mae'r asedau hyn yn asedau sydd â sylwedd ffisegol ac fe'u cedwir i'w defnyddio wrth gynhyrchu neu gyflenwi nwyddau a gwasanaethau, i'w gosod ar rent i eraill (fel rhan o wasanaeth) neu at ddibenion gweinyddol. Y disgwyl yw y bydd unrhyw ased a gaiff ei gynnwys yn y categori hwn yn cael ei ddefnyddio am fwy nag un flwyddyn ariannol.

Y Fantolen

Datganiad o'n hasedau, ein rhwymedigaethau a'n balansau eraill ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.

Ffioedd a Thaliadau

Incwm a enillir drwy godi tâl ar ddefnyddwyr gwasanaethau am y cyfleusterau, e.e. defnyddio offer hamdden, parcio ceir, casglu gwastraff masnachol, ac ati.

Grant Cynnal Refeniw

Y prif grant a delir gan Lywodraeth Cymru i gefnogi cyllideb awdurdodau lleol.

Gwarannau

Buddsoddiadau megis stociau, cyfrannau a bondiau yw'r rhain.

Gwariant Cyfalaf

Ystyr gwariant cyfalaf yw gwario ar asedau anghyfredol megis Eiddo, Offeriant a Chyfarpar, Eiddo Buddsoddi ac Asedau Treftadaeth. Byddai hyn yn cynnwys prynu neu adeiladu asedau newydd, ynghyd â'r gwariant dilynol ar waith cynnal a chadw/datblygu mawr.

Gwariant Gros

Cyfanswm y gost o ddarparu gwasanaethau'r Cyngor cyn ystyried unrhyw incwm megis ffioedd a thaliadau am wasanaethau, ac ati.

Gwerth Realeiddiadwy Net

Pris gwerthu yr ased, llai'r gost berthnasol ei werthu.

IFRS

Safon Adrodd Ariannol Rhyngwladol.

IFRIC

Pwyllgor Dehongli Adroddiadau Ariannol Rhyngwladol.

Safonau cyfrifyddu yw'r ddau uchod sy'n rhoi canllaw ar gyfer cyfrifyddu ariannol.

Isafswm y Ddarpariaeth Refeniw (MRP)

Dyma'r swm y mae'n rhaid inni ei neilltuo i ad-dalu benthyciadau.

Praeseptau

Dyma'r swm y byddwn yn ei dalu i Awdurdod Nad yw'n Bilio (er enghraifft Cyngor Cymuned) er mwyn iddo dalu ei gostau (ar ôl caniatáu ar gyfer ei incwm).

Pris Cynnig

Y pris y byddai trydydd parti yn ei dalu i'r cynllun am y buddsoddiad ar ffurf trafodyn hyd braich.

Prydlesi Ariannol

Dull o brynu eitemau cyfalaf. (Wrth ddefnyddio prydlesi ariannol rydym yn gyfrifol am y rhan fwyaf o'r risgiau (a'r enillion) o fod yn berchen ar asedau.)

Prydlesi Gweithredol

Dull o brynu eitemau cyfalaf.

Gyda'r prydlesi hyn mae'r risgiau (a'r enillion) o fod yn berchen ar yr ased yn aros gyda'r perchennog.

Rhwymedigaeth

Swm sy'n daladwy rywbyrd yn y dyfodol yw rhwymedigaeth.

Rhwymedigaethau Cyfredol

Rhwymedigaethau tymor byr yw'r rhain, sydd i gael eu talu gennym yn ystod y flwyddyn gyfrifydda nesaf.

Stocrestrau

Ystyr stocrestrau yw deunyddiau crai a brynir i'w defnyddio o ddydd i ddydd. Mae gwerth yr eitemau hynny a oedd heb eu defnyddio gennym ar ddyddiad y fantolen yn cael ei ddangos yn yr asedau cyfredol yn y fantolen.

Swyddfa Archwilio Cymru

Corff annibynnol yn cael ei arwain gan Archwilydd Cyffredinol Cymru sy'n gyfrifol am benodi archwilywyr allanol i awdurdodau lleol.

Treth y Cyngor

Prif ffynhonnell treth leol i awdurdodau lleol. Codir treth y cyngor ar gartrefi yn ei ardal gan yr Awdurdod Bilio a defnyddir yr arian i fodloni gofynion treth y cyngor yr Awdurdod Bilio ac i dalu'r awdurdodau praesept.

Trethi Annomestig Cenedlaethol (NNDR)

Yr NNDR, neu'r Trethi Busnes, yw'r tâl y bydd deiliaid safleoedd busnes yn ei dalu er mwyn cyllido rhan o wariant yr awdurdodau lleol. Y Llywodraeth sy'n pennu'r NNDR ac mae'n ganran o'r gwerthoedd trethol. Yr un yw y ganran drwy Gymru gyfan. Mae'r cyfanswm sy'n cael ei gasglu yn cael ei rannu rhwng yr awdurdodau unigol yn ôl eu cyfran hwy o'r oedolion yn y boblogaeth.